דבר

יום שישי, כ"ג בכסלו תשמ"ט, 2 בדצמבר 1988 • גליון 19585

היום 84 עמודים • המחיר 2.10 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.83 ש"ח

היום בדבר

חסום לי ואחסום לך. מי היה יהודי. גבתי מבית במשבר. מעלות־תרשיחא במשל. מיהו אינטליגנטי. 181 באופנה. טלוויזיה. תרבות. "משאי" לספרות.

אמנון דנקנר, דני רובינשטיין, עליזה ולך, שלמה גינוסר, טלי לינגר, גדעון קוץ, יקיר צור, שמעון וייס, יעל פישביין, בארי צימרמן, חיים ביאור, דליה רפאל, יוסי לייבוביץ, יוני להב, סמדר גולן, אהרן שמי, ורדה צימרמן, יאיר גרבוז, מושיק.

מהלך חדש בהסתדרות

מוסף מיוחד מצורף היום ל„דבר השבוע"

על אף גיבוש רוב חוסם של המערך לממשלת ליכוד – הודיע שמיר: לא תהיה רוטאציה!

ראשי המערך במאמץ לצרף „דגל תורה" לחסימה • הליכוד במו"מ עם הדתיים – בניסיון „להחזיר הביתה את ה'אגודה' ו'דגל התורה'" • שמיר ינסה לקבל מהנשיא אורכה של 21 יום

מאת עליזה ולך, כתבת „דבר" לענייני מפלגות

צמרת מפלגת העבודה שסיכמה בשעות הלילה המאוחרות יום דיונים ארוך עם „אגודת ישראל" ועם „דגל התורה", בשאריה אופטימית שהרוב החוסם שנוצר שלשום בלילה אכן יעמוד במבחן המשאלות של מועצת גדולי התורה, וכי גם „דגל התורה" יצטרפו לרוב החוסם הזה.

שמעון פרס ועזר וייצמן בירכו אתמול את חתימתם להסכם שהושג בלילה בביתו של רפי אדרי, ושהיה חתום על־ידי חמישה חברי הכנסת של „אגודת ישראל". בהמשך היום עמלו משפטנים של שני הצדדים על מסמך נרחב יותר, מבוסס על אותם העקרונות אך מפורט בצעדים המעשיים המתרגמים את העקרונות האלה למציאות. עם המסמך הזה הופיעו נציגי „אגודת ישראל", ובראשם ח"כ הרב פרוש בביתו של ח"כ רפי אדרי שבהרצליה־פיתוח בשעה קרובה לחצות.

אותה שעה היו בבית אדרי שמעון פרס, יצחק רבין, עזר וייצמן וגנדי גביש. צוות זה קיים לפני כן דיון ארוך, בן שעתיים ויותר עם אנשי „דגל התורה" בראשות הרב רבין, שלא הסתיים בניסוח מסמך כלשהו, אלא בהבהרת כוונות. הרב רבין אמר בתום הפגישה כי יודיע רק ביום שני על צעדיו. אנשי המערך התרשמו ש„דגל התורה" מעוניינת לחבור למערך. „זה בדרך הנכונה", אמר השר עזר וייצמן ל„דבר".

בשעות הערב נערכה ישיבה של מרכז „אגודת ישראל", שאת חבריה השתדלו השרים שרון ומודעי לשכנע „לחזור בתשובה". ח"כ

(המשך בעמוד 2)

הסכם ביד

רפי אדרי מחזיק את דפי ההסכם שנחתם אתמול בין המערך ל'אגודה', משוחח עם הרב הלפרט (צילום: יצחק הררי)

עמירם ניר נהרג בהתרסק מטוסו 400 ק"מ ממכסיקו סיטי

מאת יקיר צור, טלי לינגר ואמיר אורן, סופרי „דבר"

עמירם ניר, בן 38, לשעבר יועץ ראש הממשלה לענייני טרור והכתב הצבאי של הטלוויזיה הישראלית, נהרג אתמול במקסיקו בהתרסקות מטוס קל, בו טס. התאונה אירעה באיזור הררי, כ־400 ק"מ מזרחית למקסיקו סיטי.

בהתרסקות המטוס נהרג אדם נוסף, בעל דרכון צרפתי.

הידיעה על התרסקות המטוס נמסרה אתמול אחה"צ ממשטרת מקסיקו לשגרירות ישראל במקסיקו. על אותו המטוס נמצא דרכונו של עמירם ניר. יועץ בשגרירות, המכיר את ניר אישית, יצא אמש לעיר המחוז שבסמוך למקום התאונה, כדי לזהות את גופתו של ניר.

ניר השאיר אחריו אשה, ג'ודי מוזס, בתם של עורך „ידיעות אחרונות" המנוח, נוח מוזס, ושני ילדים.

עמירם ניר ז"ל נולד בירושלים. היה כתב צבאי בטלוויזיה לאחר

שהיה מעורב בפעילות פוליטית לצדו של שמעון פרס בבחירות שלפני ארבע שנים נתמנה ליועץ לענייני מודיעין וטרור ליד ראש הממשלה.

איתן הבר, שהיה עמיתו בתא הכתבים הצבאיים לפני עשר שנים ויותר, ושעקב אחריו גם בתפקידו הציבורי כמשרת יועץ שר הבטחון אמר עליו אמש: "מה שאיפיין אותו במיוחד היתה השאיפה לעשות כל דבר בצורה המושלמת ביותר. ככתב צבאי תמיד היה במקום הנכון בזמן הנכון. היה זריז מאד, לא רק ככתב צבאי. היו בו פעלתנות וחריצות לא רגילות, וגם שאפתנות כמעט ללא גבול.

תכונות אלה מצאו ביטויין גם בעבודתו כיועץ לראש הממשלה. כיועץ ללוחמה בטרור חל בו מהפך קיצוני מעתונאי הנוטף כל דבר לשתקן גדול. אבל גם בתפקידו זה יצר את הנושא ביסודיות רבה. תחילה התקבל „המינוי" שלו בחוסר

(המשך בעמוד 2)

רופאי המדינה ישביתו את בתי החולים לסירוגין מיום א'

מאת דפנה הרניש, סופרת „דבר"

רופאי־המדינה פותחים ביום א' בהשבתת בתי־החולים הממשלתיים לסירוגין. צפויים שיבושים קשים בכל שירותי בתי־החולים. מאירגון רופאי המדינה נמסר, כי השביתות באות במחאה על המחדלים והשתיקה של האוצר נוכח הרס בתי־החולים הממשלתיים.

בית־החולים 'ברזילי' באשקלון ובית־החולים 'אסף הרופא' בצריפין יעבדו ביום א' במתכונת שבת, והרופאים יטפלו במקרים דחופים בלבד. במרפאות החוץ, בתחנות בריאות הציבור, ובתחנות האם והילד שליד 'ברזילי' ו'אסף הרופא' הרופאים כלל לא יופיעו לעבודה.

במשך השבוע הבא ישבתו בתי־חולים אחרים באזורים שונים בארץ. עם זה מקווים הרופאים, שבמהלך השבוע הבא יטפל האוצר באופן רציני ואינטנסיבי בבעיית השירות הרפואי הממלכתי ובראש וראשונה בעניין הפער שבין מערכת הרפואה הממשלתית לבין מערכת הרפואה של קופת־חולים כללית.

מושב הנעילה

גורבצ'וב (למטה מימין) משוחח עם חברי הפוליטביורו, אתמול (צילום: אי.פי)

הסובייט העליון אישר התיקונים בחוקת ברה"מ כהצעת גורבצ'וב

מוסקווה (עיר ועי"ט). – הסובייט העליון, בית הנבחרים של ברה"מ, אישר אתמול ברוב גדול את התיקונים בחוקה הסובייטית שיזם מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב. חברי הפוליטביורו של המפלגה הקומוניסטית אמרו לאחר ההצבעה, שעשו ויתורים במסגרת מאמצים לזכות בתמיכה מירבית לאישור הרפורמות מרחיקות הלכת.

חבר הפוליטביורו גיאורגי רזומובסקי, הידוע כקרוב ביותר לגורבצ'וב, אמר כמושב של הסובייט העליון, כי ההסתייגויות לטיוטת הרפורמות נלקחו בחשבון בניסות הגירסה הסופית שהוגשה לאישור הבית. לדבריו, עיקר השינויים שהוכנסו בטיוטת ההצעה נעשו לדרישת נציגי הרפובליקות הסובייטיות.

לבסוף אושרו התיקונים על־ידי הבית בהתנגדות חמישה צירים בלבד ובהמנעות 27 אחרים. נראה, שכל המתנגדים הם נציגי הרפובליקות הבאלטיות.

במסגרת מימוש השינויים החוקתיים יבחר במאי 1989 בית נבחרים חדש, רחב יותר, שייקרא 'קונגרס צירי העם'. בית זה יקבע כי יהיה נשיא המדינה החדש בעל הסמכויות הנרחבות.

אתמול נמסר, כי 28 בני אדם מצאו את מותם בהלך השבועיים האחרונים בגל המהומות בארמניה ואזרבייג'אן. מספר זה, שפורסם על־ידי בטאון המפלגה הקומוניסטית 'פראבדה', גבוה בהרבה מאומדנים קודמים שנתקבלו מפקידים באיזור.

איש משרד הפנים הסובייטי גילה אתמול, שמספר הפליטים הנוהרים מאזרבייג'אן לארמניה גדל והולך מיום ליום. אתמול יצאו את אזרבייג'אן 2,187 משפחות ובהן 7,317 איש. גם בכיוון ההפוך היתה תנועה ערה – 10,017 איש – אם כי בדרך כלל רבים הארמנים היוצאים את אזרבייג'אן מהאזרים היוצאים את ארמניה.

בבאקו המשטרה 'איזבסטיה' מסר אתמול, שבמהלך הימים האחרונים נעצרו בבאקו בירת אזרבייג'אן 638 בני אדם הנאשמים בהפרת עוצר הלילה. בתוך כך נמשכה גם אתמול השביתה הכללית בירוואן בירת ארמניה, שהוכרזה על־ידי הועד למען נגורני קאראבאך ב־24 לנובמבר.

מזכ"ל או"ם מציב אולטימטום לארה"ב: להשיב לבקשה להתיר הופעת ערפאת

מרכז האו"ם (עי"ד). – מזכ"ל האו"ם, חוויר פרז דה קוויאר, נתן לארה"ב אורכה להשיב עד להצבעה, אור ליום ו' (5.00 ביום ו' לפי שעון גריניץ') להשיב לבקשת העצרת הכללית שוואשינגטון תתיר לראש אש"ף, יאסר ערפאת, לבוא לניו־יורק כדי להשמיע את דבריו במבני העצרת.

דוברת מטעם האו"ם, באריה יונג, אמרה לעתונאים, כי ברגע שתתקבל תשובת ארה"ב, ידווח פרז דה קוויאר על כך לעצרת הכללית. כזכור, קיבלה העצרת ביום ב' החלטה הקוראת לוואשינגטון לחזור בה מסירובה להעניק אשרת כניסה לערפאת. „אם לא תשיב ארה"ב לשעת חצות הלילה, ידווח המזכיר הכללי ברוח זו לעצרת הכללית, מחר בבוקר", הוסיפה באריה יונג.

באו"ם מצפים לכך שהמדינות הערביות החברות באו"ם יגישו היום הצעה להעביר את מושב העצרת לז'נבה בשבוע הפותח ב־12 בדצמבר, כדי לערוך שם את הדיון השנתי בשאלת פלשתין, כשערפאת משתתף בדיון.

דיפלומאטים במרכז האו"ם הביעו את הדעה, שאין ספק בכך שהצעת החלטה ברוח זו אכן תאושר. ארה"ב מצידה, כבר הודיעה שלא תתנגד להחלטה מעין זו.

הפעם האחרונה שהתכנסה העצרת הכללית שלא בניו־יורק היתה בשנת 1951, בשעה שהוקמו עדיין את מרכז האו"ם הקבוע באיסט־סייד של מנהטן. אז נערך מושב העצרת בפאריס, בפאלה דה שאיו.

פעמים רבות הועלתה הצעה שהארגון העולמי יתכנס מדי פעם בפעם מחוץ לגבולות ארה"ב, כדי להרגיש בדרך זו את אופיו הבין־לאומי, אולם עד כה טרם נעשה הדבר הלכה למעשה, בין היתר בגלל ההוצאות הגדולות הכרוכות בכך.

קורא לבדיקה יסודית במזה"ת

מזכ"ל האו"ם קרא אתמול למועצת הבטחון לערוך בדיקה יסודית של המצב במזרח־התיכון, כדי להגיע לגישה פרגמאטית, שתביא בחשבון את דאגותיהם של כל הצדדים המעורבים.

„הגני סמוך ובטוח, כי בתמיכתה המלאה של מועצת הבטחון, וביחוד תוך שיתוף פעולה מצד המעצמות הגדולות, יהיה אפשר להגיע להתקדמות לקראת שלום צודק ובר קיימא במזרח־התיכון", קבע חוויאר פרז דה קוויאר בדו"ח שבכתב, ושאותו הכין על־פי בקשת העצרת הכללית מחודש דצמבר שעבר, המגוש עתה לקראת הדיון בעצרת בענייני המזרח־התיכון שעומד להיפתח ביום ב'.

בדו"ח מביע מזכ"ל האו"ם את הדעה, כי ההחלטות שנתקבלו במושב המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר בחודש שעבר „היקנו תנופה חדשה לתהליך הדיפלומאטי, ואני סבור, כי הן מעניקות הזדמנויות חדשות להתקדמות לקראת השלום – הזדמנויות שיש לנצלן". בחלק אחר מן הדו"ח מציין פרז דה קוויאר, שההתקדמות בשטחים המוחזקים משמשת זה קרוב לשנה מרכיב מכריע בזירה הפוליטית של המזרח־התיכון.

בהתייחסו למאמצים לכינוסה של ועידת שלום בין־לאומית למזרח־התיכון, טוען מזכ"ל האו"ם, כי בתנאים הנוכחיים אין זה מספיק „להתמקד אך ורק בעניינים פרוצדוראליים".

„אובדן החיים, גרימת הנכות והפציעות בקרב אזרחים משני הצדדים במהלך האינתיפאדה מאלצים אותנו להתמודד עם שאלות יסוד", מוסיף מזכ"ל האו"ם. „לכן חשוב הדבר שלא נראה את האינתיפאדה רק בקונטקסט של פלשתינים וישראלים, שכן היא מהווה מרכיב חיוני בסכסוך הערבי־ישראלי הרחב יותר".

„הכל בגללך" – זעק הקשיש ניצול השואה ושפך חומצה לעין סניגור דמיאניוק

תוך יומיים יוודע מצב עינו של שפטל • גם הסופרת עדנה שבתאי נפגעה קל ושוחררה מבית החולים לאחר טיפול

מאת יורם לוי, סופר „דבר" בירושלים

סנגורו של דמיאניוק, עו"ד יורם שפטל, אושפז אתמול במחלקת העיניים של בית החולים „הדסה" עין־כרם, לאחר שניצול שואה שפך עליו חומצת מלח, במהלך הלוויתו של השופט בדימוס, דב איתן, ז"ל. התוקף, ישראל יחזקאלי, בן 70, נעצר לחקירה. הסופרת עדנה שבתאי נפגעה קלות, ושוחררה לאחר טיפול.

רבים באו אתמול לחלוק כבוד אחרון לעו"ד איתן ובהם שופטים, עורכי דין ואישי ציבור. בקהל היה גם עו"ד יורם שפטל, שאיתן היה אמור להופיע עימו בערעור שהגיש דמיאניוק לבית המשפט העליון על הרשעתו. לאחר טקס האשכבה, החל הקהל לצאת מהחצר לכיוון מגרש החניה. לפתע ניגש אליו מאחור ישראל יחזקאלי, שלף צנצנת קטנה של מזון תינוקות ושפך את החומצה שהיתה בה על פניו של שפטל.

„הולכנו כמה מטרים" סיפרה הסופרת עדנה שבתאי, אלמנתו של הסופר יעקב שבתאי, את האירוע. „עמדתי ללכת

(המשך בעמוד 2)

חומצה בעין

עו"ד יורם שפטל בבי"ת הדסה; משמאל: ישראל יחזקאלי, התוקף (צילומים: יצחק הררי)

פורת שב ופיטר את גרוסמן

תדהמה ברשות השידור: המנכ"ל ביטל החלטת הועד המנהל

מאת דניאל בן־שמעון

ברשות השידור שררה אתמול תדהמה עקב הידיעה על פיטוריו בשנית של דוד גרוסמן, זה, למרות החלטת ועד המנהל מהשבוע שעבר לבטל את פיטוריו. אתמול בבוקר גילה דוד גרוסמן, כי בחשבון הבנק שלו מופיע סכום שלא ידע מה מקורו. לאחר בירור התברר לו, שמדובר בפיצויי פיטורין מרשות השידור.

כזכור, התפטר גרוסמן לפני כשבועיים ממחלקת החדשות של 'קול ישראל' עקב מה שכינה „אווירת העיוותים שהשתלטה על המערכת כולה".

גרוסמן הסביר את צעדו בהוראותיו של מנכ"ל רשות השידור, אורי פורת, שהובילו להגבלת סיקור המועצה הפלשתינית באלג'יר.

פורת ניצל את ההזדמנות ופיטר את גרוסמן מרשות השידור למרות שהאחרון התפטר ממחלקת החדשות בלבד. בישיבה דרמטית שהתנהלה בשבוע שעבר גינה הועד המנהל את צעדו של אורי פורת והשיב את גרוסמן לעבודתו בקול ישראל.

פורת מחה נגד ההחלטה ואמר, שיפנה ליועץ המשפטי לממשלה כדי לבטלה. פורת אכן פנה בתחילת השבוע ליועץ המשפטי, וזה נתן הוראה לא לעשות מאומה בעניין של גרוסמן כל עוד הוא לא פסק סופית. אולם פורת לא התמהמה, והאמור מימש את פיטוריו של גרוסמן.

יו"ר הועד המנהל, אהרון הראל, הביע זעזוע מצעדו של פורת. נהיג, סקר ההיגון, יצחק נבון, הגיב בתדהמה על צעדו של פורת.

אתמול עקה נבון מאבצים להיוועד עם היועץ המשפטי כדי לדון בנבצב. שני חברי ועד המנהל במקום המערך, דני פיינשטיין ודליה איציק, פנו אתמול בבקשה להראל ודרשו כמנו שיפעל לריכונו של פורת. „במסר לנו" כתבו השניים, „שבניגוד להחלטת ועד המנהל פוטר דוד גרוסמן מרשות השידור. על מנת למנוע אנרכיה מוחלטת, שכל עובד ומנהל יוכל להחליט מתי ברצונו לבצע ההוראות המכוונות עליו, נבקשך לפעול כדי להעמיד לדין משמעתי את אורי פורת על אי־ביצוע הוראות הועד המנהל, וכן להורות לנוגעים בדבר לבטל מיד את הפיטורין הבלתי חוקיים ולהחזיר את גרוסמן לעבודה".

דוברת רשות השידור מסרה, שהוראת תשלום הפיצויים לגרוסמן ניתנה לפני ישיבת ועד המנהל ולפני הפניה ליועץ המשפטי לממשלה. הדוברת מסרה, שמבחינה מנהלית לא ניתן היה לעצור את ההליך, ועל כן הכסף הועבר לחשבונו של גרוסמן. גם דוברת משרד המשפטים מסרה, שבבירור שנערך במשרד עם מנכ"ל רשות השידור הסביר האחרון, כי ההוראה ניתנה לפני ישיבת הועד המנהל.

עיקרון תחילה

- נפתחו בתי־הספר היסודיים ביו"ש/עמ' 2.
- החרדים נחרדו למראה נשים בטליתות בכותל/עמ' 3.
- האם הליבראלים קיימים?/עמ' 3.
- יגון לוי נרצח בידי ערבי־ישראלי – חושדת משטרת שוודיה/עמ' 3.
- בוטו – אשה ראשונה בראש מדינה מוסלמית/עמ' 4.
- ואלנסה ניצח בעימות הטלוויזיוני/עמ' 4.
- תוכנית שאקי לביטול החינוך המיני עלולה להגביר סכנת ההידבקות באיידס/עמ' 12.

יתרות מט"ח בנובמבר ירדו ב־837 מיליון דולאר

מאת אמנון אטד, סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

הסתערות הציבור על מטבע־חוץ, מחשש לפיחות קרוב, גרמה בחודש שעבר לירידה של 837 מיליון דולר ביתרות מטבע־החוץ של ישראל.

חלקה הארי של הירידה ביתרות נובע, כאמור, מרכישות מט"ח בידי הציבור, אולם בבנק־ישראל מציינים, כי בימים האחרונים של החודש הסתמנה האטה ברכישות הציבור.

לאחר הירידה הגדולה, הסתכמו היתרות בסוף החודש ב־4,175 מיליון דולר. וגם סכום זה גבוה בהרבה מצרכיה האמיתיים של ישראל.

גם בפעילותה השיקלית לא רוותה הממשלה נחת בחודש שעבר. גרעונה המקומי של הממשלה הוסיף לגדול ובחודש נובמבר הוא עלה ב־260 מיליון ש"ח נוספים.

'ברה"מ חדלה לשבש שידורי ישראל'

קושרובסקי: להתראות בקרוב בישראל

(ע).– מסורב העליה הוותיק ביותר בברה"מ, יולי קושרובסקי, מסר אתמול בשיחת טלפון ממוסקווה ל„קול ישראל", כי בברה"מ הפסיקו לשבש את שידורי ישראל.

„אני רוצה לברך על ההתקדמות בכיוון. אני חושב שזה עוד צעד קדימה ביחסי ברה"מ והמערב", אמר קושרובסקי. וביקש „שהחזירו".

„אמש היה גל של חיסול הפרידות של כמה סירובניקים ותיקים. גם המשפחה שלנו קיבלה צילצול מ'אוביר' כי אין יותר מגבלת סודיות. שאלתי מה פירוש הדבר. נעניתי: אם אין הגבלות אחרות בנוגע למשפחתך, תוכלו לצאת. אני מקווה שבקרוב נתראה בארץ".

רימון גז הושלך לחדר מדרגות בי"ם

מאת יורם לוי, סופר „דבר" בירושלים

רימון גז מתוצרת צה"ל הושלך אתמול לתוך חדר מדרגות של בניין מגורים ברחוב ההגנה בשכונת הגבעה הצרפתית בירושלים. הגז שבתוכו קלה אך איש לא נפגע.

חוקרי המשטרה סבורים כי הושלך מגבעה סמוכה. הרקע למעשה לא ברור.

חנוכה נאה וחמים

מאת אריה אריד, סופר „דבר"

חג חנוכה נאה וחמים צופה החזאית, מרגלית רייבמן. טמפרטורות היום עוד יעלו במידת מה.

מזג־האוויר הנעים, שהחל אתמול יימשך בסוף השבוע ולפי שעה אין רואים מתי ישתנה.

כזכור, השבוע לא ירד גשם של ממש ומאוזה־גשמים נתון בגרעון כבד. מתחילת העונה ירדו רק 71 אחוז מהממוצע הרב־שנתי ובנובמבר ירדו רק 65 אחוז מן הממוצע לחודש זה. עם זאת צריך להביא בחשבון, שעיקר הגשמים יורדים בחודשי דצמבר, ינואר ופברואר ומשום כך מוקדם מדי להעריך את החורף. אולם התחזית העונתית של המטיאורולוג נתן שטון, שפורסמה לפני שבועיים, צופה, כי השנה יגיעו הגשמים רק לכדי 80־85 אחוז מהממוצע הרב־שנתי.

גם התחזית של המטיאורולוג דוד דיקר צופה, כי בשלושת חודשי החורף האמורים תהיה כמות הגשמים נמוכה לפחות בעשרה אחוזים מהממוצע הרב־שנתי.

מזג האויר

(ע).– עליה קלה בטמפרטורות וירידה בלחות. בשבת – עליה נוספת בטמפרטורות.

ירושלים: 9־20; רמת הגולן: 8־19; צפת: 8־16; חיפה: 11־22; טבריה: 10־23; עפולה: 7־23; שומרון: 9־21; תל אביב: 10־21; נתב"ג: 10־22; יריחו: 10־25; עזה: 10־21; באר שבע: 8־24; אילת: 11־27.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
הועד הפועל

האזינו

במוצאי שבת כד' בכסלו תשמ"ט 3.12.88, בשעה 18.10, לאחר הדלקת נר ראשון של חנוכה, בקול־ישראל (רשת א') לדבר מזכ"ל ההסתדרות

ח"כ ישראל קיסר

במלאות 68 שנים לייסודה של ההסתדרות

לשכת דובר ההסתדרות

هكذا حسب الأصل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

חוסם

פרס בצאתו מלשכתו, אתמול בירושלים, אחרי חתימת הסכם הגוש החוסם עם אגודת־ישראל (צילום: יצחק הררי)

דימא: כינוס אלג'יר מאפשר ועידה בי"ל ויש לדון בה גם בבירה הפלשתינית

מאת גדעון קרן, כתב "דבר" בצרפת

פאריס. (מיוחד לדבר). – שר החוץ הצרפתי רולן דימא אומר בראיון לשבועון „לה נובל אובזרוואטור", כי פעולתה הנמרצה של צרפת בנושא הישראלי־פלשתיני בשבועות הקרובים תתבסס על תפיסתה כי ה„הכרזה על הקמת המדינה הפלשתינית וקבלת החלטה 242 בידי המועצה הלאומית הפלשתינית" מהווה, כי מדובר במהלך התחלתי שאמור לאפשר פתיחה במשא־ומתן.

דימא אומר, כי ועידת שלום בינלאומית, שהחלטות אלג'יר מאפשרות את כינוסה, תצטרך לדון ב„נושאים הקשים ביותר", כמו בירתה של המדינה הפלשתינית, וכן לעסוק ב„קביעת גבולות בלתי ניתנים לערעור למדינה החדשה וערובות חיוניות לבטחונה של ישראל".

לדבריו, „יש היום, ללא ספק, חילוקי דעות כיצד להגיע להסדר בר קיימא במזרח התיכון בין ארצות הברית וצרפת". בהחלטתה שלא להעניק אשרה לערפאת „התעלמה ארה"ב מן הגינוי הרשמי של הטרור באלג'יר". הוא חוזר על עמדת צרפת, כי „קבלתה של החלטה 242 ע"י אש"ף, כלומר, זכותה של ישראל לקיום ולבטחון, מהווה בעבור צרפת, את האירוע העיקרי של כינוס אלג'יר". דימא אומר, כי בפגישתו עם ערפאת בסטראסבורג שיכנע אותו, כי אין סיכוי למדינה פלשתינית בלי הסכמתם הברורה של הפלשתינים לקיום מדינת ישראל, וכי הוא שמח שערפאת „ביצע צעד זה".

נפתחו ביה"ס היסודיים ביו"ש; 2 ישראלים ו־8 מקומיים נפצעו

אוטובוס 'אגד' נרגם בכביש חיפה • 6 אזרחים ישראלים ושני חיילים נהרגו ב'שנת האינתיפאדה'

מאת דני רובינשטיין ויוסי ליבוביץ, סופרי „דבר" וכתבי שטחים

בתי־הספר היסודיים (כיתות א' עד ו') ביהודה ושומרון נפתחו אתמול. מלבד תקרית אחת בבית־הספר „קאול וקעיתוני" בשכם התנהלו הלימודים כסדרם. אם יישמר השקט ייפתחו בשבועות הקרובים חטיבות הביניים ומוסדות הלימודים העל־יסודיים. זו פעם ראשונה השנה שבתי ספר נפתחים ביהודה ושומרון.

הלימודים בטול־כרם וקלקיליה לא חודשו, בגלל העוצר בערים אלו, ויש סיכוי שהוא יוסר היום, או מחר.

אנשי מחלקות המס של המינהל האזרחי בליווי חיילים, פשטו אתמול על בתי־עסקים בשכם ועל איזור המוסכים של טול־כרם כדי לאלץ סוחרים לשלם את המסים. בתקריות שהיו בשכם ובמחנה הפליטים הסמוך לעין בית אלמא נפצעו חמישה צעירים.

נמסר גם על שני פצועים מהכפר סמוע ועל מעצרים ופעילות יזומה של צה"ל בכפרים עצירה, אל־שמליה ובודין.

המינהל ביהודה ושומרון בודק בניה לא חוקית בכפר אל־זאוייה, בנפת טול־כרם, ותושבים מהכפר נדרשו להציג תעודות, כי בתיהם נבנו בהתאם לחוק.

בני משפחות של עצירים מהשטחים מסרו אמש, כי במחנה המעצר הגדול של קציעות (אנצאר 3) פרצה שביתת רעב.

הסר העוצר ברצועה

צה"ל הסיר ביום ה' לפנות בוקר את העוצר, שבו היו נתונים מחנות פליטים אחדים ברצועת עזה, ורבים מתושבי האזור יצאו לעבודה בישראל.

עד לצהרים כמעט לא היו הפרות סדר באיזור. רק בשכונת סג'עיה בעזה נורה ברגלו הנער עלי עבדול עטי, בן 16 שעשפו לטיפול בבית החולים 'אל אהלי' בעיר. צה"ל בודק את נסיבות פציעתו.

נהג נפצע

נהג רכב ישראלי, שנסע אתמול בבוקר בכביש פיסגת זאב־הגבעה הצרפתית בירושלים, נרגם באבנים ונפצע.

הנהג איבד את השליטה על רכבו והתנגש בעמוד חשמל. הוא נפצע באורח קל בפניו ובראשו, והועבר לבית החולים 'הר־הצופים' שם טופל ונשלח לביתו.

נפצע מאבן בראשו

חבר מושב גני־טל, בגוש קטיף, נפצע אתמול מפגיעת אבן בראשו, שעה שעבר במכוניתו ליד מחנה הפליטים אל בורייג' ברצועת עזה. הוא טופל במרכז הרפואי 'סורוקה' ומצבו הוגדר כקל.

אבי טלמן, בן 36, ממושב גני־טל נסע אתמול בבוקר ב'סראנספורטר' שלו לבאר שבע. כשעבר ליד תחנת הדלק שבכניסה למחנה הפליטים אל בורייג', נרגמה המכונית באבנים ושמשתה נשברה. טלמן נפצע בראשו, אך השתלט על הרכב והמשיך „לנהוג" עד שפגש בסיור צה"ל.

אמבולנס פינה את הפצוע למרכז הרפואי 'סורוקה' בבאר־שבע.

אוטובוס 'אגד' נרגם בכביש חיפה

אוטובוס 'אגד' (קו 900) שנסע אמש מתל־אביב לחיפה נרגם באבנים בעיקול בכביש החוף ליד קיסריה. אחת האבנים פגעה בשמשה הקדמית של האוטובוס שהיו בו נוסעים וסדקה קלות את השמשה.

נהג האוטובוס, שהתלונן על המקרה במשטרת חיפה, סיפר, כי האבנים נזרקו בשעה 6.30 בערב. והבחין כי הן הושלכו מבין העצים בעיקול בכביש. משטרת מרחב חיפה החלה מיד בסריקות אחר מיידי האבנים, אולם טרם נעצר איש.

סיכום שנת אינתיפאדה: 6 ישראלים נהרגו

שישה אזרחים ישראלים נהרגו באירועים חבלנים ביהודה ושומרון מאז פרצו המהומות בשטחים, לפני כשנה.

מאז פרצה האינתיפאדה, ב־9 בדצמבר 87, נירשמו ביומני צה"ל הנתונים הנוספים הבאים: שני חיילים נהרגו ו־732 נפצעו במהלך ההתפרעויות. ביו"ש נפצעו 489 ובאיזור עזה – 342 חיילים. 402 אזרחים ישראליים נפצעו בשנה האחרונה מהם 371 ביהודה ושומרון ו־31 בחבל עזה. 242 תושבים „מקומיים" נהרגו במשך שנת האינתיפאדה. ביהודה ושומרון נהרגו מאש חיילי צה"ל 162 תושבים מקומיים, ובחבל עזה נהרגו 80 תושבים מקומיים. 3,567 תושבי השטחים ניפצעו במהלך התקופה האמורה במהלך תקריות אלימות בינם לבין חיילי צה"ל, מהם 2,508 ביהודה ושומרון ו־1,059 בחבל עזה. 402 אזרחים ישראליים ניפצעו בשנה האחרונה, מהם 371 ביהודה ושומרון ו־31 בחבל עזה.

במתקני כליאה צבאיים נתונים 5,521 תושבי השטחים, מהם 1,450 במעצר מינהלי, 2268 עצורים עד תום ההליכים, 1,431 עצורים לפני משפט ו־372 שכבר נישפטו.

101 בתים נהרסו ביהודה ושומרון ע"י כוחות צה"ל בתגובה על פיגועים חבלניים שבוצעו יושביהם, ו־37 בתים נהרסו בחבל עזה.

32 תושבי השטחים גורשו מהארץ במהלך השנה האחרונה, כיוון שהשתייכו לארגוני חבלה, או על עבירות בטחוניות שונות. עוד 27 צווי גירוש עומדים וקיימים נגד תושבי השטחים.

973 בקבוקי תבערה נזרקו ברחבי יהודה ושומרון לעבר מטרות ישראליות ואחרות. בחבל עזה נימנו 349 מיקרים דומים.

על אף גיבוש רוב חוסם של המערך

(המשך מעמוד 1)

ה„אגודה" הבהירו שהם פעלו לפי הנחיות מועצת גדולי התורה, ויביאו לאישורה את המסמכים שנחתמו.

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

ההסכם שנחתם אתמול מפלגת העבודה עם אגודת ישראל מעניק לה גוש חוסם לממשלה ליכוד צרה. את הגוש החוסם תיגבירה אמש גם מחוייבותה של 'דגל תורה', שלא לתת למפלגה בלי המערך. על ...

התפתחות זו, ואף שקבוצת 21 הח"כים שלו מתייצבת כגוש שני הבא, הוזי אתמול ראש הממשלה, יצחק שמיר, ואמר ש„לא תהיה רוטציה".

המהלך שיזמה מפלגת העבודה ביומיים האחרונים עודד בעם רב בליכוד והידבן אותו לסכם מהר ככל האפשר את פרטי המו"מ הקואליציוני עם השותפות הפונדמנטליסטיות שלו לממשלה צרה בראשותו. כך בכר השקיעו ראשי הליכוד גם מאמצים להשפיע על 'אגודת ישראל' ועל 'דגל תורה' לחזור בהן מהמחויבות למערך. תקווה התעוררה בליכוד כשנודע אמש, שההסכם בין 'אגודת ישראל' למפלגת העבודה מחייב את אישורה של מועצת גדולי התורה.

המהלך החדש של מפלגת העבודה עורר אתמול גם מורת רוח בחוגים שונים במפלגת העבודה, ובין היתר בקרב השרים. רבין ושחל סירבו להשתתף בשיחות שקדמו לחתימת ההסכם, לפני הצהריים, בלשכת פרס, ודחו גם הצעת פרס להיות חתומים עליו, לאחר שנוסח על־ידי עוזריהן של שני הצדדים. גם מזכ"ל מפלגת העבודה, עוזי ברעם, סירב לחתום על ההסכם, מפני שלהערכתו אין תכלית למהלך. עם זאת הוא לא שלל את נסיונם של ראשי המערך לבסס גוש חוסם לממשלת ליכוד צרה.

אי־שביעות רצון ממהלכיה של מפלגת העבודה הביעו אתמול גם בעלות־בריתה הטבעיות ושכשעונתה העיקרית לממשלה צרה. ח"כ שולמית אלוני, יו"ר 'רצ', התקוממה אתמול נגד מה שכינתה ה„אקרובטיקה של רפי אדרי, שכל תכליתה כניעה לתהשנות הדתיים". ח"כ יוסי שריד, עמיתה, מתח ביקורת על מפלגת העבודה. „הבתכוונת לתת לדתיים מה ששמיר לא רצה, או לא יכול היה לתת להם, ובעצם אין לכך סיכוי". ח"כ שריד הוכיח, כי עזב את מפלגת העבודה על פחות בזה ולכן הרגיש ש„ממשלה המבוססת על חקיקה דתית אינה באה בחשבון מבחינת 'רצ'".

מפ"ם פרסמה אתמול הודעה, האומרת ש„כדי לפזר כל אשליה אפשרית ולשים קץ לתמרונים בלתי מכובדים, היא חוזרת ומבהירה שלא תתן את ידה לשום מפלגה שתתבסס על הסדרים שיאפשרו את תיקון חוק השבות". תנועת 'המרכז־שינוי' – שקיבלה אתמול הצעה מאחד משרי הליכוד, להצטרף לממשלתו, ודחתה אותה – הודיעה אף היא, כי „לא תהיה חלק ממשלה בראשות המערך, אם זו תתחייב להעביר את חוק 'מיהו יהודי'". לדעת 'המרכז־שינוי', משתכשת 'אגודת ישראל' במערך כאמצעי לסחיטה מהליכוד".

אדרי: לא סחר־מכר

אדריכל ההסכם עם אגודת ישראל, ח"כ רפי אדרי, היה אתמול מטרה לביקורת ולהסדרות כאילו נכנע לתביעת האגודה להעביר את חוק 'מיהו יהודי'. ח"כ אדרי הדגיש, כי „זה הסכם כמו כבר, זה הסכם שאינו עוסק בסחר־מכר". אדרי ציין כי הסעיף הנוגע לחוק 'מיהו יהודי' זהה לנוסח שהופיע בזכרון הדברים שנחתם ב־12 בנובמבר ושהוצג שלשום בלשכה, לאמור: „בכל הנוגע לחוק 'מיהו יהודי', כל בקשה לחופש הצבעה של סיעת המערך תובא לאישור המרכז".

מאמץ בליכוד לצרף אגו"י

ראשי הליכוד לא נואשו משכנוע 'אגודת ישראל' לחזור מהתחייבותה למערך. השר שרון, שקיים את רוב המגעים עם המפלגות הדתיות־חרדיות, שוחח אתמול עם הרב פנחס מנחם אלתר, אחיו של האדמו"ר מגור, חבר מועצת גדולי התורה, וכן עם הרב מרדכי אבוחצירא, סגניהם בעלי השפעה ב'אגודת ישראל'. הוא פגש את הרב חפר מכפר חב"ד, מראשי השדולה למען חוק 'מיהו יהודי'. אחר הצהריים באו שרון ומודעי לישיבת הנהלת מרכז 'אגודת ישראל', כדי להשפיע על חבריה להמשיך את המסורת הארוכה של שיתוף פעולה בין שתי המפלגות. שרון חזר והדגיש את מחויבותו של ראש הממשלה לקיים במלואן את כל ההתחייבויות שנתן הליכוד והתריע מפני צעדה של 'אגודת ישראל' בהקמת גוש חוסם של המערך, „הנשען על אש"פיסטים ותומכים בארגוני הטרור".

צוות המו"מ של הליכוד הקדיש אתמול שעות רבות להשלמת המו"מ הקואליציוני עם ש"ס, 'דגל התורה' והמפד"ל. המו"מ עם ש"ס הושלם כמעט במלואו, ונושאי התחיקה הדתית ייחתמו בתחילת השבוע. המו"מ עם 'דגל התורה' לא הושלם שכן ראשיה חצויים בין הליכוד למערך. ח"כ רוני מילוא, השותף במגעים עם המפלגות החרדיות, התרשם אתמול, ש'דגל התורה' תלך בסופו של דבר עם הליכוד ונראה שהוא סומך גם על מנהיג ש"ס, ח"כ יצחק פרץ, שהבטיח לפעול בכיוון זה.

המו"מ עם המפד"ל נמשך אתמול שעות רבות וכהוראתו של שמיר התבקשו מנהלי המו"מ מטעם הליכוד להשלימו במהירות לשביעות רצונה של המפד"ל. אלא שראשי המפד"ל היו רחוקים משביעות רצון כשנחשפו לפניהם מלוא ההתחייבויות שניתנו לש"ס, וביניהן נושא החינוך החרדי העצמאי שהמפד"ל מתנגדת לו בכל תוקף עד כדי איום שלא להצטרף לקואליציה.

מועהב"ט האריכה מנדט או"ם בגולן

ניו־יורק (ע"צ). – מועצת הבטחון האריכה היום לשישה חודשים נוספים את מנדט משקיפי האו"ם ברמת הגולן, בגבול המפריד בין ישראל לסוריה.

הן סוריה והן ישראל נתנו את הסכמתן לחידוש המנדט של כוח זה, המוצב במקום מאז 1974. ברמת הגולן מוצבים כ־1,350 משקיפים מאוסטריה, קנדה, פינלנד ופולין.

דבר DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מזכיר המערכת: ד"ר יורם פרי
הוצ"ל „דבר" בע"מ
מפס בדפוס דבר בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת, רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאזיה קומה ג' טלפון 242203, ת.ד. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

איזבלה מורטי (צילום: ורה עציון)

איזבל מורטי מצרפת זכתה בתחרות הנבל בירושלים

מאת ישראל דליות, סופר „דבר"

חבר השופטים בתחרות הנבל הבינלאומית העשירית בירושלים העניק אמש את הפרס הראשון לנגנת הנבל איזבל מורטי מצרפת.

הפרס הראשון הוא נבל וסכום של 4,000 דולר.

מורטי זכתה גם בפרס על ביצוע יצירה ישראלית וכן בפרס על ביצוע יצירה של ראוול. בסך הכל זכתה בשלושה פרסים.

הפרס השני הוענק ללוסי ארבלה וקפורד, בת 16 מאנגליה. (סכום של 5,000 דולר).

חבר השופטים לא העניק פרס שלישי מאחר והמתחרה מצרפת מרי שוורש גיבנה לפי תורים, בניגוד לתקנון התחרות.

הצעה בוועדה המרכזת: לא להשתתף בדיוני 'העבודה'

חברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות נציגי מפלגת העבודה, החליטו להתכנס ביום ראשון בלשכתו של חיים הברפלד, ולדון בתגובה על אי־הזמנתם בידי מזכירות 'העבודה' לדיוני לשכת המפלגה שלשום, שבה הוכרעה עמדת העבודה בנושא מעשה המרכבה הקואליציוני.

„זה מקרה ראשון שבו התעלמו במופגן מחברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות המוזמנים מדרך קבע ליטול חלק בדיוני לשכת המפלגה (ללא זכות הצבעה)", מסרו גורמים בהסתדרות.

בכינוס המתואם תידון הצעה להימנע מהשתתפות בדיוני המפלגה כל עוד לא יוסקו מסקנות נגד האחראים למחדל.

האוצר השלים חוק השוואת זכויות מניות הבנקים

מאת אמנון אטר, סופר הכלכלי של „דבר" בירושלים

משרד האוצר סיים את הכנת החוק להשוואת זכויות ההצבעה של מניות הבנקים שבהסדר. אתמול הועבר תזכיר החוק לנשיא בית־המשפט העליון, היועץ המשפטי לממשלה ולמשפטנים בכירים ובעוד שלושה שבועות הוא יוגש לאישור הממשלה.

הצעת החוק הוכנה ע"י צוות משותף לאוצר ולבנק־ישראל בראשות סגן שר האוצר לשעבר, עדי אמוראי. על פי ההצעה, יוענקו למניות הבנקים שבהסדר „הבנקאות־אלה שיגיעו לידי הממשלה, זכויות הצבעה שוות, דבר שיעלה את ערכן ויקטין את עלות הסדר המניות לממשלה.

אלה עיקרי החוק המוצע: ...

זכויות ההצבעה של כל המניות יהיו שוות וכל מניה תקנה למחזיק בה קול אחד בהצבעה.

בניגוד להסדר המקורי המאפשר לממשלה לדחות את העברת המניות לבעלותה לשנת 1993, מוצע עתה כי המניות יועברו מיד לבעלות הממשלה.

שר האוצר ימנה ועדה לבחירת דירקטורים מטעם המדינה למועצות המנהלים של כל אחד משמונת הבנקים הכלולים בהסדר.

הדירקטורים המכהנים בבנקים אלה ערב תחילתו של החוק יחדלו לכהן בתפקידם בתום חודש מיום תחילת החוק.

היום הקובע להעברת הבעלות על המניות יהיה ה־1 בנובמבר 1988.

ירושלים משבחת את מוסקווה על ההיתרים ל־120 מסורבי עלייה

(ע).– דובר משרד החוץ בירושלים שיבח ביום חמישי את מוסקווה על הסרת ההגבלות שמנעו עד כה את עלייתם לארץ של 120 מסורבי עלייה, וכן על החלטת ברה"מ להפסיק לשבש את שידורי קול־ישראל.

„אנו מברכים אותם (את ברה"מ) על עובדות חדשות אלה. אנו תקווה שהדבר יביא לשיפור הקשרים בין ישראל ובין ברה"מ", אמר דובר משרד החוץ.

מחוגי פעילי העלייה לשעבר בישראל נמסר שהקרמלין אכן הסיר את ההגבלות שהוטלו במשך שנים על עלייתם של 120 מסורבי העלייה, וכי ל־15 מביניהם כבר הונפקו אשרות יציאה.

שמואל בן צבי, מראשי המועצה הישראלית למען יהודי ברה"מ, אמר לכתב רויטר שהשלטונות הסובייטיים התקשרו בטלפון לכל 120 מסורבי העלייה, ואמרו להם כי הוסרו ההגבלות על הגירתם, וכי הם יוכלו עתה לשוב ולבקש היתרי יציאה. עוד מסר בן צבי כי בין מסורבי עלייה אלה נמצא פעיל העלייה הוותיק יולי קושארובסקי.

עמירם ניר

(המשך מעמוד 1)

שביעות רצון מצד כל הגורמים. אמרו, שאין לו רקע מקצועי, אך הוא למד את הנושא ביסודיות ובחריצות עד שאפילו מי שתחילה לא נכון לשתף אתו פעולה, היו לימים לחלק חשוב בעבודתו, כי הוא ממש הפך למומחה. גם בתחום הזה היסודיות והחריצות היו ללא גבול. היתה בו תבונה והיא חיפתה על חוסר ניסיון בתחום הספציפי הזה.

ככתב צבאי נחשב עמירם ניר למומחה לעניינים צבאיים ללוחם "שרוף על הצבא", וכמי שחשף בעקשנות ובאומץ פרשיות גם ב"תחום המקודש" של הבטחון. בין השאר עמד בעקשנות כול הרמטכ"ל בשעתו, רפאל איתן, בכל נושא פרשת פינטו. ניר, איש 'גלי צה"ל' ו'במחנה', היה דמות מעוררת מחלוקת אך נחל גם הרבה כבוד והערכה. היה הרפתקן בחייו וכך גם מצא את מותו.

מס לאיראן החומייניסטית

בשלהי 1985, כשנה לאחר מינויו ליועצו של ראש הממשלה, שמעון פרס, ללוחמה בטרור, שכנע ניר את פרס ואת שר הבטחון, יצחק רבין, להעביר לידיו את ניהול המגעים עם המועצה לבטחון לאומי בוואשינגטון ועם גורמים המקורבים למשטר חומייני בטהראן.

בפעילות זו התקרב ניר ליועץ לבטחון לאומי אדמירל פוינדקסטר ולעוזרו, נורת, וכן למתווך האיראני גורבאניפר, אך עורר את זעמם של הישראלים שטיפלו במגעים אלה עד אז, מנכ"ל משרד החוץ, דוד קמחי, ואנשי העסקים, אל שוימר ויעקב נמרודי. בעדויות שנגבו גורמי חקירה שונים בוואשינגטון נמסר בין השאר, כי נורת וניר עיבדו תכנית לגיוס כוח לבנוני (כנראה מהעדה הדרוזית) שיפעל לשחרור צבאי של בני הערובה האמריקאים המוחזקים בבקעת הלבנון. במאי 1986 השתתף ניר בטיסתם של רוברט מקפארלין ואמריקאים נוספים לשיחות בטהראן. בני שיחו האיראנים לא ידעו, כי ניר הוא ישראלי. חודש לאחר מכן, בירושלים, תידרך ניר את סגן הנשיא דאז, ג'ורג' בוש, בפרטי המגעים עם האיראנים. תידרוך זה עמד לאחר מכן במרכז המחלוקת על מידת מעורבותו של בוש בפרשת מכירות הנשק לאיראן והשימוש בהכנסותיהם למימון פעולות ה'קונטראס' בניקאראגואה. לאחר הרוטציה בראשות הממשלה וסיום חקירת הפרשה האיראנית סיים ניר את תפקידו במשרד ראש הממשלה ופרש משירות המדינה.

קיסר הגיש לאוצר תוכנית לחידוש הפעילות הכלכלית

כוללת 10 סעיפים, ובהם: חברות יגייסו הון מן העובדים וביטול רשיונות לעובדים זרים

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, הגיש לשר האוצר משה נסים תוכנית בת 10 סעיפים לחידוש הפעילות הכלכלית במשק. בין השאר הוא מציע שחברות יגייסו הון מעובדיהן, ויבוטלו הרשיונות לעובדים זרים והסדר לפרישת חובות.

במבוא להצעותיו מציין קיסר, שהמשק בתהליך מיתון קשה המלווה באבטלה עמוקה, במיוחד באזורי הפיתוח, נסיגה בהשקעות – אפילו בשנה שלפני הרפורמה – הקטנת כדאיות הייצוא וכמעט קיפאון בגידול בתפוקה הלאומית.

ואלה 10 העיקרים בהצעת התוכנית:

● חברות יוכלו לגייס הון מעובדיהן, תוך מתן הנחות מס לעובדים שירצו לרכוש את מניותיהן. ערך המניות שירכשו על ידי העובד לא יעלו על 18 אחוז משכרו. המניות לא יהיו סחירות.

● פריון העבודה: מפעל שיגדיל את פריונו לעובד בהשוואה לשנה קודמת, יזכה להנחות במיסוי, הן לעובדים והן למפעל.

● קרן סיוע למפעלים: קרן זו תוקם ע"י הממשלה כדי לסייע למפעלים באזורים מוכי אבטלה. עזרה מסוג זה, אומר קיסר, זולה עשרות מונים מכל אלטרנטיבה.

● ביטול רשיונות לעובדים זרים, כדי לאפשר קליטת ישראלים בענפי תעסוקה שונים.

● הגדלת כדאיות הייצוא וייקור היבוא, שכן פגיעה בכדאיות הייצוא מגדילה את הצריכה בשוק המקומי ומעמיקה את האבטלה.

● פרישת חובות והקטנת התשלומים השוטפים, שכן המשק הייצרני, לרבות ההתיישבות החקלאית, אינו מסוגל לעמוד בנטל תשלומי החובות והריבית.

● מדיניות סובסידיות עקבית, כך שהסובסידיה תנוע סביב 25־30 אחוז ותעודכן מדי פעם, בגובה האינפלציה, כדי לאפשר תכנון יעיל של התוצרת החקלאית.

● מיסוי רווחי הון, בהתאם להמלצותיה של ועדת שישנסקי.

● שמירה על מכשיר תוספת היוקר, כדי למנוע פגיעה בהכנסה הריאלית של השכיר.

● עדיפות לשירותי הבריאות והחינוך.

אברהם טלמן, חבר מושב גני־טל שנפצע מאבן

„האבן ניפצה את השמשה ופגעה בראשי, עיני התמלאו דם..."

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

אברהם טלמן, חבר מושב גני־טל שבחבל קטיף, נפצע אתמול בראשו מאבן שהושלכה לעברו על ידי צעירים ערבים ליד מחנה הפליטים אל־בורייג' ברצועת עזה. לטלמן, בן ה־40, נגרם חתך עמוק בגולגולת והוא הועבר לטיפול בבית החולים סורוקה בבאר שבע.

טלמן, נשוי ואב לארבעה ילדים, סיפר אתמול: „נסעתי בשעות הצהריים במכוניתי מחבל קטיף וכאשר התקרבתי למחנה הפליטים אל־בורייג', שבין דיר־אל־בלח לעזה, הבחנתי בארבעה צעירים העומדים לצד הכביש. לפתע, אחד מהם השליך לעברי אבן גדולה מאוד שניפצה את השמשה הקדמית ופגעה בראשי. התמלאתי דם בראש ובעיניים והצלחתי לנסוע בכוחות עצמי כ־50 מטרים נוספים. למזלי, הבחנתי באמבולנס ערבי שנסע מולי. אותתי לו לעצור. הוא אכן עצר והנהג חבש תחבושת זמנית על ראשי. המשכתי בנסיעה עד למחסום הקרוב, שם רופא צבאי חבש אותי ואחר כך הועברתי לטיפול בבית החולים סורוקה בבאר־שבע".

ראשי 8 פדרציות יהודיות: להוריד מי־יהודי מסדר היום

(ע). – משלחת נוספת, הפעם של ראשי 8 פדרציות יהודיות המייצגים לדבריהם למעלה מ־2 מיליון יהודים התקבלה ביום ה' בערב על ידי ראש הממשלה יצחק שמיר לשמיעת בקשתם להוריד את תיקון „מיהו יהודי" בחוק השבות מסדר היום הפוליטי בישראל.

24 נציגים משיקאגו, ניו יורק, ניו ג'רסי, מיאמי, לוס אנג'לס, מונטריאול וטורונטו שהגיעו ביום ד' והעוזבים בסוף השבוע, נתקבלו בלשכת ראש הממשלה לאחר שיחות עם נציגי כל הקשת הפוליטית בישראל.

ראש הממשלה שמע, לדבריהם, בהרחבה את הצעת ראשי הקהילות היהודיות בצורה קונסטרוקטיבית והפתיעות ויעץ להן לא לראגה, שכן הענין יסודר בסופו של דבר לטובה.

מר סיפר ולקוב, נשיא הפדרציה במונטריאול, והרב רוזנפלד, מטורונטו, יצאו, לדבריהם, מאוכזבים מאי נכונותו של ראש הממשלה להשמיע תגובה חיובית כלשהי, אולם נשיא הפדרציה מוואשינגטון, שהוגדר כדובר הקבוצה, מר פול ברגר, השמיע דברי הערכה על נכונותו של מר שמיר לחזור על מחוייבותו אותה השמיע באחד מביקוריו בניו יורק, לשמור על אחדות העם היהודי.

קבוצה אחרת, המורכבת מחברי המועצה הרבנית [illegible] היהודית המאוחדת בניו יורק קיימה מסיבת עיתונאים במשרדי המגבית בירושלים והביעה תקווה, כי הבעיות הקשורות במחלוקת מיהו יהודי יגיעו לפתרון חיובי. הרב סנטלי הירש, רב רפורמי, אמר שהוא בא מתוך דיבוק התורה לישראל, אך יצא עם תקווה שיש עתה הבנה לחרדת היהודים בתפוצות. רבי הסקל לוקסטין אשר סיפר על פגישתה של קבוצת הרבנים עם ראש הממשלה טען, כי הפרספקטיבה של הבנת בעייתיה של ישראל מאפשרת ראייה חיובית יותר של המציאות. [illegible]

נשיא תורכיה מעכב חוק שיתיר לסטודנטיות לכסות ראשן במטפחות

אנקרה (ע"ד) – נשיא תורכיה קנאן אוורן סירב אתמול לאשר הצעת חוק שאמורה היתה לאפשר לסטודנטיות בכל האוניברסיטאות בתורכיה לכסות ראשן במצוות האיסלאם הפונדמנטליסטי – מסרה סוכנות הידיעות האנטולית.

הצעת החוק, שבאה לפטור את המוהלים באוניברסיטאות בבללותן, נועדה לבטל חוק אחר משנת 1986, האוסר על סטודנטיות בקמפוסים לעטות מטפחות ראש, כגון אלה השכיחות באיראן מאז המהפכה האיסלאמית שם.

בשנת 1986 גרם החוק הזה להמונות של סטודנטים ואנשי מפלגות הימין ולפולמוס בכל רחבי תורכיה. בעקבות כך הוחלט, כי כל אוניברסיטה תקבע לעצמה את הנהלים בנושא זה כראות עיניה. ואכן, חלק מן האוניברסיטאות הוסיפו לאסור על סטודנטיות לכסות את ראשן.

על פי החוקה התורכית, חייב הפרלמנט לדון עתה פעם נוספת בהצעת החוק שנדחתה. אם תוחזר אליו הצעת החוק ללא שינוי, מחייבת החוקה את הנשיא לחתום עליה ולהפכה לחוק.

משקיפים מציינים, כי שבעה אחוזים מכלל 55 מיליון התושבים בתורכיה הם פונדמנטליסטים, השומרים בקפדנות על חוקי האיסלאם.

פרס: תיקון חוק השבות לא יפצל העם היהודי

(ע). – „להרגשתי, העימות בתיקון חוק השבות לא יפצל את העם היהודי" אמר אתמול מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, בהופיעו בפני כינוס המועצה הבינלאומית למען יהודי ברית המועצות.

„אני מאמין", אמר פרס, „שנמצא דרך להידבר בינינו בנושא מסובך זה עד למציאת פתרונות באופן הדרגתי ונשאר מאוחדים. אני אומר זאת, מפני שאני יודע מהי האלטרנטיבה לכך, והיא עלולה להביא שוב לטרגדיה בהיסטוריה שלנו".

לתפוס את החורף על חם...
בים המלח במלון עין־בוקק
★★★★

המלון מציע תוכנית מפנקת הכוללת: בריאות בשילוב טיפולים
בתשלום נוסף:
• אמבטיות בוצה
• עיסוי
פרטים והזמנות:
תל־אביב – רח' אבן גבירול 51, טל. 03-219231
חיפה – רח' ארלוזורוב 7, טל. 04-684241
ירושלים – רח' בן יהודה 4, טל. 02-242286
מלון עין־בוקק – ים המלח, טל. 057-84331
נופש עם ישראל היפה

הכל בגליל

(המשך מעמוד 1)

לאוטובוס, ואז שמעתי מאחורי מישהו צועק: „זה הכל בגליל", הרגשתי שניתז עלי משהו. הרגשתי שריפה בפנים. הבנתי שנשפך עלי חומצה".

החומצה פגעה בעינו השמאלית של שפטל ובעינה הימנית של שבתאי. היא הספיקה לשטוף את העין בברז המים שמחוץ לבית הלוויות. שפטל הובהל במכונית לבית החולים 'ביקור־חולים' ומשם ל'הדסה' עין־כרם. הרופאים בדקו את העין הפגועה והחליטו לאשפזו במחלקת עיניים. מבית החולים נמסר, כי רק בעוד יומיים יהיה אפשר לקבוע אם נגרם לעין נזק.

עדנה שבתאי הובהלה לשערי צדק ולאחר טפול קצר שוחררה. „מעשים כאלה מגבירים את האסון והכאב ופוגעים בחפים מפשע" אמרה. „הם גרמו בזיון למשפחה ולמת".

החשוד נעצר בעזרת הקהל והועבר לידי המשטרה. בכליו נמצאה צנצנת חומצה נוספת.

בחקירתו הודה, כי תכנן את המעשה כדי לפגוע בשפטל. הוא נלקח לדירה בה הוא מתגורר, במעון הקשישים ברחוב השומר, בקטמון, שם מסר לחוקרים בקבוק של חומצת מלח בריכוז של 32 אחוז, ממנו מילא את הצנצנות.

יחזקאלי מוכר למשטרה כמפגין. הוא הרבה לבוא לדיונים במשפטו של דמיאניוק ולא פעם הפריע בצעקות. ככל הידוע הוא איבד את משפחתו במחנה ההשמדה טרבלינקה.

מפעל העסיק 2 תאילנדים וביקש לפטר 15 עובדים

מספר המובטלים בגליל גדל בנובמבר ב־250 איש, מגלה מנהל שירות התעסוקה

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

מנהל שירות התעסוקה בגליל המערבי אליהו סמוכה מעריך כי מספר המובטלים ודורשי העבודה באיזור גדל בחודש נובמבר ב־200־250 איש. הוא מסתמך בקביעה זו על נתונים שהצטברו בשלכתו מ־14 סניפים של שירות התעסוקה מהמחוזים בגליל המערבי. הנתון המדויק יוודע רק בשבוע הבא. מובטלים ודורשי עבודה אלה מתוספים ל־4111 מובטלים ודורשי עבודה שנרשמו בלשכת התעסוקה בחודש אוקטובר. (2947 דורשי עבודה ו־1164 מובטלים שעה ימים ויותר).

להערכתו של מנהל השירות מספר המובטלים בגליל המערבי ילך וגבר עד לחודשים מרץ־אפריל בשנה הבאה בעת שמפעלי המזון הגדולים באיזור "שטראוס" "זוגלובק", "מילואות" וכן בתי האריזה יערכו לקראת העבודות העונתיות של חודשי הקיץ.

במקביל נודע, כי במסגרת הנסיון להיאבק בהעסקת עובדים זרים ללא קבלת היתר משירות התעסוקה איתרו פקחים של שירות התעסוקה בגליל המערבי שני עובדים תאילנדים שהועסקו בשירותי נקיון במפעל באיזור נהריה, כאשר בו זמנית ביקש המפעל לפטר כ־15 עובדים קבועים. המקרה ארע לפני כחודשיים והוא מתפרסם כאן לראשונה. שירות התעסוקה הביא את הנושא לידיעת משרד הפנים ושני התאילנדים גורשו חזרה לארצם. כעת שוקלים בלשכת התעסוקה בגליל המערבי את הגשת תביעה משפטית נגד המפעל. האומר יועבר ליועץ המשפטי של שירות התעסוקה כדי שיגיש תביעה לבית הדין האיזורי לעבודה. סמוכה התנגד בתוקף לנקוב בשם המפעל כל עוד לא הוגשה התביעה.

משלחת קונגרס־סוכנות תצא למוסקבה

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של "דבר"

משלחת משותפת של הסוכנות היהודית והקונגרס היהודי העולמי, תצא בקרוב למוסקבה לדיון על הרחבת הפעילות התרבותית והדתית היהודית בבריה"מ.

אתמול הסתיים בירושלים מושב המועצה הבין־לאומית למען יהודי ברה"מ, שעמדה בסימן השינויים המתרחשים בברה"מ והשפעתם על הנושא היהודי - עלייה, תרבות חינוך ומנגד, התגברות תופעות האנטישמיות בברה"מ. יו"ר הסוכנות היהודית, שמחה דיניץ, אמר במסיבת העתונאים, כי המשתתפים בכינוס היו כולם בדעה שיש לנצל את השינויים בברה"מ להרחבת הפעילות בתוך ברה"מ, על ידי שליחות מרצים, מורים, מדריכים ואנשי רוח אחרים.

נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, קרא בכינוס להקמת חיל שלום יהודי עולמי, שיפעל לשליחות מורים, רבנים ומחנכים למען יהודי ברה"מ.

שריד: שריר יזם הפגישה עם הווטרינר ולא המשטרה

ח"כ יוסי שריד אומר, כי נודע לו ששר המשפטים אברהם שריר הוא זה שיזם את הפגישה בינו לבין הווטרינר דני ורסנו ולא המשטרה.

ורסנו הוא עד המפתח בכתב ההגנה של עתון "חדשות" בתביעת הדיבה של שריד נגד העתון. קצין המשטרה שהתלווה לשר בביקור הפתע אצל ורסנו - נגנץ, כך מסר ח"כ שריד לאחר ששוחח בטלפון עם שר המשטרה חיים בר־לב.

ח"כ שריד קיים במשך היום שיחות עם קצינים בכירים במשטרה, אשר הודו, כי ההתלוות לשר היתה טעות מצערת והיא נוגדת את הנוהל המקובל המתוקן. הקצינים הסכימו, כי ביקור השר יוצר רושם של נסיון להטריד עד ואבל שהמשטרה היתה מעורבת בפרשה.

פרופ' דינשטיין תוקף הנפקת האשרות בשגרירות הולנד

מאת יקיר צור, סופרו המדיני של "דבר"

פרופ' יורם דינשטיין, מומחה למשפט בין לאומי, תקף אתמול בחריפות את שגרירות הולנד בבריה"מ, המנצלת, לדבריו, לרעה את סמכותה להנפיק אשרות הגירה ליהודים מבריה"מ.

בהופיעו בפני כינוס המועצה הבין־לאומית למען יהודי ברה"מ, אמר פרופ' דינשטיין כי ייצוגה של ישראל באמצעות הולנד אינו טבעי והוא מזיק לישראל. המצב הוא שאנשים מקבלים מהולנד אשרות הגירה במסמכים מזויפים. לא אחת מנצלת ברה"מ מצב זה כדי להיפטר מאלמנטים שאינם רצויים לה. באחרונה ניתנו אשרות הגירה ישראליות לכעשרים אחוז שאינם יהודים.

השוודים חושדים שינון לוי נרצח על־ידי ערבי־ישראלי

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

משטרת שטוקהולם אינה מוציאה מכלל אפשרות שרוצחו של ינון לוי ז"ל בן 24 מקריית אתא, שגופתו נמצאה בשבת ב־14 ביוני כשהיא בזה ליד העיירה אבסטה, כ־150 ק"מ צפונית לשטוקהולם הוא ערבי־ישראלי, שהוסיע לעזוב מזמן את שוודיה והוא מתגורר כעת בישראל. ייתכן שלחושד אפשרי זה היו שותפים נוספים.

עובדה מפתיעה זו, שהועלמה אצל משטרת ישראל, התבררה לסופר "דבר" במהלך החקירות שניהלו שני החוקרים השוודים שהגיעו לארץ כדי לגבות עדויות על ילדותו ומעשיו של ינון ז"ל, מפי הוריו שרה ויוסף, לפני שנסע לשוודיה.

עתה מתברר, כי כבר לפני בואם של החוקרים השוודים לארץ היתה בידם עדות של אדם אשר נחקרה במשטרת אבסטה, שראה את ינון לוי בחברת אדם נוסף שתואר כבעל חזות מזרחית. חקירת השוודים העלתה כי קיימת אפשרות שינון לוי עבר כאן בארץ עם אותו אדם, כנראה ערבי, והם נפגשו שוב במהלך הטיול בקופנהגן.

מידע זה הצטלב במידע נוסף לפיו צעיר מקריית עקרון, בשם עמוס הדר, בן 21, טען כי במהלך טיול שערך בדנמרק נטפל אליו צעיר פלשתיני, סמוך למועד הרצח של ינון לוי. היה זה, לדברי הדר, כאשר ישב בפאב בבירת דנמרק והצעיר הערבי ניגש וקשר עמו שיחה ידידותית ואחר כך ביקש לפתות אותו להיכנס למונית, מפגה התעמק. בעזרת התיאור שמסר הדר ניסו החוקרים השוודים להרכיב קלסתרון אפשרי של החשוד המבוקש. עוד נודע כי חקירת השוטרים השוודים הובילה אותם לדירה במזרח ירושלים שם, על פי אחת העדויות, מתגוררים הוריו של אותו חשוד מבוקש.

בשלב זה לא ידוע אם הקצינים השוודים הצליחו להרכיב קלסתרון של החשוד וכן אם הצליחו לאתר את המשפחה המבוקשת במזרח ירושלים. בכל מקרה גם לפני עזיבתם את הארץ אמרו השוודים, כי הם בודקים את כל האפשרויות וכלל אינם מוציאים מכלל אפשרות כי היה זה הרצח על רקע לאומני, כפי שטוענים בני המשפחה מקרית אתא כבר מתחילת הפרשה.

החרדים נחרדו: נשים בכיפות וטליתות התפללו ברחבת הכותל

הנשים הרפורמיות מתפללות ברחבת הכותל עם ספר התורה בידיהן (צילום: יצחק הררי)

ומנגד, מתפללים חרדים זועקים לעבר המתפללות על שהעזו להחזיק ספר תורה (צילום: רחמים ישראלי)

מאת יורם ליר, כתב "דבר" בירושלים

מחזה לא שגרתי נראה אתמול ברחבת הכותל בירושלים: עשרות נשים המשתתפות בכינוס של האישה היהודייה באו אתמול למקום תפילה כשהן עטופות בכיפות, טליתות ותפילין וספרי תורה בידיהן. "באנו להתפלל, כל אחת מתפללת לפי הבנתה" אמרה אחת הנשים.

הופעתן קוממה את הבאים לכותל שמחו על כך בקול ולעתים בגידופים: "זה אסור בדין תורה שנשים יחזיקו ספר תורה", זעקה הרבנית גרוסמן, אימו של הרב דוד גרוסמן ממגדל העמק "אסור לחלל ספר תורה במקום של נשים". הגברים התקרבו למחיצה המפרידה בין עזרת הגברים לנשים וצעקו "אני מוחה, אני מוחה". מישהו הוסיף "אתם מטמאים את המקום הקדוש לעם ישראל" ואחר אמר "זה כמו שמביאים לפה חזיר".

בהודעה שפרסמו הנשים הן הסבירו כי הן אינן רוצות להיות מוצאות מחוץ לטקסים ביהדות והו זכותן ליטול חלק במסורת היהודית, במגבלות ההלכה.

שר הדתות זבולון המר קיבל דיווח מידי על תפילתן של הנשים בכותל והורה למנכ"ל משרדו זבולון אור־לב לצאת למקום ולפעול להרגעת הרוחות. המר אמר בתגובה כי יש להצטער על כל פגיעה בהסכמה היהודית הכללית באשר לכותל המערבי ועל אי־כיבוד המקום. יצויין, כי הקבוצה הורשתה להתפלל בעזרת הנשים על־פי קביעתו של רב הכותל מאיר יהודה גץ.

"אל" מצטט סיפורי פלשתיניות על התעללות אכזרית בידי צה"ל

מאת גדעון קיץ, סופר "דבר" בפאריס

פאריס. (מיוחד ל"דבר"). - עתון הנשים הצרפתי הנודע "אל" מביא סיפורי נשים פלשתיניות המאשימות את צה"ל בעינויים אכזריים גופניים ופסיכולוגיים. הנשים נעצרו, לדבריהן, על השתתפות באינתיפאדה ועל קשר עם אש"ף.

בכתבה ארוכה, המהללת את מאבקן וגבורתן של הנשים הפלשתיניות, אומרת שליחת השבועון, כי שמעה "עשרות עדויות" של נשים הטוענות, כי עונו בידי חיילים ושוטרים. כמה מן העדויות מובאות בכתבה בשמות בדויים.

אשה ושמה "פאתיה" מספרת, כי השוטרים, "השתינו עליה ועינו אותה" במנה ליטון על ידי שפיכת מי קרח לתא", אך היא "המשיכה לשיר שירים לאומיים פלשתיניים". כמו אסירים אחרים ובהם בעלה. מרצה באוניברסיטת ביר־זית, "עמאל", בת 28, סיפרה, כי חוקריה הפשיטו אותה ואיימו כי יאנסו אותה ואחר כך הביאו את אמה חולת הלב וחזרו על האיום בפניה.

האשה התעלפה. בהמשך הכניסו אותה לתא עם לסביות שתינו אהבים לפניה ואחר כך ניסו לתקוף אותה, אך היא התגוננה ב"מכות קראטה". "זידאד", ממחנה דהיישה, סיפרה, כי חוקריה כיסו את ראשה בצעיף והיכו אותה בבטנה, החזיקו אותה לפעמים במשך שתים עשרה שעות, כשידיה קשורות גבוה מאחורי הגב, ירקו בפניה והיכו אותה בציוד משרדי. אחר כך החזיקו אותה קשורה בחוץ בשמש לוהטת.

שני הסיפורים האחרונים מתייחסים לשנות השבעים. זו הפעם הראשונה ששבועון נשים "מכובד", פופולארי ורב תפוצה כמו "אל" מפרסם כתבה מעין זו.

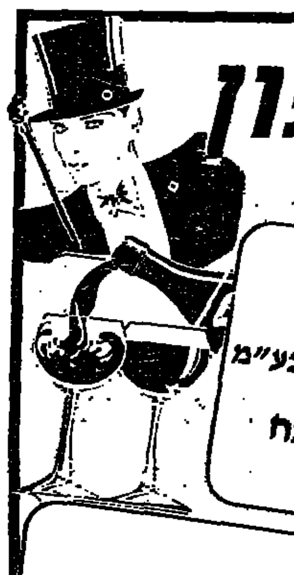

ברכות לקואופ צפון

לפתיחת ההיפרמרקט החדש בצפת

הגדול והיפה בצפון.

משק מילמן בנימינה

קדם כימיקלים בע"מ

כהן את פנחס בע"מ כלי בית ומטבח

א.ק. סוכנויות בינלאומיות למזון

יבואני מזון לתינוקות "היפ" S.P.A מים מינרלים

בית זוגלובק

מ.ט.ס הצפון סוכנות טנא נגה

מטע־ תעשיות מזון בע"מ

אפיפל בית יצחק 778

טבעול מעדני בריאות מן הצומח.

עוף חיפה בע"מ

אליעז בנימינה (1818) בע"מ

יצרני יינות ומשקאות חריפים

"הבית" מוצרי מאפה

1987

שפי פרסום ויחסי ציבור

קרליין מוצרי טיפוח ויופי

מחלבת נהריה שטראוס בע"מ

פיצוחי החמניה בע"מ נשמח לשרת אתכם 04-740041

שוורץ את חמיד בע"מ מפיצי! "ת"א", "כימינובה", "ניאופוס", מוצרי הגיינה וניר "תמי" ת.ד. 1316 חיפה

טנא נגה

כרמית ממתקי קיבוץ מעלה החמישה

בכינוס לרגל 'המהלך החדש' בהסתדרות:

קיסר מזהיר: לא נגן על בטלנים מי ש'עושה צחוק', שיילך לכל הרוחות

מאת חיים בואזה, כתב "דבר"

"עובד שעושה צחוק מהעבודה - צריך לשלוח אותו לכל הרוחות, כי איננו חייבים להגן על בטלנים", כך אמר אתמול מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, בכינוס לרגל "המהלך החדש בהסתדרות", שארגן האגף לתרבות ולחינוך.

"תמיד ישנם, בין הרוב הגדול של העובדים המסורים, עובדים בודדים שמלכלכים ומקשרים", הטעים קיסר. "מי שלא רוצה לעבוד - שייקח שנת שבתון. עלינו לשנות נורמות הגרועות, ביהדות וארגוניות".

קיסר מנה ארבע חזיתות שבהן תצטרך המדינה לנהל מאבק קשה, אם תוקם ממשלה צרה בראשות הליכוד. בממשלה כזאת, תנקוט עמדות מדיניות נוקשות, שיגרמו לעימות עם הממשל האמריקאי. ... כל לאינטרסים של עצמם. ההתדרדרות בערי הפיתוח בגליל ובנגב. לנוכח הקצאת משאבים לישובים בשטחים "שתי אצבעות מכפר סבא".

קיסר בישר על רפורמה המתגבשת באיגודים המקצועיים, לפיה יינתן להם חופש פעולה רב יותר, בדומה לאוטונומיה שניתנה לאיגודים האקדמאיים. לעומת זאת, יהדק הפיקוח על ועדי עובדים והם לא יוכלו עוד להכריז על סכסוך עבודה או שביתה "ולגרור אחריהם חצי מהמשק", בלי לשאול תחילה את פי העובדים.

עליזה תמיר, יו"ר המחלקה לעבודה, ... הקשה ביותר למצב התעסוקה הם הפיטורים ... "מנהלים במפעליהם דואגים לנגד עיניהם רק את הרווח הכלכלי. לא מעניין אותם העובדים, הרי עליהם להגיש נאמן חיבור".

בהתקפה קשה על "כור", בשל החלטתה לסגור את מפעל "רמים", יצא מזכיר מועצת פועלי קריית שמונה, שלום יוסף. הוא טען שהחלטת הסגירה התקבלה מאחורי גבו. לדבריו, תוכנית ההבראה שנובשה למפעל היא בגדר "תנאי עבודה, הנהגים מתנאים שמכתיב בעל בית פרטי".

מזכיר חברת העובדים, דני רוזולי, התייחס לדבריו החריפים של שלום יוסף רק בעקיפין: "מה שיש לי לאמר ליוסף, אומר בארבע עיניים ולא משום שכל מה שנעשה ב"רמים" היה בסדר. במקום שעבדו בגן הקלקלו את המנהלים והמנהלים יקללו את "בצלם" העובדים, חשוב שנבטיח תיאום בין המערכות הללו".

מזכיר הוועד הארצי של עובדי בנק לאומי, לואי רוט, דרש להכריז שבמשק העובדים לא יבוצעו עוד שום פיטורים. קיסר השיב לו: "בנפשית אני מסכים לרעיון, אבל זה לא בר ביצוע. ברוסיה, שם אין אבטלה, המשק הגיע לפשיטת רגל".

גם מזכיר הסתדרות פועלי הבניין, שלמה ההאן, קבל, שהססמא במשק העובדים היא, כדבריו, "לפטר כדי להבריא", במקום "להבריא כדי לעבוד".

להגנת "כור" נחלץ מנכ"ל מפעלי המלט "נשר": "כמה זמן דרוש כדי להבין שמפעלים מפסידים אינם רשאים להתקיים: "רמים" מפסיד כבר 8 שנים. דברי לואי רוט מוכיחים לי את אמרת הרתיים שאפשר לקיים מדינה בלי צה"ל ולהסתפק בתפילות". יצויין, שמנכ"ל "כור" בני גאון, נכח בכינוס, אך לא נטל את רשות הדיבור.

אהרון ידלין, מזכיר התנועה הקיבוצית המאוחדת, קרא למערך "לכבוש את משרד האוצר", כדי שיופקדו שתי המחלות של המשק - האינפלציה והאבטלה. לדבריו, האוצר חשוב יותר מתיק החוץ ואפילו ממשרד ראש הממשלה.

בן עמי אוליך ממועצת פועלי תל אביב קרא להסתדרות לפתוח "שירותים טובים של יעוץ משפטי, ראיית חשבון ועבודה סוציאלית להם נזקקים ועדי עובדים, כדי להתחרות עם השירותים שמציע בתחום זה המגזר הפרטי".

חיים אונגר, חבר הנציגות של עובדי "תדיראן", דרש לדעת כיצד האגף לאיגוד מקצועי מתכוון להגן על כ־1,000 מעובדי החברה הצפויים לפיטורים. הוא קבל על העדר הכרה רשמית בארגון עובדי "תדיראן" מצד ההסתדרות.

גלי כרבבי, פעילת נעמ"ת במגזר הערבי, ציינה שהאבטלה פוגעת בערבים יותר מאשר ביהודים. לדבריה, גורמים קיצוניים ברחוב הערבי מנצלים את המצוקה הכלכלית כדי לערער את הדו קיום.

קיסר ולאוטמן דנו במצב התעסוקה

מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר ונשיא התאחדות התעשיינים דב לאוטמן נפגשו אתמול לדיון על מצב התעסוקה המחמיר.

השניים החליטו לתבוע במשותף מהממשלה לפעול למיתון מימדי האבטלה, במיוחד באזורי פיתוח, באמצעות עידוד השקעות לצמיחה.

נשיא התעשיינים נפגש גם עם ראש המועצה המקומית שדרות עמיר פרץ ועם ראש המועצה המקומית בית שאן שלמה בן לולו, שניהם חברי הפורום של ראשי ערי פיתוח, לדיון באפשרויות להקל על מצוקת האבטלה. בפגישה זו הוסכם לפעול בשלושה מישורים: לחץ על הממשלה להעניק עדיפות עליונה לתעשיה, הסבת תנאי העבודה למועסקים במפעלים וכן - עידוד מעבר עובדים מהשירותים לתעשיה.

פרץ ובן לולו הציגו בפני לאוטמן תמונה קשה של מצב האבטלה בערי הפיתוח: מספר המובטלים בערים אלה נע בין 11 ל־13 אלף המהווים 25 אחוז מהאבטלה הארצית, בעוד שאוכלוסיית ערי הפיתוח מגיעה רק ל־9 אחוזים מאוכלוסיית המדינה כולה.

הליברלים שוב בביהמ"ש; שופט יכריע אם מוסדותיהם קיימים

(עו). - האם מוסדות המפלגה הליברלית שרירים וקיימים לאחר קבלת אמנת האיחוד בין המפלגה הליברלית לבין תנועת החרות במסגרת הליכוד? בסוגייה משפטית זו יכריע בית משפט המחוזי בחיפה.

השאלה המשפטית לגבי מעמדם של מוסדות המפלגה הליברלית צצה ועלתה ביום ה' בפני השופט מיכה לינדנשטראוס, במהלך בירור עתירתו של חבר פעיל בסניף המפלגה הליברלית בנתניה, דב אבידן, שכיהן בעבר בתפקיד דיפלומטי בכיר בשגרירות ישראל ברומניה. העותר טען בפנייתו לבית המשפט, נגד המפלגה הליברלית והשרים יצחק מודעי, אברהם שריר, משה נסים, גדעון פת - חברי כנסת של המפלגה הליברלית ודוד הגואל, כי נציג המפלגה הליברלית בהנהלת התנועה הציונית והסוכנות לא נבחר במוסדות המפלגה כמתבקש על פי התקנון. העותר טוען, כי המלצה על מינויו של דוד הגואל לכהונה בהנהלת התנועה הציונית והסוכנות היהודית בניגוד לחוק ולתקנון. הוא מבקש מבית המשפט להכריז על כך שמינוי זה בטל ומבוטל בנימוק שהגואל לא נבחר במוסדות המפלגה הליברלית כמתחייב על־פי התקנון.

השופט מיכה לינדנשטראוס נתן בתחילת אוקטובר השנה צו מניעה זמני שלפיו נאסר על דוד הגואל לקבל את התפקיד בהנהלת התנועה הציונית ובסוכנות. בישיבת בית המשפט שנערכה אתמול התייצב השר גדעון פת, אשר טען כי אמנת הליכוד וההסכם שהושג בין השרים דוד לוי (חרות) ומשה נסים (ליברלים) שמצא ביטויו באמנת הליכוד ביטל את קיומה של המפלגה הליברלית. השר גדעון פת אמר כי איחוד חרות - הליברלית שנעשה בוועידת האיחוד ב־25 באוגוסט 88' ביטל את המוסדות הנפרדים של המפלגה הליברלית שחדלו מלהתקיים.

יו"ר מועצת המפלגה הליברלית, יצחק קעטבי, טען לעומת זאת, כי המפלגה הליברלית ממשיכה להתקיים על כל מוסדותיה אשר לא קיבלו שום החלטה פורמלית על איחוד עם תנועת החרות במסגרת הליכוד. עו"ד איתן הכרמן התייצב בבית המשפט בשמו של יו"ר מזכירות תנועת החרות, השר משה ארנס. עו"ד הכרמן טען, כי לחרות עניין רב בהחלטת בית המשפט בסוגייה זאת והצטרף לטיעוניו של עו"ד צבי טולו, שייצג את השרים פת, שריר, נסים ודוד הגואל, שטענו שאין יותר מוסדות למפלגה הליברלית בעקבות האיחוד עם התנועה החרות במסגרת הליכוד.

השופט החליט לדחות את החלטתו בסוגייה המשפטית - אם אכן מוסדות המפלגה הליברלית שרירים וקיימים - לשבוע הבא.

שביתת תחבורה כללית משתקת את פאריס ● הצבא מסיע אזרחים במשאיות

חייל במדים מכוון את התנועה בפאריס, אתמול, כשעשרות המשאיות הצבאיות מאחוריו מובילות עשרות אזרחים למקומות העבודה שלהם (צילום: א.פ.)

פאריס (עיר, עיצ). - שלושה איגודים נוספים הודיעו אתמול כי יצטרפו לשביתת התחבורה ששיבשה השבוע בצורה חמורה ביותר את החיים בבירת צרפת.

האיגודים, המייצגים את רוב עובדי התחבורה הציבורית, הודיעו כי חבריהם יפסיקו את העבודה לתקופות של שעתיים עד 24 שעות ביממה, ויצטרפו לאיגוד ס.ג.ט הקומוניסטי, השובת מאז יום שני. התחבורה באוטובוסים, במטרו וברכבות הפרברים, נפגעה קשה, במסגרת עימות פוליטי בין הממשלה הסוציאליסטית והמפלגה הקומוניסטית. זה היום הרביעי ברציפות נאלצו יותר ממיליון תושבים מפרברי פאריס להיעזר באמצעי תחבורה מאולתרים כדי להגיע לעבודתם.

משאיות צבאיות ואוטובוסים פרטיים שהוזעקו כדי להתגבר על המשבר, הסיעו היום 60,000 תושבי הפרברים אל תחנות הרכבת בפאריס, שעדיין פעלו. רבים נוספים הגיעו לעבודתם בטרמפים. הבוקר נרשמו יותר מ־750 ק"מ פקקי רכב על־ידי הקלטונות.

מנהל מחלקת התחבורה של פאריס הודיע, כי אין הוא יכול להציע יותר מעליית שכר בשיעור של 2.2 אחוזים, בהתאם לתחזיות האינפלציה הרשמיות ל־1989. חנויות ועסקים בפאריס דיווחו, כי העובדים מגיעים באיחור עד שעתיים, ונאלצים לעזוב מוקדם יותר.

שביתת התחבורה התפשטה ביום חמישי גם לעיר מרסיי שבדרום, והקישה את האוטובוסים ואת המטרו. באותה עיר שובתים גם עובדי הסער הממשלתיים, ובעקבות זאת הופסק תשלום הגמלאות ודמי־האבטלה. שביתת דואר ששיתקה את החלוקה כמעט שלושה שבועות בחודש שעבר, נתחדשה בחלקה, ובערים שונות, כולל מרסיי, ליון ובורדו, שוב לא חולקו דברי הדואר.

חילופי מכות בין עובדים של "לפידות"

(עו). - מזכירות מועצת פועלי שדרות וועד עובדי חברת "לפידות" לקידוחי נפט פנו במכתב להנהלת החברה לעכב בשלב זה פיטורי 45 עובדים ולהיכנס למו"מ על המצב בחברה ועל הדרך להגיע להתייעלות ולהבראה.

בקרבת שדה חלץ, במוסך המרכזי ובמחסן הציוד של "לפידות", היו אתמול הפסקת עבודה והפועלים גם סגרו את השערים ולא התירו הוצאת ציוד ויציאת כלי רכב. הם הציגו צמיגים בכניסה וכעת ויכוחים בעניהם ארעו חילופי מהלומות. המשטרה הוזעקה, אך לא בוצעו מעצרים.

קבוצת עובדים יצאה לתל אביב כדי להשפיע על העובדים להשבית את העבודה גם במשרדים.

הישג הסברתי ל'סולידאריות' בעימות הטלוויזיוני בין ואלנסה למידוביץ'

ואַרשה (ע"ר וע"צ). – מנהיג 'סולידאריות', לך ואלנסה שב אתמול אל הבימה הציבורית. בעימות טלוויזיוני מול ראש האיגוד המקצועי הרשמי, אלפרד מידוביץ', יצא ואלנסה בקריאה נרגשת לדמוקראטיה. בנופפו באצבע מאשימה כלפי יריבו וטען, שזה פוגע בזכויות הפועלים.

"זו שאלה של חופש, חופש להתאגד", השיב ואלנסה למידוביץ', שהוקיע את 'סולידאריות' להצטרף ל'אופזו', האיגוד המקצועי הרשמי, בטענה שמתן חוקיות ל'סולידאריות' יפלג את הפועלים. "תפקידך לסייע לחופש ההתאגדות, ולא להפריע לו", אמר ואלנסה.

"בוא לא נכריח את הפועלים לשמוח כשחרב מונחת על צוארם. בוא נעניק להם חופש", קרא ואלנסה לאחר שמידוביץ' אמר שהאי-פופולאריות הפולנית הפכה את בעיית מעמד הפועלים לנושא בעל עדיפות ראשונה. "ראה מה עושים ההונגרים, ראה כמה הם הרחיקו לכת. הם יוצרים מפלגות חדשות... ואנחנו כאן דורכים במקום".

ואלנסה קרא לשלטונות לא לפחד מפלורליזם או מהעם הפולני ואמר, כי ההיסטוריה תשפוט אותם בחומרה, אם הם יחמיצו את ההזדמנויות שפתחה לפניהם מדיניות הפרסטרויקה של מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב.

העימות הטלוויזיוני נמשך 45 דקות והועבר בשידור חי לכ־10 מיליון צופים. הוא היה רצוף בהתפרצויות והפרעות איש לדברי רעהו. תומכי 'סולידאריות' כמו גם חברים במפלגה הקומוניסטית ומשקיפים 'ניטרלים' אמרו, כי אין ספק שואלנסה ניצח בעימות. טרם הובעה תגובה רשמית לעימות. סוכנות הידיעות הרשמית אמרה, כי העימות הראה ש'אופזו' מעוניין בקידום שיחות השולחן העגול עם האופוזיציה.

עשרות תומכים של ואלנסה בירכוהו בתום העימות, נשקוהו וקראו "בראוו לך". אדם מיצ'ניק, מתנגד המשטר לשעבר, אמר, כי הופעתו של מידוביץ' תגרום כאב ראש לעמיתיו בהנהגת המפלגה הקומוניסטית. "למעשה, סייע מידוביץ' להרס הפוליטבירו מבפנים, לסולידאריות", אמר מיצ'ניק.

מר ואלנסה, האם אינך רואה סימנים עקרוניים לטובה בנושא הדמוקרטיה, שאל מידוביץ'. "כן, שמתי לב. אולם אנו הולכים ברגל, צעד אחר צעד, בעוד שהאחרים נוסעים במכונית", השיב ואלנסה.

נשיא פקיסטן הטיל הרכבת הממשלה על בנאזיר בוטו – השבעתה הבוקר

איסלאמאבאד (רויטר וע"צ). – בנאזיר בוטו היתה אתמול לאשה הראשונה העומדת בראש ממשלה במדינה מוסלמית, כאשר הנשיא הפאקיסטאני בפועל, גולאם איסחאק חאן מינה אותה לתפקיד זה. בשידור בטלוויזיה הוא כינה את בתו בת ה־35 של ראש הממשלה זולפיקאר עלי בהוטו, שהוצא להורג, כ"בחירת האומה".

הנשיא גם הודיע על ביטול מצב החירום שהוכרז ב־17 באוגוסט, עם מותו של הנשיא צבאי מוחמד זיא אול-חאק בתאונת מטוס.

בנאזיר בהוטו ניצחה ב־16 בנובמבר בבחירות הרב-מפלגתיות הראשונות שנערכו במדינה מאז 11 שנה. מפלגתה של בוטו היא הגדולה ביותר בפרלמנט, אך לא השיגה רוב מוחלט בבחירות שנערכו לפני שבועיים. היא תושבע היום לתקופה של חמש שנים, ויעמדו לרשותה 60 יום כדי לזכות באמון הפרלמנט, שבו 237 חברים.

נצחונה הושג 11 שנה לאחר שזיא הדיח את אביה. ב־1979 הורה זיא להוציא להורג את אביה, באשמת קשירת קשר לרצח. מאז מותו, ניהלה בנאזיר מערכה נגד השלטון הצבאי של זיא, ובילתה שנים רבות בכלא, במעצר בית ובגלות מרצון.

בנוסף על היותה האשה הראשונה שתעמוד בראש ממשלה מוסלמית, בוטו בת ה־35 היא גם אחד המנהיגים הצעירים ביותר לעמוד בראש אומה גדולה. את ילדה הראשון היא ילדה רק לפני 10 שבועות.

משקיפים הביעו אתמול את הערכתם, שצפויים לה מאבקים קשים מבית, שכן אינה נהנית מרוב פרלמנטרי מוצק, ומקשיי תימרון בזירה הבינלאומית, בעיקר בגלל מיגבלות כלכליות והתחייבויות שירשה מקודמה לקרן המטבע הבינלאומית. ממשלתה תסתמך על תמיכת המפלגות העצמאיות בפרלמנט והמפלגות הקטנות המהוות לשון מאזניים והצפויות לנצל יתרון זה עד תום.

יקשה עליה גם מאוד לממש תכניות פיתוח ושיפורים סוציאליים בגלל קשיי תקציב בעקביה של ההוצאה העצומה על בטחון. מעמדה הבולט המיוחד כאשה ראשונה בראש מדינה מוסלמית יגביל גם מאוד את יכולתה לתמרן בתחומים שלהם נגיעה לשאלות דת, כגון פיקוח על הילודה וזכויות נשים.

משקיפים אחרים מציינים עם זאת, שבעוד שפאקיסטאנים רבים מטפחים תקוות גדולות לשינויים תחת הנהגתה, חוגים רחבים בקרב תומכיה מודעים לקשיים שבפניהם היא ניצבת, כך שגם הישגים בינוניים בשלב הראשון לא יפחיתו במידה ניכרת את בסיס התמיכה בה.

אתמול הורתה פקיסטאן לשני דיפלומאטים הודיים לצאת את גבולותיה תוך 24 שעות – על כך מסרה הטלוויזיה הממלכתית של פקיסטאן. צעד זה ננקט לאחר שהודו גירשה מניו-דלהי את הנספח הצבאי הפקיסטאני הבכיר ואת סגנו, בהאשימה אותם בריגול.

הטלוויזיה הפקיסטאנית מסרה שהמגורשים הם קונסול הודו בקאראצ'י, ודיפלומאט הודי זוטר בשגרירות באיסלאמאבאד. הטלוויזיה גם מסרה, כי משרד החוץ הפקיסטאני הגיש לניו-דלהי מחאה חריפה על צעדיה.

שר החוץ ההודי אמר בפרלמנט בניו-דלהי בשעות לפני הצהריים של יום אתמול, שהנספח הצבאי הפקיסטאני הבכיר, הבריגדיר זאהד אל-איסלאם עבאסי הוכרז כאישיות בלתי רצויה. פקידים הודיים מסרו, כי עבאסי "נתפס על חם", כשקיבל מסמך הגנה הודי סודי, בשעה ששוחח עם נתין הודי בבית מלון בניו דלהי.

עבאסי חזר לפקיסטאן אתמול וטען, שהודו "ביימה" את הפרשה כולה, "במגמה "למצוא תירוץ" שיסביר מדוע ראש ממשלת הודו גאנדי לא יבוא לוועידת הפסגה הדרום אסיאתית" העומדת להיערך באיסלאמאבאד בסוף החודש. גאנדי אמור לערוך ביקור רשמי ראשון בפקיסטאן כדי להשתתף בוועידת פסגה זו. הודו ופקיסטאן חברות שתיהן באיגוד הדרום אסיאני לשיתוף פעולה אזורי.

גבירתי ראש הממשלה

בנאזיר בוטו היתה שלשום הראשונה לחתום בספר החוקים של הפרלמנט החדש שנבחר בפקיסטאן, במהלך טקס השבעה של חבריו (צילום: א.פ.)

למרות האמברגו ובלא יודעין תומך המערב בתעשיה הצבאית של דרא"פ

פרטוריה (ע"ר). – ארצות המערב, המקיימות זה 11 שנה אמברגו על אספקת נשק לדרום-אפריקה, מסייעות לה באורח עקיף ובנראה אף בלתי מודע, בחיזוק תעשיית הנשק שלה – התברר לקבוצת כתבים זרים שביקרו ביום ד' במפעל נשק הסמוך לפרטוריה.

במפעל, 'מפעלי הנדסה ליטלטון', המייצר, בין היתר, את תותח ה'הוביצר', ראו הכתבים האורחים בתי-מלאכה ואולמות תעשיה מלאים ציוד כבד ממערב-גרמניה, בריטניה, יפאן, צרפת ומדינות רבות אחרות, שהצטרפו ב־1977 להחלטת האו"ם 418, האוסרת מכירת נשק וציוד המשמש לייצורו לדרום-אפריקה.

כיום מתפארת דרום-אפריקה בגילוי לעולם, שהסנקציות נכשלו כשלון חרוץ. יתרה מזו, נראה שהודות לאמברגו היתה תעשיית הנשק הדרום-אפריקאית לענק תעשייתי, המוכר נשק וציוד מלחמתי ל־30 מדינות במחזור שנתי של כ־1.2 מיליארד דולאר.

"רבות מהמכונות הנמצאות כאן ניתן לרכוש בשוק החופשי", הסביר יו"ר מועצת המנהלים של מנהל 'ליטלטון' מאריוס דביר לעתונאים. "אשר לאחרות, יש דרכים ואמצעים להשיגן".

'ארמסקור', חברת האם של 'ליטלטון', פייט מאריאס, אמר לכתבים בסיפוק: "נטרלנו את החלטה 418." גאוותה של 'ארמסקור' היא על תותח ה'הוביצר ג'-5' בעל קוטר של 155 מ"מ, שטווחו 40 ק"מ והנחשב לטוב מסוגו בעולם כולו. הכתבים ראו את תהליך ייצור קנה התותח במכשור מתוצרת בלגיה וצרפת.

'ארמסקור' אינה מגלה מהם רווחיה מן הייצוא של תוצרתה, אולם שהעסקים משגשגים ניכר מבנייתם של אולמות תעשייה חדשים ליד המפעל, העובד כמלוא התפוקה. מאריאס אמר לכתבים, שדרום-אפריקה לא תוותר על תעשיית הנשק שלה גם אם תבוא הקלה בסנקציות בעקבות הסכם שלום באנגולה. לדבריו, דרום-אפריקה אינה יכולה לצפות מראש מה תהיה דעת הקהל העולמית בעתיד. "לאחר שאתה נכוה פעם אחת, אתה נזהר פעמיים", אמר.

נחתמה עיסקת הרכישה הגדולה בהיסטוריה

ניו-יורק, (ע"ר). – חברת 'נאביסקו' הודיעה אתמול, כי קיבלה את הצעה של 'קולברג־קרייוויס־רוברטס' בסך 24.7 מיליארד דולאר, במסגרת עיסקת הרכישה הגדולה ביותר בהיסטוריה.

תשלובת הענק של טבק ומזון הודיעה, לאחר שמאבק בן חודשיים נסתיים אמש בהגשת ההצעות הסופיות, כי דחתה הצעה גבוהה עוד יותר מצד קבוצה של חברי הנהלתה היא. 'נאביסקו' הודיעה, כי בחרה בהצעה של מזומנים וניירות ערך מצד 'קולברג־קרייוויס־רוברטס', המבוססת על שער של 109 דולאר למניה, בהעדיפה אותה על הצעה של קבוצת משקיעים בראשות מנהל 'נאביסקו', רוס ג'ונסון, שעמדה על 25.4 מיליארד דולאר, והיתה מבוססת על שער 112 דולאר למניה.

הבית נשאה הרוח

אלפים נותרו בלא קורת גג בבנגלאדש בעקבות סופת הציקלון שקטלה ביום ג' לפחות 700 בני אדם.

לעיראק טיל נגד טילים

מאת רן אבידן, סופר 'דבר' לענייני ערבים

עיראק הודיעה אתמול, כי פיתחה וניסתה בהצלחה טיל בשם 'פאו 1', שנועד ליירוט טילי קרקע-קרקע בעלי טווח בינוני. כמו כן מסר שר התעשיה העיראקי חוסיין כאמל, שבמפעלי התעשיה הצבאית באירבו יוצר ונוסה בהצלחה לפני כחודשיים טיל נוסף ליירוט טילי קרקע-קרקע בעלי טווח קצר.

ככל הידוע, עיראק היא המדינה הערבית הראשונה המכריזה שהצליחה לפתח נשק רקטי ליירוט טילים. בשנה האחרונה הודיעו העיראקים, כי עלה בידם לייצר טילי קרקע-קרקע מסוג 'עבאס' ו'אל-חוסיין', שטווח פעולתם בין 600 ל־900 ק"מ, והמסוגלים לפגוע במטרות בשטח ישראל.

משקיפים מציינים, שעיראק פיתחה יכולת טכנולוגית ברמה גבוהה במהלך מלחמתה הממושכת נגד איראן. לדבריהם, מסייעות לעיראק בייצור הטילים מדינות רבות מהגוש המערבי ומהגוש המזרחי וכן ארצות מהעולם השלישי כגון הודו.

העיראקים שואפים עתה להפוך את תעשיית הנשק המפותחת שלהם לענף יצוא חשוב ולמצוא תעסוקה עבור אלפי חיילים המשוחררים משירות צבאי. מדינות רבות – ערביות וזרות – שלחו כבר נציגים לבגדאד, כדי להתעניין ברכש כלי נשק מתקדמים.

נחתם הסכם שלום בסודאן לסיום מלחמת האזרחים

חרטום (ע"צ וע"ר). – ממשלת סודאן אישרה אתמול הסכם שלום, העשוי לשים קץ למלחמת האזרחים המשתוללת בדרום המדינה זה למעלה מחמש שנים – מסר אתמול רדיו חרטום.

ההסכם נחתם ב־16 בנובמבר בידי מנהיג המורדים, קולונל ג'ון גראנג, מפקד 'צבא השחרור העממי', ומוחמד עוסמאן אל-מירגאני, העומד בראש מפלגת 'האיחוד הדמוקראטי' שבקואליציה.

אתמול נמסר, שחמישה מחבלים פלשתינים שנדונו בסוף אוקטובר למוות בחרטום על פיגועים קטלניים שביצעו ב־15 במאי הגישו ערעור לבית-המשפט העליון. הנדונים, שהם לדעת מומחים אמריקאים חברי ארגונו של אבו ניזאל, טענו להגנתם, כי זכותם להילחם בכל מקום בעולם נגד הישראלים ובעלי בריתם.

פאריס (ע"ר וע"צ). – סודאן תקבל סיוע בסכום כולל של כ־300 מיליון דולאר מעשר מדינות מתועשות, כדי שתוכל ליישב מחדש שטחים שנפגעו בחודשים אוגוסט וספטמבר בגלל השטפונות שפקדו את המדינה – נאמר אתמול בהודעה של הבנק העולמי.

נציגי הבנק כינסו נציגי תשע מדינות מערביות ונציג של יפאן לדיון שנמשך יממה בשאלת אפשרויות הסיוע של מדינות אלה לסודאן, ומשלחת של הבנק אף ביקרה בסודאן והכינה תכנית חירום בעלות של 407 מיליון דולאר. ממשלת סודאן התחייבה מצידה לשאת ב־10 אחוזים מהוצאה זו.

בעקבות השטפונות, שפגעו קשה בחרטום הבירה ובאזורים הצפוניים של המדינה, נותרו כ־2 מיליון בני אדם ללא קורת גג.

האסטונים מאוכזבים

נשיא אסטוניה ארנולד רויטל משפיל מבטו באכזבה בעוד חבריו לבית הנבחרים הסובייטי מאשרים הצעות-שינוי בחוקה, שלהן התנגד.

בת 12 – הקרבן הצעיר בבריטניה של 'הרחה'

מאת דליה שרון, סופרת 'דבר' בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר'). – ילדה בת תשע הייתה אתמול לקרבן הצעיר ביותר בבריטניה של 'הרחה', לאחר שמתה בעקבות הרחת גאז של מצית.

הילדה קנתה את מיכל הגז (במחיר 55 פני) עם שתי חברות בסופרמרקט בעיר מגוריה בריסטול. הן הלכו לאיזור מוזנח, אשר הפך ל'ג'נקיה' – איזור שמוש בסמים, שם התיזה הילדה סילון גז לפיה והתמוטטה מיד. כל המאמצים להצילה עלו בתוהו.

מנהל הסופרמרקט אמר, כי לא היה מעלה בדעתו, כי מישהו ירצה להריח גאז. מומחים אמרו כי הרחה אחת של גאז בוטאן, די בה כדי להמית, כי היא גורמת שיתוק לגרון וללב. על פי החוק, אין למכור חומר רעיל למי שגילו פחות מ־18, אם יש חשש כי החומר ישמש לנשימה או להרעלה. הקנס על עבירה כזו הוא 2,000 לישט"ש.

תביעה בבריטניה לפיטורי שופט שהצדיק תקיפה מינית

מאת דליה שרון, סופרת 'דבר' בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר'). – בצעד נדיר שר המשפטים הבריטי דרש דו"ח מלא על מהלך משפט, אחרי שחברי פרלמנט דרשו את פיטורי שופט לונדוני, ששחרר אדם שהואשם שתקף מינית פעמים את בתו החורגת בת ה־12 בעת שאשתו היתה בהריון. קבוצות להגנת ילדים ולזכויות האזרח מחו, כי החלטת השופט מזיקה ומעמידה בסכנת התעללות מינית אלפי ילדים.

שר המשפטים יבקש הסבר מהשופט לפסק הדין, ויורה, כנראה, לערוך חקירה. השופט, סר הרולד קאסל, בן 72, אמר, כי נשים בהריון נענות פחות לצרכים המיניים של בעליהם. לדבריו, עודדה האשה את ההתקפות בכך שהריונה גרם "לעמעום התיאבון המיני בגברת ובעיות רציניות לבעל הבריא הצעיר". האם, טען השופט, נהגה להזמין את הבת החורגת אל מטת בני הזוג.

בלגראד תארח תערוכת אמנות יהודית יוגוסלאווית

בלגראד (עסס"א). – בלגראד בירת יוגוסלאוויה, מתכוננת לארח תערוכה נודדת גדולה של אמנות ותרבות של יהודית יוגוסלאוויה, שכבר הוצגה בשתי ערים אחרות ביוגוסלאוויה והעשויה לבוא גם לתל-אביב, לונדון וניו-יורק.

התערוכה, 'יהודים בטריטוריה של יוגוסלאוויה', תיפתח בבלגראד ב־16 בינואר לתקופה של כשישה שבועות. מדובר בתערוכה גדולה מאוד, ובבלגראד יהא צורך להציגה בשני חלקים, מכיוון שאין אולם גדול די הצורך.

מיליצ'ה מיהיילוביץ', אוצרת המוזיאון היהודי בבלגרד, מסרה, כי המארגנים, שמרכזם בזאגרב, כבר קיימו מגעים עם המוזיאון היהודי בניו-יורק וניהלו גישושים בדבר הצגת התערוכה בישראל ובלונדון.

מכינים פסגה

שר החוץ הסיני קיאן קיצ'ן (שני משמאל) מחווה בידיו במהלך פגישת העבודה הראשונה שלו אתמול עם עמיתו הסובייטי אדוארד שוורדנאדזה. (צילום: א.פ.)

שר החוץ הסיני החל את שיחותיו במוסקווה – לקראת פסגה ב־89'

מוסקווה (רויטר). – קיאן קיצ'ן, שר החוץ הסיני הראשון לבקר בברה"מ זה למעלה מ־30 שנה, הגיע אתמול למוסקווה לשיחות, שנועדו לסלול את הדרך לפיסגה סינית-סובייטית בשנה הבאה. בהודעה קצרה שנשא בשדה התעופה רמז קיאן בדבריו, שבדעת מנהיגי סין לתבוע את מלוא המחיר על נכונותם לחמם את היחסים, בעיקר בצורת לחץ סובייטי לפינוי קאמבודיה על ידי וייטנאם.

למרות שבהודעתו של קיאן לא צויינה הפיסגה במפורש הוא אמר לעתונאים טרם צאתו מסין, ש"הבשילו התנאים הדרושים לקיום פגישת פסגה לדעת שני הצדדים".

בהודעת סוכנות הידיעות טא"ס על ביקורו של קיאן נאמר, "שאם תתקיים פגישת פיסגה זו, היא תהיה אחד האירועים החשובים ביותר בלוח הזמנים של שנת 1989".

בשדה התעופה קיבל את פני קיאן שר החוץ הסובייטי אדוארד שוורדנאדזה, שעמו הוא עתיד לבלות את מרבית שלושת ימי ביקורו. כמו כן ייפגש עם מנהיג ברה"מ גורבצ'וב.

לדברי מקורות מזרח אירופאים תיערך פגישת הפיסגה באפריל הקרוב. קודם לכן יקיים שוורדנאדזה ביקור גומלין בסין בראשית השנה הבאה, ונראה שמועד הפיסגה יפורסם במהלכו של ביקור זה.

אתמול נמסר בהאנוי ממקור רשמי, ש־18,000 חיילים וייטנאמיים יפונו מקאמבודיה במהלך חודש דצמבר. עם פינוי חיילים אלה יגיע ל־50,000 מספר אנשי הצבא שפינו את קאמבודיה ב־1988.

וייטנאם הודיעה ב־25 במאי, כי בכוונתה לפנות מחצית חיל המצב שלה מקאמבודיה, דהיינו כ־50,000 אנשי צבא, עד סוף השנה, כי בכוונתה לפנות שאר חייליה מהמדינה השכנה לכל המאוחר ב־1990.

דאגה בבון מגידול באוכלוסיית הזרים – נשקלים אמצעי בלימה

בון (ע"ר וע"צ). – שר הפנים של מערב-גרמניה אמר אתמול, כי האוכלוסיה הזרה במדינה הוכפלה מאז שנת 1970 והציע נקיטת אמצעים חמורים לריסון מגמה זו.

בהציגו את סיכומי מפקד האוכלוסין האחרון אמר השר, פרידריך צימרמן, שגידול האוכלוסיה מאז 1970 נבע בעיקר מהגירה אדירה של זרים, שמספרם נע בין 2.4 ל־4.1 מיליון. "מאז 1987 עלה מספר הזרים ב־182,000 איש", אמר, בהתייחסו בעיקר להגירה מארצות העולם השלישי – מהגרים המבקשים בגרמניה מקלט מדיני.

צימרמן חיווה דעתו, שממצאי המפקד מחייבים בחינה מדוקדקת של ההשלכות החברתיות והכלכליות של הגירת הזרים. עיקר טענתם של המתנגדים להגירת זרים כיום היא, שרוב המבקשים מקלט מדיני אינם קרבנות רדיפות כלל אלא באים רק כדי לשפר את רמת חייהם.

מפלגות השמאל והדמוקראטים החופשיים מתנגדים לביטול מעמד המקלט המדיני שממנו נהנים כיום מהגרים אלה במערב-גרמניה.

נדחתה הוצאתם להורג של רוצחי ראש ממשלת הודו אינדירה גאנדי

[illegible] הוצאתם להורג של שני רוצחיה של ראש הממשלה המנוחה אינדירה גאנדי. השניים, סאטוואנט סינג, בן 24, וקהאר סינג, בן 47, שניהם סיקים, אמורים היו להיתלות היום בכלא הבטחוני ביותר בניו-דלהי, אולם בית-המשפט העניק להם עוד חמישה ימי חיים לפחות.

שלטונות הודו חוששים מגל [illegible] להורג של השניים. דובר במשרד הפנים מסר, כי כוחות הבטחון הועמדו בכוננות עליונה לקראת ההוצאה להורג. דובר ממשלתי בכיר אמר שלשום לסוכנות 'רויטר', שהממשלה לא התכוונה לפרסם מראש את מועד ההוצאה להורג, כדי לצמצם את הסכנה של פרוץ מעשי אלימות.

החלטת בית המשפט התקבלה לבקשת עורכי דינו של קהאר סינג, שביקש ארכה נוספת להכרעה בשאלות המשפטיות של הנשיא, לאחר שזה דחה את בקשתם של השניים לחנינה.

סיקים רבים מאמינים, שסינג אינו אשם ברצח גאנדי בביתה ב־30 באוקטובר 1984, והוא אכן האשם רק בסיוע לרצח. להחלטת בית-המשפט קדמו פניות רבות של מנהיגים סיקים לממשלה להמיר את עונש המוות בעונש מאסר עולם.

ב־1991 יהיו בעולם מיליון חולי איידס – חיסון רק בעוד 10 שנים

פאריס (ע"צ וע"ר). – מספר חולי האיידס בעולם יגיע למיליון בשנת 1991 – כך הודיע ביום ה' מנכ"ל ארגון הבריאות העולמי הירושי נאקאג'ימה בראיון לעתון 'לה מונד'. "סביר להניח", אמר, "שאם ב־1987 נשאו בגופם כ־5 מיליון בני-אדם את הנגיף, הרי שיותר ממיליון יחלו במחלה עד לשנה זו."

נאקאג'ימה דוחה כל רעיון של בידוד החולים, וציין, שגישה המסתייגת אליהם אינה כרוכה בהכרח בפגיעה ביכולת להגן על בריאות הציבור.

ברוח זו אמר הממונה על מחקר האיידס מטעם הארגון, ג'ונתן מן, שרוב המדענים בעולם סבורים, שיעברו עוד עשר שנים לפחות עד שיפותח ותרכיב חיסון נגד מחלת האיידס.

לדברי מן, חלה אמנם התקדמות לקראת ייצורו של חיסון נגד איידס, אולם מדענים סבורים, שיחלפו עוד חמש עד עשר שנים לפחות עד שחיסון מעין זה ייכנס לשימוש אפקטיבי. דבריו הסתמכו על סיכומים אחרונים של הארגון, שמהם עולה, שבחודש נובמבר נמסרו 8,271 מקרי איידס ברחבי העולם. בכך מגיע מספרם הכולל של החולים שעליהם דווח בעולם ל־129,385. לפי הערכות הארגון גדול מספרם האמיתי של החולים בהרבה ומסתכם כיום בכ־300,000.

מן ציין שנגיף האיידס לא שינה עד כה את מבנהו הביולוגי הבסיסי או את דרך העברתו מאדם לאדם. לדבריו, לעובדה זו נודעת חשיבות ראשונה במעלה לגבי כל פרוייקט מניעת המחלה או השתלטות עליה.

33 אנשי רשת סמים המסונפת למאפיה נעצרו בארה"ב ואיטליה

פאלרמו, סיציליה (ע"ר). – במבצע משותף של משטרות ארה"ב ואיטליה נעצרו 33 אנשים בשתי המדינות באשמת סחר בסמים – מסרה אתמול משטרת איטליה. לדבריה, מעצרים של אלה לא היו אלא שלב ראשון במבצע מקיף, שבמהלכו ייעצרו יותר מ־200 איש.

מן האף.בי.איי נמסר אתמול, כי מכלל כ־200 האנשים שבהם מדובר, 75 הואשמו בסחר בסמים בארה"ב ו־133 הואשמו באיטליה. 25 איש נעצרו בניו-יורק ובפילדלפיה על סמך מידע שסופק על ידי חוקרים בסיציליה. 10 אחרים נעצרו בפשיטות משטרה בערים פאלרמו, בולוניה ופירנצה שבאיטליה.

מפקד משטרת איטליה, לואיג'י דוסי, סיפר אתמול במסיבת עתונאים, שהסמים הופצו באמצעות רשת של מסעדות פיצה וחנויות למכירת תבשילים מוכנים, על ידי בעלויות איטלקיות-אמריקאיות משותפות.

מקור אמריקאי במשטרת המכס אמר לכתב 'רויטר': "זהו מבצע עצום. רשימת אלה שנעצרו היא כמעט מעין 'מיהו מי' של גאנגסטרים משני צדי האוקיינוס האטלנטי."

האנשים שנעצרו חשודים במעורבות ברשת בפיקוח המאפיה, שהפעילה נשים להברחת הרואין בין סיציליה וארה"ב.

חברות 'מועצת המפרץ הפרסי' מנסות למנוע הצטרפות עיראק

מאת דליה שרון, סופרת 'דבר' בבריטניה

לונדון (מיוחד ל'דבר'). – שש מדינות מועצת המפרץ הפרסי מנסות למנוע הצטרפות עיראק למועצה. נשיא עיראק סאדאם חוסיין, הרואה עצמו עתה [illegible] המדינתיים באיזור, הביע בכוונתו להצטרף לשש המדינות – סעודיה, כוויית, עומאן, איחוד האמירויות, בחריין וקאטאר.

המדינות חוששות, כי הצטרפות עיראק, בראשות מנהיג חזק, עם צבא חזק, תהיה אסון ותשנה את אופי המועצה, שהיא היום כעין 'מועדון', שבו המדינה החזקה ביותר היא סעודיה, אך אין הן יכולות לתת ביטוי לחשש זה.

בעיית שש המדינות היא, איך למנוע מעיראק הגשת בקשה פורמלית לחברות בכינוס המועצה בסעודיה ב־21 בדצמבר. המזכיר הכללי עבדאללה בישארה יודיע, כנראה, לעיראק, כי דרושה עבודת הכנה לפני שאפשר יהיה לדון בבקשה. היות שהמועצה נפגשת רק אחת לשנה, תידחה הבקשה לשנה הבאה.

נציגי המורדים האפגנים וברה"מ לשיחות בסעודיה

ג'דה (ע"צ). – שיחות מדיניות ייפתחו ביום א' בג'דה שבסעודיה בין נציגים סובייטיים לבין נציגי המורדים המוסלמים האפגאניים – מסרה אתמול משלחת של המורדים לסוכנות הידיעות הצרפתית בסעודיה.

נדחה שיגור ה'אטלנטיס'

קפ קנאוורל (ע"ר). – שיגור מעבורת החלל האמריקאית 'אטלנטיס' נדחה אתמול ל־24 שעות לפחות, בשל מזג אוויר סוער. השיגור, השני מאז אסון 'צ'לנג'ר' לפני שנתיים, בוטל כמעט חמש שעות לאחר שחמשת האסטרונאוטים נכנסו לתא החללית, כאשר השמים אפורים וגשומים.

יתכן שביום ד' בבוקר ייעשה נסיון נוסף לשגר את המעבורת למשימתה הצבאית הסודית. המעבורת אמורה להציב בחלל לוויין ריגול [illegible].

שר הכלכלה התקשורת, גד יעקבי, ארח בלשכתו את המשלחת הכלכלית ההונגרית בראשות סגן שר האוצר אנדראס פטקו (מימין). בפגישה הועלו רעיונות להידוק קשרי הכלכלה בין שתי המדינות. האורחים הביעו ענין רב בתהליך קבלת ההחלטות הכלכליות בישראל. צילום: ורד פאר/יפפא

הכרה

בישראל לא תמיד מפרגנים, אבל יש גם ארצות אחרות. הנה הגיע אתמול מברק לסופר עמוס עוז (בתמונה) שקיבל בשבוע שעבר פרס ספרותי נכבד על המהדורה הצרפתית של „קופסה שחורה". במברק נאמר: „קבל נא את ברכותי החמות עם קבלת פרס 'פמינה' אשר, בהעניקו ל'קופסה שחורה', מעניק הכרה לספרו של אדם בן חד ריך", על החתום, בידידות, ז'אק לאנג, שר התרבות של צרפת. סוב, לז'אק לאנג אין בעיות קואליציה.

משנה מקום

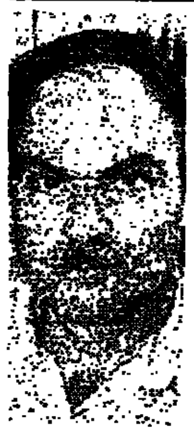

מסיבת פרידה לבבית במיוחד נערכה אמש בבית משפחת ברניצקי בראשון לציון לסגן שר האוצר וח"כ עדי אמורי־אי (בתמונה). אולם הפ־עילות הקרחתנית והה התלחשויות לא פסקו גם שם. שמעון פרס נשמע מאוד אופטימי באומרו: „מי שחושב שזה סוף דרכה של מפלגת העבודה ושאנחנו הול־כים לאופוזיציה, שיידע – עוד לא נאמרה המלה האחרונה".

קבלת פנים

מאתיים יהודים צרפתים שיעלו בחודש הקרוב ארצה, השתתפו בקבלת פנים חגיגית לרגל כ"ס בנובמבר בבניין שגרירות ישראל בפאריס, ביניהם הרב הראשי של ניס בריביירה הצרפתית הרב קליגר שיעלה אף הוא לישראל, ושלושים אקדמאים שיועסקו במוסדות בארץ. שגריר ישראל עובדיה סופר הופיע בפני הנוכחים. החודש יצוינו באירועים חגיגיים את בואו של העולה החמישים אלף מצרפת לישראל.

גדעון קיץ, פאריס

רזי הניסות

עתידו הפוליטי של שר האוצר הבריטי, נייג'ל לאוסון, מוטל בספק: תצפי אינה נותנת לו את הגיבוי לו זכה עד עתה. בעת דיון כלכלי בפרלמנט נשאלה תצ'ר על־ידי חבר הפרלמנט נייג'ל גריפית מאדינבורג, האם היא עדיין חושבת שלאוסון מבריק, היות ואיש אינו חושב כך, ענתה הגברת: „אינני מסכימה. אני חושבת שאדינבורג היא עיר מסעשגת, יותר מאשר בשנים הקודמות". אפילו חברי הפרלמנט השמרנים התפלאו למשמע התשובה, וחברי הלייבור שמחו לה. פרשנים ראו בתשובה זו סימן כי ימיו של לאוסון במשרד האוצר ספורים.

דליה שחורי, לונדון

ושאבתם מים בששון

בהתערבותו של יו"ר הכנסת הסרי דב שילנסקי, חודשה אתמול אספקת המים למושב אביבים שעל גבול הצפון. שילנסקי, שהוא אורח כבוד של אביבים; ביקר אתמול בישוב ונדהם לשמוע כי כבר כמה שבועות אין שם מים זורמים עקב חובות כבדים. „שעה עד שעתיים ביום עושים לנו טובה ומאפשרים זרימת מים ומעבר לזה אנו חיים בתקופת ימי הביניים", סיפרו לו חברי הוועד. שילנסקי התקשר מיד לשר החקלאות אריק נחמקין ותוך שעה חודשה זרימת המים.

בריז'יט ברדו (בת 54 היום) קנתה 110 בעלי־חיים, ביניהם האייל איתו היא מנסה ליצור קשר, מגן חיות בצפון פאריס, שפשט את הרגל. 60 אלף פרנק שילמה עבורם.

העיקר הבריאות

ראש ממשלת יוון אנדריאס פאפאנדריאו (מימין) התעלם אתמול ממבקריו וטס לוועידת הפסגה של השוק האירופי המשותף באי רודוס יחד עם הדיילת שהייתה בחודשים האחרונים לבת־לווייתו. פאפאנדריאו, 69, השרוי עתה בעיצומו של משבר פוליטי, הוקע בעיתוני יוון

על קשריו עם דימיטרה ליאני בת ה־34 (משמאל). עיתון יווני פירסם השבוע צילום של ליאני, חשופת־חזה, ומסר כי מתנגדיו של פאפאנדריאו ידביקו העתקים מצילום זה בחוצות רודוס. היחסים בין בני הזוג זכו לפירסום באוגוסט, לאחר שפאפאנדריאו נסע ללונדון לניתוח לב־פתוח. בעודו בבית החולים הודיע, כי יתגרש מאשתו האמריקאית, לה הוא נשוי 37 שנה. מאז הופיעה ליאני לצידו במספר הופעות פומביות. עיתונים העלו השערה כי הם עשויים להתחתן, אולם אשתו של פאפאנדריאו, מארגרט, אם לארבעת ילדיו, לא הסכימה לפי־שעה לגירושין. בנות הזוג של המנהיגים לא הוזמנו לוועידת הפסגה, ואין יודעים אם ליאני תתלווה אל ראש הממשלה באירועים רשמיים כלשהם.

סוד הגן הנעלם

גם לבירובידז'אן אשר בחבל האוטונומי היהודי של ברית־המועצות יש מלכת יופי – לאריסה ויסבורד פקידה ממשלתית בת 19. לתחרות הראשונה מסוגה נגשו 23 יפהפיות בנות 27־17 ורק תשע הגיעו לשלב הגמר. ויסבורד תקבל נוסף לכתר, טיול חינם בכל הארצות הבאלטיות של ברית־המועצות. כאשר נשאלה „מה זה יופי" ענתה: „יופי הוא הנשמה הטהורה של האדם..."

נח זבולוני

הזדמנות

נשיא ניקאראגואה דניאל אורטגה פנה לשגרירות ארה"ב במאנאגואה בבקשה לתת לו אשרה אמריקאית, כדי שיוכל לצאת לניו־יורק ולהיפגש שם עם המנהיג הסובייטי, מיכאיל גורבאצ'וב – זאת גילה אתמול במאנאגואה יומון האופוזיציה „לה פרנסה". מיכאיל גורבאצ'וב, האמור לשהות בניו־יורק מה־6 עד ל־9 בדצמבר עומד לנאום מעל במת עצרת האו"ם ולהיפגש עם הנשיא רונאלד רייגן ועם הנשיא הנבחר, ג'ורג' בוש.

התרגשה

מרגרט תאצ'ר האשימה אתמול במלים בוטות את ממשלות אירלנד ובלגיה באי שיתוף פעולה במלחמה בטרור. חמתה של תאצ'ר בערה בה כליבך עד שכמעט נעתקו המלים מפיה. היא האשימה את אירלנד בכשלון לעמוד מאחורי ה„דיבורים הנאים" באשר למלחמה בטרור. על סרוב בלגיה להסגיר את האב ריאן אמרה כי „ממשלתה מיואשת לחלוטין". המדובר באי הענות לבקשה להסגרתו של כומר קתולי, האב פטריק ריאן, המואשם ב־581 פעילויות הקשורות לטרור. ריאן חזר לאירלנד, בריטניה הכינה בקשת הסגרה מהרפובליקה של אירלנד, אך האב, אשר היה מאושפז בבית־חולים פרטי, נמלט משם לפני שממשלת אירלנד החליטה אם לפעול נגדו.

דליה שחורי, לונדון

400־500 איש ושר האנרגיה של ארה"ב – לפורום ג'ין קירקפטריק

מאת סופר „דבר"

אפשרות לשיתוף פעולה אנרגי בין ישראל לשכניה לקראת שנת 2000 והערכת תחבורות בבחירות בארה"ב בישראל והשלכותיהן על יחסי ארה"ב־ישראל ואמור בשנים הבאות, יעמדו במרכז דיוני הוועידה הרביעית של פורום ג'ין קירקפטריק שתיערך בין ה־10 ל־12 בדצמבר באוניברסיטת תל־אביב.

בין המשתתפים הבכירים נמנים: שר האנרגיה של ארה"ב ג'ון הרינגטון; האיש הוכנות לפרוק הנשק לשעבר של ארה"ב קנת אדלמן; יו"ר כבוד של הפורום, ג'ין קירקפטריק ויו"ר חבר הנאמנים של הפורום, הסנטור ויליאם ברוק, שכיהן כשר העבודה ושר לסחר חוץ בממשלי הנשיא רייגן.

בין המשתתפים מישראל: ארנון גפני, פרופ' דוד שרוק, פרופ' שמעון שמיר, תעשיינים, חוקרים ומומחים אחרים.

מנכ"ל הפורום דן פתיר אמר כי לפי ההרשמה המוקדמת ישתתפו בוועידה כ־400 עד 500 איש.

הוועידה תתמקד בדיונים, נוסף על הנושאים הנזכרים, גם בנושאים כמו טכנולוגיה ותקשורת – גישור על פני פערים: צרכים, מקורות ותמריצים לקידום הפיתוח הערבות התשתיות לקראת שנת 2000 – סביבות החוץ.

מרכז גסטון דפר

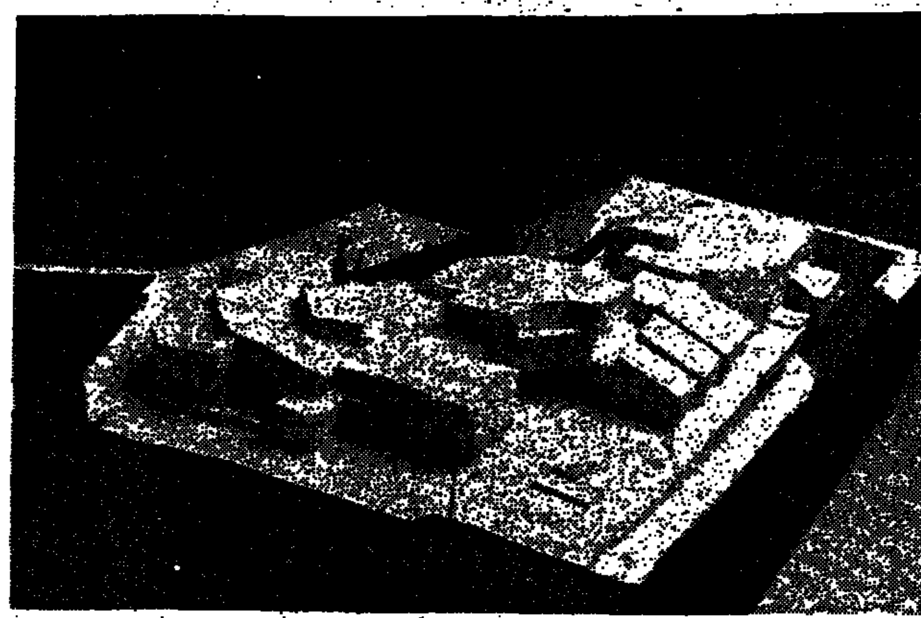

(אריאלה ראובני). – ז'אק שבן דלמאס, שהיה ראש ממשלת צרפת ויו"ר האסיפה הלאומית שלה ומשמש כיום כראש עיריית בורדו, ישתתף היום, עם משלחת גדולה של אישים רמי דרג מצרפת, בטקס הנחת אבן פינה למרכז קהילתי בחיפה שישא את שמו של גסטון דפר המנוח שהיה שר המדינה וראש עיריית מרסיי. האדריכל שרל־ז'ו פומרת שזכתה בפרס מקור. גם אלמנתו של דפר תהיה בטקס. המרכז יכלול חמישה אגפים: למרבות צרפת, אודיטוריום, מרכז ללימוד נושאים יהודיים לדוברי צרפתית ומרכז קהילתי של השכונה. העלות תגיע לכ־3 מיליון דולר ומקווים להשלים את בנייתו תוך שנתיים־שלוש. לשאבן־דלמאס, ידיד ותיק של ישראל, יוענק התואר דוקטור כבוד של אוניברסיטת תל אביב.

אירועי פתיחת הכנסת: „שלטון החוק נמצא נפגע ומתבזה"

מאת מרבה ציטוק

סופרת „דבר" בירושלים

המשנה לנשיא בית המשפט העליון מנחם אילון וראש לשכת עורכי הדין יעקב רובין תקפו שלשום בחריפות את הכנסת על אירועי פתיחתה.

השופט אילון אמר כי פגיעה בשלטון החוק אינה רק מצב בו שרוסים בעקשנות את החוק, אלא גם מצב שמזלזל בו ונותן לו... האורח הרגיל וכך גם לגבי המחוקק. „כאשר הוראת החוק מחייבת ח"כ שנבחר להצהיר הצהרת אמונים בנוסח הקבוע בחוק ובית המשפט הגבוה לצדק פסק שנוסח זה הוא הנוסח שעליו להצהיר ובמקומו אין אחר, וכאו חבר המחוקקים ומצהיר בפני קהל ועדה בנוסח שהוא בודה מליבו משום שהנוסח הקבוע בחוק אינו תואם לפי דעתו, השקפת עולמו את ערכי המקום והשעה, נמצא שלטון החוק נפגע ומתבזה. ...כבוד ... המסר הדבר שמעמיים משמעותו מסוכן לעיני הציבור... ישראלי" – ציין השופט אילון.

ראש לשכת עורכי הדין יעקב רובין אמר: „כאשר כנסת ישראל מתנהגת לא ככנסת אלא כבית מרקחה, כי אז אנו בושים ונכלמים ושואלים לחוש איזה מקום כבודה". עוד אמר רובין כי כך מצפים לראות שקברניטי המדינה ינהגו ויחוקקו את החוקים.

– בהתייחסו למו"מ הקואליציוני אמר רובין: „כאשר אנו מדברים על שלטון החוק, זוכרים אנו גם כי לא הכל מתכשר בקריסה לחתימה בתנאים, גם מו"מ צריך להיערך בתום־לב, נוכח לקברניטי המדינה לזכור שחלקה שלהם הם המדינה ואזרחיה ואנו מצפים מהם שהמו"מ וההסכמים יהיו אכן לטובת הלקות, המדינה ואזרחיה. לא חוקים שמתייחסים לפרטים אלא לחוקים שהציבור כולו מעוניין בהם וצריך להיות לשיתוף".

שערי מטבע חוץ ביום 1.12.88

המטבע	בנקנוטים – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות – לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.54	1.61	1.55	1.62	1.54	1.61	1.5692	1.5888	1.5722	1.5918	1.5692	1.5889	1.5798
1 מארק גרמני	0.89	0.93	0.89	0.94	0.89	0.93	0.9055	0.9168	0.9090	0.9204	0.9073	0.9187	0.9123
1 ליש"ט	2.85	2.98	2.87	3.00	2.86	2.99	1.9124	2.9488	2.9180	2.9544	2.9077	2.9443	2.9292
1 פרנק צרפתי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.26	0.27	0.2653	0.2686	0.2661	0.2694	0.2655	0.2688	0.2671
100 ינים יפאניים	1.27	1.33	1.27	1.33	1.27	1.33	1.2921	1.3082	1.2919	1.3080	1.2919	1.3082	1.2992
1 גולדן הולנדי	0.79	0.82	0.79	0.83	0.79	0.83	0.8039	0.8139	0.8048	0.8149	0.8035	0.8136	0.8093
1 פרנק שוויצרי	1.06	1.11	1.07	1.12	1.06	1.11	1.0826	1.0961	1.0844	1.0979	1.0822	1.0958	1.0888
1 כתר שוודי	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2610	0.2643	0.2615	0.2648	0.2612	0.2645	0.2628
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2426	0.2457	0.2432	0.2462	0.2427	0.2458	0.2443
1 כתר דני	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.24	0.2352	0.2381	0.2357	0.2386	0.2353	0.2382	0.2368
1 מארק פיני	0.38	0.40	0.38	0.40	0.37	0.40	0.3850	0.3898	0.3856	0.3904	0.3848	0.3897	0.3876
1 דולר קנדי	1.30	1.36	1.30	1.36	1.30	1.36	1.3209	1.3374	1.3258	1.3423	1.3242	1.3408	1.3326
1 דולר אוסטרלי	1.31	1.44	1.33	1.43	1.34	1.43	1.3770	1.3942	1.3780	1.3952	1.3761	1.3935	1.3863
1 ראנד דרא"פ	0.45	0.54	0.41	0.57	0.44	0.61	0.6892	0.6978	0.6911	0.6997	0.6900	0.6987	0.6937
10 פרנקים בלגיים	0.42	0.44	0.42	0.45	0.42	0.44	0.4299	0.4353	0.4335	0.4389	0.4325	0.4379	0.4356
10 שילינגים אוסטריים	1.27	1.32	1.27	1.33	1.27	1.33	1.2889	1.3050	1.2912	1.3073	1.2904	1.3067	1.2981
1000 לירטות איטלקיות	1.20	1.27	1.21	1.28	1.21	1.30	1.2274	1.2427	1.2308	1.2462	1.2285	1.2439	1.2351
1 אקו (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.8838	1.9074	1.8872	1.9107	—	—	1.8968
1 דינר ירדני	2.60	2.76	2.59	2.76	—	—	—	—	—	—	—	—	2.9542
10 לירות לבנוניות	—	—	—	—	0.02	—	—	—	—	—	—	—	0.0322
1 לירה מצרית	0.61	0.64	0.60	0.64	0.62	0.67	—	—	—	—	—	—	0.6635

אָלְמָקְס משחת השיניים במניעת עששת – יעילה פי 3

תורנות בתי מרקחת

יום שישי

תל־אביב

שדה רב – האחד 3, תכנית ל' – 5412518

סיני – שד' ירושלים 70, יפו – 822993

ירושלים

מרפאת רוממה – הכ"ג 28 – 523191

חיפה

קרית אליעזר – כנר מאירהוף 6 – 511707

פתח־תקוה

קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271

בני־ברק – רמת־גן

המגן – ביאליק 30 – רמת־גן 723674

בתים חולון

מזור – הביבה רייק 20 בת־ים – 583360

ברטריק – לבראו 16 חולון – 5523954

רחובות

כללית – בני משה – 452381

רעננה – כפר־סבא – הוד השרון

מרכז גולן – אחוזה 198 – רעננה

יום שבת

תל־אביב

שדה רב – האחד 3, תכנית ל' – 5412518

סיני – שד' ירושלים 70, יפו – 822993 – מוצ"ש

ירושלים

הר הזיתים – הר הזיתים – 287480

מרפאת רוממה – הכ"ג 28 – 523191 – מוצ"ש

חיפה

מזור – הנביאים 97 – 524113

פתח־תקוה

קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271

בני־ברק – רמת־גן

רמת־יצחק – שד' ירושלים 96 רמת־גן – 777506

בתים חולון

מזור – הביבה רייק 20 בת־ים – 583360

ברטריק – לבראו 16 חולון – 5523954

רחובות

ברק – הרצל 155 – 452154

רעננה – כפר־סבא – הוד השרון

מ. דיקסטר – ששת הימים 47 כפר־סבא

אבנר גלעד – וייצמן 34 כפר־סבא, מוצ"ש

אָלְמָקְס מיוצרת ע"י טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ ברשיון GABA שוויץ

מודעון

מוקד מידע טלפוני

של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:

טלפון 03־433300

בימים א' עד ה'

מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב

ביום ו' וערבי חג

מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה

אזור תל־אביב

רחוב בר כוכבא 49 – טלפון 03־284649

בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.30

בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00

שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00

אזור חיפה

רחוב הגפן 26 קומה ג' – 04־523566 כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

אזור ירושלים

בערבי שבת וחג, בשבתות וחגים רופא תורן הנותן טיפול חירום לסובלי שיניים בהדסה עין כרם בחדר המיון – 02־446220

ערן עזרה ראשונה נפשית

בתל־אביב – 03־5461111

קו לילדים ונוער – 03־261113

ירושלים – 02־227171

חיפה – 04־672222

נתניה – 053־335316

כרמיאל (גליל) – 04־988410

כפר־סבא – 052־913999

באר־שבע – 057־418111

קו פתוח – איגוד קשבת לילדים ובני נוער

בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)

נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה

בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03־235922

קו פתוח לקשישים 02־690685

האגודה לזכויות האזרח בישראל – סניף תל־אביב – שדרות רוטשילד 108 בימים א'–ה' מ־8 עד 16.00, טל' 5619463.

דבר של היום הוא דבר חדש

זכו בפיס

יעק"תג – בהגרלת מפעל הפיס מספר 88 48 שהתקיימה ב־1.12.88 זכו המספרים הבאים:

ב־266.000 שקלים זכה המספר 244594.

כל המספרים המסתיימים בספרות 44594 זכו ב־16.668 שקלים.

כל המספרים המסתיימים בספרה 4594 זכו ב־1.668 שקלים.

כל המספרים שמסתיימים ב־594 זכו ב־168 שקלים.

כל המספרים שמסתיימים ב־94 זכו ב־18 שקלים.

ב־3 שקלים חדשים זכו כל המספרים שמסתיימים ב־0, 4, 7.

קבלת מודעות 24 שעות ב"דחוף"

מודעות

משפחתיות דחופות

וכל יתר סוגי המודעות ל"

הלוח הכללי

דבר

מתקבלות

24 שעות ביממה

ב"דחוף" דיזנגוף

רח' דיזנגוף 118

(מול כסית)

טל' 246363 239952

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב־יפו

ת.א 1535/87

בעניין: פקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג־1983

ובעניין: מישב בע"מ

המבקשים: עובדי מישב בע"מ, ע"י ב"כ –

עו"ד נחמן הורנשטיין ו/או גלילה הורנשטיין

משד' רוטשילד 97, תל־אביב, 65235.

נמסרת בזה הודעה שבקשה לפירוק החברה הנזכרת לעיל על ידי בית המשפט המחוזי בתל־אביב הוגשה ביום 8 בחודש אוגוסט 1988 לבית המשפט הנזכר לעיל על ידי המבקשים הנ"ל וכי ניתנה הוראה שבקשת פירוק זו תבורר בפני בית המשפט היושב לדין ביום 14 בחודש דצמבר 1988 וכל נושה או משתתף של החברה הנ"ל הרוצה לתמוך בפירוק או להתנגד לכך, רשאי להופיע בשעת הבירור, אם בעצמו או באמצעות עורך הדין שלו והעתק מן הבקשה האמורה יינתן לכל נושה או משתתף של החברה האמורה הדורש אותה מן החתום מטה בשלמו את התשלום הקבוע בעדו.

גלילה הורנשטיין, עו"ד

שד' רוטשילד 97, ת"א.

הערה: כל הרוצה להופיע בשעת בירור הבקשה האמורה חייב לשלוח או לשלוח על ידי הדואר, לחתום לעיל הודעה על רצונו זה. ההודעה תציין את השם והכתובת של האיש או, אם הוא פירמה, את השם והכתובת של הפירמה, והיא צריכה להיות חתומה על ידי האיש או הפירמה או עורך הדין שלו או שלה ואם יש להגיש אותה בדואר – צריך לשלוח אותה בזמן שיספיק להגיע אל החתום לעיל לא יאוחר משעה 13.00 של יום 13 בדצמבר 1988.

משרד החקלאות

המחלקה למחירים ואספקה

הודעה

הננו להביא לידיעת הציבור שעל פי החלטת הממשלה אפשר לייבא לישראל כוספאות למאכל בע"ית, במגבלות מסוימות.

בקשות ליבוא כוספאות יש להגיש על גבי טופס „בקשה לרישיון יבוא" (טופס 5070), למחלקה למחירים ואספקה במשרד החקלאות רח' ארניה 8, ת"א (ת"ד 7011, מיקוד 61070).

בקשות ליבוא עד 28.2.89 יש להגיש מיד ולא יאוחר מיום ה־7.12.88.

בקשות ליבוא לתקופה מארס – מאי 1989 יש להגיש עד 10.1.89.

היקף היבוא המינימלי בתקופה הראשונה הינו 2,500 טון ובתקופה השניה 3,000 טון.

הבהרות נוספות בקשר ליבוא כוספאות ניתן לקבל אצל החתום מטה בשעות העבודה המקובלות.

אהרן פרחיה

מנהל המחלקה למחירים ואספקה

2.12.88

שירותי כח אדם דנאל בע"מ

דרוש

אלקטרונאי מבקר איכות

ניסיון של 3 שנים לפחות בביקורת בקו ייצור

פרופיל 72 ומעלה

ארוחות, הסעות, תנאים טובים

דנאל גורדון 88 ת"א טל' 03־245541־222266

הלוח הכללי

חבר שרותי כח אדם

תל־אביב, בנין מגדלור

בן יהודה 1 טל. 03־5101420

שעות קבלה 08.00 - 18.00

חיפה 04־863966 ראשל"צ 03־9668139 ירושלים 02־234265

לסניפנו בתל־אביב למחלקה הטכנית

• ...סאי/ת ותשמל' נסיון מעל שמונים במבנון, למבני ציבור ותעשיה - בת"א.

• מכונאי/ת, טכנאי/ת מכונות נסיון מעל 3 ש' בתעשיית הבנה בהידראוליקה פנאומטיקה וחשמל לבי"ת.

• פרססי/ת קונבנציונלי/ת נסיון מוכח מעל 5 ש' יכולת עבודה עפ"י שרטוט עבודות מדויקות למפעל מסודר בפ"ת.

• איש/ת רכש בתחום הכימיה נסיון מוכח מעל 5 ש' אנגלית חובה למפעל מסודר בפ"ת.

• עוזר/ת חשמלאי 3 ש' נסיון הבנה במערכות האלקטרוניות 3 משמרות בפ"ת.

• גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית נסיון מוכח מעל שנתיים לפרויקט ממושך במרכז.

עבודה עכשיו

לסניף הרצליה, טל' 052־576060

בית אלגה, רח' בקרוק 33, א'–ה' 08.00—16.00

חשמלאי/ת מוסמך/עוזר

בעל/ת נסיון ורכב פרטי. עבודות באזור הרצליה תנאים מעולים למתאימים/ות

מחסנאי/ת סבלי

לאזור שרות צבאי. עבודה ממושכת, באזור הרצליה.

תל־אביב, טל' 03־298877

בן־יהודה 12, א'–ה' 08.00—14.00

מעבדי/ות תמלילים מנוסים/ות

נסיון בתוכנות נועם ואיינשטיין. עבודה בשעות גמישות. תנאים טובים למתאימים/ות.

יותר טוב מנפאואר

מנפאואר MANPOWER

IPL אינטרפרם מעבדות בע"מ

דרוש/ה

עובד/ת רכש, יבוא ויצוא

לטיפול בהזמנות יבוא והזמנות מקומיות ניהול מו"מ עם ספקים, קשר עם עמילי מכס וסוכני תעבורה, ביצוע תשלומים לספקים בחו"ל, ניהול מו"מ עם גורמי חוץ.

הכישורים:

★ נסיון מוכח בתפקיד דומה בתעשיה - רצוי בתעשיה הכימית או הרפואית.

★ הכרת מערכות ממוחשבות.

★ עדיפות לבוגר/ת קורס מוכר כ"פקיד רישוי".

★ ידע באנגלית - הכרחי.

★ יכולת ניהול מו"מ ויחסי אנוש טובים.

חברתנו מקבוצת ARES-SERONO העולמית מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביוטכנולוגיה.

מגורים באיזור רחובות

5 ימי עבודה באווירה צעירה ונעימה. סודיות מובטחת.

נא לפנות בכתב ... לפרט קורות חיים ... אינטרפרם מעבדות בע"מ ...

כך היה במקור

ירידות חדות

● ההסתבכות במישור הפוליטי ואי ראיית פתרון באופק גרמו לשבירה בקרב חלק ממשקיעי הבורסה ● ירידות השערים החדות שנרשמו הביאו לשוק גם קונים וביניהם בלטו קרנות לאומי פיא ● מחזורי המסחר ממשיכים להיות נמוכים ● בנק ישראל הנפיק אג"ח שנוא בשער 104% ● יציבות בצמודי המדד הארוכים ● ירידה בשיעור הריבית של המכרז המוניטרי ל-29.7% ● תנודות שערים חדות בצמודי הדולר

מאת ישראל ורובל*

שוק המניות סבל אתמול מירידות שערים חדות כתוצאה מהמשבר ואי הבהירות המתגברת במישור הפוליטי. החלטתה של מפלגת העבודה שלא לפתוח במו"מ עם הליכוד על הצטרפות לממשלה רחבה אכזבה ללא ספק חלק ממקורבי המסחר והביאה לגל חדש של היצעים ולירידות שערים. העוזרה בקרב הסוחרים לא היתה אתמול חיובית הם קנו מניות בתוך כלל בירידות חדות יחסית. סוחרי הבורסה נזהרו מלנבא את הצפוי בעתיד הקרוב בבורסה וכולם מחכים להתבהרות פוליטית. בתוך גל הירידות הכללי עדיין המשיכה לשרור פעילות חיובית במניות של חברות שיש בהן ציפיות לשיפור בתוצאה העסקית או לרווחיות גבוהה. קרנות הנאמנות של לאומי פיא היו בין הגופים שקנו אתמול מניות אם כי בירידות שערים. מחזורי המסחר בשוק המניות המשיכו אתמול להיות נמוכים יחסית והסתכמו ב-6.2 מיליון ש"ח. 241 מניות נסחרו בירידות שערים, רק 44 עלו ו-132 ניירות ערך שערן נותר ללא שינוי. המדד הכללי של מניות המשתנים ירד אתמול בשלושה אחוזים. בנק ישראל הנפיק אתמול הנפקה ראשונה של אג"ח שנוא עם מדד בסיסי של חודש דצמבר. ההנפקה נסגרה בשער של 104 נקודות ולמזמינים בשער זה הוקצו 16% מהזמנתם. לקבוצה המקבילה – 492 הנסחרת בבורסה נרשם אתמול היצע גדול יחסית שנקלט ללא שינוי. ראוי לציין כי אגרות החוב הארוכות השאנתן עדיפה בצורה משמעותית על פני אגרות החוב הקצרות וקיים היום מעבר של משקיעים מתוחכמים מהאגרות הקצרות לאגרות הארוכות. באגרות החוב הדולריות נרשמו אתמול תנודות שערים חדות לשני הכיוונים מה שמלמד על חוסר הבהירות גם בנושא הפיחות הצפוי. המכרז המוניטרי של בנק ישראל נסגר אתמול בריבית שהיתה נמוכה יותר מהריבית שנרשמה במכרז של השבוע שעבר וזאת הן מהרצות משכורות נמכבר הן כתוצאה מהנזילות היקף המכרז.

שינויי שער במניות

בניירות הערך הבאים נרשמו תנודות שערים חדות: אוצר התיישבות – 7.6%-, לאומי למשכנתאות ע"ש – 5.5%-, כרמל – מוכרים בלבד, מרכז הקבלנים – 14.1%+, אורדס 0.1 – 7.1%+, קרור 1 – 6.2%-, גבי הדר – 9.6%-, ניקוב 5 – 10%+, אמריקה אופציה – 8.9%-, לפשיץ אופציה – 26.5%-, רוגבין 5 – 10%-, עסיס קונים בלבד בסעם הפנית, יבנור אופציה – 17.6%+, רלתא גליל 1 – 8.1%-, אורדן 50 – 10%-, תאת 1 – 10%-, אגן – 5.1%-, מרכזית – 10%-, יעסוד 5 – 10%-, מבן 1 – 10%-, דשה – 10%-, עוד קונים בלבד, שלדות – 10%-, אפיק 5 – 10%-.

סיכומי מחצית 1988

הבורסה סכמה את המחצית הראשונה של שנת 1988 – מהסיכומים עולה כי במחצית הראשונה שלה ירדה התשואה הממוצעת על ההון העצמי של מרבית החברות שמניותיהן נסחרות בבורסה. הענף שסבל במחצית שנה זו את המכה הקשה ביותר היה ענף הטקסטיל ואחריו ענף המתכת, ענף מוצרי הבניה וענף תעשיית העץ.

הענף המוצלח ביותר לשנת זאת היה ענף הכימיה ששער התשואה הממוצע על ההון בו הגיע ל-10%. כמו כן השתפר התשואה גם על ההון בענף האלקטרוניקה. המשנה למכלל לכתב... ההתפתחויות החיוביות. בענף הכימיה, ובחלק מענף האלקטרוניקה אינן כתוצאה על שחיקת הרווח בענפים האחרים לפרות נתח השוק הגדול יחסית של חברות ענף הכימיה. בממוצע ירדה לפיכך התשואה על ההון העצמי של החברות הנסחרות בבורסה.

קשיים לחברות ישראליות בגיוס הון בחו"ל

חברות ישראל המגבסות בתקופה זו לגייס הון בשווקים הפיננסים הבינלאומיים נתקלות בקשיים גדולים מבעבר. בבנקים בכירים גורסים כי המשבר שפקד את קונצרן "כור" והמחזור הסכסוך עם הבנקאים טראסט הוא הגורם המרכזי לכך והתגובה הראשונה שנבעה מכך היא "ביטולים לישראל" שחלף זמן עד אשר הגליזה לעמוד במשימת גיוס הכספים בארה"ב. גופים ישראליים שנים אשר הבנו גיוס הון בארה"ב דוו בשלב זה לבתר מאחר יותר את הבעד הנ"ל. אותם גורמים בבנקאים צופים כי אם יתקבל התיקון לחוק "מיהו יהודי" יורע עוד יותר מצב גיוס ההון של חברות ישראל וכמו כן יגברו הקשיים בגיוס תרומות עבור מדינת ישראל זאת עקב זעם עמוק השורר בקרב חוגים יהודיים רבים כלפי מדינת ישראל. צעדים כאלה יפגעו לפיכך במספר רב של חברות ישראל המיוחד בכלכלתה של מדינת ישראל.

מניית השבוע – מרכז הקבלנים

מניית מרכז הקבלנים מיקרה גם השבוע את מרכז תשומת הלב האופילה על ביצועיהן של כל המניות האחרות בבורסה. כזכור אופיינה התנהגותה של מניה זו בתנודות שערים חריפות ביותר שבאו לידי ביטוי בתחילה עליית שער של כ-100% שלאחריה התרסקו מניות החברה והגיעו כמעט לשער שבו נבאה המניה לפני תחילת גל העליות הנ"ל. לאחר ירידה חדה של כ-44% ביום מסחר אחד הולו עליות מחודשות בשערי מניות החברה והם עלו בכ-30% בשלושת ימי המסחר האחרונים. שוב הוכח כי ספקולנטים יכולים לפעול במניות מסוימות בבורסה, לפעמים במניות של חברות שמניותיהן נחותות באופן יחסי, כבתוך שלוק הקרבנות התמימים הם המשקיעים שנגררים אחרי פיתויים לרווחים קלים.

ענף הטקסטיל – חילוקי דעות לגבי העתיד

ראשי קונצרן "כלל" פרסמו את חוות דעתם לגבי עתידם של מפעלי הטקסטיל של הקבוצה והם טוענים כי גם אם תמשך האטה במשק הישראלי ואף תחריף לא תחול החמרה משמעותית במצבם של "כיתן" ו"פולגת" – מפעלי הטקסטיל של קונצרן "כלל".

הנהלת "כלל" גורסת כי כמו כל המפעלים בענף הטקסטיל שנפגעו קשה בשנה האחרונה ירד היקף המכירות של מפעלי הטקסטיל של כלל בכ-30%. כמו כן חלה ירידה של 30% במכירות ברים בשטחים. כמו כן גורסים ראשי כלל כי השפל בענף בא לאחר גאות שחלה בו בשנת 1987. ראשי כלל גורסים כי חברת כיתן תסיים את שנת 1989 באיזון לאחר שהצליחה להתאים את רמת פעילותה לתנאי השוק וזאת לאחר סגירת המתפרה בדימונה ופיטור עובדיה.

דעתם של ראשי "כלל" סותרת את חוות הדעת שפרסמה השבוע המחלקה הכלכלית של בל"ל אשר צופה החמרה נוספת במצב ענף הטקסטיל. הדובר בנק לאומי שהתייחס לכך העיר כי הדו"ח שפורסם אינו מתייחס למפעל מסוים אלא נותן תמונת מצב כוללת של הענף ומביע תחזית לגבי שנת 1989. הדובר הוסיף כי הדו"ח מצביע מצד אחד על הסכנות הצפויות בענף הטקסטיל ומצד אחר על ההתפתחויות החיוביות שעשויות לסייע בעתיד לענף זה.

[illegible] בענף הטקסטיל ההוא לא צפה כשנים עבר את [illegible] 1987 את היקף ההלוואות למפעלי הטקסטיל ויש אם כן לקבל את הערכותיהם של כלכלני בל"ל בהסתייגות. גם ראשי כלל לא צפו בידוע את העומד לקרות בענף ובשלהי 1987 השתלטה כלל על תשלובת פולגת שהסבה לה כידוע הפסדים גדולים.

(* ישראל ורובל הוא מנהל תיק השקעות)

שערי מניות

בנקים מסחריים
שאינם בהסדר המניות
[illegible]
בהסדר המניות ל-89
[illegible]
בהסדר המניות ל-94
[illegible]

בנקים למשכנתאות
[illegible]

מוסדות מימון
[illegible]

ביטוח
[illegible]

מסחר ושירותים
מסחר
[illegible]

מקרקעין ופיתוח
נדל"ן בינוי ופיתוח
[illegible]
חקלאות
[illegible]

תעשייה
מזון וטבק
[illegible]
טקסטיל והלבשה
[illegible]
מתכת ומוצריה
[illegible]
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה
[illegible]

שירותים
[illegible]
מלונאות ושירותי תיירות
[illegible]
מחשבים ושירותי מחשוב
[illegible]

מוצרי בניה
[illegible]
כימיה, גומי ופלסטיק
[illegible]
עץ ומוצריו, נייר ודפוס
[illegible]
תעשיות שונות
[illegible]
השקעה בתעשייה
[illegible]

חברות להשקעה
השקעה מחוקה
[illegible]

נסחרות במט"ח
[illegible]

דלק ונפט
[illegible]

רשימה מקבילה
[illegible]

שם המניה	השער	המחזור	השינוי	השינוי בנקודות/ביקוש

חיפושי נפט

פראויל ב 0.03	2789	5.0		-5.0

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

אלרד-סק 1	152.0	842	-3.0	-1.9	-1562
אליאנס ב 200.0 — הפסקת מסחר					
ויתאנכר 1	1850 תב	29.0	+180	+5.7	+95.0
[illegible]	5370	30.0	+65	+1.2	+50.0
ת.ג.ל. 1.0 — הפסקת מסחר					
ת.ג.ל. 5.0 — הפסקת מסחר					
תגל א' 5	4920	30.0	-50	-6	-41.0

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

אורדע פרימס 1	382	1500	-3	-8	-1190
ת.ג.ג. 1.0	4950	309	-250	-4.8	-172
שפסטריה 1	1615 גב		-85	-5.0	-360

תעשיות שונות

גולן 1	195.0				-1000
רדיטפון 1	138.0				+300
ט-רת 10	275	75.0	-4	-1.4	-75.0

השקעה בתעשייה

כלל פיתוח 1	102.0 תב	8022	-8.0	-7.3	-16125

חברות השקעה

אירלים 1	230	200	-1	-1.5	-200
אירלים אופ 1	24.9	542	-1	-4	-542
אמישר בכי 1	245	100	-10	-3.9	-484
אמיק 1	350	3700	-10	-2.8	-5100
אמיק 5	243 תב	5770	-27	-10.0	-7770
בניין השק ב 5	8899				-35.0
לנגיס 1 — הפסקת מסחר					
לנגיס 5 — הפסקת מסחר					
שז השקעות 1 — לא נסחר					
שז השקעות 5 — לא נסחר					

מעותנים

שם הנייר	מספר עסקות	שער בתחילה	שער בסגירה	שינוי באחוזים	מחזור
הבינלאומי	2	5043	5003	-4.00	1288.0
פיבי	2	6190	6079	-2.24	1652.0
הפנה		81.50	81.50	.00	.0
שיקין		710	710	-4.05	6419.0
כלל סחר	1	211	208	-4.09	9128.0
ספי-טל ב		995	995	-3.96	1366.0
רלק ב		2331	2331	-4.23	4034.0
אפריקה 1		32031	32031	-5.25	415.0
אחרים	9	487	480	-4.70	17466.0
נכסים-בנין	2	2569	2562	-4.00	1515.0
הכשר הישוב	7	442	438	-4.54	18335.0
חברה כללית		262	262	-3.32	1460.0
כלל בנין		512	512	-6.23	6115.0
עלית		14989	14989	-.50	15.0
פולגת ב		231	231	-6.10	4200.0
קפקאלרשתו	1	2061	2067	-4.76	1377.0
כלל תעש אל	5	2409	2441	-5.49	4830.0
אלרון	6	177518	175664	-4.25	117.0
כנע	10	8968	8945	-2.00	1419.0
ים המלח	22	1778	1755	-2.74	16808.0
מפוחבים	15	424	421	-2.30	85368.0
בזק תרה	2	228882	228293	-2.75	16.0
כלל תעשיות	10	128.00	127.00	-1.92	124663
אדריבי פת	6	6615	6513	-2.75	2582.0
אלרון		687	687	-4.18	1844.0
חברה לישראל	2	3785	3736	-2.75	4412.0
פועלי הסקע	1	693	686	-1.56	7663.0
דיסקהסקע	15	2321	2297	-3.25	12622.0
כלל ישר"ו	7	716	734	-2.19	22333.0
יואל	2	590	389	-3.94	13773.0

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5464.58	5635.45	גיא	120.24	118.65	להב	5255.29	5218.95	פרטיה	128.99	126.55
אבקה	365.28	358.27	גיל	3444.45	3420.35	לבישקיע	139.35	137.43	פיא	1698.88	1686.99
אגח	307.22	301.31	גלית	727.72	722.36	למיד	292.83	287.18	אבר	556.59	545.58
אגם	119.61	117.12	דוכנן	385.81	382.18	לקט	2204.51	2186.71	צופית	516.59	506.52
אדיר	2057.81	2042.90	דוכיפת	557.66	544.72	לשם	468.58	460.48	צוק	145.29	144.93
אדם	151.89	150.82	דולב	281.32	275.66	מבשר	1635.85	1604.43	צמד	1307.52	1297.65
אופיר	187.53	186.23	דורון	165.22	162.10	מגמה	4630.89	4587.29	צבירה	564.13	555.95
אור	446.81	445.08	דורון	316.29	310.28	מגן	294.19	289.94	צפית	162.87	160.90
אורים	127.22	124.75	דליה	631.78	619.58	מכון	4201.98	4162.36	קרן	117.35	115.58
אורלי	331.88	329.50	דרור	332.16	326.16	מור	1660.49	1617.08	קלע	117.68	177.23
אורן	950.60	932.47	דקל	365.50	358.26	מורן	930.21	923.41	קשת	120.19	117.87
אייל	6616.49	6488.67	הדס	432.96	429.84	מטה	27086.98	26680.83	רבגת	17847.88	17692.55
איים	6168.34	6074.79	הילה	454.14	452.04	מיתר	1205.94	1182.66	רימון	154.96	154.69
איתן	908.76	890.81	הד	630.17	618.58	מכלול	94.53	93.87	רעות	1024.99	1008.66
אלון	740.81	726.06	הדר	126.85	124.98	מעוף	4992.85	4896.69	רשף	468.58	454.01
אלונה	745.35	730.77	זיו	156.26	153.94	מעיין	814.10	798.50	שבים	545.99	535.41
אנגליסס			זינוק	107.33	105.05	מקשה	463.88	460.66	שחם	386.89	385.89
אריה	116.32	114.67	זיק	82.50	80.48	מרווח	145.98	145.48	שדה	110.92	108.75
אנגליסס			זמיר	425.90	417.65	מרום	1594.15	1563.43	שדה	478.79	475.29
בניקה	109.28	106.67	חדות	190.05	188.32	נוגה	167.77	165.28	שחר	482.46	479.01
אנגליסס			חליפך	164.12	163.68	נוף	278.96	277.02	שגב	609.49	684.50
בבית	101.59	99.12	חלבים	238.80	237.28	נטע	471.23	464.08	שקד	749.62	735.31
בוכר	101.69	100.01	חן	170.85	170.17	ניבי	131.06	129.12	שנה	100.24	99.48
בוין	200.62	196.72	חנוכי	128.18	127.02	סביון	661.44	648.50	שיש	207.57	203.59
בים	139.35	136.28	טל	6866.20	6778.17	סגולה	151.97	150.85	תאנה	269.12	262.59
בשל	204.03	200.12	טפל	340.71	530.22	סלע	446.25	443.12	תדהר	555.34	552.58
בתגר	86.68	85.83	יהלום	168.63	167.49	סנונית	644.89	632.38	תירוש	635.97	631.28
ברנז	294.46	288.85	יהודית	369.33	365.75	ספיר	401.99	394.27	תנופה	113.82	113.01
בודלה	144.38	141.42	יעלה	538.82	520.48	סהר	177.82	177.37	תפוז	307.67	301.01
ברוש	587.17	575.89	יוגב	292.02	286.35	עדי	383.63	376.24	תמר	233.66	232.02
ברק	498.48	488.50	יסעל	137.20	134.50	עדית	815.71	809.82	תרשיש	126.95	126.05
ביתא	355.38	350.89	כלנית	696.63	677.14	עידן	576.56	568.07	תשר	618.17	612.77
ברס	1692.93	1681.09	כספית	298.80	296.62	עמר	117.48	116.46			
בטע	130.34	128.41	כרמל	131.98	129.93	עמת	2323.85	2306.63			
בנק	515.72	513.28	כתר	1297.22	1278.28	ערוגי	605.18	593.35			

שערי איגרות חוב

הסדרה	השער	השינוי בנקי	הסדרה	השער	השינוי בנקי	הסדרה	השער	השינוי בנקי
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

בנגב: פיסגה לאחר תבוסה
בטבריה: מחסום ב„דרך הטבק"

מאת ברוך דגן

הפועל באר־שבע, מובסת הטבלה, תקבל כתר הזדמנות לשוב להמרת ההליפות בשנה שהעמידה את המוליכה הלאומית, בית"ר ת"א, שגולה אף היא המסר צריב בשבת שעברה.

קרב המוקד בבאר־שבע יעניין, בראש ובראשונה, את מכבי חיפה. „הירוקים", הלוטשים עין אל הפסגה, יצפו למעידת הבית"רים כדי לנקק קיומה מבלי שבני־יהודה, סוגרת הטבלה, תוכל לבלום את תנופתם.

בית"ר ירושלים, ששבה למסלול הנצחונות, תתעמת עם מאוכזבת מאכבת ברמותה של מכבי נתניה. לשתי הקבוצות זהו מאבק חשוב בעל השלכות ברורות על המשך המירוץ שלהן בצמרת.

הפועל כפ"ס, עדיין חסרת יציבות, תנסה לנצל את ביתיותה כדי לשפר את מאזנה הדל על חשבונה של הפועל חולון. הפועל ת"א, שנקלעה לאזור המסוכן, תשתדל להבזיק את בעיותיה בקדרותה ולגלות יכולת משופרת במגרשה של הפועל פ"ת.

שמשון, אחר הכוחות העולים בליגה, תהנה מעדיפות על הפועל ירושלים ואילו הפועל טבריה תשמר במגרשה בשבע עיניים מפני „מכונת הטבקק" המתעוררת של מכבי ת"א.

הפועל פ"ת – הפועל ת"א

הטבלה אינה מחמיאה לאלופה, אך היא מהווה סעות אופטית מטריפה. שכן, ת"א יכולה להציג יכולת גבוהה ולהלום בקבוצה יזמרנית כפ"ת במגרשה. סביר להניח, כי צפוי מאבק שקול ופתוח להכרעתו של כל צד.

התחזית: תיקו.

שמשון – הפועל ירושלים

השמשונים עלו על דרך המלך ומתחילים לחשוף את צפרניהם. ירושלים, המתלבטת ביציבות הרכב, תהיה, איפוא, טרודה אם תמנע מעצמה המסר. המפתח טמון ביכולתם של הלוצי שמשון לפצח את ההגנה העיקשת מהבירה.

התחזית: נצחון לשמשון.

בית"ר ירושלים – מכבי נתניה

התורש השחר של נתניה הפחית מביות רבות שלה בכורסת האליפות. נצחון מראלי על ירושלים עשוי לאושש את כשתנה העצמי ואת כל הנקודות שלה. אותם דברים ניתן לומר על המארחת הירושלמית. צפו, לפיכך, לקרב מעניין.

התחזית: תיקו.

באר־שבע – בית"ר ת"א

שתי הקבוצות מתייצבות לעימות לאחר הפסדים צורבים. יש להניח, כי המאמנים ישימו יותר דגש על ההגנה כדי למנוע תבוסה נוספת. באר־שבע מתקשה לנצח במגרשה והמוליכה יכולה, איפוא, לחזור הביתה עם נקודה לפחות.

התחזית: תיקו.

הפועל טבריה – מכבי ת"א

טבריה חייבת להישמר מ„דרך הטבק" ולהמשיך נוספת בדוקה מול חסרים המכבי המרשים. האווירה הביתית ועידוד מכנס המתנודדים ינעישו את הכנרת, אך יכולת מקופחת של האורחים יכולה לשרטר את תוכניות טבריה.

התחזית: תיקו.

הפועל כפ"ס – הפועל חולון

חולון מגלה באחרונה יציבות רבה ורושמת הישגי בית וחוץ. הרכב צריך להראות את המאורחים ולגרכן אותם לשפר את יכולתם. הביתיות תהווה מקרבה משובה, אך לא מכרעת.

התחזית: תיקו.

מכבי חיפה – בני־יהודה

ברשותם החליף המקורים וינסה אולי להוליל בשחקן מה שלא עלה בידו כמאמן. אך הנצחון הראשון של השכונה יחזור כנראה למועד אחר. קשה להניח, כי המוזמנים החיפאי יקטע רוזקא בבית מול סוגרת הטבלה.

התחזית: נצחון לחיפה.

הטבלה הלאומית

	הקבוצה	משח׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
.1	בית"ר תל־אביב	11	6	3	2	7–10	21
.2	מכבי חיפה	11	5	6	0	8–18	19
.3	הפועל באר־שבע	11	4	6	1	7–8	18
.4	הפועל פתח־תקוה	11	5	3	3	11–12	16
.5	מכבי נתניה	11	4	4	3	14–14	16
.6	צפרירים חולון	11	4	4	3	9–13	14
.7	בית"ר ירושלים	11	4	2	5	10–12	14
.8	שמשון תל־אביב	11	3	5	3	8–8	14
.9	מכבי תל־אביב	11	3	6	2	11–16	13
.10	הפועל ירושלים	11	3	4	4	9–7	12
.11	הפועל טבריה	11	3	2	6	11–7	11
.12	הפועל תל־אביב	11	3	4	4	12–9	9
.13	הפועל כפר־סבא	11	1	5	5	12–4	8
.14	בני־יהודה ת"א	11	0	4	7	13–4	4

פ"ת עשויה להיבנות מהמאבק בין מכבי שעריים ומכבי יבנה

מאת שמואל טל

הפסד הבכורה של המוליכה הארצית, הפועל ר"ג, ביום שישי שעבר בכרמלה, מבליט היק של תקוה אבל מיהר ויזה, אולי יבליטו להרמיסת. נוהרים שיפיעות אלה יעשנו כתר בהתרגשות במשחק המרכזי של המחזור הבא, מכבי שעריים תארחת, בהוראת יום, את מכבי יבנה השואפת.

מי שעשויה להיבנות מהתוצאות מאבק זה היא מכבי פ"ת המוקמת במקום השלישי. המלבסים יתארחו בלוד ואם יצליחו את הכושר שהוקנה להם את הנצחון המוחץ על שעריים בשבת החולפת, יזכו גם מלוד עם שלוש נקודות.

נתניה נוספת מהמאבק על הסגנות לשחות בשלב זה. יכולה להיות המוליכה מר"ג, שכן היא עשויה שוב להגדיל את יתרונה העומד כרגע על תשע נקודות אם תשכיל כמובן להתאושש ולנצח בביתה את מכבי יפו.

ומן העבר השני – מתחתית קרב על שש נקודות בין שתי סוגרות הטבלה. הפועל יהוד האחרונה מארחת את הפועל חיפה שרק בשבת החולפת זכתה בנצחונה הראשון. קרב תחתית נוסף יפגיש את הפועל בתיים, המוקמת אף היא מתחת לקו האדום עם מכבי רמת־עמידר שמקדימה את הבתיימים בנקודה אחת בלבד.

בנתניה יתקיים „דרבי" הבית"ריות של הליגה הארצית בין קבוצות בית"ר מנתניה ומרמלה ואילו הפועל חדרה תארח את מכבי שמרה.

הפועל חדרה – מכבי שמרה

שמרה מגיעה לחדרה לאחר שני הפסדים רצופים. מצבה בטבלה אינו מן הזוהרים וגם הרמה שהפגינה לאחרונה אינה מבטיחה לה רבות. גם החדרתים אינם בשיא כושרם אולם הם ידעו תמיד לנצל את ביתיותם כדי לזכות בנקודות. מול שמרה ניתן להניח שהמקומיים יזכו בכל הקופה וישלחו את אורחיהם בידיים ריקות הביתה.

התחזית: נצחון לחדרה

הפועל ר"ג – מכבי יפו

כיצד תשפיע ההפסד הראשון העונה על המוליכה ניתן יהיה ללמוד כבר מחר כאשר הרמתגנים

בית"ר נתניה – בית"ר רמלה

„הדרבי" של נציגות מרכז בית"ר בליגה הארצית הוא מפגש בין שתי קבוצות בתחתית בגרכז הטבלה. הרמלאים מעודדים ומאוכזבים שיצאו בשבוע שעבר את המוליכה יבקשו להמשיך על אותו גל. אולם כל משחק הוא סיפור בפני עצמו עוד שהנתנייתים זקוקים לנקודות לשוות כמו ירקונים. במקרה זה לביתיות יהיה משקל רב.

התחזית: נצחון לנתניה.

מכבי שעריים – מכבי יבנה

שוב קבוצת שעריים מסוכן על הסגנות. בשבת שעברה „הסתה" שלישיה ב„אם המושבות" מכבי פ"ת. מחר היא תארח את מכבי יבנה שניצלה את הפסד הרמתגנים כדי לטפס למקום השני. בשעריים יודעים כי הפסד נוסף יגבע מהר בסיכויים להשיג את ר"ג לכן הם ישקיעו מאמצים מול קבוצה שאינה מרשימה במיוחד בשבועות האחרונים. התוצאה הסבירה ביותר היא חלוקת הנקודות.

התחזית: תיקו

הפועל לוד – מכבי פ"ת

פ"ת חוזרת לעצמה. נגד לוד יש לה הזדמנות לשפר את מאזן שעריה המאכזר בנקודותיה. לוד אמנם ביתית אך יכולתה אינה מבריקה והסוד עליה כמגנוזות. רק שיפור קיצוני ביכולתה יעניק לה סיכוי מה קבל מקום, יכולת כפי שהפגינה נגד שעריים תעניק לפ"ת את הנצחון.

התחזית: נצחון לפ"ת

הפועל יהוד – הפועל חיפה

מאבק על שש נקודות בין שתי סוגרות הטבלה. חיפה מגיעה ליהוד

בתיים – רמת־עמידר

עוד מפגש תחתית על שש נקודות. בתיים בהזדרדרות עצמה מצאה עצמה לפתע מתחת לקו האדום. רמת־עמידר אינה טובה ממנה מבחינה הישגית. מאחר ששתי הקבוצות זקוקות לנקודות כאוויר לנשימה ומאחר שהביתיות אינה מסייעת לאחרונה למתיימים, צפוי בכל הנראה משחק שקול ומתוח בו תיקו יספק את שני הצדדים.

התחזית: תיקו.

הטבלה הארצית

	הקבוצה	משח׳	נצ׳	תיקו	הפס׳	שערים	נק׳
.1	הפועל רמת־גן	11	9	1	1	7–19	28
.2	מכבי יבנה	11	6	3	2	7–16	19
.3	מכבי פתח־תקוה	11	5	4	2	7–14	19
.4	מכבי שעריים	11	5	3	3	13–15	18
.5	מכבי יפו	11	5	2	4	10–13	17
.6	הפועל חדרה	11	3	6	2	13–14	15
.7	הפועל לוד	11	2	7	2	9–10	13
.8	בית"ר נתניה	11	2	6	3	10–11	12
.9	בית"ר רמלה	11	2	6	3	11–10	12
.10	מכבי שמרה	11	2	6	3	7–6	12
.11	מכבי עמידר	11	2	5	4	15–9	11
.12	הפועל בתיים	11	2	4	5	11–6	10
.13	הפועל חיפה	11	1	4	6	20–9	7
.14	הפועל יהוד	11	1	3	7	16–6	6

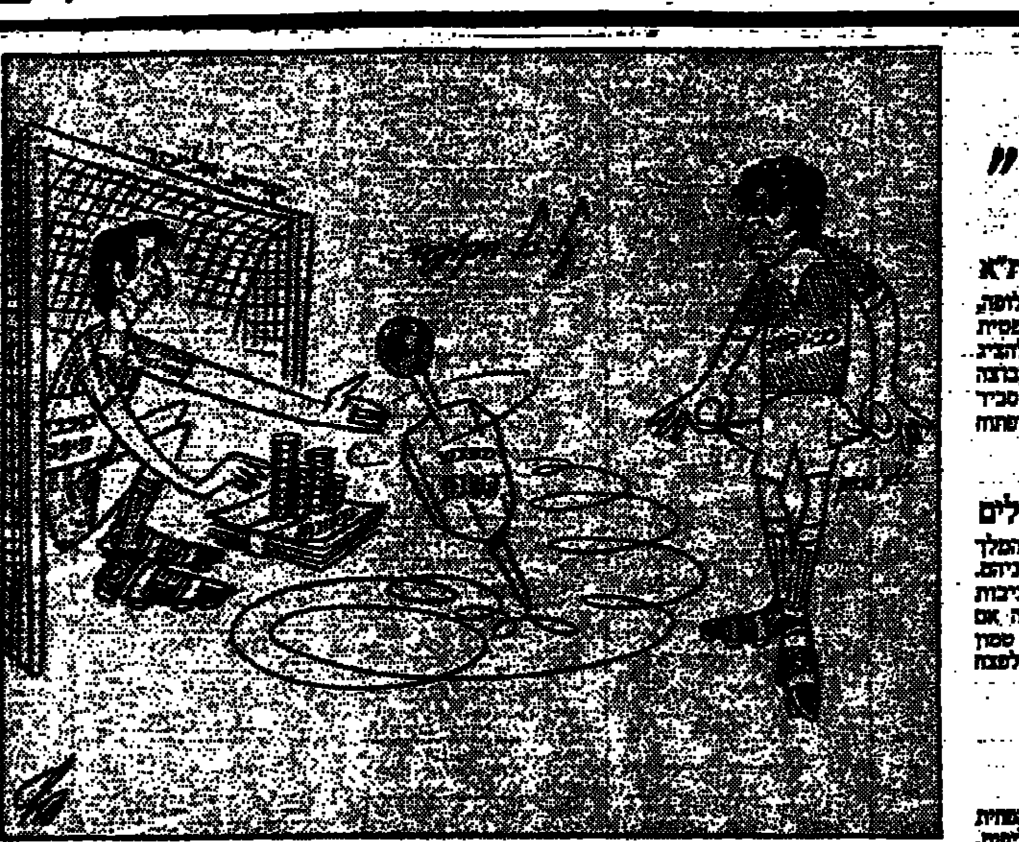

סיכום הסיבוב הראשון של הליגה הלאומית בכדורסל:

חיפה – קרן אור במרכז הטבלה
חולון – השקעה שירדה לטימיון

מאת משה כהן

קבוצת הפועל חיפה מהווה את קרן האור של קבוצות מרכז הטבלה התחתית. החיפאים לקנו שוב לכל התחזיות והוכיחו, כי בספורט הכל אפשרי. יתר קבוצות מרכז הטבלה והתחתית אכזבו ורשמו רק גריעה מהעניין של משחקי הליגה הלאומית. יש לקוות שבסיבוב השני יהיה טוב יותר, כיוון שלדעתי ברור יותר לא יכול לחזות העונה בעיקר, בכל הנוגע לקבוצות התחתית.

הפועל חיפה: ממשיכה בדרך ההפתעות

הפתיחה היתה צולעת, אבל ההמשך מרשים. החיפאים עברו פעמיים על סף בנחונות סנסציוניים על הפועל גליל־עליון בחוץ ומכבי ת"א בבית. רק הגורל יכול להסביר כיצד שמטו הניכיון של יריב רושינצקי יתרון של שש נקודות מול מכבי ת"א כשנותרו 40 שניות לסיום המשחק. ההמשך היה עגום והוא בא לידי ביטוי בהפסד צורב ב„דרבי" מול הפועל. ראשי הקבוצה אפילו ניסו לפטר את רושינצקי ואז החל הבליץ החיפאי שבא לידי ביטוי בהתברגות הקבוצה בחלק העליון של הטבלה. אני מוכן להמר, כי חיפה תמשיך להסעיר את קבוצות הצמרת וכדאי יהיה לשים לב למשחקיה.

מכבי ר"ג: תחתי יציבות והולד קליינ

ההתלהבות המפורסמת של שחקני עיר הגנים פנה הקבוצה טבלה מאשר יציבות. אולי זה המחיר שמשלמים ראשי הקבוצה על הולכתם האומללה לבטל את ההשתתפות במשחקי גביע קוראץ' ורבר שגרם לירידה במוטיבציה ובאשר רעבון סגל השחקנים. גם פגיעתו של עמי נאמרי משפיעה בכל מקרה, עם קילינג תמשיך ר"ג להלום על ההתברגות בחלק העליון של הטבלה.

הפועל חולון: השקעה אדירה ירדה לטימיון

ביחד עם מישפה לפרידן, מאחר מאסר הלנריקה, הם הסקיעו מאמצים אדירים בבנייה סגל המתאים אנרגיסלי לנבנה את יותר המלכות לאלופה הבנזות. אולם, הכימיה בין השחקנים לא קיימת ושני מאמנים לא מתאימים כמו קלור וראוקנ יצרו יחדיו תמונה עגומה למדי. חולון זכאית ללא ספק לתואר „אכזבת הסיבוב", אבל החולונים יכולים להתנחם בעובדה שגרוע יותר לא יכול להיות.

הפועל ירושלים: לא בשר ולא חלב

גם הירושלמים מאכזבים. אמנם לעומת העונה הקודמת הם הצליחו לשפר במעט את מיקומם, אבל לאור ההכרזות הבומבאסטיות לפני פתיחת העונה ציפינו להרבה יותר. הרכש הישראלי של הקבוצה, דורון שפע היה השחקן היציב בקבוצה הוא סמר פרץ את השטרות.

מכבי ראשל"צ: יקח אולי יין הגזע

את שחקני עיר היין ניתן להכתיר בתואר סגני המאוכזבים. משחקים כמו ברקוביץ, ולומיקסון ורייבלפורד ניתן היה לצפות להרבה יותר. פתיחת העונה היתה מעודדת, אבל ההמשך עגום למדי וכשת בותר לראות אם הסיום יהיה טוב יותר.

אליצור נתניה: כר בהורסל כרהסל כר

למולם של הנתנייתים יש בליגה קבוצות כמו אליצור רמלה והפועל איתן/גבת. במצב זה יכול „מר" כדורסל, יהושע רוזין ליישון בשקט. קבוצתו לא תרד לליגה הארצית, אבל על התברגות במרכז הטבלה לא כדאי לו לחלום.

אליצור רמלה: בדרך לשלושת רגל

הרמלאים נכנסו לטורנוט „מכבדי" של פושטי רגל כמו הפועל עפולה, הפועל ר"ג ומכבי נתניה. כעת ניתן לרחם על שחקני הקבוצה שהכדורסל הוא מקור הכנסתם העיקרי. רמלה לא תושיע את השכון הבקע שלהם. אם שחקני הנוער יעשיבו להושיע, או לטובת כבוד הליגה הלאומית כדאי לפרק את הקבוצה ולהביא לרחוש מסמולי קבוצות עירביות אישיות על השדים

הפועל איתן/גבת: מקום טוב ב... ארצית

מנהליה הסימפאתיים של הקבוצה מתעסק מכלל מבאיזיות. הם סבורו לתחום כי רכש זול יספיק לקבוצה שעלתה לליגה הלאומית. אולם, המציאות היתה שונה ושחקני הרכש התגלו כבינוניים למדי. גבת כבר השלימה עם ירידתה לליגה הארצית כתוצאה לשיבה טובה יותר לליגה הבכירה בעתיד.

הפתעשייה

קיר גורדון (מכבי חיפה), גיא גוזם (הפועל חיפה), גלב שלמן (גליל־עליון), צביין מכבי (מכבי ת"א), ליבקובי (הפועל גליל)

האכזבה

דייוויד וויליאמס, שחקן שהיה עוד אלמוני שהצטרף להתאקלם היטב בהפועל ת"א. ויליאמס היווה גורם מרכזי בהצלחתה הפרצימה של הפועל ת"א. הוא משתבר שכר דומה יחסית לראשי הפועל. עתה כנראה בלי כוונה עסק טוב. ויליאמס, מצטרף לקילינג ופריימן, שגם הם שחקנים גבוהים, אטראקציות חולים.

הפשיר

גיא גוזם, הקלע הצעוק בן ה־17 מגלה יכולת מדהימה משנה לשנה. הוא נמבך לעמוד התווך של הפועל חיפה וכדאי יהיה לשים אליו לב. ביחון שבשנים הקרובות הוא יתן את הטון בקבוצתו ובנבחרות הלאומית.

הנרי לקונט מפתיע את השוודי אדברג בטורניר המאסטרס

וילאנדר ואדברג נוצחו ב„מאסטרס"

שני כוכבי שוודיה בגביע האלופים, מאטס וילאנדר ושטפן אדברג, שזכו יחדיו בכל ארבע אליפויות הגדולות של הגראנד סלאם, הפסידו בפתיחות טורניר ה מ א ס ט ר ס בניו־יורק – מדיסון סקוור גארדן בנית יורק.

וילאנדר, המדורג ראשון בעולם, שנטל את שלוש האליפויות הגדולות – אוסטרליה, צרפת וארה"ב, נוצח בידי הגרמני בוריס בקר המדורג רביעי 6:7, 7:6, 6:1, לאחר שהגרמני ביצע 13 „איסים". זה היה המפגש הראשון ביניהם מזה 17 חודשים.

אלוף ויפבלדון, שטפן אדברג, שנה יותר מחויס והיה המוקד עבודה מרצון, גבע תוך 68 דקות לצרפתי הנרי לקונט – 6:4, 6:2.

במפגש כל אמריקאי, גבר הצעיר אנדרה אגאסי בן ה־18, על יריבו הבכיר ממנו בעשר שנים טים מאיוט 6:2, 6:4, במשחק שארך פחות משעה.

בשלושת המשחקים הנוספים שוחד הבכיר, נפגשו בקר עם אדברג, לאפק עם מחזיק התואר, איוואן לנדל מצ'כוסלובקיה ולקונט עם וילאנדר.

הולנד־אנגליה 71–67

נבחרת הכדורסל של הולנד ניצחה במבצ'סטר את אנגליה 67–71 (37–27), בבית א' במוקדמות אליפות אירופה.

להולנד הרבו לקלוע: הון דינמן 17, חמסה 16 ודה האוד 14. לאנגליה: אדירס 18, גרדנר 13 וססקס 11.

ארסנל וליברפול יתעמתו ב„הייבורי"

מאת שמואל טל

לאחר שלושה מפגשים מרשימים מפגרת גביע הליגה, ישובו ביום ראשון קבוצות ארסנל וליברפול במשחק המרכזי בליגה האנגלית. המשחק יערך מול מצלמות הטלוויזיה ותוחיה לו חשיבה רבה על מיקומן של הקבוצות בצמרת הליגה.

בשלושת המפגשים בין השתיים בשבועיים האחרונים היתה ידם של האלופים (ליברפול) על העליונה והם אלה שהעפילו לשלב הבא. אולם ביום ראשון זה שוב אפשרה אחרת. ארסנל, לאחר הפסד ליגה מול דרבי בשבת השלפת מוראי לא תרצה לשמט נקודות נוספות.

מאידך, יודעים הניכיון של קני דאלגליש כי הפסד יקטין את סיכוייהם לשמור על הכתר. המפגש שיתקיים באיצטדיון „הייבורי" בלונדון יהיה לכל הדעות מרגש ומעניין ויתכן גם שיתעלה לרמה גבוהה.

נוריץ' המוליכה, המקדימה את התחתונים בשלוש נקודות, שואפת כמובן לחזור ולהגדיל את יתרונה אולם לשם כך תצטרך קודם כל לחזור הביתה מבירקינגהאם עם נצחון על אסטון־וילה שאינה אגוז קל לפיצוח.

מילול השלישית בדירוג מארחת את קבוצת התחתית של וסטהאם ויתרונה ברור לכל, אם כי המתשפ תמיד יבולות... לקרות.

מנצ'סטר יונייטד, המיועלת לבצמה לאחר תשעה משחקים רצופים בהם לא ניצחה, תנסה לעשות זאת על חשבון צ'רלטון.

יתר המשחקים: אברטון – סותמפטון; לוטון – ניוקאסל; נוטינגהאם – מידלסברו; ק.פ.ר – קובנטרי; שפילד־ווינסדיי – דרבי; ויפבלדון – סאוטהמפטון.

בליגה הסקוטית תארח המוליכה ריינגרס גלאזגו את דאנדי־יונייטד. האלופה סלטיק תתארח אצל מאדרוול ואבודרדין תארח את המילטון. האנטי תשחק מול הארטס והיברניאן נגד סט. מירן.

בליגה הרומנית

הנושא ה־17 בליגה הרומנית יחל כבר היום כאשר יערכו שני משחקים: קלן – מאנהיים; קייזרסלאוטרן – לברקוזן. יתר המשחקים: שטוטגרט – מכולו; בוכום – ארמיניה ביילפלד; בורוסיה דורטמונד – סט. פאולי; ברמן – קרלסרוהה – דורטמונד; באיירן מינכן; נירנברג – שטוטגרט קיקרס; אורדינן – סס. פאולי.

אקהויז מחרים את המשחק בפ"ת

מאת שמואל קלינר

יעקב („ינקה") אקהויז מחרים את המשחק בשבת. השחקן הוותיק ביותר של הפועל ת"א (15 שנים) אינו מתכוון להופיע למשחק בפ"ת נגד הפועל המקומי. הוא נשמע אמש מריר ומיואש בגלל ההחלטות הבלתי מוסמשות.

אקהויז לא רק כאה הוזיש אלא גם באה מקיים. עובדה: היום תצא הקבוצה לבית מלון כהכנה למשחק החשוב ואקהויז לא יהיה שם.

אתמול התנהל האימון הרגיל. אקהויז התאמן בשקט יחד עם חבריו אבל, לפי ההתבטאויות אמש, זה רק שקט לפני הסערה.

שניאור יעקב בבלגיה אחרי אוחנה ורוזנטל

מאת שמואל קלינר

יצחק שניאור מאמן הנבחרת הלאומית עומד לצאת בזמן הקרוב לבלגיה כדי לעקוב מקרוב אחרי צמד החלוצים אלי אוחנה ורוני רוזנטל.

בשבת יצפו שני המאמנים בנוכתו לעיר הכנרת כדי לחזות במשחק המסקרן בין הפועל טבריה ומכבי ת"א. אפשר ויעקבו אחר שחקני הנבחרת ואולי ימצאו שחקן אחר שמתאים למסגרת. כך או אחרת, אין לצפות בשבוע הקרוב לדימויים חרישים בסגל הנבחרת המפתה בשלב זה בין 22 ל־24 כדורגלנים.

אימוני הנבחרת יתחדשו ביום שני. באותו יום יהיה משחק אימון נגד הפועל ראשל"צ.

מחזיקת הגביע בחוץ

★ נצחה בבית ע"י הפועל חיפה 79:77 ★
„דרבי" תל־אביבי בחצי הגמר ★ הפועל ת"א
השלימה נצחון כפול על אליצור נתניה ★

מאת משה כהן

שחקני הפועל חיפה הכניסו אמש פלפל למשחק רבע גמר גביע המדינה בכדורסל. בנצחונם המפתיע על מחזיקת הגביע, הפועל גליל־עליון הוכיח שוב כי למשחק גביע המדינה יש חוקים נפרדים.

למעשה, שחקני עיר הכרמל הצילו את משחק גביע המדינה משקפים כחולים, עריבת התנהלו כל המירובים על מי מנוחות וציפינו להפתעה ואמש היא באה סוף סוף. הלוהפיים הוכיחו שוב, כי הם יהוו העונה אגוז קשה לפיצוח. משחקם הקבוצתי יעיל וחדהוה שכל שחקן מבצע את המוטל עליו כמו חיל ממושמע.

בתוצאה הגליל־עליון ראינו סוף נוספת כי יכולת הקבוצה תלויה בעיקר ביכולתו של שחקן החיזוק המעולה, ויין פרימן. כשהוא חלש יש לאוהדי הקבוצה סיבה לדאגה. אמש הוא הציג את אחד מהמשחקים החלשים בארץ והתרצאות העצובות לא אחרו להגיע.

בחצי הגמר

מכבי ת"א – הפועל ת"א

הפועל חיפה – מכבי ר"ג

בחצותו של הפועל חיפה העפיל על העובדה שבמשחקי חצי גמר גביע המדינה יפגשו שתי היריבות המושבעות של ת"א, הפועל ומכבי לעיכות חזרה. אין ספק, כי „דרבי" העוד במשחק חצי גמר מהווה סיפור מעניין.

הפועל ת"א הבטיחה בביתה ללא בעיות מיוחדות את קבוצתה החלשה של אליצור נתניה. הנים ויליאמס הוכיח שוב כי הוא אחד משחקני החיזוק הזולים והטובים בארץ. התלאביבים נהנו מיריבה חלשה ובעת ניתן לראות מה הם יעשו בחצי הגמר מול מכבי ת"א.

הצבעים הכחלים כבר ביום רביעי את קבוצתה המאוכזבת של מכבי ראשל"צ. המשחק היה משעמם והוכיח שוב כי מכבי מהווה השנה רמה בפני עצמה בין קבוצות הכדורסל, שרובן כחלשי.

מכבי ר"ג עשתה כבר אמש את שלה בעצם הקפלתה לשלב חצי הגמר. הרמת־גנים הביסו בקרית אתא את קבוצתה הלא יציבה של מכבי חיפה ובעת הם יכולו להפתיע את קבוצתה המריצה של הפועל חיפה, ביון שכבר נאמר שלמשחקי גביע המדינה יש חוקים משלהם.

הגליל־העליון נאלצה להניף דגל לבן מול שאפתני חיפה

מאת גידית רותן

מחזיקת גביע המדינה הודחה אמש בביתה מהמשך המשחקים. שחקני הפועל גליל־עליון נאלצו להניף דגל לבן מול שאפתני הפועל חיפה – 79:77 (46:38).

האורחים מעיר הכרמל זכו בנצחון מוצדק. הם לא נבהלו מיריבתם היוקרתית ושיחקו ללא רגשי נחיתות. למעשה, לכל אחד משחקני חיפה יש חלק מרכזי בנצחון, שכן משחקה של חיפה היה מושלם ולשחקני הגליל לא היה שום סיכוי.

את משחקה של חיפה ריכז אבנר שם טוב ללא דופי. הוא נער רבות בגיא גוזם, שבמשחק למשחק מגלה שיפור ואמש חזר ואת שחקני הגליל על בשרם. רונלד יוסטון היה במחצית הראשונה מעולה ובמהלכה הוא קטף שמונה כדורים הורים מהסל. אולם, במחצית השניה הצליחו שחקני הגליל להצר את צעדיו של יוסטון הוא נכנס לפשלה

רוברט יוברס שהיה השחקן הדומיננטי מתחת לסלים. השחקן המצטיין בשורות חיפה היה ללא ספק יוסוביץ', שהוביא לפועל חלק ניכר מהתקפות חיפה.

באצבע הגליל ירצו לשכוח במהרה את המחצית הראשונה, בה שיחקו הניכיו של מולי קצורין מתחת לכל ביקורת. כל מה שהם ניסו לעשות פשוט לא הלך להם. רק ברקה ה־5 קלעו שחקני הגליל את הסל הראשון ועובדה זו אומרת למעשה הכל. חיפה ניצלה זאת עד תום כדי להוליך בתום המחצית בהפרש של 20 נקודות. את אכזבת המשחק היווה לא ספק ויין פרימן שלא מצא את מקומו במגרש. אמש הוכח שוב, כי יכולתו של פרימן מהווה ברוסמר ליכולתה של הפועל גליל־עליון.

במחצית השניה השתנו יחסי הכוחות במגרש. שחקני הגליל בראשותו של סרי מרטין החלו לשמור בצורה טובה יותר החיפאים ונראו כמאבדי עשתונות. התוצאה הלכה והצטמקה ובדקה ה־34 עלו הניכיו של מולי קצורין ליתרון ראשון – 69:71.

אולם, לא היה זה יומם של פרימן וחבריו ואילו החיפאים לא נשברו. הם שיחקו בקור רוח וכשנותרו 55 שניות לסיום הצליח גודס לעלות את חבריו ליתרון בשתי נקודות עונשין מוצלחות – 77:79. שחקני הגליל יצאו להתקפה האחרונה במשחק, אבל דווקא מרטין שהיה השחקן המצטיין במגרש איבד את הכדור ואפשר לחיפאים להתחבק בסיום.

שפטו וידובניק ושטריקס לעיני 1000 צופים בלבד בכפר בלום.

נקודות להפועל חיפה: יוסוביץ 25, גודס 21, יוסטון 20, יוברס 9, שם טוב וקסקין 2 כ"א.

נקודות להפועל גליל־עליון: מרטין 27, מאלוביק וליף 14 כ"א, גולן 11, פליישר 5, פרימן 4, מורדו 2.

סטן מאיו חיסל את התקוות ל„דרבי" חיפאי בחצי־הגמר

מאת מנחם בלום

קבוצת הפועל ת"א לא התקשתה אמש להעפיל למשחק חצי גמר גביע המדינה. התלאביבים הביסו בביתם ללא קושי את קבוצתה החלשה של אליצור נתניה בתוצאה 84:90 (44:51).

יתרונם של שחקני הפועל לא הוטל בספק ובדקות המשחק הלוכו הניכיו של יעקב ארלר ביתרון שנע בין 10 ל־15 נקודות. ה„אדומים" שוב נהנו מיכולתו המעולה של דניס ויליאמס, שליהטם באוהדים ללא רחם ואף קלע 33 נקודות. לייסם סרי המשיך כרגלו לשלוט ללא עורדין מתחת לסלים את ההפתעה הנעימה היווה העודי

לאסעון, שהתאושש לאחר תקופה של משבשה. אמנם עמוס פרישמן לא בלט, אבל הוא ביצע את המוטל עליו ללא קושי. רק ליגמן מאוגם, שגילה כושר קליעה גרוע קלקל את מאזן החמישייה הנבחרת של הפועל ת"א.

שחקני עיר היהלומים ניסו להתגיע, אבל הם לא הצליחו להוות יריב שקול ליריבתם. רק קיל נברסון גילה יכולת מעולה, אבל לבדו הוא לא יכול היה לחולל ניסים ונפלאות.

שחקני הפועל נטלו את היוזמה כבר בדקות הפתיחה. הם הוליכו ללא קושי. הנתנייתים הצליחו אמנם לצמק את התוצאה מידי פעם, אבל תמיד נמצא מישהו בהפועל שהצליח להרחיב את היתרון הגדול לתוצאה.

שפטו וולצר וגול לעיני 300 צופים באולם אוסישקין.

נקודות להפועל ת"א: ויליאמס 33, סרי 26, מאגס 17, לאסון 15, פרישמן 5, חנוך 3.

נקודות לאליצור נתניה: נברסון 26, מור 22, קוק 21, רני גוש 9, ברכה 4, הייביג 2.

מחר הגומלין בין אוסטרליה ופיג'י

נבחרת הכדורגל של אוסטרליה תנסה לגמול מחר לנבחרת פיג'י על הפסדה במשחק הראשון (1:0) כשתארח אותה בעיר ניוקאסל.

המנצחת בסיכום שני המשחקים תתמודד בשלב הבא נגד נבחרת ישראל. למרות ההפסד בשבת שעברה נראית אוסטרליה כבעלת סיכויים טובים יותר להיות יריבתה של הנבחרת הישראלית.

וסטהאם – אסטון־וילה ברבע־גמר גביע הליגה

שתי הקבוצות שהביסו את יריבותיהן בסיבוב הרביעי בגביע הליגה האנגלי, וסטהאם ואסטון־וילה, הוגרלו להיפגש ברבע־הגמר על מגרשה של וסטהאם בלונדון ב־16–17 בינואר.

וסטהאם הפתיעה בנצחון 1:4 על ליברפול ואסטון־וילה שתשחק בארץ בעוד שלושה שבועות, הביסה את איפסוויץ' מהליגה השניה 2–6.

לוטון, מחזיקת הגביע, תארח את סאותהמפטון. נוטינגהאם או לסטר מהליגה השניה (סיימו בתיקו אפס) – ויפבלדון או ק.פ.ר (סיימו גם כן בתיקו). אברטון או ברדפורד (ליגה שניה) – בריסטול־סיטי (ליגה שלישית).

15,000 לישי"ט שווים 2 נקודות

התאחדות הליגה האנגלית בכדורגל, הודיעה לסותהמפטון את שתי הנקודות שנוכו ממאזנה עקב דחיית משחק הליגה נגד קובנטרי בפתיחת הליגה ובמקום זאת קנסה את הלונדונים ב־15,000 לישי"ט.

המשחק נידחה כמה שעות לפני המועד, מאחר שהמשטרה לא אישרה קיומו, כל עוד לא הושלמו השיפוצים במקומות העמידה באיצטדיון.

נצחון לבוסטון סלטיקס

קבוצת בוסטון סלטיקס, ניצחה את ניו ג'רסי נטס 100:133 בליגת הנ.בי.איי.

יתר התוצאות: דטרויט פיסטונס – אינדיאנה פייסרס 111:114; סאן־אנטוניו ספארס – מיאמי היט 101:105; פילדלפיה 76 – פורטלנד 106:114; יוסטון רוקטס – דאלאס 89:101; יוטה ג'אז – סיאטל סונס 93:107; ניו־יורק ניקס – לוס־אנג'לס קליפרס 128:135 (לאחר הארכה); לוס־אנג'לס לייקרס – סיאטל סופרסוניקס 106:110.

ה„אדומים" לא התקשו גם בגביע מול נתניה

מאת ניסן פרידמן

יכולת מצויינת של סטן מאיו שקלע 42 נקודות וקלט 15 כדורים חוזרים בנהל ויפיצ של ליאור ארדיטי הליכו אמש את מכבי ר"ג לנצחון ביותר מובהק על מכבי חיפה – 94:116 (58:62).

במשחק זה בלטו שתי התקפות כשהמאמנים מושיבים בחלק מהמשחק את שחקניהם הגבוהים שסבלו עבירות. שחקנים כמו אודאגס וביינו בילו זמן ממושך יחסית על ספסל המחליפים.

היה זה יומו הגדול של סטן מאיו שגלום כשרי עבור הסל של מכבי ר"ג, אבל יוהיה זה עוול לשאר השחקנים אם לא נציין את יומם המוצלח שהעלה את קבוצתם לחצי הגמר. גילי שורצמן ריכז את משחק חבריו בהתלהבות. ניר רבלים קלע סלים חשובים בדקות הריפיון של קבוצתו וליאור ארדיטי ביצע משימה כפולה: בהגנה שמר על כוכב מכבי חיפה, ארי רוזנברג ובהתקפה קלע 19 נקודות, מהם הכישה סלי שלוש נקודות. בסיום אמר ארדיטי: „במחצית השניה הצלחתי לשתק את רוזנברג ובהתקפה עצמותי אליו כל הזמן (רוזנברג קלע חמש נקודות) לאחר שבמחצית הראשונה לקחת סעיפות הוא קלע 19 נקודות והיה במיטבו".

הגולר קילינג עסק הפעם יותר בעזרה לריכוז המשחק ובלט פחות בהתקפה, אך בכל זאת הקפיץ את הצופים בכמה מבצעים מרהיבים אופייניים.

במכבי חיפה נהנו לראות רווקא כמה ישראלים מרוד העתיד כמו אמיר ברנע, קרן אבישה ואיל לייב. אבל חיפה סמכה על פער צמוד רק במהלך המחצית הראשונה ובמחצית השניה הקבוצה משה התבוסה.

שפטו רמי פישר ואסא קמינר לעיני 150 צופים בקרית אונו.

נקודות למכבי ר"ג: מאיו 42, קילינג 22, ארדיטי 19, רבלים 15, בינו 7, שורצמן 6, שילד 2, מוסקוביץ 2.

נקודות למכבי חיפה: רוזנברג 24, ואלאס 16, ברנע 14, גורדון 13, אפיר 10, אמיטה 3, לייב 2.

הגיעו האשרות ל„מעופפי" אתא

קבוצת הכדורעף של הפועל קרית אתא קיבלה אתמול את אשרות הכניסה לברה"מ. האשרות ניתנו בשגרירות הרוסית והיא נפתחה במיוחד לבנינים הישראלים מאתר ובימי חמישי השגרירות סגורה. אמש היו השחקנים אמורים לצאת בדרכם למוסקווה, שם יתמודד בשבת בצהריים מול דינאמו מוסקווה במסגרת גביע אירופה לאלופות. בשבת בערב ישתתפו הישראלים בהדלקת נר ראשון של חנוכה.

כמו כן נצפים עוד שני משחקים בידלאומיים בסיבוב השני של גביעי אירופה. במוצ"ש תארח הפועל בת ים את דינאמו מורה בריין במסגרת גביע אירופה לנשים. המשחק יערך במסה אשר כשבנת מסה אשר יארחו במסגרת גביע אירופה למחזיקות גביע את סופיה מבולגריה, האמורה להגיע היום לארץ.

● בוילה נפתחה אתמול אליפות ארצית בטניס לנוער, לשחקנים, גברים ונשים בכל קבוצות הגיל ובכל הדרגות. סך הכל משתתפים באליפות כ־100 טניסאים.

מתאגרפי ישראל ישארו חובבנים

שלושת המתאגרפים האולימפיים של ישראל, אהרן יעקובשוילי, יהודה בן חיים ויעקב שמואל יתשיכו להיות מתאגרפים חובבים במסגרת רעיון האגרוף בהתאחדות לספורט.

השלושה הודיעו זאת אתמול בעקבות שמועות שהם עוברים למקצוענות. שניים מהם, בן חיים ויעקב שמואל אוחבם יופיעו כמתאגרפים שבת בערב מקצועני במלון הילטון, אבל כשופטים בקרבות ראווה.

هكذا من الأصل

דירות

וילות ובתים

בנוה־צבי 6 חדרי שינה, 3½ אמבטיות+ ג'קוזי, שעשועים, הסקה ומיזוג, (27586) 03-847240

ברעננה קוטג'ים יחודיים דו־משפחתיים, קוקע פרטית, בגדלים ומחירים שונים 052-20340 בשעות 09.00־13.00 (26829)

נווה־אור שכונת קוטג'ים יוקרתית ויחודית בגבול אור־יהודה נווה־מונסון. משכת באתר הבניה 03-5368822 03-255992 03-717526 (24139)

בזכרון־יעקב יעקבוביץ בונה קוטג'ים מיוחדים בגמר +נוף 03-470652, (22951) 050-22571

באבן־יהודה קוטג' 202 מ"ר על ½ דונם דולר 280,000 (24448) 053-698949

בהרצליה, נותרו 2 קוטג'ים!! מפוארים, אחוזנים+ מרתפים גדולים!! 052-543460 (23649)

באריאל מיידי קוטג' 3 חדרים דו קומתי +חצר (21401) 03-9242460

בהרצליה־פיתוח דופ+ 650 מ"ר+ תוספות בהזדמנות נאות־שירן (29465) 03-5743486

קבלנים מציעים

חברת "תושבות" בע"מ יוזמת הקמת עמותות לפרוייקטים באזורים הבאים: *גבעתיים שטח 9 (מגורים ומסחרי) *גבעתיים לב העיר (מגורים ומסחרי) *פ"ת כפר־גנים, שכונת קוטג'ים אקסלוסיבית. פרטים: דיינס 50 ת"א 03-237082 03-226432 (28034) 050-20038

"גני־אילן" מציע למכירה בכפר־גנים פ"ת דירות 3 חדרים, 5 חדרים +חדר על הגג ההגנה 17 פ"ת 03-5322797 (25300) 03-913681

ברמת־השרון קוטג' מפלסי בבניה המתחרת $265,000 39 (22893) 052-573772

בנווה־הברון זכרון־יעקב קוטג' בפרי ב"שיטת תכנון בעצמך" 06-396817 (18139) 06-396658

מגדלי־דוד ר"ג פרוייקט מפואר ברח' בן־גוריון (מודיעין) ליד רח' ז'בוטינסקי דירות מרווחות 4 – 5 חדרים ודירות גג (דופלקס) 260 מ"ר במחיר החל מ־117,000 דולר+ מע"מ. ערבות בנקאית מלאה. אפשרות למשכנתאות. מבצע חנוכה– לרוכשי דירות בשבוע חנוכה יוענק תנור מיקרוגל מודרני כשי לחג. יזום וביצוע: מנחמי– בוני מגדלי־דוד ר"ג. משרדי מכירות בלעדיים: אנגלו־סכסון. לרגל המבצע ייפתח משרד המכירות באתר הבניה במוצאי שבת 3.12.88 בין השעות 18:00–20:30 וביתר הימים במשרדי אנגלו־סכסון ברח' ביאליק 32 ברמת־גן טל' 03-738121-2-3, ובאתר הבניה 10:00– 19:00 טל' 03-730080 (24466)

בגבעת־סביון ברח' הגליל דירה מפוארת 146 מ"ר, 5 חדרים ק"א במחיר למזומן כולל מע"מ 256,000 ש"ח (160,000 דולר) מרכז מסחרי סביון. א–ה' 9.00–16.00, 18.00; ו': 9.00–12.30 03-357191 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (27818)

בגבעת־סביון בבית המיוחד גג 210 מ"ר במחיר למזומן כולל מע"מ 312,000 ש"ח (195,000 דולר) מרכז מסחרי סביון. א–ה' 9.00–16.00, 18.00; ו': 9.00–12.30 03-357191 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (27971)

למכירה בהרצליה מצפה קוטג'ים 5 חדרים בבניה 03-876720 (21859) 03-5058378

בגבעתיים בטייבה!! דירות 4 חדרים בבנין מפואר, 6 דירות. בגבעתיים בגולומבו!! דירות 3 חדרים ר"ג 3+ גג בבנין 6 דירות. פרטים: רוזנפלד־ טולדנו בע"מ 03-316226 03-313775 (20603)

בנתניה" עמק־חפר!! קוטג'ים במבחר גדלים ומחירים רוזנפלד־ טולדנו בע"מ 03-313775 (20230) 03-316226

ברעננה 5 חדרים במרכז סטנדרט גבוה 052-450177 (2784) 052-911331

בצפון תל־אביב, ברחוב צדדי ושקט הנושק למשולש הבילויי של תל־אביב (צידון 8) דירות 3 חדרים, דירה בקומה צמודת לים, מיזוג אויר מרכזי דירתי, חניה ועוד ספר' מדמון 03-252470-8 אוות"צ (4298)

בצמודת־אביב בלב רמת־אביב בנין כוכב מפואר 4, 5 חדרים עם אפשרות למרפסת גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מע"מ ל־4 חדרים 125 מ"ר, ק"ב 323,000 ש"ח (202,000 דולר) רחוב אינשטיין. א'־ה: 17.00־19.00 שבת: 14.00 –10.00 "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (29851)

בסביוני־אביב ברמת־אביב ג' בנין מפואר 4, 5 חדרים 153 מ"ר בתוספת מרפסות גן ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. ק"ג דרום מערב 383,000 ש"ח (239,000 דולר) "אפריקה ישראל להשקעות" 03-650281 (29849)

בהזדמנות למכירה וילה בנוה־עוז פ"ת מסודרת קומפלט פיגוי גמיש 03-905656 בשבת (3345) 03-9228773

ברמות־צהלה קוטג' מפואר 200 מ"ר+ גוף "נאות־שירן" (1622) 03-5743486

דירות למכירה

ת"א־יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנווה־אביבי דירה בת 5 חדרים, מרווחת ומושקעת עם הרבה תוספות פינוי גמיש טל' 03-428422 לא בשבת (27642)

בנווה־אביבים, דירת 4 חדרים+ מירב השכלולים, קבלן בירנבוים, ה"באייר 24, 03-262894 03-259689 (26532)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

ברמת־צהלה בקוטג' בית דופלקס למכירה מרפאות שעתיים למעבדות וחדרים בודדים במחירים מפתיעים "בית וגן" (3639) 03-5446126-7

בתל־אביב, רחוב רש"י 157 דירה 5 ½, 6, בקומה שלמה ק"ג רכוזה 052-543460 052-543557 (8585) 03-5102939

פתוח לא אצלנו +4 חדר אוכל בצפון (6969) 03-5465854

מבצע ענק ברמת־אביב ג'. דירות 5 ו־6 חדרים ודופלקסים אקסקלוסיביים היוקרתיים ביותר ברמת־אביב ג'. כל המחירים בשקלים ובמקרה של פיחות הרווח כולו שלכם. המבצע יתקיים במוצא"ש מ־17.30 20.30 באתר הבניה ברח' אליהו חכים במשרדי "ישקר" "CO" "IS" רח' אחימאיר 23 רמת־אביב ג' (3759)

מעונינים לקנות/ למכור דירה ביד־אליהו והסביבה 382638 "ברזילי" (28219)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

שרון

דירות למכירה

בבניה בהוד־השרון מגדיאל 3½, 4, 5. דירות עם חדר על הגג "נווה־עודד בע"מ" (28616) 03-725792

"בנוף־הפארק" קרית בן־גוריון דירות 5 ו־4 חדרים פנטהאוזים ודירות גג 03-5524278 (27660)

בהוד־השרון ברעות בבניה 5 ומרפסת ודירות קוטר 03-9341850 (24690)

"זיו־עד": בהרצליה פנטהאוז +דירות קוטג' (23689) 052-68353

4 בחדר מושקעת +גג מפותח בהרצליה 2 חניות, משבה אמריקאי, $132,000 ש"ב, 052-87288 (20639) 03-5791326

בהרצליה מרכז, 4+ חניה מושקעת בחדשה 052-545206 (20114) 052-547558

בכפר־סבא בכרמל 32 בבניה 5 עקיים +מרפסת פתוחה 052-952346 "מירצקי" (8647) 03-413501

בכפר־סבא דירות 5+ מרפסת פתוחות, בדב' הוז ובשרומפלדר, 052-28797 "אביהד" (8632) 052-913856

בבעתיים במרי במקום היפה ביותר נותרו 3, 4 גדולות במיוחד (3822) 03-347320

בבני־ברק צמוד לקריה הרצוג 4 בבניה ודירות גג (24464) 03-9341850

ברמת־גן באיזור יוקרתי בגמר בנייה דירות אחרונות 4, 4 +חדר 03-728924 .11+ (24196) 03-730967

ק.א.ב. בע"מ הזולה במכירת דירות 4 חדרים מפוארות ודירות גג בחולון, בקרית־הסוף 28 ובגבעת־התחמושת 39. פרטים: סוקולוב 64 חולון. טלפון (7863) 03-886565

בבתיים בברנר 2½ גדולים מסודרת ק"ב+ מעלית 03-598240 (23185)

בבלפור חזית 3 חדרים מסודרת ארון+ טלפון (23195) 5520132

חולון – בת־ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות גג

בהרצליה בנוה־אמירים דירות 4 חדרים +תוספות+ טלפונים "קוראל" 03-288943 (25568) 03-292616

בתל־אביב רחוב לוי־יצחק 17 פנטהאוז (כ־200 מ"ר) ק"ג בלי. 052-543460 רוכשים 052-543557 (8592) 03-5102939

בגבעת־סביון ברוך הגליל דירת גג מפוארת 169 מ"ר +100 מ"ר גג במחיר למזומן כולל מע"מ 354,000 ש"ח (221,000 דולר) "אפריקה־ישראל להשקעות" 03-650281 (7853)

פנטהאוז בצפון "נוה־אביבים מפואר+ ותשפוז "נאות־שירן" (1632) 03-5743486

פתוח לא אצלנו קוטג' פנטהאוז 3½ בצפון (29477) 03-5465854

דירות להחלפה

ביקוש דירות

לדיפלומט דרושה להשכרה, קניה וילה או דירה יפה. בגבעתיים או רמת־גן. פודיותו "אנגלו־סכסון" (1264) 03-738121

דירות בשכ"ח

עובדי דפוס

להברת בת של תדיראן דרוש מתלמד לאחר שרות צבאי שיוכשר בעוזר דפס מכונת דפוס 4 צבעים, 03-9248503 לדני מיום א' (26037)

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאים/ות עוזרים/ות +ניסיון בבדיקות מעבדתיות להרצליה "קרייזה" 03-5449848 (24724)

מלחימות/ מחווטות +נסיון למשמרת ראשונה/ שניה/ שלישית הסעות +ארוחות. 03-289597, 03-584498, 08-461095 08,560012 (24573)

עובדי יהלומים

ספרים/יות

נהגים

נהגים

מחסנאים

להברת ממתקים בבית מרכזים (יפו) מחסנאי בעל רשיון נהיגה ובושר גופני תקין. משרה מלאה וקבועה 03-321181 עד 13.00 (27582)

עובדות בלתי מקצועיות למפעל לקונפקציה. לעבודות יד וניקוי חוטים 03-631491 (24973)

דרושים/ות תופרים/ות לאוברלוק זוגר בעלי/ות מקצוע וזריזים/ות תנאים טובים שכר גבוה 03-627937 (24069)

הנהלת חשבונות

למשרד רואי חשבון, רואי חשבון צעירים +נסיון. ת.ד. 2769 ת"א 61027 (28671)

מנהל/ת חשבונות סוג 2 מנוסה +מחשב. ידע בתשבשבת. לעבודה 03-5440693 בת"א מיום א' (27713)

עוזרות משפחה

טיפול בקשישים בבית פרטי +השגחה 24 שעות! 03-777860 03-768405 (28663)

טכנאים הנדסאים

שרטוט וגרפיקה

שרטט/ת אדריכלות מנוסה, קריאה וצביעה של תוכניות מתאר. (שעות גמישות אפשרות לעבודה בבית) 03-5792867 (28443) 03-702148

להברה גדולה בגבעת שמואל דרושה מזכירה אנגלית "עברית ידע מעולה באנגלית, 5 ימים 14.00 - 19.00 מיום א' 03-9248001 (26294)

לטלי-יעד מקבוצת תדיראן דרושה באור יהודה מרכזנית/פקידת קבלה, 5 ימים, 17.00 - 13.00 מיום א' לשרה 03-9248001 (25989)

עובדי מחשב

קלדנים/ות מנוסים בהזנת חומר של הנה"ח ל-6 שעות לפחות. אפשרות לקידום מקצועי. מן אלינו, כדאי לכם! "מנפאואר" בן יהודה 12 ת"א, א' יה, 08.00 - 14.00 03-298877 (26471)

טבחים – קונדיטורים

טבח וע. טבח למטבח במפעל ע"י רחובות. 08-444272 אפי (25962)

גזירה/תפירה

מבקר/ות איכות +נסיון מוכח במפעל אלקטרוניקה פרופיל גבוה "קריידה" 03-5449848 (24758) 053-338901

תמליל/ית אנגלית מנוסה למשרה חלקית (13.00 - 17.00) בהרצליה "קריידה" 03-5449848 (24256) 053-338901

למלון תקשורת ראשי צוות מנוסים עוזרים להתקנת מערכות מתח נמוך 03-5447767 (22929)

מלחימה מעולה ומנוסה למשרה קבועה חולון 03-806694 מיום א' (26407)

פקידים/ות

מזכירה +עיבוד תמלילים איינשטיין בלבד, רצוי ידע בהנה"ש. 8.00 - 16.00, 6 ימי עבודה בת"א. עדיפות לדתיות 03-702148 (28449) 03-5792867

תמליל/ית עברית אנגלית למיגון משרות "קריידה" 03-5449848 (24886)

דרושים צעירים/ות אחרי צבא עד גיל 25 לעבודה בקידום מכירות משרה מלאה שכר גבוה ותנאים מלאים לרציניים בלבד 661757 (26990)

דרוש אגרונום להברה המשווקת מצע לחקלאות ביום: 06-960191-2 (26926)

למוכשרות! הרבה כסף בזמנך הפנוי כדיילת הרזיה 03-244712 (26683)

מתפרה קבוצת שלד מעולה בראשון לציון והסביבה 03-996022 (25975)

מלחימות עם נסיון של שנתיים לפחות לעבודות חיווט עדינות. 5 ימי עבודה בשבוע "אסטרונאוטיקס" בני-ברק 03-5791555 (27933)

בהזדמנות! בלב ת"א מגרש ל-22 חדר, 330,000 דולר בלבד. 03-658826 (6863)

להשכרה ברצליה 450 מ"ר, מסודרים+ מיזוג "רשף נכסים" 03-5742777 (1645)

למכירה בחולון עד 1000 מ"ר אפשרי למזון "רשת נדל"ן" 03-7523949 (25914)

בחולון, 1100 +400 מ"ר, גג בטון+ חצר. "ג.ת.ס. נכסים" 03-372169 (23950)

בהזדמנות! בחולון 1800/ 900 מ"ר ק"ק עצמאי "רשף נכסים" 03-5742777 (8579)

בני-יהודה 550 מ"ר, בגורשוב 500 מ"ר, "ג.ת.ס. נכסים" 03-372169 (23954)

ליד הקניון! להשכרה ק"ק. 600 - 2100 מ"ר גבוהים+ כח +טלפונים לאחסנה/ תצוגה/ תעשיה קלה "אנגלו סכסון" 03-738121 (2565)

מבני תעשיה

תחלה מכירת חנויות בקניון ביתשמש ימסר ממנואי מיזוג אויר מרכזי 03-493582 052-447458 (4661)

להשכרה בתלפיות 200 מ"ר + 100 גלריה+ חניה 03-449249 (4698)

ברמתגן, להשכרה, ליד גשר-ההלכה, בגדלים שונים: 70 - 500 מ"ר, אולמות חדשים, מחולקים ומסודרים+ חניה "אנגלו-סכסון" 03-738121 (26339)

משרדים

ברמות-צהלה בבנין מסחרי מבואר בבניה למכירה משרדים וחנויות "בית זגן" 03-5446126-7 (3923)

להשכרה בהזדמנות ברון-מתנת תקוה 200 - 380 מ"ר. "רשף נכסים" 03-5742777 (1093)

מגרשים

מחסנים

אולמות

להשכרה בת"א במקום מעולה אולם המתאים לשמחות, מועדון חברים (אפשרות "סנוקר) דיסקוטק. שכ"ד 4600 דולר, אולם סכסון לגמנה לדמי 286181 (24236)

להשכרה 140 מ"ר ברב ליד הבורסה+ חניה 03-449249 (22985)

חנויות

בראשל"צ להשכרה מעדניה +בשר מיוחדת הציוד למכירה 03-9655595 08-435648 (25660)

למכירה מינימרקט בתים בבלפור 25 פרנסה בשפע 03-593324 (23202)

בתי מלאכה

דירות בדמי מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

בנה"עיר להשכרה 4 מפוארות ובקומה גבוהה מיידית בלעדי "קוראל" 03-288943 03-292616 (3529)

דירות מרוהטות

דבר עתון לאנשים מבינים

هكذا عن الأصل

רוצים לקנות

● "בטסייל" לשלום שעונים מהפיטיות שבעירך כיתר/ סלון ירושלים 03-5742084 (29861)

● ישראל קונה תכולות דירולים ירושות 03-815284 03-881844 בערב (28393)

רהיטים

● בהזדמנות מערכת סלון חדשות באריזה דגם איטלקי 448.-, מיטות זוגיות 280.-, ארונות 6 דלתות הזל מ- 350. ומזנונים. 03-754007 03-834528 (27461)

● סלון קומפלט יוקרתי חדש ובבילונים) +שולחן 600 ש"ח 03-815365 ,03-731594 (27277)

● מיזרונים סלון מעור שחור מיתני +שולחן +ספה גדול 03-742477 03-7528519 (26400)

● בהזדמנות מזנון מערכת ישיבה +שולחן סלוני +כ"א בטבת 03-5515546 (25730)

● עד גמר המלאי סלונים יפים יוקרתיים 498.- 03-286350 03-284389 (24587)

● מהמפעל חיפול סלונים 380.- מזנונים 308.- 500. הארונות 03-850857 03-287818 (24177)

סוגרים!!! כל הקודם זוכה, מזנונים, פ"א, סלונים, "רהיטי-שירין" קרייניצי 10 רמת-גן מתוך במוצ"ש (23352)

מקררים

● קונה מקררים +מכירה +תיקונים +צביעה +הובלות +השכרה 03-384535 (28201)

● מבחר מגוון של מקררים ומקפיאים תוצרת חוץ והשתנית לבחר פסק ומסור ב-12 תשלומים "קורר סופר" 03-381987 ,03-388189 (27658)

● מקרר אמקור 1900 צבע חום בו שימוש 057-410373 (26164)

וידיאו טייפ

● וידאו J.V.C עם שלט כחדש 052-82628 (27279)

● למכירה מגלשת וידאו בשיטל אב-3+ תוספת 52.000 349553 (26581)

● בהזדמנות וידאו בשיטל +אחריות 1250.- ש"ח 03-575375 (ולא בשבת) (23536)

● מגלשת וידיאו בשיטל מגסוניק אם-7 חדשה באריזה 051-33054 (22968)

מערכות קול

● מציאה! מערכת מטריאו +רמקולים במחירים הזולים ביותר 03-9241567 (25406)

מכונות כתיבה

● השאלה תבריה ריין של' רמשילר 10 תל-אביב 03-659046 03-724488 (27581)

חיות בית

● מתלים לבנים גורים סלוקי סלט +תעודות מר"ל 03-468535 (27987)

● גורים מקסימים ביונקרים סרייר-כעורב מחבך 03-290860 (27684)

● למעניינים בכלב גדול הזב פיתוסר בעורב 03-295702 (27631)

● ותולים פרסיים גזעיים שעירים ויעמרים אסר עשר 052-82628 (27427)

● גורי רועים גרמני אפשרות להעודות 04-852755 (25090)

● למכירה גורי סטפורדשייר טלפרי בסדרים +תעודות 03-264425 (29339)

כלי נגינה

● מחיר כיכר השפן יש מקנה גם ב"חלילית" בן-העיר תל-אביב אורגנים, גיטרות, כלי הקשה, מערכות תופים וכלים הקנישטיים ישרים, "חלילית" בן-העיר תל-אביב, כיכר השפן יש. (27879)

● מנגנורים מטופטמים במצב בניגה סוג כ-880 ש"ח. "הרטבי" רח' מוהילה 24. 03-283153 (27499)

● ציוד תבנית מקצועי חדש בהזדמנות 03-9366306 (26603)

● סנטור גרמני מעולה כחדש עם כליל איכותי 03-9651651 (26562)

● אורגן יכהה 40.F.E ריגיסלי 2 קומה +פולים 03-9508968 (26515)

● סנטור ישה בתמוני כחדש, פלסון 052-914793, תספת 03-548347 (26277)

● 8 תופים וכלים +אביזרים לרוכשים 03-5369865 (25701)

● פסנתרים כחדשים חדשים למכירה השכרה וקניה "פרס הפסנתרים" אבן גבירול 48 ת"א 03-265842 (25595)

● "מלניק" פסנתרים חדשים ובשומשים ריינגוף 125 ת"א 03-220583 (24462)

הלוואות

● הלוואות עד 15,000 בתנאים מצוינים עד 60 חודשים 0.9% לחודש 03-822978 (28895)

● פלא-רוך בע"מ הלוואות מיידיות ונוחות לשכירים בגבר שרבים בלבד 03-299880 03-288354 (28305)

● רק הבר הבתודות השכיר זכאי להלוואה מיידית הולה 052-545282 (27342)

● הלוואה בבריות 36 תשלומים כולגים ע.ב.ח כפר-סבא 052-913937 (25898)

● ביידים לשכירים עד 3,000 ללא ערבים ובישובות 03-440953 (25251)

● ביידים עד 5000 ש"ח "הבוה בע"מ" 03-660341 03-9301116 06-576535 03-9564259 אריאל 06-322887 (24707)

● מבצע הלוואות זולות בחות ובדירות כיסופים בע"מ 03-916614 (24535)

● הלוואה המשכנתאות לזכאים ולא זכאים, בתנאים מועדפים 05-910697 "גלעד נאבר" (23862)

● ביידים לשכירים עד 5000 ש"ח ללא ערבים 03-578112 (29292)

● ביידים לבעלי הכנסה קבועה ללא ערבים עד 4000 ש"ח 03-583152 (29290)

חקלאות

● לפוחם אמריקה, סוסים לגדול בלונים, עגבניות ותעשייה רצוי ספרית 02-411998 (28576)

● ציוד משק לי"ב להלים במקסים קסמלים +כלל העבודה 02-412821 (27576)

● פתילים אורוט, אורוטמן, הסת, מיכסם, כוסי ופאר סוכה, גפן, הדרים ופורכרופיים 052-916843 ,052-32254 ,052-20166 052-917325 (27327)

● למכירה בקר בקרש העיר מצוית לאשור 08-421008 (25629)

● קס מכבלית גדולות ביום 08-414841 ובערב 08-396665 08-454847 (25517)

● למכירה כבשים פרים בשמחה 051-48835 (25557)

מנעולים וכספות

● בהזדמנות כספת גדולה עם מפתח, קומבינציה ושעון זמן אלקטרוני 03-7516891 (23177)

בריאות

● כישוח ושאר והמאסטי ושיפולים באלרגיות, אסטמה, מיגרנות 03-5406480 (26739)

פוליש וניקיון

● "מוניין" בע"מ ניקוי, יסוד של דירות ומשרדים, ניקוי ושליש, מחפתים לוקס וקריסטל 03-912858 (25182)

● "דקלי" נקיון פוליש הרברה +קריסטל כאבי תשלומים 03-310830 (29455)

אסטרולוגיה

● פאראפסיכולוגית+ אסטרולוגית, חוזה בדייקנות בהיפנוזה (60 ש"ח) 03-457434 (27917)

מחשבים

● בהזדמנות מחשב י.ב.מ. מיסלסל, במצב טוב 03-612959 (26367)

עתיקות

● איביה G.L.X 1500/5 +87 מגן כפולה 03-998742 03-255264 (24601)

ציוד בנין

חברת בניה מעוניינת לקנות פיגום חוץ וציוד בניה משומש לפנות לגרשון 03-849777 03-886565 (27954)

צילום

● מגלמת וידאו בשיטל אב-7-חדשה בהזדמנות 052-659821 (25887)

● מעבדה לפיתוח תמונות צבעוניות במספר שעה, חדשה באריזה בהזדמנות 03-997112 (25713)

קיט ונופש

● בסבירים למכירה דירת נופש 3 חדרים חדשה, במלון "לב-הגליל" +ציוד +מגן 03-262475 03-5466905 (24475)

● להשכרה/ למכירה שבוע תבונה במבביה קלבהוטל 03-474705 לא בשבת (22941)

קופות רושמות

● סירכים 1976 ללא הלוות 2,500.- ש"ח 03-5055629 (25063)

קוסמטיקה

● מבצע מיטת קוסמטיקה, שולחן מיסלים ולושה 1858.- 382991 (27641)

אותיות דביקות

● הסדר אותיות-דביקות צבעוניות לשלטים ושלטים קומפלט 03-9543985 (28276)

שדוכים

● "לי-לך" יוסי אדפי בנויו שנת השודכם - בית-כלל 03-296679 (27074)

● שרות מיוחד של הלוח הכללי לקבלת מודעות בדואר, שלח/י מודעתך בצרוף צ'ק/ המחאה דואר ע"ס 102.12 ש"ח (ל-8 מילים, מילה נוספת 12.75 ש"ח) לת.ד. 16400 תל-אביב המודעה תתפרסם 4 ימי שישי רצוף (24627)

● משרד שידוכים בנרבל עם מכוסין, הצעות רציניות לכל הגילים 04-338535 (25875)

בת זוג

● משכילה בלונדינית יפהפיה 22, נת לתעשייניים 25 "אתי" 03-296024 (28487)

● רווקה נאה, עדינה 38/1.60 ת.ד. 5579 חולון (28158)

● גרושה נאה 35 /165 ברצינות "כישור" 03-915255 מיום ראשון (25429)

בן זוג

● לרציניות משכילות כחדש 28, מרס 35, תעשיין אלמן 43 "אתי" 03-296024 (28495)

● רווק נאה 160/ 28 במצאימה "כישור" 03-915255 מיום ראשון (25515)

הכרזות

● רק ב-TEL-AVIV ESCORT שפע של דוגמניות מהממות והזוב של יפהפיות המשבות- לביתך/ מלונך 03-5465074-5 (28455)

● אביך לא ספר בעירה הבאה ת.ד. 672 רעננה (27892)

שוק המציאות

● חדר שינה קומפלט 600 ש"ח מכונת תפירה חשמלית 280 ש"ח 5484392 (27851)

● תנור בו אפייה גבול/אלקטריק 400 ש"ח 03-5484392 (27827)

● מיוחר ספה וכורסה עתיקות יפהפיות מינה 800 03-243205 (27688)

● לתינוק כיסא אוכלקים, כמו אוכל 052-82628 350.- (27539)

● מיטת יחידה מיטת שינה מקוד 13 03-9228676 1000.- (27845)

● דרש בצריכה מיקסר קנוד, מכונת תפירה זינגר, אופנים כ"י.אס.אקס. וקולט ארים הכל יחד 1,000.- ש"ח 03-5411277 03-231572 (26722)

● סלון, מקפיא דראשון, שואב אבק 052-451686 1008.- (26198)

ביאר שבע הדרום

● בבאר-שבע, בקוואל, 4, ק"א 057-415225 (22869)

אשדוד

● לדשת מרפאות שיניים לשניבגר באשדוד דרושה מזכירה מכירות כנוחה ביותר מעל גיל 30 לבירור מכירות בבוקר. שעות העבודה 12.00-20.00 לקבי מים א' משעה 10.00 03-5446132 (27945)

אוטוביאנקי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

אודי

אוסטין

אופל

אילת

נתניה

דירות

מכוניות

א.ס.ו.

ב.מ.וו.

מורשה 924 הזדמנות חד פעמית 08-456947 (28509)

ביואיק ריגל 78 8 צלינדרים חשמלית ושמורה 03-776235 (9721)

לאוטוביאנקי 1987 במצב חדש 03-648729 03-838444 (22631)

סיטרואן

פורד

מבצעו ללא מתווכים!
מכוני פיאסטות 1100 אל, 1984, +אחריות
ש"ח 12,500.-
+תשלומים 0.9% צמוד
עד 60 תשלומים
03-822060
(28710) 03-821227

פיז'ו

סימקה-קרייזלר

פולקסואגן

פיאט

סובארו

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

מרצדס

מרצדס 1988 230E
של אוטומטי מתג בג
800 קילומטר הדרושים
(25471) 03-234084

מבצעו מיניו 1989
שברולט משוריות,
לנוסעים ולמשא בכל
הדגמים, לריסינג
03-788845
(24099) 03-5792051

לנצ'יה

מיני מינור

מסחריות

ווקסהול

טלבוט

טנדרים

ג'יפים

דייהטסו

דלתא

וולבו

אופנועים קטנועים

לאספקה מהירה 1989
פז'ו 405 +תוספות
03-648444 03-648729
(22646)

דרושים/ות
מפיצים/ות
עצמאיים/ות
לשיווק בתנות חבויות.
נכון בסבירות רחבה
הכנסה חלוקת עבודה
ק"מ
אחריות, עבודת גבוהה
למתאימים
טלפון: 03-656986,
03-655062

לחברת
ק.ט.י. תוחובה –
קוסמטיקה טבעית
ישראלית
דיילים/ות
המתמצאים באיפור
לייעוץ ומכירת
תכשירי איפור וטיפוח
תוחובה ברשתות
השיווק, פרפומריות
ובתי טבע באזורים:
המרכז, ירושלים, חיפה
טל. 04-323402

לחברה לייבוא
דרוש
לאזור המרכז
טל. 03-204633

هكذا من الأصل

„תוכנית שאקי עלולה להגביר סכנת ההידבקות באיידס בקרב הנוער"

שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזנינו עם ד"ר דוד רונן לפני דוכן עם חומר הסברה נגד איידס ברחוב דיזנגוף. הדוכן היה אחד מאירועי יום האיידס הבין־לאומי שצוין אתמול בפעולות שונות, בעיקר בבתי הספר (צילום: יפפא)

מאת יעל פישביין,
סופרת „דבר" לענייני חינוך

"פעולות המניעה נגד הידבקות באיידס משולבות במערך רגיש ומסובך של חינוך מיני. אנחנו מנסים לדבר עם הנוער על מגע מיני מתוכנן ועל הפעלת החלטות רציונליות. אני חרד מכה שיקרה אם פרופסור אבנר שאקי יממש את הצהרתו לבטל את החינוך המיני. זו התעלמות מהצרכים הבסיסיים של מרבית הנוער הלא דתי במדינה.

"אני מקווה שהצהרתו לא הובנה נכון ושהוא חכם יותר מהדברים ששמו בפיו. לא ייתכן שאינו מבין שאם יממש את הצהרתו הוא יכול לפגוע בהתפתחות התקינה הנפשית והגופנית של הנוער החילוני. נוער זה זקוק להדרכה מינית המביאה בחשבון את התנהגויותיו ואת ערכיו. בלעדיה יפעל עם פחות מודעות ובצורה פחות בריאה. כבר היה לנו שר חינוך דתי והוא היה רגיש לצרכים של האוכלוסיה החילונית", אמר אתמול ד"ר רוני שטרקשל, מבית הספר לבריאות הציבור בפקולטה לרפואה של האוניברסיטה העברית לאחר שיעור במניעת הידבקות במחלת האיידס לתלמידי כיתות י' בבית הספר המקיף פרקאוף באור יהודה, לרגל יום האיידס הבין־לאומי.

שטרקשל טען כי יעיל יותר להפעיל את התוכנית למניעה ההידבקות אצל צעירים שעדיין לא קיימו יחסי מין. לדבריו בישראל עדיין אפשר להסוג את התפשטות המחלה למימדי מגיפה באמצעות חינוך, אך קשה לשכנע אנשים בנחיצות פעולות המניעה. קשיים נוספים נובעים מידע בלתי מספיק על המחלה. ומכך שיש לה נגיעה להתנהגויות מיניות אינטימיות וראשוניות שנהוג לא לדבר עליהן ולראותן כספונטניות.

"אנחנו מנסים לומר לבני נוער שאין מגיעים ליחסי מין בלי לחשוב על זה קודם", אמר שטקרשל והוסיף כי לא כל המורים מסוגלים להפעיל את תוכניות המניעה ויש להכשירם לכך באופן מיוחד. מערכת החינוך הכירה בצורך לעסוק בנושא, אך לא הקצתה שעות לכך והמורים העוסקים בתוכניות המניעה עושים זאת על חשבון שיעורים אחרים.

זעזוע במסדה: צעיר דרס אחיו הפעוט למוות

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

הלם וזעזוע פקדו אתמול את קבוצת מסדה והקיבוצים הסמוכים לו בעמק הירדן כאשר פעוט בן המשק נדרס למוות בחצר המשק על־ידי טרקטור שבו נהג אחיו. הפעוט הוא ירדן צ'פלין, בן שלוש וחצי, בנם של שרה ובני צ'פלין, בני המשק.

האסון אירע אתמול בשעה 10 וחצי בבוקר. האח הבכור במשפחה, שעבר על טרקטור סמוך למוסך של המשק, פגש את אחיו הפעוט. האחרון ביקש לעלות על הטרקטור ולחוש את הנסיעה. לאחר שהניע את הטרקטור הוריד הבכור את אחיו לקרקע ולרוע מזלו, פגעה רגלו בחיבת הגלגלים, הטרקטור החל לנסוע וגלגליו הגדולים דרסו את הפעוט.

למקום הוזעק צוות רפואי שהחל לטפל בפעוט שנפגע אנושות. אמבולנס העבירו לבית החולים „פוריה" ובדרך טופל הפעוט בידי צוות של הניידת לטיפול נמרץ שהגיע בינתיים מתחנת מד"א בטבריה. כל הנסיונות להציל את הילד עלו בתוהו ורופאי בית החולים קבעו את מותו.

לשכת התנועה של משטרת מרחב העמקים פתחה בחקירת נסיבות התאונה הטראגית.

חברת החשמל תנפיק אג"ח ב־330 מ' ש"ח – ההנפקה הגדולה ביותר עד כה

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

הנפקה נוספת של אגרות חוב חברת החשמל תגייס בבורסה 330 מליון ש"ח.

חברת החשמל מתכננת להנפיק לציבור אגרות חוב בסך 330 מיליון ש"ח. על כך החליטה מועצת המנהלים של החברה.

בעקבות ההחלטה יוגש תשקיף לאישורה של הרשות לניירות ערך ועל פי התוכנית תתבצע ההנפקה עד סוף החודש.

גיוס ההון מיועד להשלמת מימונו של תקציב הפיתוח של החברה וכן להון חוזר לצורך מימון החזר התשלומים על חשבון הצריכה השוטפת.

ההנפקה המתוכננת, שהיא הגדולה מסוגה בבורסה הישראלית, תהיה הנפקת הענק השניה של חברת החשמל השנה. כזכור הנפיקה לפני כחודשיים אגרות חוב בסך 100 מיליון ש"ח.

הורים לבני שנתיים, 8 ו־10 נהרגו בתאונה

(ע).– בני זוג מרחובות, דוזה (27) ודן (31) סעידי, הורים לשלושה ילדים בני שנתיים, 8 ו־10, נספו שלשום בערב בתאונת דרכים בכביש יבנה־נס ציונה.

מכונית ב.מ.וו. נהוגה בידי הבעל סטתה ממסלולה והתנגשה באוטובוס פרטי של מערכת החינוך של יבנה שנסע מולו. בני הזוג הועברו לבית החולים „קפלן", אך נסיונות הרופאים להצילם עלו בתוהו.

הרוגה בקריית ים

סופר „דבר" בגליל המערבי מוסר: תושבת קריית ים, מרדה כהן, בת 51 מקריית חיים, נהרגה אתמול בבוקר בשדרות ירושלים בעיר בעת שנכנסה לחצות את הכביש בריצה כדי להספיק לאוטובוס לקריית חיים. נהג האוטובוס לא הספיק לבלום את מהירותו והרגה.

נעקרו עצי זית לא חוקיים על 35 דונם בכפר מוסמוס

(עש"ת).– כוחות גדולים של משטרה, משמר הגבול והסיירת הירוקה סייעו אתמול לפקחי מינהל מקרקעי ישראל באיזור חיפה לעקור שטח של 35 דונם עצי זית שניטעו שלא כחוק על אדמות מדינה בכפר מוסמוס ליד אום אל פאחם.

העקירה נעשתה על פי פסקדין ועברה ללא התנגדות מצד התושבים. העצים הועברו לאוסמן על ידי אנשי המינהל.

האוסקר הישראלי

חדוה שמש, ציירת ירושלמית ויו"ר אגודת אמני ירושלים, אוחזת בפרי יוזמתה, „בוריס", האוסקר הישראלי לאמנות מקורית, שיוענק ביום ב' נשיא המדינה חיים הרצוג במשכנו לצייר הישראלי הוותיק מרדכי ארדון (צילום: יוסי צמיר-„שקוף 80")

סיכוי לסיום העיצומים במעבדות הממשלתיות

נדחתה הפעלת סנקציות בבתיה"ח הממשלתיים במרכז

מאת דנקה הרניש
סופרת „דבר"

סיכוי לסיום העיצומים של עובדי המעבדות בשירות המדינה, שבמשך כל השבוע גרמו שיבושים בעבודת המכונים ובתי החולים, הסתמן אתמול במגעים שקיימו מזכ"ל הסתדרות הביוכימאיים והמיקרוביולוגים אשר גולדשלגר.

בשיחה ל„דבר" מסר כי במגעיו עם יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות חיים הברפלד ועם הממונה על השכר באוצר יעקב רצון ניתן אור ירוק למגעים על תיקוני שכר ועיוותים מסוימים אצל עובדי המעבדות בשירות המדינה. דיון מפורט בנושאים אלה ייערך עם מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' יורם לס.

נוכח האפשרות ליישוב הסכסוך, נדחתה הפעלת העיצומים בבתי החולים הממשלתיים במרכז הארץ, שנקבעו לשלשום. היום מסתיימים שלושת ימי העיצומים שקיימו עובדי המעבדות בבתי החולים הממשלתיים בצפון.

הורשעה „החמישיה הפותחת" של הכספות בבנק הפועלים בי־ם

מורשע יצחק דרורי יוצא, כבול ברגליו, מבית המשפט (צילום: יצחק הררי)

מאת יורם לוי
סופר „דבר" בירושלים

חמשת מבצעי הפריצה הנועזת למרתף הכספות של בנק הפועלים בירושלים הורשעו אתמול בבית המשפט המחוזי בכל העבירות שהואשמו בהן.

חמשת הנאשמים: יצחק דרורי (44), אפרים כהן (42), שמעון כהן (36), ציון ישראל (40) ואורי סוסר (35) הורשעו בפריצה, גרימת נזק וב־125 עבירות של גניבה, בכל אחת מן הכספות שפרצו.

הפריצה ארעה ב־1.2.85. אפרים כהן ושמעון כהן, יחד עם עד המדינה אברהם רחמים („אבר"), חדרו לבנק לאחר ששברו את סורג החלון בקומת הקרקע. הם המתינו עד שמערכת האזעקה נותקה. אפרים נכנס פנימה, שבר את מנעול הדלת האחורית לבנין ואיפשר לשמעון כהן ואבר להיכנס פנימה. הם נתקו את האזעקה הפנימית וירדו למרתף הכספות.

אפרים ושמעון פרצו את שתי הדלתות של חדר הכספות. שמעון ניסה ללא הצלחה לפרוץ את שלוש הכספות של הבנק ואז הם החלו בפריצת הכספות הפרטיות. הם נטלו את קופסת הקרטון שהיתה בכל כספת ומיינו את הרכוש שברצונם לגנוב. במשך כמה שעות הם הספיקו לפרוץ 169 כספות ומתוך 126 מהן גנבו תכשיטים, אבני־חן, זהב, יהלומים ומטבעות זהב וכסף בשווי של כמה מאות אלפי דולרים ו־400,000 דולר במזומן. הנזק שנגרם לרכוש הבנק נאמד ב־13,860 דולר.

את הפריצה יזם ותכנן יצחק דרורי שערך את חבריו אך בעצמו לא נכנס לבנק.

השופט צבי כהן ביסס את הרשעתם בין השאר על עדותו של אברהם רחמים, אחד השותפים שהסכים להיות עד מדינה. „אבר" מסר עדות משורת נגד שותפיו ואף הקליטם בסתר בשליחות המשטרה.

דרורי, אפרים כהן ושמעון כהן הודו במהלך המשפט בהשתתפותם בפריצה והדיון התמקד בשני הנאשמים שטענו כי לא השתתפו בפריצה לבנק.

השופט כהן קבע על סמך כל העדויות כי גם ציון ישראל ואורי סוסר שותפים לדרורי בתכנון הפריצה ובגניבת הרכוש מן הכספות.

לאור זאת, הורשעו החמישה בפריצה, גרימת נזק וב־125 עבירות של גניבה. גזר הדין יינתן ב־15 בינואר לאחר שבית המשפט יקבל תסקירים של קצין מבחן.

40 אחוז מהמובטלים – בצפון

גדל מספר הזרים – 10,000 בכל הארץ, רק 3,700 ברשיון

מאת יוסף מיכלסקי
סופר „דבר"

40 אחוז מכלל המובטלים הם מצפון הארץ, ומספרם מסתכם ב־11,473 מתוך 29,512 בכל הארץ, גידול ב־60 אחוז במספר המובטלים הרשומים בצפון בהשוואה לממוצע הארצי ב־1987 – מסר אתמול מנכ"ל שירות התעסוקה רפי דוד מגע במסיבת עיתונאים בחיפה.

ללשכות התעסוקה בחיפה נמסרו באחרונה הודעות על פיטורי 570 עובדים נוספים באיזור. מוקדי אבטלה העיקריים בצפון הם: מגדל העמק, בה מגיע שיעור המובטלים ל־10 אחוז מכלל המועסקים בהשוואה לארבעה אחוזים באוקטובר 1987; אור עקיבא – 7.8 אחוזים לעומת 2.8 בשנה שעברה; עפולה – 7.4 אחוזים לעומת 4.1 בשנה שעברה; טבריה – 6.6 לעומת 3.9 אחוזים אשתקד.

בעיירות הפיתוח מגיע שיעור האבטלה בממוצע ל־25 אחוז מהגרים בהן, בעוד ששיעור האוכלוסיה בעיירות הפיתוח מכלל האוכלוסיה בארץ אינו עולה על תשעה אחוזים.

בחיפה נרשמו בלשכות התעסוקה באוקטובר 5,900 דורשי עבודה מהם 1700 דורשי עבודה חדשים. במקביל נתקבלו בחודש שעבר בלשכת התעסוקה בחיפה ובאיזור 1,331 הזמנות לעבודה, מתוכן לא בוצעו 160 הזמנות.

בעוד האבטלה בצפון עולה במימדים מדאיגים, גדל בצורה משמעותית מספר העובדים הזרים המועסקים שם. לדברי מגע מגיע מספרם ל־800, מתוכם כמחצית מועסקים ללא רשיון. נוסף על כך מועסקים בצפון 1500 פועלים מדרום לבנון, 2400 מיהודה ושומרון. הוא מסר כי בינואר יחל באיזור חיפה מבצע לאיתור עובדים זרים המועסקים ללא רשיון.

בסיום דבריו מסר כי בכל הארץ מגיע מספר העובדים הזרים ל־10,000 ורק ל־3,700 מהם יש רשיונות מטעם שירות התעסוקה. לדבריו במפעלי „כור", העומדים לפטר 5,000 פועלים, מועסקים עשרות זרים, וקרא להנהלת הקונצרן להפסיק העסקתם ולהעסיק במקומם את המפוטרים.

(עש"ת).– לעומת 1986, בה היו 15,894 דורשי עבודה ובשנת 1987 שבה היו 16,694, מספרם בירושלים יגיע עד סוף דצמבר ל־20,000 – מסר אתמול ביתן הרינג, מזכיר מועצת פועלי ירושלים בכינוס עובדים.

לדבריו היום יש בירושלים יותר מ־2,000 מובטלים. אך אם הם ירצו לעבוד בתעשיה, בבניין ובטקסטיל, אפשר יהיה לקלוט את כולם. „עם ישראל לא רוצה לעבוד בתעשיה ובבניין ומעדיף עבודות פקידות ומינהל", אמר והדגיש כי בחודש האחרון בלבד היו 543 סרבני עבודה.

שופט: ציור דגל אש"ף – עבירה של הזדהות עם ארגון טרור

(ע). – ציור דגל אש"ף יש בו משום כוונת הזדהות עם ארגון טרוריסטי – קבע אתמול שופט בית משפט המחוזי בחיפה מרדכי הס בעת שהרשיע צעיר בן 16 תושב הכפר סכנין. הנאשם הורשע גם באשמת יידוי אבנים על כלי רכב במבואות הכפר.

התביעה טענה כי הנאשם, עם אחרים, הגיע במאנס מחוסמי אבנים בשעת לילה, על הכביש בכניסה לכפר ובשני מקרים אחרים צייר דגלי אש"ף על כותלי בית הספר היסודי ג', על חזית בניין תחנת המגויות בכפר ובן הכיש דגל אש"ף על בית הספר התיכון במקום.

הנאשם כפר באשמות המיוחסות לו. סניגורו טען כי ציור דגל אש"ף אינו בגדר עבירה.

השופט הסתמך על [illegible] וציין כי כל מעשה שיש בו משום גילוי הזדהות עם ארגון טרור מהווה עבירה. הנאשם הורשע, כמו כן, באשמות של סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה, השחתת פני מקרקעין, הזדהות עם ארגון טרוריסטי לפי החוק למניעת טרור.

בית המשפט דחה את מתן גזר הדין לשבוע הבא, עד לאחר קבלת תסקיר של קצין מבחן.

מתנגדים לסגירת „איזמל"

„הסתדרות עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה מתנגדת לסגירת מפעל איזמל באשקלון" – אמר אתמול יצחק גלעדי, מזכ"ל הארגון, בתגובה על הודעת הנהלת המפעל אתמול ל־45 עובדיו על סגירה במקביל להגשת מכתבי פיטורים המתאמה פיצויים. על כך מסר דובר ההסתדרות.

„לא מקובלת עלינו שיטה זו של סגירת מפעלים", הוסיף גלעדי. „לא כל שכן מפעלים בבעלות ציבורית־הסתדרותית (המפעל שייך לחברת השקעות של בנק הפועלים ו„תעש")".

„הסתדרות עובדי המתכת תומכת בדרישת מועצת פועלי אשקלון לנהל מו"מ עם נציגות העובדים האיגוד המקצועי ובדיקת אפשרות לניהול עצמי. כן נבדוק אפשרות של מכירת המפעל. מבחינת הסתדרות עובדי המתכת המפעל אינו סגור", הבהיר גלעדי.

קיצונים ניסו לשבש את יחסי יהודים־ערבים בחיפה

מאת מסבה חלבי
סופר „דבר"

מפקד משטרת מרחב חיפה, תנ"צ יוסף לוי, גילה אתמול שבאחרונה היו נסיונות מצד גורמים קיצוניים לשבש את מערכת היחסים התקינה בין יהודים וערבים בחיפה. נסיונות אלה נכשלו בשל פעולה משותפת של פרנסי העיר בסיוע המשטרה.

לוי אמר כי היחסים התקינים יכולים להיות דוגמה לדרקים בארץ וקרא לראשי הערבים בעיר לפעול לחיזוק הגשרים בין בני העדות בעיר.

לוי אמר את הדברים למשלחת נכבדים ערבים ודרוזים שבאו לברכו לרגל התמנותו למפקד מרחב חיפה.

ראש המשלחת, המנהיג הדרוזי שייח' ג'בר מועדי, קרא למשטרה לאפשר לצעירים ערבים ודרוזים להיקלט בה ולאלה שכבר נקלטו – להתקדם בסולם הדרגות.

אליאס מטר, מראשי העדה הנוצרית, הציע להקים ועדת נכבדים ערבים שתייעץ לראשי העיר והמוסדות בכל הקשור בנושאי הערבים בחיפה.

הקאדי השרעי, שאהיר טבארי, ציין את עבודתה, ללא משוא פנים, של המשטרה.

★ בית המשפט המחוזי בתל אביב דחה אתמול בקשה במעמד צד אחד למנות כונס נכסים למפיק הסרטים יעקב קוצקי. הבקשה הוגשה על ידי פקליטיו לשעבר בשל חוב 75,000 ש"ח.

בימ"ש האריך ב־10 ימים מעצרו של החשוד בשוד המיליונים

השופטת קובעת: התמלאו שלושת התנאים לפיהם המעצר המתבקש דרוש להבטחת הסגרתו לאנגליה

(ע). – שופטת השלום בפתח תקוה שרה פריש האריכה אתמול ב־10 ימים את מעצרו של אריק רובין (50) החשוד במעשי שוד באנגליה. היא קבעה כי שחרורו עלול להכשיל את הסגרתו לאנגליה.

סניגורו, עו"ד אריה צ'רסקי, הודיע בתום הדיון המשפטי כי יערער על ההחלטה לבית המשפט המחוזי.

קודם להחלטת השופטת דיון משפטי על סמכותו של בית המשפט להאריך את מעצרו של החשוד על סמך בקשה מטעם האינטרפול שהעבירה את בקשת משטרת אנגליה למעצרו בישראל.

נציגי היחידה לחקירות פשעים חמורים במשטרה, מפקד ראובן מנצור ורב פקד יוסף זמורי, בקשו להאריך את המעצר ב־15 יום. הם ציינו, כי העצור הוא בעל דרכון אמריקאי וחשוד בשני מעשי שוד באנגליה: אחד מהם שוד הכספות הגדול שהיה ביולי האחרון שבמהלכו נשדדו 30 מיליון לישט"ש.

עו"ד צ'רסקי ציין כי אין סמכות לבית המשפט להאריך את מעצרו מאחר שלא קיימת בקשת הסגרה והאינטרפול אינו בעל האמנה, כנדרש בחוק.

בעניין זה הופיע בבית המשפט נציג המחלקה ליחסים בין־לאומיים בפרקליטות המדינה, עו"ד תנקין וציין, כי הבקשה מהאינטרפול היא בשם בריטניה ולפי סעיף 8 ו־10 לאמנת ההסגרה יש שני שלבים להסגרה: האחד הוא בקשה למעצר מוקדם ובתוך 60 יום...בשלב שני נשלחת בקשה פורמלית להסגרה.

עו"ד תנקין ציין כי המטרה לבקשת הסגרה היא לבצע צו מעצר. כדי שהחשוד יעמוד לדין במדינה שבה הוא חשוד בביצוע הפשעים, יש קודם כל לעצור אותו כדי להבטיח שיישאר בידי המשטרה. הסניגור ביקש לשחרר את החשוד בערבות וציין כי הוא ביקש להירשם כעולה במשרד הפנים והתכוון להשתקע בארץ ולצורך זה אף שכר דירה קבועה.

השופטת פריש קבעה כי העבירות שבגינן מבקשת המשטרה לעצור הן בנות הסגרה והוצגו בפני בית המשפט מסמכים לפיהם מבקש האינטרפול, על ידי משטרת לונדון, להעביר את בקשת המעצר לצורך המעצר. כמו כן ציינה השופטת כי הוצג בפניה צו מעצר מטעם בית המשפט בלונדון ומחומר הראיות ברור שקיימת כוונה מטעם ממשלת אנגליה לבקש את הסגרתו של החשוד ויש יסוד להניח שהוא בר הסגרה. לפיכך, קבעה השופטת, בקשת המשטרה ממלאת אחר התנאים להסכם שבין המדינות המתייחס לבקשת מעצר זמנית עד להגשת...בקשת ההסגרה, בדרך הדיפלומטית. „נוחה דעתי שהמעצר המתבקש דרוש להבטחת ההסגרה והתמלאו שלושת התנאים: אחד – יסוד סביר שהחשוד בר הסגרה; השני – יסוד סביר שתוגש בקשה להסגרתו; השלישי – המעצר דרוש להבטחת ההסגרה.

המעצר הוארך כאמור ב־10 ימים.

שלושה אחים חשודים בניסיון לסחוט את בעלי „מרכז הבשר"

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

בלשי משטרת זבולון עצרו שלשום אחים בני 20־25 מקריית ים החשודים בניסיון לסחוט את בעלי „מרכז הבשר" בקריית מוצקין תמורת „דמי שתיקה".

פרשת „מרכז הבשר" התעוררה בשבועות האחרונים בעקבות תלונה שהגיש למשטרת זבולון רב מהקריות שטען כי המפעל מוכר חלקי עוף ובשר עם תוויות כשרות מזוייפות ומשתמש בתוויות של מפעלי בשר ידועים בלי רשותם. החקירה בפרשה זו נמשכת.

במקביל טלפן ביום שלישי השבוע צעיר מקריית ים ששימש בעבר עד של רב, ל„מרכז הבשר" ואיים להגיש למשטרת זבולון תלונה הקשורה לתלונה שהגיש אותו רב למשטרה לפני שנה וחצי בה נטען כי ב„מרכז הבשר" מוכרים בשר חזיר. תלונה זו נבדקה והתיק נסגר על ידי המשטרה מחוסר עניין לציבור.

עתה, בעקבות התעוררות פרשת הזיופים, הופיע הצעיר מקריית ים במשרד של רן הרינג, מבעלי „מרכז הבשר", וביקש, על פי תלונה שהוגשה למשטרה, לסחוט „דמי שתיקה" כדי שלא יפתח את פיו לעורר את „פרשת החזיר" הישנה.

בתחילה, נודע לסופר „דבר", ביקש החשוד בסחיטה מכונית 1989, אולם לבסוף התפשרו השניים על 3,000 דולר. סוכם שחצי מהסכום יינתן כעבור זמן קצר. הרינג מיהר להתלונן במשטרה על נסיון הסחיטה ובשעה היעודה למסירת הכסף הציבו הבלשים מארב ותפסו את החשוד שהגיע עם שני אחיו לאחר שאלה כבר קבלו חצי מהסכום מהרינג.

בחקירתם ספרו החשודים כי נשלחו על ידי רב בקריות כדי „להכניס ללחץ הן את בעל המצות הן את המשטרה שתעורר את חקירתה בנושא פרשת הזיופים וכן כדי שתעורר מחדש את נושא מכירת בשר החזיר. הרב מכחיש כל קשר לפרשה.

הבוקר יובאו השלושה לבית משפט השלום בחיפה.

★ שני חיילים שערכו מסווה פרטי באיזור קיבוץ פלך ליד כרמיאל, גרמו בהלה וכוננות במשטרה. לשמע היריות הוזעקה למקום ניידת שהבחינה בשניים שנמלטו מהמקום. נערך מרדף ואחד נלכד בעוד שהשני, שזהותו ידועה הצליח להימלט. החייל שנעצר הועבר למשטרה הצבאית.

★ שר החינוך יצחק נבון, דורש תוספת של 15 מיליון ש"ח לתקציב מינהל התרבות. הדרישה כלולה בהצעת התקציב של המשרד לשנת הכספים הבאה, שהוגשה לאגף תקציבים באוצר.

הוצתה האלפא רומיאו של רמי אילין ליד ביתו

(ע). – מכונית האלפא רומיאו של רמי אילין, מבעלי „אילין תעשיות", סוכנות אלפא רומיאו בישראל, הנמצאת בפירוק, הוצתה שלשום בצהריים ליד ביתו בהרצליה פיתוח. המכונית ניזוקה בחלקה האחורי.

סוכנות הרכב של משפחת אילין פורקה באוגוסט השנה, והטיפול בענייניה נמסר לכונס נכסים. המשטרה חוקרת אם הצתת הרכב קשורה בבעיות עסקיות על רקע זה.

למשפחת יונגר
משתתפים בצערכם העמוק
במות יקירכם – חברנו לעבודה
יוסף ז"ל
תנחומינו הכנים לבני המשפחה
הנהלת מכבסים והעובדים

לחברנו יאיר טאו ולמשפחה
אתכם באבלכם במות
האב
יוסף ז"ל
החברה למרכזי תרבות וספורט
ועובדי מרכז הספורט
והנופש חולון

בצער רב אנו מודיעים על
פטירתו הפתאומית של יקירנו
מאיר הלפרין ז"ל
יליד קישינוב
ההלוויה תתקיים היום, יום ששי
כ"ג כסלו תשמ"ט 2.12.88
פרטים על המועד המדוייק בטלפון 03-239927
המשפחה המתאבלת

ב"ה
זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע
כ"ד כסלו – תשמ"ט
פר' וישב

מוצ"ש		שישי	
5.13	ירושלים	3.59	ירושלים
5.10	תל-אביב	4.17	תל-אביב
5.11	חיפה	4.06	חיפה

האזינו לערוץ 7
שידורים מאוניית „ארץ הצבי"
גלים בינוניים AM 918
שירי ארץ ישראל היפה
שירים מזרחיים וחסידיים
כל יום מ־07.00 בבוקר עד 21.00 ברציפות.
בימי שישי (עש"ק) עד 14.00
ומוצ"ש מ־19.00–22.00
האזנה נעימה

לכרמל איתן
אתך באבלך הכבד
על מות
אביך ז"ל
בית נעמ"ת

לחברתנו קלאודיה לוצוב
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף כפר פרין
ההנהלה והעובדים

לחברתנו מלכה יונגר
אתך באבלך במות
בעלך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף אילון
ההנהלה והעובדים

עיריית ירושלים
הוועדה המקומית לתכנון ולבניה
הודעה לפי סעיף 149
לחוק התכנון והבניה
תשכ"ה 1965 (להלן: החוק)
בנ/88/647

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של חברנו המסור
יעקב גמוני ז"ל
ומשתתפים באבלה הכבד של המשפחה
ועד עובדי חברת החשמל לישראל
מחוז הדרום

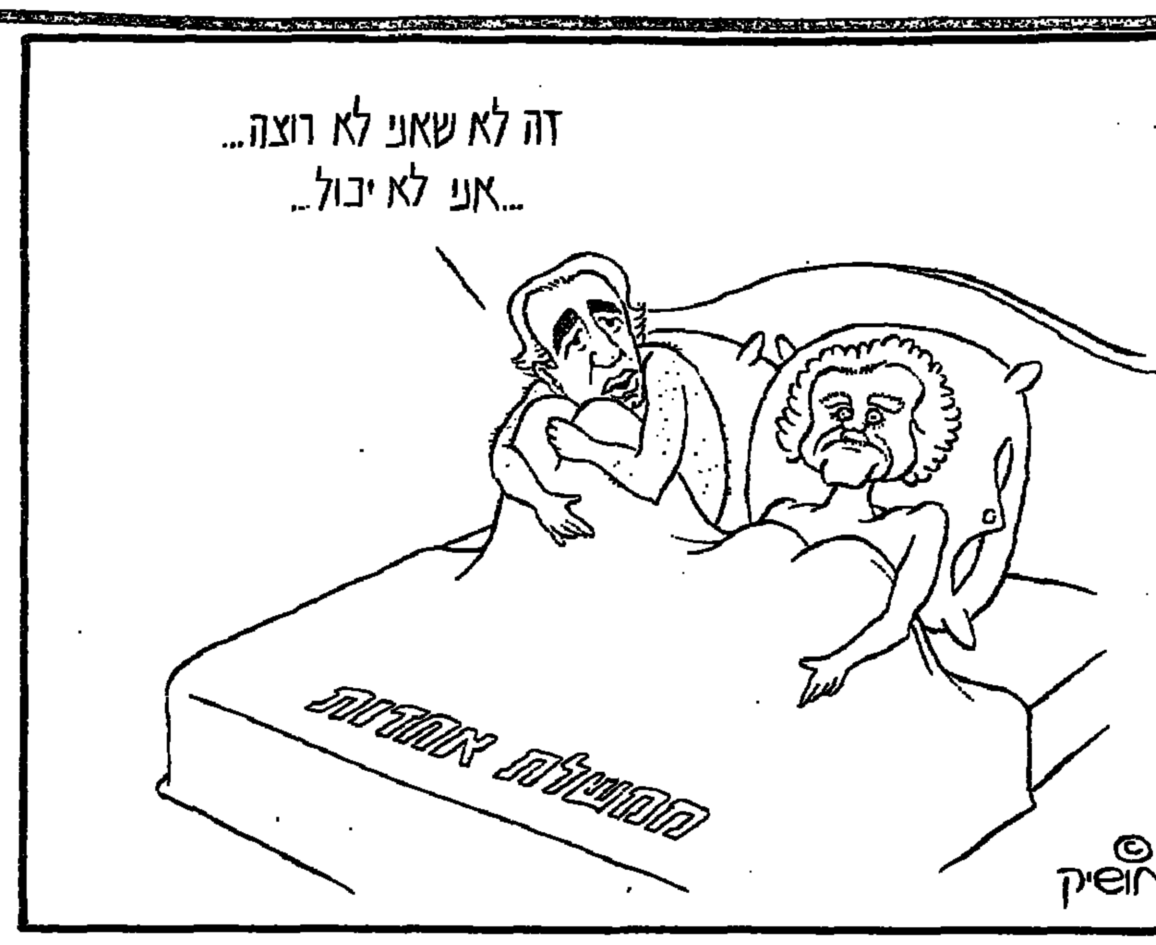

שיחה בלעדית עם הרהורי הלילה של יצחק שמיר / אמנון דנקנר

על משכבו בלילות

בלילה, כאשר מאוחר, כשאני מתכונן לקראת איזו שינה מטורדת וקצרה, אני חולם על הפרדס. על הפרדס ההוא ברעננה, שבו הסתתרתי מפני הבריטים בסכנת חיים, נרדף על נפשי, לופת את האוקרה, נכון לפגישה עם המוות, כמו יאיר שטרן, לא, לא הכוונה הגרובניאן הזה שעושה לי את עבודת הגרזן בטלוויזיה. האבא שלו.

אני חולם על הפרדס ההוא בגעגועים. הרבה יותר טוב היה לי אז, בחיי. מה אני צריך את זה ואיך אפשר לעמוד בכל זה? אומרים לי שיש לי עצבים מברזל. זה דווקא נכון. אבל אפילו עצבים מברזל – הם יכולים לא להישחק באמנון אקשטי בשבועות האלה? יש פלא שאני כמעט לוקח ואליום בשביל להרדם? יש פלא שאני מתגעגע לחולות ראשון לציון? אז, בימים הטובים ההם, כשהיה מישהו עושה צרות גדולות בתוך המחתרת – היה, ברוך השם, פתרון. כן אליהו גלעדי הוא דוגמה טובה. אפילו דוגמה טובה מאוד, ואני חושב עליו הרבה ועל הלילה ההוא בחולות שבו דעם האוקרה והמחלוקת ישבה סופית, בכל פעם שנכנס אלי דוד לוי עם התסרוקת הזאת שלו ומתנפח לי על השולחן כמו תרנגול הודו שקיבל בעיטה בזנב.

מה הוא כל־כך נעלב? שמספרים עליו עדיין בדיחות? מה עלי לא מספרים בדיחות? אני שומע טוב מה שמספרים לי על מה שאשתי עושה כשאני מרגיז אותה – שמה לי את השוקולד על המקרר. או שהנהג שלי בלם בלימת חירום ואני עפתי מהסל־קל. או אני עושה מזה היסטריה? או מתבדחים על זה שאני קטן. מה יש? נפוליון לא היה קטן? כן, אבל לנפוליון היו המון נסיכויות ודוכסויות לחלק ולי יש רק שני תיקים שכולם רוצים אותם. ונפוליון, אם מישהו הרגיז אותו – הוא תמיד היה יכול לתלות אותו ואני יכול לתלות את האיש הזה עם ה"פוני" שכל הזמן קופץ מעל המשקפיים שלו? אני הרי אני שומע מה הוא אומר מאחורי הגב שלי – אם יצחק שמיר יכול להיות ראש ממשלה, הוא אומר ומשרבב את שפתי מרלין מונרו שלו בבוז, אז אני לא יכול להיות שר החוץ? שר החוץ הוא רוצה להיות. לא פחות ולא יותר. הרי אם בוש יקבל אותו לשיחה ויעשה לו הרבה כבוד הוא ימכור את חצי המדינה בשביל הכבוד הזה. איפה האוקרה? הוי, איפה האוקרה?

אבל האמת היא שכשאני חושב על חולות ראשון לציון אני חושב קודם כל על השמן הזה. הוא באמת מזכיר לי את אליהו גלעדי. כמוהו הוא בלתי ממושמע, מלא פעלתנות של עיוועים, המנפיקה כל מיני רעיונות מסוכנים, רק לעשות דברים ולשנות דברים ולהפוך ולחדש. אני כל־כך שונא פעילות. אני כל־כך שונא חידושים ודווקא אני צריך להיות עם ארנז תמשוש הזה המתפוצץ מפעילות ושיכול עוד לפוצץ את כולנו. פתאום, אני עוד בכלל לא מבין איך, הוא השתלט לי על המשא־ומתן עם הדתיים, מבטל להם רעיונות, מגלה להם [illegible]

להם באותן עצות איך להפעיל עלי לחצים.

האם תיארתי לעצמי פעם כשעברתי במוסד בפאריס, והייתי יושב לי ערב ערב ב"קופול" במונפארנס, והייתי זולל לי בהנאה תרטר אסקארגו ומגש כפול של פירות ים עם יין נסך לבן, שאני אצטרך לשבת עם כל הרוסים האלה שמבלבלים לי את המוח בפתק שפתיים של דברי אלוהים חיים בשעה שהעיניים שלהם השכאות להיות חלונות קטנים כמו במשאבות הדלק שמתחלפים בהם מספרים במהירות מסחררת. הרי אם הייתי יכול באמת לעשות מה שאני רוצה הייתי תופס את שאקי ומכניס לו פנימה את השיניים האלה ומעיף לו את הפיאה נוכרית המגוחכת הזאת (לפחות בנושא עיצוב הקרקפת, אין מה לדבר, יש לו הרבה מה ללמוד מדוד לוי), הייתי לוקח את כל האנשים המחורים האלה מש"ס והאגודה ודגל התורה והייתי קושר את כל הזקנים שלהם ביחד ומצית גפרור... אה, כן, גפרור אחד קטן, אשרי הגפרור בחיי.

הם מרגישים את זה, אני בטוח שהם מרגישים את זה. בגלל זה הם הרי רצים לדבר דווקא עם אריק שרון, שפתאום נהייה לי קדוש כל יהודי, זולל הגרפות השמן הזה. בגלל זה הם גם עושים לי את כל התרגילים האלה עם שמעון פרס ורפי אדרי. והרי שמעון פרס ולא אני הלך ללמוד תורה אצל עובדיה יוסף וגילה פתאום את היופי שבדת. אבל הם יודעים שמאחורי הזיזכים שלי אני לא סובל אותם. שמעון פרס... אוי... גררר... ברר... למה הייתי צריך להזכר בו עכשיו... שמעון פרס... אוי... אני חושב שאני בכל זאת צריך לקחת ואליום עכשיו. אי־אפשר להניח על האיש הזה את היד, כל־כך הוא חלקלק. עכשיו הוא בא ומספר לי שהלישכה שלו לא אישרה את ההצעות שלו ואין מה לעשות. אין מה לעשות? או איך זה בדיוק קרה שכל האנשים שלו, הצעירים האלה, הצביעו נגד ממשלת אחדות? הוא חושב שאני אאמין לו שפתאום הם גילו עצמאות? שפתאום יוסי ביילין שפרס בכלל המציא אותו, תפס עצמאות ויורק בפנים של הבוס שלו? הרי זה בכלל לא יעלה על הדעת. זה כאילו שרוני מילוא יצביע נגדי. באמת צריך לצלצל לרוני, מי יודע, אם העניין הזה לא ייכנס פתאום לאופנה.

רבין, זה דבר אחר. על רבין אני סומך. אה, אם רק היה אפשר היה שאני ורבין נעשה ביחד, הרי רק שנינו לבד את כל מה שצריך, בלי הפרסים והלוהים והשרונים והרוסים האלה. אה, איזה יופי זה היה יכול להיות. הרי אנחנו כל־כך מתאימים אחד לשני, כל־כך מבינים אחד את השני. כל־כך השרונים ושמרנים וקרצנים, כאילו היינו תאומים. איזה איש נהדר. עם רבין הייתי הולך עד הסוף – איתו הייתי מסכים לרוטציה. אתם יודעים מה? בינינו הייתי מסכים גם לבהן בממשלה שהוא עומד בראשה... [illegible]

בשקט, בידיעה מוחלטת שהוא לא מבשל לי מאחורי הגב שום יוזמות חדשות, שום שינויים מזעזעים. הרי אם היה צדק בעולם, פרס ושרון היו צריכים להיות ביחד, הם הרי כל־כך מתאימים האחד לשני, שני הפנטזיונרים האלה, ורבין ואני מהצד השני, ואת דוד לוי היינו שולחים להתאחדות הספרים והספריות. לא אני לא מאמין. אני בטוח שהיד של פרס מאחורי כל התרגילים האלה. הרי הרשי אדרי הזה שלו כבר סגר עם האגודה. לבלוק חוסם ועכשיו, הם אומרים, הכל מתחיל מהתחלה.

מהתחלה? למי יש כוח לעמוד בעוד סיבוב כזה? עוד שיחות סחטניות כאלה? הרי לפעמים אני חושב – אבל זה ממש, ממש בינינו – שכבר יותר טוב אולי לדבר עם אש"ף. הרי דבר אחד בטוח – ערפאת לא יבקש את מפעל הפיס. לא? כן, יותר טוב לדבר עם אש"ף, מאשר עם האנשים האלה. אני בכלל לא מבין מה קורה כאן? מי היה מאמין שכשהעולם היהודי הקטן סער לפני מאתיים שנה בין החסידים והמתנגדים בחזית תיאולוגית כזאת, גורל הקואליציה של הבית השלישי יוכרע על־פי מפלגה חסידית הרב"י שלה עם מפלגה מתנגדית. איך אפשר היה בכלל להסביר את זה לזרי? לפעמים בא אלי פיקרינג ושואל אותי על המצב ואני מנסה להסביר לו ומסתבך, חוץ מזה שאני גם די מתבייש. תראה אני אומר, למשל, הרב פרץ הוא מרוקאי אבל ליטאי. אה, הוא אומר, אבא שלו מרוקאי ואמא שלו מליטא? לא, אני אומר, לא בדיוק כך. ואני בולע רוק במאמץ. הוא רואה שלא נוח לי ובנימוס דיפלומטי הוא עובר במהירות לעניין אחר. מה, הוא שואל, בעצם הפילוג בין הרפורמים לבין האורתודוקסים בשאלת הגיור? אני מסביר לו שהבעייה היא שאצל הרפורמים לא מקיימים דם מאבר המין של הגיור שכבר נימול. אה, הוא אומר, זה מעניין, היה לי חבר שהיה קונסול בפפואה ובאיים המלדיביים, וגם שם היו סכסוכים שבטיים בקשר לדברים דומים. כנראה היו הדברים אמורים בכריתות הדגדגן של נערות שהגיעו להבשלה. איזה עולם קטן, הוא מחייך ואני מרגיש שהמעיים שלי מסתובבים ונסחטים.

הבן שלי היה טייס בחיל האוויר. איך אני יכול לשבת מול השודוש הזה שהבן שלו היה סטרקשר בסנק המצוות? איך אני יכול לשבת מול הרב פרץ שקיבל זימון למבדקי טיס ונתח בישיבה? איך אני יכול לשבת מול הרב רבין שמפתה טייסים לחזור בתשובה ומחליש את חיל האוויר? אני רוצה גפרור. תנו לי גפרור. מלוכה תמורת גפרור.

אני רוצה ללבוש מעיל עור, להחביא מתחתיו טומיגן, לכנס את כל השותפים הקואליציונים לחדר אחד, להיכנס ולהתחיל לרסס, כמו שהיינו עושים במועדון הקצינים הבריטים. אני עוד אעשה את זה. אתם תראו. אני לא יכול לעמוד בעוד סיבוב. אני אשתגע.

איפה האוקרה? איפה הלוחם, הלוחם, [illegible] איפה האוקרה?

פגשתי ילדים/דני רובינשטיין

לאף אחד לא איכפת מהם

בני נוער מהשטחים מועסקים בתנאים של המאה הי"19 בערים הגדולות. לחברה שלנו, הדוגלת בערכים של סוציאליזם הומני, קרה משהו

בשוק הסיטונאי של רחוב החשמונאים, בשווקים הגדולים של מחנה יהודה בירושלים והכרמל בתל־אביב, עובדים ילדים ערבים רבים. רואים אותם פורקים ארגזי סחורה, מסייעים לבעלי הדוכנים, מנקים אטליזים, ודוחפים עגלות משא. רואים אותם ולא מבחינים בהם. ילדים ערבים מהשטחים עובדים בעוד מאות ואלפי מקומות עבודה קטנים: בתי־מלאכה, מסעדות ואולמי שמחות, אתרי בנין ושיפוצים, עבודות חקלאיות עונתיות.

התופעה קיימת כבר שנים רבות. מאז תחילת האינתיפאדה היא גדלה לממדים מבהילים. שמעתי מילד בן 14 מעזה, העובד בשוק הסיטונאי של תל־אביב, שבחודשים האחרונים עובדים עימו עוד כ־80 ילדים עזתיים. לפני שנה עבדו בודדים בלבד. הוא ישן על קרטונים מתחת לרמפות, מתעורר ב־3 לפנות בוקר ועובד עד 4 אחר הצהריים. יום עבודה של 13 שעות. שכרו בין 20 ל־30 שקל ביום, כלומר כ־150 שקל לשבוע. תנאי עבודתו כמו לקוחים מסיפורי צ'רלס דיקנס מאנגליה של המאה הי"19. מי שרוצה להתנחם יאמר שמיליוני ילדים כמותו נמצאים היום בכל רחבי העולם השלישי מהפיליפינים עד ברזיל.

הם לא באים לעבוד רק בגלל הכסף. בתי הספר בשטחים היו מושבתים כמעט שנה ולהסתובב בחוצות שכונות העוני של שכם ועזה, או בסמטאות מחנות הפליטים זה פשוט מסוכן. עדיפה צחנת השוק והשינה מתחת לרמפות בתל־אביב מאשר סכנת מוות, פציעה ונכות בחזית האינתיפאדה בג'באליה או בבלאטה. אבל גם לפני האינתיפאדה פגשתי ילדים כאלה במטבח של אולם חתונות אחד בירושלים ובמקומות רבים אחרים.

הכל כמובן לא חוקי ומי שעובר על החוק הם המעבידים הישראלים. החוק הישראלי, שהוא מהמתקדמים בעולם, מגביל עבודת ילדים ונוער ומגן על זכויותיהם. משרד העבודה והרווחה, הממונה על אכיפת החוק בענין זה, עומד חסר אונים מול התופעה. אגודה בינלאומית להגנת ילדים, שמקום מושבה בז'נווה, פתחה לאחרונה סניף ישראלי ומתכננת פעילות.

האמת היא שבסך הכל לאף אחד בארץ לא איכפת מהענין. וזה במדינה ובחברה ישראלית, שערכים של סוציאליזם הומני ושל דאגה לפועלים היו מאבני היסוד של אמונתה. אפשר להכין רשימה ארוכה מאד של מוסדות וארגונים ישראליים שהניפו על דגלם משימות של טיפול בזכויות פועלים ועובדים ודאגה לרווחתם. שם התואר "פועל" או "עובד" שהיה פעם מאוד מכובד בארץ הוצמד לשמותיהם של עשרות גופים. כמובן ההסתדרות על שלוחותיה, מועצות הפועלים, חברת העובדים, "הפועל", עם־עובד, בנק הפועלים, מפלגת העבודה, מפלגת הפועלים המאוחדת, ספרית הפועלים, הנוער העובד ולא נשכח את עתוננו "דבר". אפשר להמשיך למנות כך עוד ועוד. לא שכל המוסדות הללו צריכים או מתיימרים לשים לב לאלפי ילדים ערבים העובדים אצלנו בתנאים של השפלה על־פי כל מבחן של כבוד־אנושי. אבל אם תנועת העבודה בישראל מחפשת סיבות לחולשתה בשנים הללו, עליה לחפש אותן גם על הקרטונים מתחת לרמפות של השוק הסיטונאי בתל־אביב.

התכנית המדינית של מפלגת העבודה ובנות בריתה היא טובה, יותר או פחות. גם מנהיגי התנועה יכולים להיות טובים. קשה לשפוט אם הם נופלים במשהו מאלה שקדמו להם וכונו דור הנפילים. אבל המנהיגים הטובים ביותר עם התכניות המדיניות המוצלחות ביותר לא יכולים להתמודד עם התופעה הנורצת של שקיעת עולמה הרוחני של תנועת העבודה הישראלית שביטוי אחד שלה הוא התעלמות מהילדים הערבים הללו. מן הסתם אפשר להביא עוד הרבה דוגמאות לשקיעה זו ולהתווכח עליהן.

אלפי הילדים מעזה ומהגדה העובדים בתנאים הללו בכל פינה אצלנו הם עדות מספיקה לשבר עמוק באידאולוגיה, באמונה, בדרך רעיונית שהנחו פעם את עילית הארץ הזאת. אפשר, כמובן, לבוא בטענות למשרד העבודה והרווחה, לשר משה קצב שמתעניין ועוסק באלף ואחד נושאים אחרים וספק אם שם לבו לפריצת החוק וביזויו בתחום שהוא מופקד עליו. אפשר לבוא בטענות אל עוד מוסדות רשמיים. זה לא הענין.

המעטים, שמגלים איזו שהיא דאגה לילדים האלה, הם כמה גופי מתנדבים מיניאטוריים המזוהים בדרך כלל עם שמאל קיצוני שהוא "נגד המדינה" בלשון הרחוב. כל האחרים שרוממות "ערכי תנועת העבודה" בפיהם לא אספו מעולם אפילו נתונים מינימאליים על היקף תופעה זו. ברור שלא חיפשו דרכים להתמודד איתה. חיפשתי, ולא מצאתי, שום פורום "תנועתי" (על פי המינוח המקובל), שהקדיש לכך שיחה או דיון. למען האמת קשה לדעת אילו דרכים קיימות למנוע תופעה מבישה כזאת שרק התעלמות ממנה [illegible] לשלים.

לפיכך, נראה שהציבור הרחב ובמיוחד הישראלים הצעירים השופטים את תנועת העבודה ביום הבחירות יודעים מה הם עושים. גם אם אינם מודעים לתופעות השונות בבחירות, הם חשים היטב שעולמה הרוחני של תנועת העבודה חרף זכויותיה ההיסטוריות הגדולות הוא כיום לא־רלוונטי במקרה הטוב, או שקרי במקרה הרע. במקרה של הפועלים הקטנים הערבים הוא שקרי.

צרה ושמה צרה / עליזה ולך

התמימים והזוממים

על אף הרושם שהעניקה אגודת ישראל למערך, ממשלה צרה בראשות שמעון פרס איננה בהישג יד. למפלגת העבודה אין פרטנרים לברית הלא־קדושה עם כל המפלגות הדתיות. זה לכל היותר תרגיל רוטציה שספק אם יצלח

עד שלא ראיתי שלשום בערב את ארשת פניו הזוהרת של נמרוד נוביק, יועצו ומוציא דברו של שמעון פרס, סברתי שפרס היה בין תומכי סטירת הלחי. עד שלא צפיתי בשביעות רצונו של שמעון פרס במישדר "מוקד", אחרי מה שכונה המפלה בלשכת מפלגת העבודה, לא השתכנעתי שפרס היה בין מתכנני המהלך. הנחמה היחידה שיש לי היא שבחבורת התמימים אני מוצאת סביבי גם את יצחק רבין ואת עוזי ברעם ואפילו את יצחק שמיר, שלא לדבר על כל עמיתי הכתבים פרשנים הפוליטיים.

אני לא בטוחה שתהיה לי שמחה לאיד כשיתברר שגם שמעון פרס, רפי אדרי ויוסי ביילין יצטרפו בעוד זמן מה לחבורת התמימים. הגוש החוסם שלהם עם "אגודת ישראל" הרי לא יוביל אותם לשום ממשלה צרה בראשות פרס. הוא עשוי לעכב, הרבה או מעט, את הקמתה של ממשלה צרה בראשות הליכוד, במחירים הכי גבוהים בשוק, כשם שלא היתה למערך אופציה לממשלה צרה עוד במשא־ומתן המוקדם להשגת הבכורה להרכיב ממשלה, גם את המהפך הזה אין לו סיכוי למימוש. כי את המהפך לא חולל שמעון פרס אלא "אגודת ישראל", והיא לא תהסס לעשותו שוב, כמו שעשתה אותו בעבר, לפני כשלושה שבועות.

"אגודת ישראל" מעוניינת בממשלה צרה. הדגש על ממשלה צרה. נטיית רוב הפוליטיקאים שלה והרוב במועצת גדולי התורה היתה נשארה ממשלה צרה בראשות הליכוד. לכן גם המליצה לנשיא להטיל את הרכבת הממשלה על יצחק שמיר, יום אחר נלבו אחרי שראשה, הרב פלדמן, וחם על וכרוז־דברים עם רפי אדרי, כפי שרוה אדרי ללשכת מפלגת העבודה. מאז ועד אתמול לא היתה ל"אגודת ישראל" הארה או הכאה על חטא או טלפון מהרבי מלובביץ'. היא לא חזרה להיקף של מפלגת העבודה בנמיבות קומה, מוכנה לכפר על חטאה. מה שקרה בינתיים הוא ש"אגודת ישראל" התקוממה נגד הממשלה הרחבה שהתרקמה מול עיניה, והממשלה הרחבה התנוחה לאנשיה, לא רק שלא תקבל את הארוחה שהומינה לעצמה, אלא אפילו לא את המנה הראשונה את חוק "מיהו יהודי".

לפי שעה החליטה איפוא "אגודת ישראל" לטרפד קודם כל את הקמת הממשלה הרחבה. לא בהליכה לאופוזיציה, חס וחלילה. פורוש לא יתן לפרוץ את התענוג הזה. "אגודת ישראל" מצאה לה אכסניה זמנית אצל מפלגת העבודה. לא מנסיון מלא, אלא לינת־לילה עם ארוחת בוקר. ראשי "אגודת ישראל" פחות תמימים מראשי מפלגת העבודה. הם יודעים ששמיר לא יהיה מוכן לשמוע על רוטציה עם פרס. הם יודעים שעכשיו מדובן את שמיר הרוצה להקים ממשלה צרה במחירות האפשריות. הם משוכנעים שעכשיו יהיה שמיר כפוי להעביר את חוק "מיהו יהודי". הם בטוחים שעכשיו יקבלו ממנו כל מה שיבקשו. הם וגם "דגל תורה" וגם נגדיי הגם רפול נגאלה כמו. את המכירה הכללית הזאת כפתה על הליכוד מפלגת העבודה, שראשי "אגודת ישראל" עוזרו את עיניה ומביא, כדי להובילה ביד לאופוזיציה.

למפלגת העבודה אין אפשרות להקים ממשלה צרה. אין לה פרטנרים בתוצרה לברית הלא־קדושה עם כל המפלגות הדתיות וטבלת המחירים שלהן. הנשיא לא יזמין את פרס כדי להטיל עליו להרכיב ממשלה, אם לא יצליח שמיר להרכיב ממשלה עד יום שני. אין תקדים לכך שגבולת מהמועמד להרכבת ממשלה קצובה נוספת של 21 יום כדי להשלים את מאמציו. ביום שני יקבל שמיר ארכה, אם יזדקק לה, והמערך יישב מנגד ולכל היותר ינסה למשוך את "אגודת ישראל" עוד קצת ועוד קצת. ואז, אם יצלח ה"תרגיל" והתיקו בין שני הגושים יחזיק מעמד, יטיל הנשיא על פרס להרכיב ממשלה. בתורת ייוכחו גם פרס שאין ביכולתו להקים ממשלה צרה, ושהליכוד לא יבוא לממשלה בראשותו, ועם קצת מזל – מעריכים התמימים – אולי בלך לבחירות חדשות.

וכל זה לא פוטר אותנו מניתוח ההכרעה בלשכת מפלגת העבודה ומה שקדם לה. תוצאות הבחירות, רק לפני חודש, לא העניקו למפלגת העבודה את המנדט האוטומטי להרכיב ממשלה. הם גם לא העניקו לליכוד. אלא שבניגוד לליכוד, במפלגת העבודה ראו בתוצאות כישלון והזדמנות להיפרע משמעון פרס. הזוממים לתחיה את ראשו של פרס לא העזו להוציא אל הפועל את מזימתם והוליכו למשה בדרכים אחרות, להוציא לו את הנשמה ארבע שנים באופוזיציה. מי שהציל את פרס היה יצחק רבין, שקבע קבל עם ועצלמות טלוויזיה, את התנאים להשתתפות המערך בממשלה בראשות הליכוד.

פרס רתח אך הבליג ולרגע נדמה היה לו שהוא יכול להיתפס בלולאות חבל ההצלה. אלא שהוא רצה להציל את מינויו של אדרי כסביר כקונסול בניו־יורק, ואילו מחייבי הממשלה הרחבה צידדו באופציה הזאת בעיקר כדי שפרס יחזיק בתיק האוצר. לא היה אחד במפלגת העבודה שלא הצר על כך שבממשלת האחדות היוצאת לא היה בידי מפלגת העבודה תיק כלכלי בכיר. ההשתתפות בממשלה בראשות הליכוד היתה כדאית, בעיני תומכיה, תמורת תיקי הביטחון והאוצר.

ככל שהתברר לראשי המערך שהליכוד עשוי להיענות לתביעותיו, מתוך גישה אחראית ולא אינטרסנטית צרה (גם אם היה בזה להקל על שמיר את מעשה הרכבה הצירים־מפלגתי שלו), גבר מיאוסו של פרס בתיק האוצר. כשהנהיג את התכנית הכלכלית והיה מעורב בריפוי התחלואי המשק גם בתפקידו כממלא־מקום ראש הממשלה, סבר פרס שהוא מבין בכלכלה יותר מגד יעקבי. אבל כשהתיק היה במרחק הושטת יד, הוא שילב ידיים מאחור, מסרב לגעת.

את ההשתמטות המתוכננת ניצלו מקורביו כדי להכפיש את יצחק רבין בטענה שתאוות השררה מדריכה אותו עד כדי השפלת פרס. משה שחל סיפר בישיבת לשכת מפלגת העבודה השבוע, כי לפני פתיחת שיחות ההברה עם נציגי הליכוד – כהקדמת למשא־ומתן אפשרי על הקמת ממשלה רחבה – ביקש מסמך כתוב ובו פירוט התביעות של המערך. הוא קיבל לידיו נייר כזה. לא משמעון פרס, גם לא מעוזי ברעם, ואפילו לא מיצחק רבין. נמרוד נוביק נתן לו את הנייר. פקיד מטעמו של פרס. כשמלאו העיתונים ידיעות על המגעים הלא־רשמיים שמוסיף רבין לנהל מאחורי גבו של פרס, על אף הפסקת שיחות ההברה, שמר פרס על ערוצי הידברות עם הליכוד ועם המפלגות הדתיות.

אריה דרעי מש"ס התרוצץ בין לשכת שמיר ופרס ואחר ממקורביו של פרס, הוגלש על הקשרים עם יהדות ארצות־הברית בחוש בקלחת הכללית אף הוא. חוץ מהם בישלו על אש קטנה מקורבי־מקורביו של פרס את המגעים עם "אגודת ישראל" ו"דגל התורה" לסיכול הרוב לממשלת ליכוד צרה. פרס הוסיף לשדר לרבין קריאות להידברות ביניהם לקראת ההכרעה בלשכה, ואילו מקורביו הבוו למבקשי רעתו של פרס ולמחייבי האופוזיציה האמיתיים כדי לבלום את הכניסה למשא־ומתן עם הליכוד לממשלה רחבה.

על ישיבתם של יוסי ביילין ורפי אדרי עם אנשי "אגודת ישראל" לא סיפרו ליצחק רבין. לכן ראה עצמו פטור מהרמת כוסית במעמד החתימה ההיסטורית בלשכת פרס אתמול, בין נציגי "אגודת ישראל" לנציגי המערך. כמה מהחוגגים בלשכתו של ברעם, אחרי תוצאות ההצבעה בלשכה, שגו להיסחף בתחושת הניצחון המדומה. אתמול הבינו גם הם, וגם מנהיגם, עוזי ברעם, ששמעון פרס רחוק מלשכב על הקרשים, אבל מפלגת העבודה מוטלת לפרסים.

התחזות בחסות החוק / שלמה גינוסר

כנסת משותקת מול ממשלה גוועת

זה לא קרה עדיין, אבל כנסת חדשה יכולה בנקל לתקוע מקלות בגלגליה של ממשלת־מעבר. היא יכולה לבלום יוזמות חקיקה או להכתיב לממשלה היוצאת מדיניות שונה לחלוטין מזאת המשתמעת מקווי־היסוד של קואליציה קודמת

התקופה שבין הבחירות לבין הרכבתה של ממשלה חדשה מולידה כמה מוזרויות המקרבות את המערכת הדמוקרטית אל סף אנרכיה. די לעקוב אחר הפעילות הפרלמנטרית של הכנסת החדשה ולהתבונן במערכת היחסים ממשלה־כנסת בתקופה שלאחר הבחירות, כדי להבחין בתופעה שהיא, לפחות, מוזרה ביותר. יש ממשלה (ממשלת־מעבר) ויש כנסת (כנסת חדשה) ולכאורה יש גם דיאלוג מקבלתי בין השתיים. אך האמת היא שזוהי התחזות. התחזות בחסות החוק.

מה קורה כאן בעצם? הממשלה המתפקדת בתקופת־מעבר זאת, היא ממשלה שנבחרה על־ידי הכנסת הקודמת, ממשלה שהיתה רלוונטית, פחות או יותר, לרצונו של הבוחר בבחירות הקודמות. ממשלה שהכנסת הקודמת היא שבחרה אותה והיא שאמורה היתה לפקח עליה. אין ספק שיש הגיון בהפיכתה של ממשלה לממשלת מעבר בתנאים הקבועים בחוק (משנבחרה כנסת חדשה או שהממשלה התפטרה או שהכנסת הביעה אי־אמון לממשלה או שראש הממשלה התפטר או נפטר לא עלינו). על עקרון הרצף התפקודי של הגוף המבצע אין מקום לחלוק. אולם ההגיון שמצדיק את רציפות הממשלה אינו ניתן לחלוקה: מדינה אינה יכולה להשאר ללא ממשלה וממשלה אינה יכולה לשלוט בלי פיקוח פרלמנטרי. אלא, שבמצב הנוכחי, בעצם הימים הללו, הממשלה שולטת בלי פיקוח־פרלמנטרי־למעשה.

אמת, יש כנסת והיא כבר בכנסת. אבל היא אינה מתפקדת. היא אינה יכולה לתפקד בשום שעדיין לא נבחרו סגנים ליו"ר הכנסת ומשתמע איפוא שגם בכך שסדר היום לא נקבע על־ידי המוסד של היו"ר והסגנים (המתקרא בלשון הפרלמנטרית הלא־רשמית "נשיאות הכנסת"). יתירה מזאת: עדיין לא נבחרו ועדות הכנסת. לא הורכבה אפילו ועדת הכנסת, והרי על־פי התקנון הכנסת – יו"ר הכנסת רשאי לקבוע את מספר הישיבות השבועיות וזמניהן באישור ועדת הכנסת.

אי בחירת הסגנים וחוסר היכולת להרכיב את ועדות הכנסת נובעים בבירור מהיעדר ממשלה. שהרי, יחסי הכוחות בין קואליציה לאופוזיציה, הם שקובעים את הרכבן של הוועדות ואת איוש התפקידים של סגני יו"ר הכנסת ויושבי־ראש הוועדות. האילוץ הפוליטי בשטח עצמו, ולא חוקי היסוד או תקנון הכנסת, הם שמכתיבים את חוסר־האונים הזה.

יוצא, איפוא, שהתנאים שעל־פיהם פועל ההגיון של רציפות הממשלה (והיינו ממשלת מעבר) אינם מתקיימים למעשה. יש ממשלה ויש כנסת, אבל אין פיקוח פרלמנטרי על הממשלה מכיוון שהכנסת החדשה אינה ערוכה לכך. הפיקוח הוא לכאורה בלבד.

מציאות כזו זאת יוצרת, בהכרח, מצבים מגוחכים. אין אפשרות לנהל דיאלוג בין ממשלת־מעבר, שהיא גלגול של ממשלה שנבחרה על־ידי כנסת קודמת, לבין כנסת חדשה. אין בעצם שום יחסים פוליטיים בין כנסת חדשה לבין ממשלה שהיא תכתיב של כנסת קודמת. זה לא קרה עדיין ממש, אבל כנסת חדשה יכולה בנקל לתקוע מקלות בגלגליה של ממשלת־מעבר. היא יכולה לבלום יוזמות חקיקה של ממשלה יוצאת או להכתיב לממשלה כזאת מדיניות שונה לחלוטין מזאת המשתמעת מקווי־היסוד של קואליציה קודמת.

אבל מה שמדהים יותר: כנסת חדשה אינה מסוגלת אפילו להפעיל את סמכותה כריבון ולפקח על ממשלת־המעבר. הנו מעגל קסמים מכושף שאיננו רק בבחינת בעיה תיאורטית או סתם קוריוז משעשע. בנתונים מסויימים, דווקא בתקופת־מעבר, המעגל הזה הגורם לשיתוק פרלמנטרי, מסוגל וגם עלול לחנוק את הדמוקרטיה.

האם יש מוצא מהמבוך המוזר הזה?

במבט ראשון: כנראה שלא. גם אנשים הבקיאים היטב, הן בצד התיאורטי והן בצד המעשי של מערכת השלטון כמו פרופ' שבח וייס, זוהי בעיה חמורה שאין לה פתרון אלא אם יוכנסו תיקונים בחוק. למשל: ח"כ וייס סבור שאפשר לקבוע שיו"ר הכנסת יקבל לתקופת־מעבר זאת, את סמכויותיו של הגוף המתקרא "נשיאות הכנסת". למשל: אפשר להפעיל את מליאת הכנסת כועדות. כלומר שכל הכנסת תתפקד כוועדת־כנסת או כוועדה לענייני ביקורת המדינה, מה שיעניק לכנסת אפשרות להיחלץ מהשיתוק המעיק ולהפעיל את סמכותה כריבון הלכה למעשה.

אבל, אפילו אם יוכנסו התיקונים האלה ב"חוק יסוד הכנסת" או בתקנון, עדיין נשאר האילוץ המוזר של יחסים בין כנסת חדשה לבין ממשלה יוצאת. המצב הלא־ברור הזה מחייב, לכאורה, קיצור תקופת המעבר בין הבחירות לבין הרכבתה של ממשלה חדשה. אלא שבמציאות הפוליטית, המוכתבת במידה רבה על־ידי שיטת הבחירות הקיימת, זוהי משאלת־לב בלבד. די לעקוב אחרי התהפוכות בתהליך הרכבת הממשלה אחרי הבחירות האחרונות כדי להבין באיזה עירפול ועירבול נתונה כל כנסת חדשה בין נטיות־הלב וסבך האינטרסים של הסיעות הפרלמנטריות השונות. ועדיין לא תמו אפילו שלושת השבועות הראשונים המוענקים על־פי החוק למיועד להרכיב את הממשלה.

יש גם מרכיב משני לשיתוקה של הכנסת בתקופת המעבר. לא רק שאין אפשרות לבחור את מוסדות הכנסת. גם הסיעות עצמן, כל סיעה בנפרד, שרויות במבוכה מסויימת. מכיוון שהתיקים בממשלה עדיין לא חולקו, אין אפשרות לאייש את ועדות הכנסת כהלכה וגם אין אפשרות לאייש את הנהגות הסיעות. כי מי ירצה לחסום לעצמו את הדרך לשולחן ממשלה אחרי שסימר להיבחר כיו"ר סיעה, למשל? ולך תדע, ברגעים בהן נכתבות שורות אלה, מה יהיה בתום ההתהפוכות במגעים בין המפלגות השונות, מי יקבל תיק ומי יילך לאופוזיציה.

בקיצור: ההתרוצצות במבוך הזה נראית משעשעת על פניה, אך בנתונים שונים במקצת היא עלולה לפעול כסייען לגורמים שיציבות המשטר הדמוקרטי אינה דווקא בראש מעייניהם.

[illegible] عن الأصل

מיהו יהודי על רגל אחת / יקיר צור

פינג־פונג קואליציוני

פרשת „מיהו יהודי" שתחילתה ב־1958 השתלשלה בשני שלבים: הראשון הסתיים ב־1970, עם קבלת התיקון שקבע כי יהדותו של אדם נקבעת לפי דיני ישראל. את השני יזם הרבי מלובביץ' והוא המאבק על השליטה בגיור בחו"ל. נצחון האורתודוקסיה עלול להיות לה לנצחון פירוס

בכ' בתמוז תש"י, יום הולדתו של ה־46 של בנימין זאב הרצל, הציג דוד בן־גוריון ז"ל, בפני הכנסת את חוק השבות, הבא להבטיח „את זכותו ההיסטורית של כל יהודי באשר הוא, לשוב ולהתיישב בישראל, אם מפני שהוא עשוק זכויות בניכר, אם מפני שאיננו בטוח בקיומו, אם מפני שהוא נרדף ומגורש בארצותיו, אם בפני שהוא מוקף שנאה ובוז, אם מפני שאיננו יכול לחיות חיים חופשיים כרצונו ואם מפני אהבתו למסורת העברית, לתרבות העברית ולקוממיות ישראל". היה זה אירוע חגיגי, יום נצחונה של התנועה הציונית, בו הפכה השאיפה הלאומית־ההיסטורית של 'שיבת ציון', גם לעקרון פוליטי־משפטי. יותר מכל חוק אחר, ביטא חוק זה את האמונה שמדינת ישראל לא קמה רק למען היהודים היושבים בה, אלא למען העם היהודי כולו.

היום, 38 שנים מאז נחקק חוק השבות, לאחר משברים פוליטיים חוזרים ונשנים, חושף הוויכוח סביב סוגיית „מיהו יהודי" שבהגדרת החוק, את הדיאלקטיקה המונחת בבסיסו של הניסיון להציב את הבסיס החוקי לקיומה של מדינת ישראל על יסודות מנוגדים: הרעיון הציוני והזהות היהודית. נצחונה של הציונות ושל מדינת ישראל לקרב אליה את הקצוות שבעבר התנכרו לרעיון הציוני עלול להתגלות כנצחון פירוס.

58': המפד"ל פורשת מהממשלה

ח"כ אברום בורג, יהודי־דתי וציוני, רואה בעצם הוויכוח על „מיהו יהודי", את נצחון הציונות, בצד הסכנה הנשקפת לה אם ישונה החוק. „בכל שהרפורמים, שהתנגדו בעבר לתנועה הציונית, יתווכחו בלהט רב יותר עם החרדים, שביקשו למנוע את הקמתה של מדינת ישראל, על התכנים, האופי והחקיקה במדינה הציונית, כך גדול יותר נצחוני כציוני", אומר בורג. „מאידך, אם יעלה בידה של יישות אנטי־ציונית כחב"ד, להחדיר את המלה 'כהלכה' לחוק השבות, שהוא חלון הראוה של הציונות, משמע הדבר כאילו קיבלה היהדות החרדית האנטי־ציונית, הודעה כתובה מפיה של הציונות, שבכל מה שקשור לזהות היהודית המודרנית לא הצליחה הציונות לשנות דבר. הציונות, שמרדה כנגד הגורל היהודי הגלותי, נכנעה לתפיסה נגדה היא מרדה".

ד"ר משה סמט, מן החוג לתולדות עם ישראל, שחקר את השתלשלות פרשת „מיהו יהודי" מתחילתה, ב־1958, מבחין בשני שלבים של התפתחות הפרשה. הראשון, שעסק בשאלה „מיהו יהודי", הסתיים למעשה בשנת 1970, עם קבלת התיקון הראשון לחוקי השבות ומירשם האוכלוסין, שקבע כי יהדותו של אדם נקבעת לפי הקריטריונים של דיני ישראל – מי שנולד לאם יהודיה או שהתגייר, ובלבד שאיננו בן דת אחרת. השלב השני החל בשנת 1970, ביוזמתו של הרב שניאורסון, האדמו"ר מלובביץ', אשר עסק למעשה בשאלה: מי מוסמך לגייר בחו"ל.

את השלב הראשון של פרשת „מיהו יהודי", מאז המשבר הראשון ועד לתיקון חוק השבות בשנת 1970, הובילה המפד"ל. המשבר הפוליטי הראשון פרץ לאחר ששר הפנים ישראל בר־יהודה והיועץ המשפטי לממשלה חיים כהן עיבדו הנחיות חדשות, לפיהן חייב פקיד הרישום להסתפק בהצהרה שבתום לב של העולים לדבר יהדותם. היה זה לאחר שהתגלה, כי מנהל מחלקת הרישום במשרד הפנים, איש המפד"ל, הינחה את פקידי הרישום של משרד הפנים להקפיד על רישום בדוק של הסעיף „דת" בתעודותיהם של העולים החדשים ולא להסתפק בהצהרתם, כפי שהיה נהוג עד אז. צעד זה היקשה מאוד על קליטת העולים ממזרח אירופה, שרבים מביניהם היו זוגות מעורבים. פרסום ההנחיות החדשות, במארס 1958, עורר את זעמם של ראשי המפד"ל והם פרשו מהממשלה בקיץ '58.

הפרשה עוררה סערה ציבורית בארץ ובחו"ל. נוכח הלחץ החליט בן־גוריון, בסוף אותה שנה, לפנות לקבוצה של חמישים אישים, בארץ ובחו"ל, בחלקם הגדול רבנים והשאר, סופרים ואנשי רוח, וביקשם לחוות דעתם בשאלת הרישום של ילדים לנישואי תערובת שהוריהם, גם האב וגם האם, רוצים לרשום אותם כיהודים. בין הרבנים שאליהם פנה בן־גוריון היו גם הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, מנהיג האורתודוקסיה המודרנית בארה"ב והרבי מלובביץ', הרב מנחם מנדל שניאורסון. מתוך 45 תשובות שקיבל, 37 צידדו בעמדת המפד"ל. לאור זאת הודיע בן־גוריון ביולי 1959, על ביטול ההנחיות של בר־יהודה. במחקרו טוען ד"ר סמט, שבדיקת הרכב רשימת האישים, אליהם פנה בן־גוריון, מלמדת שעמדותיהם של כ־60 אחוז מהנשאלים כבר היתה ידועה בציבור. „קשה להשתחרר מן הרושם שראש הממשלה קיבל את עמדת המפד"ל וחיפש מוצא של כבוד ואילוצים שיצדיקו את הכניעה ל„כפייה הדתית"", אומר סמט.

62': „ישראל אינה מדינה תיאוקרטית"

עם כינון הממשלה החדשה בסוף שנת 1959 שב תיק הפנים לידי מנהיג המפד"ל, חיים משה שפירא, אשר מיהר להוציא הנחיות חדשות, לפיהן יהודי לצורך רישום אוכלוסין הוא מי שאמו יהודיה או שהתגייר כהלכה. בהסכם הקואליציוני לכנסת החמישית הובטח למפד"ל חקיקת חוק, לפיו תציע הממשלה להפוך את הנחיות שר הפנים לחוק המדינה, אולם הלחץ הציבורי מנע חקיקה ברוח זו. התיקון לחוק מירשם האוכלוסין, שהתקבל בסופו של דבר בשנת 1965, לקה בחסר ולא עמד במבחן בג"צ.

בית־המשפט העליון נדרש, לראשונה, להשיב לשאלת „מיהו יהודי", על־פי הגדרתו בחוק השבות, בשנת 1962, בפרשת אוסוולד רופאיזן. „האח דניאל" שנולד כיהודי בפולין ובמהלך המלחמה המיר את דתו והצטרף למנזר הכרמליתים, עלה ארצה בשנת 1958 וביקש להרשם בתעודת הזהות כיהודי. לאחר שמשרד הפנים סירב לרשמו כיהודי, פנה רופאיזן בעתירה לבג"צ, בה טען כי בהיותו בן להורים יהודים, הוא נחשב על־פי ההלכה כיהודי, אף־על־פי שהמיר את דתו וכי הוא יכול להיות 'יהודי' על־פי לאומיותו בלבד ולא על־פי 'דתו'. בית־המשפט הגבוה לצדק דחה את בקשתו, באומרו שמאחר שחוק השבות הוא חוק חילוני, יש לפרש בו את המשמעות 'יהודי' כפי שאנו, היהודים, מבינים את תוכנו ומהותו של המושג 'יהודי' ולאור משמעותו הרגילה, של השם 'יהודי': יהודי שהתנצר איננו נקרא 'יהודי'. בנימוקיו אומר עוד בית־המשפט, כי „ישראל אינה מדינה תיאוקרטית, כי לא הדת מסדירה בה את חיי האזרח, אלא החוק, המקרה לפנינו יוכיח. אילו החלנו על המבקש את הקטגוריות הדתיות של דיני ישראל, אז הוא דווקא נחשב ליהודי".

חוק השבות תוקן, בסופו של דבר, בשנת 1970, בעקבות פרשת שליט. רב־סרן שליט, שהיה נשוי לאשה לא יהודיה, ביקש מפקיד הרישום במשרד הפנים לרשום את ילדיו כיהודים אף־על־פי שנולדו לאם לא יהודיה, שלא התגיירה. פקיד הרישום, בהתאם להנחיות שר הפנים, סירב לעשות זאת. שליט עתר לבג"צ בטענה שאין זה מסמכותו של פקיד הרישום לקבוע אם ילדיו יהודים או לא. בית־המשפט העליון ניסה במהלך להעביר את הנושא לממשלה, בטענה שהמדובר בשאלה השנויה במחלוקת פוליטית, אולם לבסוף נאלץ לדון בסוגייה. ברוב של חמישה מול ארבעה פסק בית־המשפט לטובתו של רב־סרן שליט. שוב איימו שרי המפד"ל לפרוש מהקואליציה, ושוב ריחפה סכנה של משבר ממשלתי, אולם הפעם נמצאה פשרה. עניין הרישום נקבע לפי עמדת המפד"ל, לפיה בן לאם לא יהודיה לא יירשם כיהודי, אלא אם כן התגייר. אך לעניין חוק השבות נקבע שנוכרים, בני משפחת עולה יהודי, ייהנו ממנו גם ללא גיור. בהצעת התיקון לחוק, שהתקבלה בכנסת ב־10 במארס 1970, נאמר כי: „לעניין חוק זה, 'יהודי' – מי שנולד לאם יהודיה או שהתגייר, והוא איננו בן דת אחרת". אין החוק קובע מסמרות לגבי סוג הגיור בו מדובר.

התיקון לחוק השבות שינה, למעשה, את הגדרת „יהודי" בחוק השבות – מהגדרה חילונית להגדרה על־פי דיני ישראל. השאלה היחידה שנותרה פתוחה היתה תוקפם של הגיורים שנעשו בחו"ל. נושא זה לא היווה בעייה רצינית, מכיוון שהמקרים המעטים שהגיעו ארצה טופלו באופן אישי. מנהיגי המפד"ל אז ראו בתיקון החוק הישג משמעותי ומבחינתם היה הנושא סגור. התהליך שעבר על המפד"ל מאז שנחקק, בהסכמתה, התיקון לחוק ועד הצטרפותה לדרישותיו הנוכחיות של הרבי מלובביץ', מעיד יותר מכל על תהליך ההדרדרות שעבר על הציונות הדתית.

דוד בן־גוריון ומשה חיים שפירא, מנהיג המפד"ל. „קשה להשתחרר מן הרושם שראש הממשלה קיבל את עמדת המפד"ל"

72': אגו"י מציעה אי־אמון

מתחילת שנות ה־70 עברה היוזמה במאבק לשינוי החוק לידי רבנים אורתודוקסים בחו"ל ובראש וראשונה לאדמו"ר מלובביץ', הרב מנחם מנדל שניאורסון, שמאז ועד היום הוא המניע העיקרי העומד מאחורי הדרישה להוספת המלה „כהלכה" בחוק השבות. שאר המפלגות הדתיות ואגו"י במיוחד, התנהגו בנושא זה על־פי האינטרסים המיידיים שלהם. בשנת 1972 הגישה אגו"י הצעת אי־אמון בממשלה על סירובה להכניס את המלה „כהלכה" לחוק השבות ולחוק מירשם האוכלוסין. על סיעת המפד"ל בכנסת הופעל לחץ כבד להצטרף להצבעת אי־האמון, אולם ראשי המפד"ל העדיפו להמנע בהצבעה, ובתמורה קיבלו מגולדה מאיר הבטחה להימנעות מפלגת העבודה מהצבעה בהצעה להנהיג נישואין אזרחיים לפסולי חיתון, שהעלה ח"כ גדעון האוזנר. על אף ההסכם הצביע סגן שר החינוך דאז אבנר שאקי בעד הצעת אי־האמון ובעקבות דרישת גולדה מאיר פוטר מהממשלה.

77': בגין מבטיח להשתדל

במהלך שנות ה־70 נעשו נסיונות נוספים להביא לשינוי בחוק, אך ללא הצלחה. ההזדמנות האמיתית באה לאחר המהפך הפוליטי בשנת 1977 ובחירתו של בגין לראשות הממשלה. בהסכם הקואליציוני עם אגודת ישראל הבטיח ראש הממשלה בגין, כי ישתדל לגייס רוב פרלמנטרי לתמיכה בהצעת חוק פרטית בנדון. בביקורו הראשון בארה"ב, נפגש בגין עם ראשי הזרמים הדתיים והפתיעם באומרו שהוא תומך בגיור עפ"י ההלכה מתוך עיקרון, וכי בכוונתו לממש את השקפתו בנושא. נוכח סכנה המוחשית התאחדו, לראשונה, הרפורמים והקונסרבטיבים במשלחת משותפת שהגיעה ארצה באוגוסט 77' וקיימה פגישות עם ראשי המדינה.

בתזכיר שהגישו ראשי המשלחת לראש הממשלה, נאמר בין היתר: „השאלה השנויה במחלוקת איננה ההלכה, אלא הקובע הלכה מהי ומי השולט במוסדות הדתיים ומי משמש בהם. כל הרבנים השמרנים (קונסרבטיבים) ומספר רבנים מתקדמים (רפורמים) מגיירים גרים תוך שמירה על שלוש הדרישות ההלכתיות: מילה, טבילה, וקבלת עול מצוות. מזמן לזמן התקיימו שיחות רבות בין באי־כוח האורתודוקסיה ובין הלא־אורתודוקסים, שיחות שבהן הוצע שגיורים הנעשים על־ידי רבנים לא־אורתודוקסים, על־פי ההלכה, יוכרו להכרה. הרבנות האורתודוקסית עמדה בסירובה בטענה שהרב המוסמך אינו רשאי לגייר. במלים אחרות, המדובר לא בטקס אלא ברב המכהן, אשר אינו בר־סמכא בעיני האורתודוקסיה. מכאן המסקנה כי כוונת הרבנות האורתודוקסית איננה לשמור על ההלכה, אלא לשמור על שליטתם על ההלכה". בתזכיר מתבקש ראש הממשלה להביא את מנהיגי כל הזרמים הדתיים בארץ ובחו"ל לידי הידברות, על מנת לפתור את הבעייה פתרון דתי ולא פוליטי, שישמור על אחדות העם.

על־אף הניסיון של אגו"י להציג את עצמה כתנועה היזומה והמובילה במאבק לשינוי חוק השבות, המאמצים שעשתה להביא לשינוי החוק, לא היו רבים במיוחד. דומה שאגו"י העדיפה להקריב את „מיהו יהודי" על מזבח הישגים חשובים יותר שנראו לה: הגדלת תקציבים לישיבות או חוקים דתיים אחרים. גם התלהבותו הראשונית של בגין, לשנות את החוק, פגה עם הזמן. הגורם האחר שעשה את נושא הגיור לבעייה ראשונה במעלה היו חסידי חב"ד. כבר בשנת 1972 הם הקימו את השדולה הידועה בשם „הוועד לשלמות העם", באמצעותה ניהלו את המאבק למען הוספת התיבה „כהלכה" לחוק השבות. השדולה ניסתה בכל דרך אפשרית ל„שכנע" את ראשי הציבור בארץ, כי שאלת קיומו של העם היהודי כולו תלויה בהוספת המלה „כהלכה" לשני חוקים בעלי אופי אדמיניסטרטיבי.

חב"ד דחתה פתרונות אחרים, פחות סמליים, כגון הרחבת סמכויות בתי־הדין הרבניים או חוק ההמרה, שהם הרבה יותר חמורים מבחינת השתלטותה של הרבנות הראשית והזרם האורתודוקסי על כל תחומי האישות והטקסים הדתיים אחרים במדינת ישראל. הם העדיפו את שלילת הלגיטימציה של גיורי רבנים לא־אורתודוקסים בחו"ל, על פני פתרון הבעייה ההלכתית של הגרים העולים לארץ ישראל. ד"ר סמט מצביע על היריבויות הישנות בין מחנות החסידים למתנגדים ורבניהם, כאחד ההסברים לעמדתו של העיקשת של הרבי מלובביץ' בנושא זה. הסבר נוסף קשור בתהליך המשיחי האקטיבי של חסידות חב"ד, בו משולבת בעיית „מיהו יהודי". חסידי הרבי טענו לא אחת, שבעיית הגיור מעכבת את הגאולה. לפי שיטת רבם, הגאולה השלמה תהיה תוצאת שלמויות אחרות והן: שלמות העם, שלמות הארץ ושלמות התורה.

המהפך הפוליטי והדתי בבחירות האחרונות וכניסתה של חב"ד למערכת הפוליטית הישראלית, יצרה מציאות חדשה. בפעם הראשונה מאז הקמת מדינת ישראל קיימת אפשרות פוליטית־ריאלית לתיקון החוק. אלא שנצחון פוליטי היום עלול להתברר כתבוסה בעתיד. השלכות של תיקון החוק הן על חייהם של יהודי התפוצות, והן על עתידם וגורלם של גרים וילדיהם החיים בארץ, עלולות ליצור תגובת שרשרת. יהודי התפוצות, שמיהרו להגיב בעוצמה נוכח הכוונה לנצל את הפוליטיקה הישראלית כדי להביא לדה־לגיטימציה של רבניהם וקהילותיהם. ברור להם, כי כדי לשמור על מעמדם במדינת ישראל, עליהם להיות מעורבים במכלול של נושאים כגון פלורליזם חברתי ודתי, חינוך לדמוקרטיה ומאבק למען חקיקת חוקה לישראל. הפיכתו של חוק השבות מחוק חילוני מבחוץ לחוק המבוסס על ההלכה האורתודוקסית בלבד, יהיה הדבר שיביא, בסופו של דבר, להפרדת הדת מהמדינה.

(מאמר ראשון בסידרה)

תשובה ליצחק בן־אהרן / בארי צימרמן

תמיהה אחת בין שתי גדות

אנחנו צופים בוויכוח בין הרבי מלובאביץ' לרב שך, כמי שצופה במשחק כדורגל של ליגה ג'. איננו מבינים כי שם הליגה הלאומית, ואם לא ניכנס למגרש יוכרע גורלנו — ולא לטובתנו — בידי אחרים

המידה שבה מודד יצחק בן־אהרון („דבר", 8.11.88) את התנהגותם המפלגתית־פוליטית של אנשי ה„מצודה" וה„ירקון" ביחס לחוגים הדתיים על גוניהם השונים היא מידת־אמת, אלא שצרה היא מלהכיל את כל האמת. גם אלה וגם אלה לא השכילו להבין שנים רבות, כי התנהגותם הפוליטית, המוכתבת על־ידי צורכי זמנם הרחוקים, מעניקה לגיטימאציה ארוכת־טווח לסמכות רוחנית רבנית, אידמוקרטית ולעתים קרובות אף אי־ציונית, שעתידה מצידה לתרגם לגיטימאציה זו לכוח פוליטי שיקעקע בהתנהגותו את יסודות הציונות והדמוקרטיה.

חשבון־הנפש שעורך בן־אהרון עם תנועתו ביחס לעיוות פרצופה, מתוך הברית שכוננה עם הימין והלא־רבני, אינו מעניינו כאן. אומר רק כי הדילמה משנת 1984 – שאולי תשוב לעמוד לפנינו בסוף שנת 1988 – קשה ואכזרית, ולכן קשה לשפוט את ההכרעה בה במונחים חד־משמעיים, לא מראש ולא בדיעבד.

תמיהה שמורה עמי באשר לאבחנתו של בן־אהרון את אותו תהליך אלכימי שבו העלתה ברית השמאל הלא־רבני והימין הלא־רבני – מתוך „סיר נפוח" של מהות תניפות, ביפות, דפי משנה וגמרא והילולות רבניות למיניהן – כוח פוליטי מסוכן אשר בבוא הזמן לא יסתפק במעמד של שותף בכיר למפלגה לא־רבנית זו או אחרת, אלא יתבע את הבכורה כולה וכשיקבלה – לא יכיר בשום מועמד לא־רבני כשותף לגיטימי. תמיהתי זו, שתי גדות לה:

● על הגדה האחת ניצב הקשר הבלתי־ניתק בין זהותנו כיהודים לבין זהותנו כאזרחי מדינת־ישראל. בניגוד לתקוות כנעניות ופוסט־כנעניות ישנות וחדשות, הולכת ומתבררת אמת היסטורית: עתידה של הציונות – שמדינת ישראל היא ביטויה הריאלי־מוסרי – תלוי ביכולתם של האזרחים לתת לזהותם היהודית פירוש הומאניסטי ודמוקרטי. היותך יהודי משמעו היותך מקיים זיקה לסמלים יהודיים תוך ביטוי תכניך הספציפיים – הכלכליים, החברתיים, התרבותיים – מתוך סמלים אלו. היהודי אינו יכול להיפרד מסמליו היהודיים לטובת תכנים אלה או אחרים, אלא במחיר אובדן יהודיותו. מעיון בהיסטוריה הקצרה יחסית של הציונות ושל מדינת־ישראל מתחוור, שרוב היהודים אינם מוכנים לוותר על יהדותם לטובת תכנים אלה או אחרים. מה שנותר להם, אם כן, הוא לבטא את תוכניהם מתוך הזהות היהודית ולא מעבר לה, ואין זהות זו יכולה להתממש אלא מתוך זיקה פעילה לסמלים יהודיים.

יש סמלים יהודיים, כמו שבת, חגים ומועדים, ברית־מילה, „קדיש", בר־מצוה וכו'; אך יש גם סמלים, כמו טלית, תפילין, מזוזה, בית־הכנסת; וגם: תורה, משיח, ארץ־ישראל, בית־המקדש. בכל שתקיים זיקה פעילה אל יותר סמלים יהודיים כך גם תתממש ותתחזק בך הזהות כיהודי. בכל שתמעט בזיקה פעילה כזו, יישמטו מידיך יותר אופציות למימוש הזהות ולחיזוקה. צורך הוא באדם לקיים זיקה אל סמלים, הצורך זה לבש בעם היהודי בדורות האחרונים צורה בעייתית ביותר, כי רוב סמלינו מעוגנים היסטורית בסמכות הרבנית האוחזים בה, כביכול, כשלהבת בפתיל.

המסקנה הפוליטית מרחיקת־הראות, שלה אנו זקוקים כיום, איננה רק, כפי שרומז בן־אהרון, התרחקות והסתייגות מן הסמכות הרבנית במאמץ להחזירה אל ד' אמותיה של יהדות הלכתית המתפקרת בשולי הפוליטיקה הלאומית של „שמאל" ו„ימין". אם זו תהיה המסקנה, כי אז נמצא עצמנו מנוכרים יותר ויותר מחלק הולך וגדל בעם, החפץ בעיגון תוכני קיומו בסמלים היהודיים והמוצא סמלים אלו תחת כנפי הרבנות בלבד; חשבון־הנפש הפוליטי שלנו צריך לעמוד על השאלה: איך להגן על תכנינו הדמוקראטיים, הלאומיים והחברתיים מחוברים לסמלים היהודיים רבי־הזהות, המצויים היום בעיקרם בידי היהדות הרבנית על גוונית השונים.

● בגדה האחרת ניצבת אחריותם של ההורים המייסדים של הציונות – הציונות הסוציאליסטית בתוכם – לניתוק יכולתם של בניהם ובנותיהם לקיים זיקה ורצה ומתחה בין סמלים יהודיים ותכנים אנושיים. לא מתוך זדון עשו כן, כי אם מתוך כורח פנימי שמדעי הפסיכולוגיה והסוציולוגיה עשויים לפענח, אך אין בהגדרת מעשה או מעגל כבודה משום מתן פטור לאחריות היסטורית שכזו־עבה. אל לו לחשבון־הנפש פוליטי בשנת 1988 לשכוח – לא רק את ארבע השנים האחרונות, אלא גם את 40 או 80 השנים האחרונות.

האבות המייסדים של הציונות הלא־רבנית כרתו ברית בלתי־קדושה עם היהדות הרבנית שעיקרה היה הסכמה בדבר הקשר הבלתי־ניתק בין זיקה לסמלים יהודיים ובין כפיפות לסמכות הרבנית. רק סמלים יהודיים אחדים חמקו מתוך הרשת העבותה שפרשה ברית זו מתחת לרגליה השבירות והרוקות של האיילה הציונית הלא־רבנית. אמנם, היו אלה סמלים מרכזיים, כמו א"י, שבת ומועדים, ברית־מילה, אך הרשת בעינה נותרה, והרגלים שעדיין לא נשברו בה יישברו בעתיד, אם לא תנותק, כלומר אם לא נשכיל רוחנית ופוליטית לתת מבע לתכנינו מתוך זיקה לא־רבנית לסמלים יהודיים. היום אנחנו במצב ביש. אין לנו כל אפשרות להיאבק על נפשם של סמלים יהודיים מתוך שאיננו מקיימים אותם, בעוד שגורל הציונות עומד להיחתך על סמך הכרעה עתידית במאבק זה עצמו. אנחנו מתיימרים להבין שמשמעים סמלים כמו „משיח", „קדושת א"י", „עמלק" אינם רלוואנטיים למאבק הפוליטי ה„אמיתי" על עתידה ההומאניסטי־דמוקראטי של מדינת־היהודים. אנחנו צופים בוויכוח בין הרבי מלובאביץ' לרב שך, או בוויכוח בין הרב אבינר לרב עמיטל, כמי שצופה במשחק כדורגל של ליגה ג'. איננו מבינים כי שם הליגה הלאומית, ואם לא ניכנס למגרש – יוכרע גורלנו בידי אחרים, ובכל מקרה – לא לטובתנו. איננו נכנסים למגרש, כי איננו יודעים לשחק בו.

האבות המייסדים ידעו לשחק במשחק הזה ובמגרש הזה. הם נולדו אל תוכו. וביצאתם ממנו, אל מגרשים אחרים – לאומיים, חברתיים, מדיניים – לקחו עמם את יהדותם הטבעית ותיכו להנחילה לנו כדבר־מה מופשט מוזר מחד גיסא וטבעי כביכול מאידך. בתמימותם ובקוצר־השגתם חשבו, כי הדיכוטומיה היא בין סמלים פרימיטיביים וקידמה רעיונית, ולא עלתה על מחשבתם האפשרות שמי שיזנח את הזיקה היום־יומית לסמלים לא רק שיפקיר אותם לתכנים מנוגדים לשלהם, לא רק שיגבר את תכניו־הוא מציבור רחב ביותר שאינו חפץ להינתק מן הסמלים ה„פרימיטיביים", אלא אף ימצא מבסגים את יכולתם של בניו למרוד את קורבנם, סבלם ושמחתם במידה יהודית המעניקה משמעות וטעם.

מדוע דוד לוי בכיפה, או משה ארנס עם ספר תורה, נראים פחות מגוחכים מאשר גד יעקבי בכיפה, או יצחק רבין עם ספר תורה? משום שמאחוריהם הם שלוחיו ההיסטוריים של ציבור יהודי אשר עשה נסיון להעמיד אלטרנטיבה סמלית לסמלים היהודיים (הרבניים) – ונכשל בכך. יותר מדי אנרגיה השקיעו ההתיישבות העובדת ותנועת העבודה בגיבוש סמלים חדשים ופחות מדי אנרגיה – במאמץ להיאבק על תוכנם של היהודיים מתוך הסמלים הישנים. הימין הז'בוטינסקאי ושאר סוגיו ובני־סוגיו היו אדישים ביחס לתחום זה של המאבק היהודי־ציוני, וכתוצאה מכך הם קוצרים היום את פירות אי־עקביותה של תנועת העבודה ונתפסים על־ידי עצמם ועל־ידי כלל הציבור כיותר „מסורתיים", כלומר, כיותר יהודים. אכן, צחוק הגורל.

● ובין הגדות זורמת התמיהה הגדולה – על ניתוח מבריק של אש „הסיר הנפוח", שאינו בא חשבון עם דורו ועם דורנו על שורשה האמיתי של האש המלבה את הסיר הלז. ובין הגדות הללו זורמות גם הסכנה הגדולה והתקוה הקטנה. סכנה גדולה — של כריכת הסלידה מפני הסמכות הרבנית בסלידה מפני סמלים יהודיים, כלומר החלשה נוספת של עוצמת זהותם היהודית של בני־נוער, העתידים לתפוס את יהדותם כבטל על תוכניהם ההומניסטיים־דמוקרטיים, ולא כמנוף להם. תקוה קטנה, צנועה — לצמיחתם של כוחות סמויים בתנועת העבודה, שיראו את משימתם העיקרית בנסיון לא־רבני ליצור זיקה חיה בינינו ובין סמלים יהודיים למיניהם וסוגיהם, באופן שיאפשר לנו להשתתף באופן פעיל במאבק על התכנים הקונקרטיים.

אחרי שנכיר לאמיתה את מלוא אחריותנו לאש הבוערת מתחת לסיר, אולי נקנה לנו את הזכות להצטרף לטבחים ולהשפיע על טעם התבשיל, לכל יהודי זה לגבינו.

סע, גבול לפניך / טלי זליגנר

דברים שרואים מכאן רואים גם שם

מפקדים בכירים בצה"ל נוהגים להראות את השלום ולדבר בו טובות. נסיעה לאורך הגבול בין ישראל ומצרים, הגם שאיננה משכיחה את התלאות והפגמים, מבהירה את התמונה

בעיצומן של טלטלות פוליטיות ומעט מאוד חדשות טובות בכלל, סיור לאורך קו השלום עם מצרים הוא חמש שעות של נחת ובשורה משמחת. זה מתחיל רע, בנסיעה דרך מחסום ארז לעזה ומשם לחוף רפיח, לאבן גבול מס' 1, אליה מוכרחים להגיע דרך העזובה המדכאת של מחנות הפליטים, עובר דרך נוף הולך ומשתנה, הולך ומשתפר, וזה נגמר נפלא כמגעו הקסום של היופי על חוף טאבה ומרכז התיירות ב„סונסטה". ושם אולי זה גם באמת נגמר. הלב נחמץ, אבל קצת אחרי שעניין טאבה הפסיק להיות מכשיר ניגוח פוליטי ורגע לפני שמחזירים אותה ואולי כשעוד לא מאוחר מדי למצוא איזה פתרון שישאיר גישה פתוחה אל גן העדן הזה, אפשר לומר בבטחה: היה כדאי.

את ההשלכות המעשיות, התקציביות על גורל ומבנה תקציב הבטחון של השלום עם מצרים, אפשר לראות בתכנית העבודה הרב־שנתית של צה"ל לחמש ולעשר השנים הבאות. הנחות העבודה של צה"ל מבוססות על שלום שריר ותקף, גם אם לא חם, עם המצרים. בשטח, על־פני מאות קילומטרים של גבול, רואים את זה. לשם צריך לשלוח את המפקפקים, את המצפצפים כל נסיון לשכפל „הרפתקאה מדינית ובטחונית" כזאת ולתת לה צ'אנס בשדות־ניסוי אחרים.

יהא אשר יהא בטרקליני הדיפלומטים ובמטבחי הפוליטיקאים. בשמש החורפית של סוף נובמבר, 11 שנים וקצת יותר אחרי שביקר אנואר סאדאת בירושלים, הגבול בין מצרים וישראל מתחמם לאט אך בטוח. בלי לשכוח את הסיכונים הגלומים בהתערערות המשטר והתהפוכות אחרות, בינתיים ובאופן ממשי ביותר, שורר שם שקט, מתנהל דו־שיח רצוף ופורה. צה"ל לקח השבוע את הכתבים הצבאיים לראות את השלום. כל הקצינים הבכירים ציינו שוב ושוב שזהו גבול של שלום. שוב ושוב הטעימו את החשיבות שהם רואים להישארותו כזה, את הרצון הטוב של המצרים לתרום למאמץ, ואת שיגרת שיתוף הפעולה הנרקמת ביניהם. לא ראיתי שם קצין אחד שחש ללחוץ שוב על ההדק.

ההתבוננות לצד השני היא עדיין מסוקרנת, כדרך אנשים שלא מורגלים זה בזה, אפילו חשדנית מעט, וודאי שזהירה. כשמסתכלים רואים שהמצרים סוללים דרך פטרולים זהה, כמעט ככתב ראי, לזו שבצד הישראלי. שהם מקימים לה תאורת גדר ושנגמר להם הכסף להמשיך בעבודות. אפשר גם לראות שהם ערוכים לדכא מהומות של פליטים פלשתינים בגיזרת רפיח באמצעים דומים אך הדוקים יותר מאלה של צה"ל – משאית וכה שוטרי משמר הגבול שלהם צמודה ממש אל הגדר והחבר'ה שעליה צמודים לרובים שלופים במשך חצאי ימים מבלי לזוז. כשצריך לפזר הפגנה, הם יורים חופשי מבלי לחפש את הרגליים. בשבוע של כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית נקטו מהעבר ההוא של הגבול הערכות קפדנית ועצבנית כשלנו למנוע מהומות. נעשו גם סידורים לסכל תקרית נוספת כמו זאת שבה דקר צעיר ערבי במסוף ברפיח איש בטחון ונורה, וכל הנוסעים המצרים בדרכם לישראל נבדקו חזרה. משמר הגבול שלהם עושה הרבה מאוד תצפיות וסיורי אוויר וים למנוע הברחות או חדירות בדרך הים ובנמלים ובסיני מתרחשת פעילות בנייה שכולה בעלת אופי של שלום. הם עושים מאמצים לא לאפשר לחוליות מחבלים להגיע אל הגבול ולחדור לשטחנו או לפגוע בסיורים של צה"ל על הגדר, חרף פתיחות משרד אש"ף בקהיר והפעילות המדינית שחלקה הוא כנראה רק מס שפתיים. דברים שרואים מכאן רואים גם שם.

צה"ל עסוק מאוד לאורך הגבול. הרבה פעילות הברחות, שלל סחורות, מגבינות ואגוזי מוסקט (מוצר נצרך מישראל למצרים), דרך נייר לטבק, חלקי חילוף לרכב וסיגריות ועד לסמים מכל הסוגים. המאמץ לסכל תנועה הולכת וחוזרת של סחורות מוברחות משותף לשני הצדדים. על דרך הפטרולים אצלנו, שאליהם מסוגלים להגיע מבריחים אחרי שחצו קטעים קלים בגבול למעבר, רצים גששים, אנשי יחידה בדואית מיוחדת וחיילי מילואים בדרך כלל. העבודה לא קלה, ומפאת תדירות חוליות מחבלים – שתיים לפחות ניסו לחדור בשנה האחרונה, אחת הגיעה לצומת עדער ועשתה פיגוע רצחני – מתייחסים אל הגבול במלוא הרצינות. על כוונת הגששים גם חדירות אזרחיות מצריות ושאר אירועי גבול זעירים שאינם מעוררים התרגשות אך מחייבים עבודה קשה ובלתי־פוסקת.

המצרים מכבדים את הסכם השלום, שומרים בקפדנות יחסית על החלוקה באזורי סיני השונים, מכניסים רק רכב ואנשי משטרה לרצועה שעל גבול ישראל, ומפרים במינימום את תנאיו. בסיני יש תנופת פיתוח שנועדה לפזר את האוכלוסיה העתידה להתרבות עד ל־70 מיליון נפש בשנת 2000 ונראה כי המצרים מתכוונים למצות במקסימום את היתרונות שמקנה להם השלום לשיפור כלכלתם. מהגבול רואים היטב את היתרונות.

מפקדים בכירים בצה"ל נוהגים להראות את השלום ולדבר בו טובות. נסיעה לאורך הגבול בין ישראל ומצרים, הגם שאיננה משכיחה את התלאות והפגמים, מבהירה את התמונה. בימים שרופים אלה, מרענן לראות צבא עסוק בציד מבריחים ומתאמן במרדפי הנגב.

ערים ללא רחמים / חיים באוזר

מי רוצה שם כלכלה חופשית

שיעור האבטלה בערי הפיתוח כמעט כפול מזה שבשאר אזורי הארץ. עלייה ברמת ההשכלה של התושבים ותוחלת החיים הקצרה של המפעלים הם שנים מהגורמים. זה תחילת הסוף של הישובים האלה, אומרת אורה נמיר, ראש ועדת העבודה והרווחה היוצאת

„רמים" בקריית־שמונה, „כיתן" בדימונה, „ליגת" בקריית־גת, „בגד עור" במגדל־העמק, „תגל" בעכו, „יובל גד" באשקלון ומפעליו של אברהם שפירא באור־עקיבא – הם כולם עדות טריה להידרדרות הפוקדת כבר שנים את התעשיה בערי הפיתוח. וביטויה המיידי בסטטיסטיקה היבשה: האבטלה בערי הפיתוח עומדת על שיעור כמעט כפול מזה שבשאר

חלקי הארץ. ההחרפה במגמת האבטלה ב־26 ערי הפיתוח מאז סוף שנות ה־60, מאיצה את תהליך העזיבה של צעירים, כמו גם של בעלי השכלה והכשרה טובות, את ערי הפיתוח לעבר מישור החוף. אבל נדידה זו גם ממתנת את תהליך החרפת האבטלה. זהו מעגל סגור, שכל נציג מקומי של עיר פיתוח בכנסת, כל ועדת שרים וועדת מנכ"לים ומנהלות וכל פוליטיקאי בעל יומרות חברתיות לא הצליחו לפרוץ.

390 אלף התושבים בערי הפיתוח אינם אלא 9.5 אחוזים מאוכלוסיית המדינה, אך חלקם של ערי הפיתוח בקרב המובטלים במדינה מגיע כיום סביב 25 אחוז. נתיבות, כך דווח בשירות התעסוקה, עומדת עתה בראש סולם האבטלה בערי הפיתוח. אחריה צועדות בירוחם, הוותיקה, מגדל־העמק, ירוחם, יוקנעם, בית־שאן, אופקים ושכונת ערי הפיתוח בעבר, עוד.

מאז ספטמבר 1987 ועד היום, העמיקה האבטלה בערי הפיתוח הצפוניות ב־50 אחוז בדיוק. בערים הדרומיות היא גדלה „רק" ב־29 אחוז. מאז שנת 1968 עולה שיעור האבטלה של גברים בני 25 ומעלה בקצב של 3 עד 3.5 אחוזים מדי רבע שנה. העלייה המתמדת באבטלה בערי הפיתוח – ונתונינו אינם כוללים כמובן אבטלה סמויה, שאינה ניתנת למדידה – לא נקטעה גם בתקופות של שיא בפעילות הכלכלית. והתוצאה: בשנת 1973 היה שיעור האבטלה בערי הפיתוח 5.6 אחוזים, והיום הוא מתקרב ל־13 אחוזים מכוח העבודה.

ויקטור לביא, שהשלים השנה מחקר על האבטלה בערי פיתוח עבור „מכון ירושלים לחקר ישראל", קבע שהצטרפותן של נשים לכוח העבודה תרמה, בשוליים, להעמקת האבטלה. בערי הפיתוח, ראוי לציין, הגיע באחרונה חלקן של הנשים ל־40 אחוז, לעומת 30 אחוז לפני פחות מ־20 שנה. אך הגורם העיקרי להאצת האבטלה בערי הפיתוח הוא, לדברי לביא, העליה ברמת ההשכלה של תושבי ערים אלה. חלקם של מסיימי התיכון בכוח העבודה הוכפל, ואף יותר, מאז שנת 1973 ומגיע כיום ל־58 אחוז. אפשרויות התעסוקה לאוכלוסיה המשכילה יחסית שבערי הפיתוח מוגבלות מאד, בגלל ריכוז המפעלים עתירי העבודה בענפי הבניה, הטכסטיל והמתכת ומיעוטם של המפעלים המתבססים על תעשיה מתוחכמת.

לגורם העדתי, אומר לביא, משקל לא קטן בהחרפת האבטלה בערי הפיתוח. מתברר שמספר ילידי ישראל באוכלוסיית ערי הפיתוח גדל והולך במקביל לירידה במספרם של ילידי אסיה, אפריקה, אירופה ואמריקה. מאחר ששיעור האבטלה בקרב צבריםגבוה יותר – בין השאר בשל השכלתם וגילם הצעיר – הרי שהשנוי העדתי רק מעמיק את האבטלה.

לא פחות מכריע, ביצירת אבטלה נרחבת בערי הפיתוח, הוא הגורם המשקי, המיוחד לערים אלה – תוחלת החיים הקצרה של מפעלי התעשיה. זה, אגלי, מזכירה תופעה את אסונות הטבע בעיירות הפריפריה של דרום אפריקה, רק שאסונות טבע אינם, כידוע מעשה ידי אדם. מחקרו של לביא מגלה שבשנת 1970 בוצע מדגם על 237 מפעלי תעשיה בערי הפיתוח, שהעסיקו כל אחד לפחות 20 עובדים. עד שנת 1983 נסגרו 119 מפעלים, כלומר מחציתם. אם נכלול את המפעלים שקמו ונסגרו בתוך התקופה – 161 במספר – עולה שיעור הסגירה ל־70 אחוז. אילו נכללו בבדיקה גם מפעלים קטנים שהעסיקו פחות מ־20 עובדים, היו מתקבלים, מותר להניח, שיעורי סגירה גבוהים יותר. בחמש השנים שחלפו מאז בוצע המדגם, לא שופר כושר השרדותם של המפעלים. בראש הפירמידה של אי היציבות מצוי ענף הטכסטיל, ההלבשה והעור – ענף הבולט ברגישותו לתנודות השוק, באי צמיחתו ובהתבססותו על מפעלים שחלק ניכר מהם קטנים. ערי פיתוח כאילת, מצפה רמון, ירוחם ועפולה, שסבלו במיוחד מחוסר יציבותם של מפעלים, נקלעו לתנודות חדות בהיקפי האבטלה. מבחינת העובד, התחושה שמפעל מתקיים על זמן־שאול מדרבנת רגשי תסכול, עד כדי פליטתם מכוח העבודה.

מחקרו של לביא לא עמד על גורם נוסף, כבד משקל, בהחרפת האבטלה בערי הפיתוח: השענותן של ערים אלה על ענפי תעשיה בודדים (ועל שירותים פיננסיים ומסחר אין בכלל מה לדבר). תשלובת הטכסטיל „פולגת", למשל, נוגסת חלק גדול מנתח התעסוקה של קריית־גת. כשהללו מתגלים בקיעים ביציבותה הפיננסית של התשלובת, הונף גרזן הפיטורים על מאות עובדים, והעיר, על מערכותיה הכלכליות, חשה בתוצאות האבטלה הגוברת.

האבטלה בערי הפיתוח אינה יודעת רחמים. היא פוגעת פחות בנמצאים בשולי העבודה, בצעירים ובעובדים שיש להם נטייה להכנס ולצאת משוק העבודה, ויותר בעובדים המגלים „קביעות" בהשתייכות לכוח העבודה. תוחלת החיים הקצרה של המפעלים גורמת לכך שהוותק הממוצע של עובדים בערי פיתוח נמוך במיוחד. תחלופה גבוהה של עובדים עומדת ביחס הפוך לנכונותה של החברה להשקיע במה שמכונה „הון אנושי". עובדים שאינם וותיקים במפעל, לא זוכים להגנה ראויה מהמעביד, בעתות של משבר המתבטא בצמצום הביקוש לעבודה.

האפשרות שעובד יהפוך למובטל, גבוהה יותר בערי הפיתוח לעומת איזורים אחרים בארץ. לביא חישב ומצא שהסתברות זו עולה משנה לשנה, וגבוהה עתה פי 1.7 ביחס לאזורי הארץ האחרים. משך האבטלה בערי הפיתוח גבוה יותר, כמו גם הזמן שנדרש למובטל כדי למצוא תעסוקה ראויה.

אחד הביטויים לאבטלה בערי הפיתוח הוא השיעור הגבוה של תושביהן המתפרנסים מחוץ לעיר מגוריהם. כשליש מתושבי כרמיאל, מעלות, עכו, דימונה, ירוחם ואופקים מתפרנסים בישובים אחרים, חלקם מרוחקים. בקרב תושבי מגדל־העמק, קריית־מלאכי ובית־שמש, שיעור עובדים אלה מגיע ל־37 אחוז. בערד, בקריית־גת, בשדרות, בחצור הגלילית, בעפולה ובנצרת עלית שיעור המתפרנסים מחוץ לעיר מגוריהם בין 24 ל־27 אחוז.

ח"כ אורה נמיר, העוקבת אחר בעיותיהן החברתיות של ערי הפיתוח מתוקף תפקידה כראש ועדת העבודה והרווחה בכנסת הקודמת, טוענת שערי הפיתוח, כולל אלה שנחשבו כמבוססות כלכלית וקהילתית, הפכו למקום חסר סיכוי לצעירים. „לפנינו תחילת הסוף של ערי הפיתוח", היא מדגישה. „כל הדיבורים על כלכלה חופשית הם קשקוש. זה נכון רק לגבי תל־אביב. תקופת כהונתו של השר נסים מסמלת את פיתוח המסחר, היבוא והשרותים. אלה לא יוכלו להתפתח בערי הפיתוח. כמה מפעלים נסגרו בתל־אביב וכמה בערי הפיתוח? ואם כבר נסגרו מפעלים במרכז הארץ, מי שפוטר נקלט מיד במקום עבודה חלופי. בערי הפיתוח נחוצה מעורבות מאסיבית של המדינה ועידוד הקמתם של מפעלים עתירי־ידע באמצעות תמריצים, כדי שמשוחררי צה"ל ובעלי השכלה לא ינטשו. באר שבע, בעבר תפארת המדינה, עם אוניברסיטה וקונסרבטוריון – ראה מה קרה לה. בתוך שנים אחדות עזבו אותה 5,000 תושבים. איפה מדיניות פיזור האוכלוסיה? הכל על סף יאוש. אם המדינה רוצה להתרכז כולה בגוש דן, או בבקשה".

עדיין בכיתה א' / שמעון וייס

גם חיים גבתי מודאג

„חברים שלנו בקיבוצים התהלכו בהרגשה שדי לבנות מפעל וכבר יש לך מכרה זהב. כך הגענו למצב שעשרות מפעלים שהקמנו הכניסו אותנו לחובות כבדים"

„קופסאות־פרי מפולניה... לא ייאמן, לאן הגענו..." מלמל השבוע חיים גבתי בינו לבין עצמו, למשמע הדברים שנאמרו באחד הראיונות בטלוויזיה בנושא האבטלה. כאשר מוקרנת כתבה על ענייני אמנות, מפטיר גבתי: „על זה אפשר לוותר", ותפנה לשוחח בעניינים שבחצרו של קיבוץ. מכריו של חיים גבתי, שבחודש הבא ימלאו לו 88 שנים („אני לא מתבייש שיקראו לי זקן", הוא אומר. „במסורת היהודית זה דווקא מכובד להיות זקן"), אומרים עליו שהוא אופטימי חסר תקנה. אשתו בתיה אומרת שטוב שיש בבית מישהו אופטימי. אך למרות האופטימיות והחיוכים המלווים בעקיצות ובאמרות שפר, לא קשה להתרשם שגם חיים גבתי מודאג היום מהמתרחש בתנועה הקיבוצית ובחצרות הקיבוצים.

הוא אינו מרבה להשתתף בפעילות התנועתית וגם בפעילות החברתית־כלכלית בקיבוצו הוא לוקח רק חלק מועט ביותר בהשוואה לעבר. אבל שלא יבינו אותו לא נכון, מדירתו שבכפאתי הקיבוץ שבה גר גם בשנות שירותו בממשלה, הוא מעודכן היטב במתרחש בתנועה ובקיבוצים. יש לו רשימה מפורטת של הקיבוצים שנקלעו לקשיים כלכליים והוא קורא כל מלה שנכתבת בנושא. לא אחר כגבתי יתן לעובדות ולמספרים מהצרות הקיבוצים לעבור על פניו מבלי שידע.

נכון שהיו משברים כלכליים קשים מאוד בראשיתה של התנועה הקיבוצית ובמרוצת השנים, אבל ההיקפים היו הרבה יותר קטנים. היום זהו סיפור אחר לגמרי.

„אני זוכר שכאשר התמניתי בראשית שנות החמישים למנכ"ל משרד החקלאות, הטילו עלי לטפל במספר גדול של קיבוצים שהיו במצב קשה. אבל בהשוואה להיום, זה כלום. במשך 12 שנותי במשרד החקלאות עשיתי שלוש פעמים רוויזיה של חובות כבדים של הקיבוצים. בשנה שעברה, כשראיתי את רשימת הקיבוצים שבמצוקה קשה וכאשר דובר במס מיוחד שישלמו הקיבוצים החזקים לטובת החלשים, אמרתי שאני רואה ברשימת הקיבוצים החזקים את כל הקיבוצים שנחשבו בזמני לתחתית הסולם. קיבוצים שהיו אז במצב אנוש, הם היום על הגובה".

בצד סלחנותו הטבעית והאופטימיות שבדבריו, אין הוא חוסך את שבט ביקורתו מהקיבוצים ומאופן הטיפול של התנועה. אמנם נכון שאשמה כבדה רובצת על כתפי הממשלה, אך גבתי מוכיח את קברניטי הקיבוצים. „המשקים התרגלו להגיש הצעות להשקעות בלי להיות מודעים למקורות המימון. הם קיבלו הלוואות ושכחו באילו תנאים מדובר. הריבית הכבדה לא אפשרה לזה, אבל קיבוצים המשיכו לקחת הלוואות".

גבתי גורס כי התנועה הקיבוצית הלכה בשני העשורים האחרונים לפתח תעשייה בלי שהיתה לה פרוטה, בעוד שפיתוח תעשיה בהיקף שכזה, מחייב השקעות עצומות. „משקים צעירים ולא מבוססים הלכו על תעשייה ואחרים קיבלו הלוואות לפיתוח. את רוב הכסף נתנו הבנקים, אבל בקיבוצים שכחו שצריך נסיון וידע בעשייה. בחקלאות הצלחנו במשך השנים לרכוש נסיון, אבל לתעשייה נכנסנו בלי ידע ובלי ממון. אני מספר תמיד את הסיפור ששמעתי מפי תעשיין בכיר בארה"ב לפני ארבעים שנה. כבר אז הוא אמר לי ששמונים אחוז מהמפעלים החדשים שם פושטים את הרגל אחרי שנה־שנתיים, ואז הם עוברים מיד ליד, עד שמצליחים בסוף להעלות אותם על פסים של הצלחה.

„חברים שלנו בקיבוצים התהלכו בהרגשה שדי לבנות מפעל וכבר יש לך מכרה זהב. כך הגענו למצב שעשרות מפעלים שהקמנו הכניסו אותנו לחובות כבדים. לא היה לנו די שכל לבנות תעשייה בצורה נבונה ולא בזבזנית. משק הוליס להקים מפעל, עשה בדיקה כללית, לא תמיד יסודית וטובה, והתחיל לבנות בנין. השקיע בבנין הון עצום ומצא את־עצמו מפרנס 'פיל לבן' עם חובות לעשרות שנים".

גבתי מיצר על שהתנועה באותם ימים לא עמדה בתוקף על הצורך לרכוש מקצועות מתאימים ולא להסתפק בקורס קצר ברופין. מה שהיה מספיק פעם לריכוז משק חקלאי בקיבוץ, אינו מספיק כיום לניהול ענף חקלאי. „בתעשייה אנחנו עדיין בכיתה א'", הוא אומר ומוסיף, „אם התעשייה תופסת כיום יותר ממחצית ההכנסות, צריך לעשות הכל כדי שאנשים ילמדו נושאים טכנולוגיים וניהוליים, כי בלי זה אין לנו סיכוי".

גבתי כועס על הפזרנות וחוסר הזהירות שנקטו קיבוצים רבים בתקופה שבה שלטה הרגשה שהכסף בא בקלות. וכאשר גזברים היו אומרים למזכיריהם שגם אם יוציאו – יש מי שישלם. לא מבהילים אותו הדיבורים על אופי חדש שעשויים לאפיין קיבוצים בעתיד הקרוב ושינויים מרחיקי לכת בצורת החיים בקיבוץ בצל הקשיים הכלכליים והיאוש המבצבץ מתוכם. יחד עם זאת הוא מתנגד לכל שינוי שישמיט את הבסיס עליו הוקם הקיבוץ, לאמור: שותפות ושיוויון. כל הצעה שתעניק לחבר המשק יותר חופש בחירה ופחות תלות במימסד ולא תפגע בערכי השיתוף והשיוויון מקובלת עליו. „הכל בסופו של דבר תלוי בהנהגה", הוא אומר. „יכול להיות שיהיה קיבוץ שיחליט לחדול להיות קיבוץ ולהפוך לישוב קהילתי וכאן כבר צריכה התנועה להיכנס, לכוון את הדברים ולהתנגד לשינוי כזה".

גם גבתי יודע שהכל בשלב של דיבורים מוקדמים ועוד רחוק המעשה. „יש לי ביקורת על כך שנותנים ליהודה הראל לזרוק רעיונות ולהיות נביא זעם ולא דנים במצב בכובד ראש", אומר גבתי, „אבל אני מבין לליבם של קברניטי התנועה, הם עסוקים עד מעל לראש במצבם הקשה של הקיבוצים ובכיבוי שריפות ואינם יכולים להביט מעבר לכתפיים הצרות. הוא נתקל ברבים כאלה בכל רחבי הארץ. „יבוא יום", הוא אומר בנימה אפוקליפטית־משהו, „ובקיבוץ אחד ושני ושלישי יקומו שבעים אחוז מהחברים ויגידו, אנחנו לא רוצים קיבוץ ואז לא תהיה ברירה ואלה שרוצים להישאר קיבוצניקים, יצטרכו לעזוב. זה לא יתרחש, לדעתי, בעשרים השנים הקרובות ויכול להיות שאז אני כבר לא ארגיש שום דבר ..."

היורש

אחרי הפוגה של כמעט 15 שנה, שוב יש לקיבוץ יפעת יצוג בכנסת – ח"כ חגי מרום, חבר המשק. בין גבתי למרום מתקיימת מערכת יחסים טובה. מרום בא להתייעץ לעיתים קרובות אצל שכנו הותיק מהקיבוץ. לפני ארבע שנים יעץ גבתי למרום שלא לרוץ לבחירות לרשימה בכנסת מטעם התק"ם. עתה בא מרום שוב לגבתי ושאל בעצתו. „תראה לי את הרשימה של המועמדים ואומר לך" ביקש ממרום ואחרי שראה את הרשימה ואת שאר המועמדים, קבע גבתי, „לך יש לך סיכוי ואתה תיכנס" ואומנם כך היה. „הסיפוק שלי שיש מהמשק אדם שלפי דעתי מתאים להיבחר לכנסת", אומר חיים גבתי. על ישיבת הפתיחה המבוזה של הכנסת ה־12 אומר גבתי בקיצור: „אגיד לך את האמת, בימים כאלה שום דבר כבר לא יכול להפתיע אותי".

מעלות בירידה / יוסי ליבוביץ'

אין אפילו מפעל חדש אחד באופק

„אני עובד כבר 36 שנה בשירות התעסוקה, מהן כ־30 שנה כמנהל הלשכה בגליל המערבי, אבל מצב תעסוקה קשה כמו שפוקד אותנו היום עוד לא היה בגליל המערבי"

בעיירה מעלות, לא הרחק מגבול הצפון, היו מאוד מודאגים השבוע. פרנסי היישוב בדקו ומצאו שבמשך חודש אחד, בין ספטמבר לאוקטובר, עלה מספר המובטלים ביישוב בכ־50 אחוז. שלמה בוחבוט, ראש המועצה, קבל על כך שבמקום קטן יחסית כמו מעלות, המונה כ־6,000 נפש וכ־1,800 בתי־אב, יש 262 דורשי עבודה ו־126 מובטלים, שלא מזמן השתחררו מצה"ל.

ואם מכת האבטלה לא הספיקה למעלות, הרי שגם הנהלת מגן־דוד־אדום לא תרמה לשיפור מצב־הרוח ביישוב, כשהודיעה כי הסניף המקומי נכלל ברשימת סניפי מד"א העתידים להיסגר בגלל צמצומים. במעלות, ישוב שידע כבר תלאות בעבר, אין מסוגלים להבין כיצד מתכוונים להשאיר אותם בלי סניף מד"א. „אנשים שכחו שנפלו כאן קטיושות, שיש פצועים ואין מהיכן להשיג עזרה מיידית. מה רוצים, שנזעיק למעלות אמבולנס של צה"ל?"

בעיירה רואים את האיום לסגירת סניף מד"א כסימפטום ליחס הממשלה לעיירות הפיתוח בכלל. במעלותגם שכחו כבר מתי הוקם שם מפעל חדש. בוחבוט בוכר במשרדי תעמולת של הליכוד לבחירות, שבהם כיכב שר הבינוי והשיכון דוד לוי, „איש חסות" של עיירות הפיתוח. לוי, לדברי בוחבוט, אמר באחד המישורים כי הממשלה השקיעה במעלות 16 מיליון דולר. „אני רוצה שלוי יבוא ויראה לי היכן השקיע את הסכום הזה. הכל דיבורים באוויר, מלים שאין בהן ממש".

מעלות, יש לציין, היא ישוב מלא־גינות גני ובניה אסתטית ושובת־עין, אך על משיכת תושבים חדשים למקום, אין בכלל מה לדבר. מי שרוצה לבוא ולהתגורר היום במעלות, צריך לא רק להביא אתו מקצוע נדרש, אלא גם מקום עבודה. גם אם תשתדל מאוד תוכנת דגליך בכל המפעלים, המשרדים והעסקים באיזור, תמצא כי מספרם הולך ומצטמצם. בוחבוט ומזכיר מועצת הפועלים במעלות, אברהם אסרף, אומרים, כי לתעשיינים אין בימים אלה מה לחפש בעיירה הצפונית. „באריאל יש כיום 14,000 מ"ר מבנים ריקים לתעשיה החדשים שם מתעשיינים שניים וחצי דולר למ"ר, ובמרכז הארץ, ביבנה למשל, דורשים ארבעה עד חמישה דולר למ"ר. מדוע שתעשיין יבוא למעלות שבה דורשים, מ„אלסינט" לדוגמא, שבעה דולר למ"ר. הרי בנוסף, גם עלויות ההובלה שלו כאן יהיו גבוהות בכ־30 אחוז לעומת מרכז הארץ".

לפני מספר ימים הגיע לעיירה יזם מדרום־אפריקה, עם מרץ רב ורצון כנה להקים שניים־שלושה מפעלים בעיירה ובמקומות נוספים בארץ. היום חקר, בדק ומצא שלא רק שלא משתלם להשקיע ולבנות מפעלים חדשים, אלא שאם היה מעביר שניים־שלושה מפעלים קיימים לדרום־אפריקה, הרי שבעזרת ההטבות הניתנות למפעלים חדשים בארץ זו, ניתן להכפיל ואף יותר את הרווחים. כעת, לטרבה

שלמה בוחבוט, ראש מועצת מעלות: „עכשיו, אחרי הבחירות, כל ראשי עיירות הפיתוח מאוחדים בדעה שיש לעצור את הקטסטרופה הזאת, ולצערי הגענו למסקנה שבלי שביתות וצעקות שום דבר לא הולך"

אברהם אסרף, מזכיר מועצת פועלי מעלות מכיר את הבעיה מהבית

האירונית, מספר בעלי מפעלים ועסקים במעלות חושבים ברצינות גמורה להסל את העסקים בארץ ולעבור עם כל הציוד, הידע והמנהלים לדרום־אפריקה.

הבעיה האמיתית, הקשה מכולן, קשורה בדור השני, הנוער והחיילים המשתחררים החוזרים הביתה. אברהם אסרף, מזכיר מועצת הפועלים, מכיר את הבעיה מהבית. „יש לי שני ילדים בבית, בת ובן, שמשתחררים בעוד חצי שנה מהצבא ואני בכלל לא בטוח שהם יישארו כאן, במעלות. היום הם אולי מתביישים לומר את זה באופן מפורש, בגלל מעמדי ביישוב, אבל אני מרגיש את האווירה. הצעירים משרתים בצבא, לומדים בחוץ, רואים עולם אחר, גדול, וחוזרים למעלות, ישוב קטן, ואפילו מקום עבודה ראוי־לשמו אי־אפשר להציע להם. הם אינם רוצים להיות פועלים שחורים".

במעלות שבעים מהבטחות, מהצהרות של פוליטיקאים ומהלמאים של משרדי הממשלה. בוחבוט נותן כדוגמא את הספור הבא: ועדת שרים לענייני קליטה־עלייה החליטה כבר ב־1986 לבנות במעלות 50 קוטג'ים בשכונה יפה ומפוארת, כדי למשוך זוגות צעירים. אלא שמשרד הבינוי והשיכון דורש, על־פי בוחבוט, 60 אלף דולר עבור 60 מ"ר. רבים התעניינו,

(המשך בעמ' 16)

זרים עובדים

בעיה נוספת שבה מתחבט שירות התעסוקה בגליל המערבי היא העסקת עובדים זרים באיזור מוכה אבטלה זה. לדברי אליהו סמוכה מועסקים באיזור 304 עובדים מדרום לבנון ועוד כ־30 עובדים זרים מאנגליה, מפורטוגל וממדינות נוספות.

עד לפני כחצי שנה הועסקו בגליל המערבי כ־80 עובדים בלבד מדרום לבנון. אלא שאז צה"ל ארגן פגישה בין מנכ"ל שירות התעסוקה, דוד מגע, יחד עם מנהלי הלשכות בצפון, לבין מפקד צד"ל, הגנרל אנטואן לחאד, בביתו שבדרום לבנון. הגנרל ביקש בכל לשון של בקשה לספק תעסוקה, בעיקר לנשים של חיילי צד"ל, כדי לעודד את הלוחמים, והמנכ"ל דוד מגע נתן הוראה לעזור להם. אליהו סמוכה אומר כי למרות בקשת מנכ"ל שירות התעסוקה לעזור לדרום לבנונים, הרי שאם המצב בגליל המערבי לא היה מאפשר את קליטתם – הוא היה מונע את בואם לאיזור. מתברר, כי למרות מצב התעסוקה הקשה, במפעלים באיזור קיים מחסור בידיים עובדות, לעבודות אחזקה ונקיון ולעבודות פשוטות נוספות, שיהודים מסרבים לעבוד בהן. המספר הגדול של מובטלים ודורשי עבודה, שצמח בחודש האחרון, גרם לקבלת החלטה שיש לאסור לחלוטין הבאת עובדים נוספים מדרום לבנון.

בשירות התעסוקה אושר לכמה מפעלים לייבא כ־30 עובדים זרים, מומחים בכמה תחומים שלא ניתן להשיגם בארץ. סמוכה אומר כי מדובר בעובדים שהובאו למספר חודשים, עד אשר תעבור קבוצה של עובדים, שהביעה רצון לכך, קורס מזורז כדי להחליפם.

יחד עם זאת, בלשכת התעסוקה לא מסוגלים להעריך כמה עובדים זרים מועסקים בגליל המערבי בלא היתר, כנדרש. סמוכה אומר, כי משרדו מנסה להתמודד עם הבעיה. כראיה לכך הוא מביא את הסיפור הבא, המתפרסם לראשונה: לפני כחודשיים וחצי הגיעה ללשכה הלשנה כי במפעל באיזור נהריה מועסקים שני תאילנדים, בלא שהמפעל קיבל אישור מתאים. באותה תקופה ממש ביקש המפעל לפטר כ־15 עובדים מתוכו. חוליה של שירות התעסוקה נכנסה למפעל באופן סמוי, ומצאה את שני התאילנדים עובדים בשירותי נקיון. הם הועברו לטיפול משרד הפנים, שדאג להוציאם חזרה לתאילנד, כנראה על חשבון המפעל. במקביל שוקד כעת צוות בלשכת התעסוקה על הכנת תביעה נגד המפעל. סמוכה מתנגד בתוקף להזכיר את שם המפעל, עד להגשת התביעה.

هكذا حسب الأصل

ג'ורג' ומלחמתו בדרקונים / דליה רפאל, וואשינגטון

לא פותח את הדלת

מלחמת החורמה של שולץ בתופעת הטרור, בכל מקום, זמן וצורה בעולם איננה חדשה. גם לא התגובות הציניות עליה. נסיונותיו האישיים אינם ניתנים להפרדה מהאיש ותפיסת עולמו

מזכיר המדינה שולץ, לבדו, הכריע שלא לתת אשרת כניסה לארה"ב ליאסר ערפאת. את ההחלטה לא לאפשר למנהיג ארגון המעורב במעשי טרור להופיע בפני העצרת הכללית של האו"ם קיבל שולץ לבדו, כמעט בודד, ומבחינות רבות גם מבודד בתוך מחלקת המדינה, ברעת הקהל "המלומדת" בוואשינגטון ובוודאי שבאו"ם ובקהיליה הבין־לאומית.

החלטת המזכיר היתה אישית, לא רק בגלל עצם העובדה שקיבל אותה בעצמו, אלא גם בהיותה הצהרה, מסר אישי, תמצית אמונתו, עקרונותיו והשקפותיו הפוליטיות בנושא אחד ויחיד – הטרור הבין־לאומי, השנוא והמתועב עליו כל־כך. ההחלטה שקיבל שולץ היא אישית ואנושית, בניגוד לכל המוסכמות, על־פי אמות המידה המקובלות על שרי חוץ ופוליטיקאים מנוסים בצורי "מדיניות החוץ הפרגמטיסטית" של שלהי המאה ה־20.

המזכיר ידע מה צפוי לו ולא הופתע מגל התגובות השליליות המחאות והזעם הגלוי. מערכות העתונים "מחוף לחוף" יצאו במאמרי מערכת ביקורתיים ובוטים. האשימו אותו בשיקולים ובהחלטה מוטעים, כמו גם באווילות דיפלומטית.

ה"ניו־יורק טיימס", למשל, הוסיף על האשמות ה"סטנדרטיות" את האמירה ש"קל יותר להבין את רגשותיו של המזכיר, מאשר את הגיונו". הערה שכוונתה, אולי, לערער גם על "טוהר המקצועיות" שבתהליך קבלת ההחלטה. "וואשינגטון פוסט" ערער על תפיסתו של שולץ בעניין מרכזיות הטרור בבעיה עולמית ובין־לאומית בקביעה, כי "נורא ככל שיהיה, הטרור איננו הבעיה הבסיסית במזרח־התיכון". אחרים ייחסו לו רגשות תסכול לנוכח תהליך השלום התקוע. אמרו אפילו כי זה "מסע צלב" אישי נגד אש"ף. התגובות באו"ם, גם הן צפויות, כללו האשמות על הפרת אמנת היסוד עם הארגון וערעור הבסיס המוסרי של ארה"ב כמדינה מארחת ותבלה בסיכוי להשגת שלום במזה"ת.

ג'ורג' שולץ לא הופתע, אבל הוא הצטער "לראות את ההתנגדות... אשר במידה מסוימת מצביעה עד כמה חשוב היה להחליט מה שהוחלט ולהבהיר מה היה הבסיס: דאגתנו בעניין הטרור". שולץ גם חושש שאנשים שוכחים מהר מדי ובקלות רבה מדי את ליאון קלינגהופר שהושלך עם כסא הגלגלים מעל סיפון ה"אכילה לאורו", ואת הזוועות, הקשיים והאיום של הטרור.

מלחמת החורמה של שולץ בתופעת הטרור, בכל מקום, זמן וצורה בעולם איננה חדשה. גם לא התגובות הציניות עליה. נסיונותיו והתנסותו האישיים אינם ניתנים להפרדה מהאיש ותפיסת עולמו. בוודאי שאיננו שוכח שאש"ף נטל עליו את האחריות לנסיון ההתנקשות בחייו בחודש מארס שעבר, בירושלים, כשניסה לחכות לפלשתינאים שלא הופיעו לפגישה.

יושרו של האיש ודבקותו העקבית בעקרונותיו אינם צריכים הוכחה. הוא איננו זקוק לאליבי, גם לא לחשיפה העצומה, שמספקות הנסיבות הנוכחיות. הוא כבר היה בסרט הזה. היה לבד והיה צודק. בפעם הקודמת נדרשה ועדת חקירה כדי שייוודע הדבר ברבים. כשנפרשה שערוריית "אירנגייט" ונפרטה לפרטי־פרטים, התברר שהשר שולץ היה היחיד בממשלתו של הנשיא רייגן שהתנגד לעסקת הנשק עם איראן. הוא התנגד למשא־ומתן ובוודאי לסחר־מכר עם טרוריסטים. גם כשהיה

נדמה שאפשר להשיג את שחרורם של בני הערובה האמריקאים, בעבור חופן טילים. בעדותו בפני הוועדה התפתל המזכיר והתלבט בכאב אמיתי. לא היה בו שמץ של שביעות רצון עצמית או גאווה. הרי בסופו של דבר לא עלה בידיו למנוע את הכניעה המשפילה בפני דרישותיהם וסחיטותיהם. גם אם לא היתה ההכרעה כולה בידיו, הרגיש שותף ואחראי.

הפעם, ההכרעה היתה שלו, גם האחריות, והוא לא היסס. לא החליט בפזיזות, לא בחפזה. הוא החליט לאחר שיקולים, התייעצויות ובוודאי גם התלבטויות שרק מידע חלקי עליהם דלף לעתונות וסיפק להם פרנסה מכובדת במשך ימים לא מעטים.

לבד? לא בדיוק. לבד, יחד עם ישראל. באו"ם ובפני דעת־הקהל העולמית. החברותא הזו רק מוסיפה, כידוע, לבדידות ולבידוד. והיא מלבה את מדורת האשמות המוטחות בו על "כניעתו להכתבות הישראליות והכפפת סדר יומה של ארה"ב לאינטרסים הישראליים". על נטישת התושבים הפלשתינאים בשטחים והפקרת גורלם בידי ישראל. ועל סתירת הלחי למתונים שבתוך אש"ף, הוכחה שמתינות איננה משתלמת.

אך שולץ אינו חוזר בו ואינו מתנצל. הוא מבהיר את תפיסתו המבדילה ומבחינה בין הנושאים: הבסיס הבטחוני לסירובה של ארה"ב להעניק את האשרה לארם שהוזמן להופיע בפני עצרת האו"ם קיים ומעוגן באמנה עם האו"ם. שנית, שאלת הטרור. קיימות הוכחות ("לפחות 30", אומר שולץ), שהנמר לא שינה תרבותותיו מאז "הצהרת קאהיר" ב־1985. שלישית, הדיאלוג עם הפלשתינים: "מדוע אינם יכולים להכיר מפורשות בישראל? להכיר ב־242 ו־338 כבסיס למו"מ ולהפסיק את הטרור". שולץ אינו משאיר כל מקום לספק: "בינתיים הטרור הוא בעיה מרכזית. אנו חייבים לשמור אותו בראש סדר־היום שלנו או שהציוויליזציה כולה תתחסל".

האם שולץ אכן מבודד? לא לגמרי. תמיכת הנשיא המסרב לשלוח איתותים אמריקאים "רכרוכיים" נתונה לו. גם בקונגרס זוכה החלטתו לתמיכה ולברכה וגם לתארים כמו אמיצה, נחושה ומעודדת. אותם סנטורים שפנו אליו במכתב כדי שלא יאשר את כניסת ערפאת לאו"ם, השתמשו במלים אלו במכתב נוסף השבוע.

את קולם של האורחים מן השורה אפשר היה לשמוע השבוע, בתכניות המלל ברדיו, בהן מתקשרים מאזינים להביע דעתם. סוג אחד של "היאנקי הממוצע", לא יודע תוכמות: טרוריסט הוא פושע, מזכיר המדינה הוא נציגה של אמריקה ואמריקה היא מעצמה. אנשים אלה מבינים את החלטת השר שולץ, "קוראים" בטבעיות את רגשותיו ומבינים ללא קושי את הגיונו. אבל ישנם גם כל האחרים – 66 אחוז לפי הסקרים. הם היו מעניקים את האשרה לערפאת וסיבותיהם עמם. אולי קראו את העתונים.

אך גם מול הלחץ הבין־לאומי הכבד וקריאתה הרשמית של העצרת הכללית באו"ם לשינוי ההחלטה, ממשיך השר להיות משוכנע עמוקות בצדקתו. החלטתו למנוע מערפאת את הכניסה לארה"ב מסיימת את תקופת שירותו של שולץ כמזכיר המדינה באקורד רועם. גם אם צדם אוזניים רבות, הוא נשמע בבהירות מצלצלת וימשיך להדהד כתרומתו ועזבונו האישיים, אתגר לממשל הבא.

עם הפנים לאש"ף / גדעון קוץ, פאריס

צרפת רוצה את 181

היה מי שחשב שהענקת דוקטור־כבוד מטעם מכון ויצמן לנשיא צרפת, דווקא בשבוע שבו "נעה" צרפת לכיוון אש"ף, איננה מתאימה כל־כך. תיאום סוביטי־צרפתי בנושא המזרח־התיכון לא יהיה עתה בגדר הפתעה

ב"חוגי הדיפלומטים הישראלים" התרגלו בשבוע שעבר לרעיון, שתקופת הסטטוס־קוו ביחסה של הדיפלומטיה הצרפתית לסכסוך הישראלי־פלשתיני תמה. צרפת החליטה, כדברי שר החוץ רולן דיומא, לחזור אל "התנועה" האמורה לנצל – בעיקר בזירה האירופית – את החלטות מועצת אש"ף באלג'יר כדי לקדם את תהליך השלום, כלומר את הוועידה הבין־לאומית, ולהחזיר את צרפת לתמונה, שממנה נעלמה בהדרגה בשנים האחרונות. עוד לפני החלטות אלג'יר, תרמו תוצאות הבחירות בישראל ליקיצה הצרפתית. מצד אחד – תמה "המחוייבות הסוציאליסטית" למפלגת העבודה שנכשלה בשכנוע הבוחר הישראלי לאמץ את נוסחת השלום שלה. מצד שני – אחז כשבדירות קל של פאניקה במעצבי מדיניות החוץ הצרפתית, שחוששים למצוא את עצמם לגמרי מחוץ למשחק, כאשר מלוא ההשפעה על המשך התפתחות הדברים באיזור תעבור בלעדית לידי שתי מעצמות העל.

צרפת מיהרה, איפוא, לחזור אל מקומה הטבעי בשוק המשותף – כמנהיגת גוש מדינות הים התיכון המחייבות עידוד משמעותי של החלטות אש"ף. השר דיומא איים לפרוש מדיוני שרי החוץ האירופים בבריסל, אם לא תתקבל החלטה על המצב בשטחים. צרפת המשיכה לפעול גם לקראת פסגת ראשי מדינות השוק, שתתכנס היום ברודוס לאימוץ החלטה 181 (החלוקה) של האו"ם על־ידי האירופים כבסיס חוקי להסדר.

"חלוקת העבודה" המסורתית בין הנשיא מיטראן לידידו הותיק, רולן דיומא, יוצרת כרגיל, את הרושם של "האיש הרע". דיומא, המבשר בסגנונו החלקלק על העלאה צפויה בדרג נציגות אש"ף בפאריס, מאיים בהזמנת ערפאת להתייעצות מדינית עם שרי החוץ האירופים. הוא מכריז, בהתפתלות אמנותית, כי לצרפת אין "בעיה עקרונית" להכיר במדינה פלשתינית, אם כי יש בכך בעיה מעשית, משום שאין לה (למדינה הפלשתינית) גבולות מוגדרים. אבל בעצם, גם בעיה זו אינה בעיה, כי הרי זכויותיו ההיסטוריות של העם הפלשתיני על השטחים נעדרי הריבונות שבהם הוא חי עכשיו אינן מוטלות בספק. ולצדו – או מעליו – הידיד מיטראן, המרסן את סוס הקרבות הדוהר והמוצא תמיד מלת ניחומים לידידה המודאגת. הידידות לישראל והמדיניות המאוזנת לא ישתנו, אבל "צריך לעודד את אש"ף לקחת על עצמו אחריות בין־לאומית", אומר מיטראן. ברור, עם זאת, שהמדיניות היא אחת, זו של נשיא צרפת, וחלוקת העבודה פועלת היטב. הניסוח בדבר "היעדר בעיה עקרונית" חוזר אחר־כך בפי הנשיא. וכשמיטראן זורק לחלל מונח חדש "אומה פלשתינית", מוסיף לו דיומא פירוש: ב־1918 הכירה צרפת ב"אומה צ'כוסלובקית", עוד לפני שהוקמה מדינת צ'כוסלובקיה.

דוגמא לאמנות שמירת האיזון של מיטראן, גם על רקע תזוזה מדינית, ניתן למצוא בראיון שהעניק נשיא צרפת לעתון "ליבראסיון". מה שאירע באלג'יר, לדבריו, "מצדיק את מי שאינו מנסה להכחיש את ייצוגיותו של אש"ף". הוא דיבר לראשונה על "אומה פלשתינית". הבהיר מיד כי לא תיתכן, לדעתו, מדינה פלשתינית ללא קשר לירדן, והמהווה "מרכיב נכבד בתשבץ המזרח־תיכוני". מיטראן אמר, כי "צרפת רשמה לפניה את הצהרת אלג'יר ומכירה בזכות הפלשתינים לחיות על טריטוריה שתהווה מדינה עצמאית. ההכרה במדינה פלשתינית אינה מהווה בעיה עקרונית". עם זאת, חזר על העמדה שלפיה ההכרה במדינה מבוססת על קיום שלטון עם טריטוריה ואוכלוסיה מוגדרת. זה לא קיים עדיין, אבל, "הדרך כבר סומנה.

מיטראן: לעודד את אש"ף לקחת אחריות

האומה הפלשתינית קמה ומתבצרת ומזוהה ככזו בעיני אומות אחרות בעולם". אשר ל"יוזמה אירופית" – היא אפשרית "כדי להציג עקרונות", אך לא כדי "ליישר קו" בעמדות משותפות. המהווה "מרכיב נכבד בתשבץ המזרח־תיכוני". אי אפשר להקים מדינה פלשתינית בת־קיום תוך התעלמות ממנה". מיטראן הוסיף בראיון זה, בכל זאת, מספר מלים חמות כלפי ישראל ואפילו כלפי המפלגות הדתיות. "ישראל יודעת כי צרפת היא שותפתה בכל עת שזכות קיומה ובטחונה בסכנה". אשר לעליית המפלגות הדתיות בישראל אמר, "ההיסטוריה של העם היהודי איננה נפרדת מאמונתו הדתית", והדמוקרטיה הישראלית תרגמה השפעה זו למספר מושבים. ואם כי "השגת רוב פארלמנטרי לא העסיקה את הנביאים והתנ"ך לא צפה אותה – במה שקורה בישראל אין לערב בין תחייה דתית לקנאות (אינטגריזם)". בראיון לרדיו הצרפתי, שבו תקף את החלטת ארה"ב שלא להעניק אשרה לערפאת, הודיע מיטראן כי הוא לא יוועד עם ראש אש"ף. גם כאן "אין לו בעיה עקרונית", אבל צריך שתהיה בפגישה תועלת ובעניין התועלת – הוא, מיטראן בעצמו, מי שמחליט.

למרות הכל, היה אפילו מי שחשב שהענקת דוקטור־כבוד מטעם מכון ויצמן לנשיא צרפת, דווקא בשבוע שבו "נעה" צרפת לכיוון אש"ף, איננה מתאימה כל־כך. לאחר התגובה הנזעמת מצד ארמון האליזה, על מחאות הקהילה היהודית נגד פגישת דיומא עם ערפאת בפארלמנט האירופי בשטרסבורג, תוהים בחוגים יהודיים וישראלים אם "ציוצים" בנושא ועידת אלג'יר, שממילא מפצל גורמים יהודים, יהיו צעד נבון. למרות שמיטראן עצמו הוא שהעניק לגיטימציה מסויימת ל"לובי לאומי" – פאריס היא עדיין לא אמריקה. ובקשר לכך מציינים, שנשיא צרפת סרב לקבל את משלחת ההנהגה היהודית לפני צאתו לברית־המועצות, והטיל על אחד מעוזריו הזוטרים להיוועד עמה. אשר לישראל, מה שנחשב בעבר כהצלחה דיפלומטית שלה ביחסים עם צרפת היה דווקא חוסר התזוזה של מדינה בעלת אינטרסים היסטוריים בעולם הערבי, כצד גרמול והידוק הקשרים הדו־צדדיים. חוסר־התזוזה מתמוטט עתה. בשלב זה, אין לו כל השפעה על החלק השני, אך אין לדעת מה יקרה בעתיד. הדבר תלוי בתגובות שני הצדדים. מיטראן עצמו מרגיש, כי "יוזמה אירופית" בנושא המזרח־התיכון יכולה לבוא היום במישור "הצגת עקרונות" בלבד. אך ממשלה ישראלית שמוחלשת מבחינה בין־לאומית – הצפויה עתה – צריכה לחשוש גם מרוח ומעקרונות.

"התנועה הדיפלומטית" של מיטראן איננה מוגבלת למזרח־התיכון. לאחר שנתיים שבהן הוגבלו מעשית צעדיו וסמכויותיו על־ידי ראש ממשלה עויין, ז'אק שיראק, במסגרת הדו־קיום בצמרת, חוזר נשיא צרפת להיות שליט יחיד על תחום מדיניות החוץ המועדף עליו. עכשיו הוא בעיצומה של "אוסטפוליטיק" נוסח צרפת. לאחר ביקור בברית־המועצות וביקוריהם בפאריז של ראש ממשלת הונגריה ושרי החוץ של פולין ויוגוסלאוויה – יוצא מיטראן לצ'כיה ולבולגריה. הוא מכיר בעובדה, שבתחום היחסים עם גורבצ'וב בוכזו שלוש שנים יקרות וברית־המועצות מעדיפה כבר־שיח באירופה את הקנצלר קוהל, שזכה לקבלת פנים חגיגית, ואת מרגרט תאצ'ר, שדווקא אליה יסור גורבצ'וב לאחר עצרת האו"ם. מיטראן אמנם לא נסע למוסקבה באשרת תייר כמו אברשה טמיר, אבל גם הוא נזקק לתירוץ. אברשה נסע כדי לפקח על עבודת המשלחת הקונסולרית, ומיטראן – כדי לצפות בשיגור חללית סובייטית שבה טייס חלל צרפתי. בדרך עבר במוסקווה. בתוך מכלול הבעיות הבין־לאומיות דווקא תהליך השלום במזרח־התיכון הוא נושא שהסובייטים והצרפתים מודיעים על הסכמה מלאה בקשר אליו. שתי המדינות תומכות בוועידה בין־לאומית ובוועידה מכינה של חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון. ומכיוון שמטבע הדברים נוטים להדגיש נקודות הסכמה במערכת יחסים עדינה הזקוקה לנקודות כאלה כדי להתקדם – לא תהיה הפתעה בפעולה מתואמת סובייטית־צרפתית בנושא המזרח־התיכון, גם אם נראה שלא הושגה עדיין הסכמה ברורה על כך בביקור הבזק.

מועצת יש"ע צוברת נקודות / אוריאל בן־עמי

ישובים בסחר־סוסים

התוכנית שהוגשה לשמיר מדברת על 53 ישובים, חלקם חדשים וחלקם קיימים. בתוך חוגי המתנחלים חלוקות הדעות. יש טוענים, כי התוכנית היא מקסימליסטית במתכוון – כדי לשמור על הקיים

מפלגות הימין מתחרות ביניהן על דרישות מועצת יש"ע לישובים חדשים. בתוכנית מפורטת שהוגשה להן, דורשת מועצת יש"ע להקים 53 ישובים חדשים בארבע השנים הקרובות. עכשיו מבקשות המפד"ל־התחיה־צומת־מולדת להוכיח מי מהן פטריוטית יותר ומי מתעקשת יותר על מימוש התוכנית כתנאי להשתתפותה בקואליציה.

שמיר לא נלהב מהאנס הקבוצתי שמתכנן לו ה"אוייב מימין". להבדיל ממפלגות הימין, הוא רוצה את כל ארץ־ישראל, אך יודע שאינו מסוגל לשלם את המחיר. מסיבה זו העדיף שמיר את המערך בממשלה, כדי "להציגו" כמנטרל התנחלויות, שחייבים להתחשב בו. שמיר במצב כזה יכול היה להמשיך לדבר בהתלהבות על ארץ־ישראל, מבלי להוסיף כמעט ישובים.

מועצת יש"ע מציינת בתוכניתה, כי ל־53 הישובים שהיא דורשת אותרו כבר אדמות מדינה וכי 19 מתוכם כבר אושרו בעבר על־ידי ממשלת ישראל. היא דורשת הקמת 11 ישובים חדשים כבר השנה וכבר כבר את הקמתן של 14 האחזויות נח"ל, במגמה לאורחן בשנה הבאה.

בשנה השנייה לכהונת הממשלה החדשה, דורשת מועצת יש"ע את הקמם של 10 ישובים נוספים ואיזרוח שלוש האחזויות קיימות. בשנה השלישית יקומו, לפי הדרישה, תשעה ישובים חדשים ויאורחו ארבע האחזויות קיימות.

על־פי התוכנית דורשת מועצת יש"ע את הקמתם המיידית של הישובים רבבה בשומרון, עופרים, סלמון, כתם, אלון ואיתן בבנימין, עוד בהר חברון, דוגית, כפר־ים, פאת־שדה וקטיף ח' בחוף עזה.

השנה היא דורשת להקים, נוסף על אלה, את האחזויות הנח"ל הבאות: הרמש, בזק, סנור ב', תרצה ותאנים בשומרון, מבוא שילה, סלעים וראש כורב בבנימין, מצפה יהודה בגוש־עציון, זיו, ארוויים, ובר־און בהר חברון ותצרים ב' וקטיף ב' בחוף עזה וכן את איזרוח האחזויות הנח"ל גינת בשומרון וחוגלה בבקעת הירדן. בשנה השנייה לכהונת הממשלה, דורשת מועצת יש"ע גם את הקמת הישובים חורין, ריחן ג', גדיר, יערית, ברוכים, עמיהוד, ופדוה בשומרון ואת מתתיהו ג' וחל מרים בבנימין ונוקדים ב' בעציון. כמו כן היא דורשת לאזרח את האחזויות הנח"ל עירית בשומרון, צורף בגוש עציון ונגוהות בהר חברון. בשנה השלישית דורשת מועצת יש"ע את הקמת ראמון, ריחן ה', מסה, פתחה ומגדלים ב' בשומרון, הורקניה ותקוע ב' בעציון, אשתמוע בהר חברון ואמבר בחוף עזה. בשנה ד' היא תובעת לאזרח את האחזויות גבעות בעציון, [illegible] אדורים ב' ואשכולות בהר חברון [illegible]

במועצת יש"ע חלוקות הדעות על סבב של המסמך. המזכ"ל אורי אריאל טוען בתוקף שהתוכנית ריאלית ולא נעשתה לצורכי מיקוח. פנחס ולרשטיין, ראש המועצה האיזורית מטה־בנימין, מתנגד וטוען שהיא איננה רצינית. ולרשטיין מרגיש, כי אין צורך באישור לישובים שכבר אישרה הממשלה אך טרם הוקמו, ולכן התוכנית מיותרת. הוא מוסיף שיכוני הישובים הקיימים אינו מחייב אישור ממשלה ולכן אין טעם בתוכנית. ולרשטיין מסכים להערכה ש"מועצת יש"ע דרשה כמה שיותר, כדי לשמור על הקיים".

הסחר בישובים החדשים, הפך איפוא לסחר סוסים. פעם התכוונו ראשי יש"ע לישובים מסויימים במקומות מסויימים. היום הם זורקים שמות, נודעים שזהו משחק בקלפים. אורי אריאל מסכים, כי ישובים בני ארבע וחמש שנים מתקיימים עדיין ללא מים, חשמל וכביש גישה וכי חייבים לבצע תשתיות אלה ללא דיחוי. "כל השקעת כסף במים וחשמל משתלמת, כי שעת גנרטור תמיד עולה יותר. עלותו השנתית של גנרטור שהוא עדיף לתשתית קבע ומסתכמת מדי שנה בכ־80 ש"ח לחשמל וכ־120,000 ש"ח למים".

אריאל מרגיש: "אני לא מתמרה באיזור תל־אביב, שרוב המדינה מתנקזת אליו. אלה שהולכים לשם, לא ילכו לשומרון ולהר־חברון, לכן אין כאן דיכוח של התנחלויות על חשבון האחרים". אך אריאל מתעלם ממצוקת המשק בארץ בכלל ומצוקת ההתיישבות העובדת בפרט. "יש דברים שהם מעבר לחישוב כלכלי־מיידי. ההתנחלויות הן דוגמה לכך". הוא אינו חושב שיואשם בשרלטנות על התוכנית הנ"ל. "גם אם ישיג שבעים עד שמונים אחוז ממנה, יהיה מרוצה".

לפני ארבע שנים יצא גוש אמונים במסע פרסום חסר תקדים ששמו "הוריזה בעלי". [illegible] בעיתונים הניאלה דייס קראה בגילגלים בודיד לבוא ולראות את הוריזה בעלי. התענוג הפרסומי בלבד עלה יותר מעשרות אלפי שקלים. אחרים נזעמים שאלו: "למה לא השקעתם את הכסף בישובים החדשים הזקוקים עדיין לאוויר לנשימה?"

בינתיים מסרכת השמש לורוח בעלי. לאחרונה נסתיימה שם בניית 20 בתי־הקבע הראשונים. אורי אריאל: "עשינו טעות. במקום הוריזה בעלי, היינו צריכים לומר הוריזה ביו"ש. הצגת התוכנית היתה טעות, אך לא הפרוגרמה".

עכשיו כותב אריאל על תוכנית גרנדיוזית חדשה, שתחייב אותו להציג קבלות.

אין אפילו מפעל

(המשך מעמ' 15)

שאם הולכים על פרוייקט כזה, מתכוונים לסבסד אותו. במחירים כאלה, משוגע מי שיקנה", הוא אומר.

במועצת הפועלים במעלות למדו שאין על מי לסמוך, מלבד על אנשי המקום. "הגענו למצב אבסורדי שבו היישוב מתפתח יפה אבל המפעלים, לא רק שדורכים במקום אלא אפילו נסוגים", אומרת רכזת האיגוד המקצועי, דולי ברכה. מפעל עתיר ידע כמו "טכלר", שהעסיק בימיו הטובים 300 איש, ירד והצטמק עד לכדי 110 עובדים בלבד. המפעל, שהוא אחד המודרנים והמשוכללים הקיימים במעלות, מסוגל להעסיק שוב 300־400 איש ולהציל בכך את העיירה. לשם כך נדרשת החלטת ממשלה שתאלץ את "בזק" להעניק את מלוא העדיפות למפעל בעיר הפיתוח. מפעל אחר, "וולקן מצברים", נאלץ גם הוא לצמצם כמה עשרות עובדים לאחר שעבר מהפכה בנושא הרובוטיקה, והוא מסוגל לייצר את כל סוגי המצברים בעולם. אלא שמשרד הבטחון צמצם באופן דרסטי את מספר ההזמנות, וכעת מחפשים שווקים ברחבי תבל. במעלות הבינו, מניסיונם של אחרים, שאין טעם להאבק נגד מנהלי מפעלים בגין דרישתם לפיטורים ולצמצומים. הוחלט, איפוא, לכנס כבר בשבוע הקרוב את כל מנהלי המפעלים והמעסיקים ביישוב כדי להקים ועדה ציבורית, שתבדוק מה הסיבות למצב שאליו הגיעו ושתציע פתרונות מעשיים. כבר עכשיו ברור, שקיים צורך דחוף "לאגוס" את משרד העבודה לפתוח קורסים להכשרה מקצועית – דבר שבמעלות עדיין לא זכו לו.

בוחבוט טוען: "עכשיו, אחרי הבחירות, כולנו – ראשי עיירות הפיתוח – מאוחדים בדיעה שיש לעצור את הקטסטרופה הזאת, ולצעוק הגענו למסקנה שבלי שביתות וצעקות, שום דבר לא הולך במדינה הזאת. להערכתי, אם תוך שבועיים לא תחול תזוזה אמיתית ביחס של ראשי השלטון כלפינו, לא נהסס לפתוח בשביתה ליד משרד ראש הממשלה בירושלים". מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, לאור צעקתם של ראשי עיירות הפיתוח, זימן אותם לפגישת חירום שתערך בלשכתו ביום רביעי הקרוב.

מצב התעסוקה במעלות אינו יוצא דופן לעומת שאר הישובים בגליל המערבי. להיפך, הוא "משתלב היטב" בתמונת המצב הקודרת השוררת בישובים. לדברי ראשי הישובים, שיעור בני־מיעוטים בגליל הוא 52 אחוז, לעומת 48 אחוז יהודים. המצב הקשה יגרום לגל גדול של עוזבים, וכך יצטמצם עוד יותר מספר המתיישבים היהודים.

מיעוטים עובדים

במצב התעסוקתי הקשה השורר בגליל המערבי, בכל זאת ישנה נקודת אור אחת והיא: המיגזר הערבי. למרות שמיגזר זה מהווה רוב בקרב אוכלוסיית הגליל המערבי, הרי שסך־הכל המובטלים ודורשי העבודה במיגזר זה הגיע בחודש אוקטובר ל־615 איש, מעט יותר ממספר המובטלים בחודש הקודם.

לאליהו סמוכה, מנהל שירות התעסוקה בגליל המערבי, הסבר משלו לתופעה: "היהודים הרבה יותר בררנים בקבלת מקום עבודה חדש מאשר הערבים. ליהודים ציפיות גדולות, לא אוהבים לעבוד במשמרות, לא אוהבים לעבוד בעבודות קשות, אוהבים נוחיות. אצל הערבים המצב הפוך: רובם לא מקצועיים, מוכנים לעבוד כמעט בכל עבודה במפעל; אין איתם בעיות של משמרות, ובכלל הדרישות שלהם מצומצמות ביותר, העיקר שתהיה עבודה".

בקרב בני העדה הדרוזית בגליל המערבי מצב התעסוקה עוד יותר משביע רצון, כמעט ולא שוררת שם אבטלה. "נכון, אומר סמוכה, בני העדה לא אוהבים במיוחד ללכת לעבודות "כפיים", "לא אנשי תעשיה", כהגדרתו. הם מעדיפים ללבוש מדים: לשרת בצה"ל, במשמר הגבול, בשירות בתי־הסוהר ובמשטרה. שירות התעסוקה, נותן טיפול אינדבידואלי לקצינים בני העדה הדרוזית, המשתחררים מצה"ל או מכל שירות אחר, כמו מתן הכשרה מקצועית, לימוד במסגרות ניהוליות או מסגרות לימודיות שונות, וכל זאת תוך מתן שכר הולם, שלעיתים נמשך עד שנה תמימה.

את מצב התעסוקה הקשה באיזור מיטיב להגדיר מנהל שירות התעסוקה בגליל המערבי, אליהו סמוכה, האומר: "אני עובד כבר כ־36 שנה בשירות התעסוקה, מהן כ־30 שנה כמנהל הלשכה בגליל המערבי, אבל מצב תעסוקה קשה כמו שפוקד אותנו היום עוד לא היה אף פעם בגליל המערבי".

ואמנם, המספרים מדברים בעד עצמם: בחודש אוקטובר נרשמו בלשכת התעסוקה 4,111 מובטלים ודורשי עבודה, עלייה של כ־30 אחוז לעומת חודש קודם. מנתונים ראשונים שהתקבלו בלשכה המרכזית בגליל המערבי, ב־14 סניפים הפזורים בישובים, מתברר כי בחודש נובמבר מספר המובטלים ודורשי העבודה יגדל בעוד 200 עד 250 איש, כלומר עליה שבין חמישה עד עשרה אחוזים. תמונה קודרת זו, לדברי סמוכה, רק תחמיר בחודשים הקרובים. את האור בקצה המנהרה הוא רואה רק בחודשים מארס־אפריל, בעת שבתי הארחה ובתי מפעלי המזון כמו "סטראוס", "מילואות" ואחרים יתחילו לקלוט כמה מאות עובדים בעבודות עונתיות לקראת חודשי הקיץ. "מבחינת עבודות קבועות, אין לי שום תחזית לטובה. לא בונים מפעלים חדשים, אפילו לא רואים אותם בקצה האופק. אני חייב לבנות את אספקת הפרנסה על עבודה זמנית", אומר סמוכה.

אין ספק שמצב האבטלה הקשה ביותר כיום בגליל המערבי שורר בערים עכו וכרמיאל. בחודש אוקטובר הגיע מספר המובטלים ודורשי העבודה בעכו ל־1,316 איש, עלייה ב־224(!) איש בתוך חודש אחד. בכרמיאל מצב דומה. באוקטובר נרשמו 898 מובטלים ודורשי עבודה, כ־217 איש יותר מאשר בספטמבר.

מנכ"ל שירות התעסוקה דוד מנע אסף השבוע בלשכתו את כל המנהלים לישיבת חירום, כדי לדון במצב. הוחלט על הקמת ועדות אזוריות. כל מנהל בתחום שיפוטו יעודד סבב בקרב מנהלי מפעלים לגייס באילו מקצועות חסרים עובדים, על־מנת לפתוח מיד בהכשרה מקצועית מתאימה של דורשי עבודה. זאת, ביחוד שלמרות המספר הרב של המובטלים, שירות התעסוקה לא הצליח לספק החודש 164 הזמנות עבודה.

ה־I.Q שלך הוא הפרנסה שלהם / יעל פישביין

מנת המישכל של התלמיד והגניוס של מערכת החינוך

באה"ב עומד מבחני המישכל תחת ביקורת ציבורית נוקבת. בארץ מקבלים אותם כמעט ללא עוררין ומתייחסים אליהם בחרדת קודש. ציוני ה„אי.קיו" נעשו לפסק־דין הגוזר את עתיד הילדים

רק מתי מעט מתלמידי אחת מעיירות הפיתוח קיבלו בשנים האחרונות תעודות בגרות מלאות. תלמיד תיכון בעיירה זו ניגש אל מנהל בית־הספר וביקש לדעת מדוע. המנהל הכחיש ואמר: „שיעור מקבלי תעודות הבגרות אצלנו דומה לזה שבבתי־ספר תיכוניים אחרים". התלמיד לא השתכנע, והציג את שאלתו גם בפני יועצת בית־הספר. התשובה שלה המממה אותו: „אין מה לעשות. זה עניין גנטי. רמת האי.קיו פה נמוכה ורק מעטים מסוגלים בכלל לקבל תעודות בגרות".

על המקרה הזה סיפר ד"ר שלמה סבירסקי, פעיל בארגון „ה.י.ל.ה", המאגד הורים בעיירות פיתוח ובשכונות. סבירסקי הוא מרצה לשעבר באוניברסיטת חיפה שסולק באלגנטיות מהאוניברסיטה בשל דעותיו הרדיקליות וכיום הוא בעל הוצאת הספרים „מפרש", המתמחה בהוצאת ספרות ביקורתית בתחומי חינוך ופסיכולוגיה.

באחרונה ראה אור בהוצאה זו תרגום הספר „מיתוס ה־I.Q", מאת ג'פרי בלום, המבקר קשות את מבחני המשכל ואת שימושיהם במערכת החינוך האמריקאית. אל הספר מצורף, בסופו, מאמר ביקורת נוקב שכתב סבירסקי עצמו ובו הוא תוקף את השימוש המפלה שעושה מערכת החינוך הישראלית במבחני „אי.קיו".

היועצת בעיירת הפיתוח ביטאה את מה שבסתר לבם חושבים אנשי חינוך רבים בארץ. חוקר חינוך בכיר ביותר באוניברסיטת תל־אביב, שהשביע אותי לא לגלות את שמו, טען שממצאיו מוכיחים כי רמת האינטליגנציה של תלמידים בני עדות המזרח נמוכה בהרבה מזו של האשכנזים. הוא הסביר שאינו מפרסם את הממצאים בגלל כוח הנפץ החברתי הטמון בהם. כמו היועצת, גם הוא אמר: „אין מה לעשות, זה עניין גנטי".

הגישה הגנטית, שבאה לידי ביטוי בדברי החוקר והיועצת, מקורה בהשקפות גזעניות הגורסות שאינטליגנציה היא תכונה תורשתית, כמו גובה, צבע עיניים או צבע העור, ויש גזעים, עמים או עדות בעלי רמת משכל גבוהה ואחרים בעלי רמה נמוכה. הגזענות היא שאפשר למדוד את רמת האינטליגנציה באמצעות מבחנים אובייקטיביים ולהוכיח כי המצליחים במבחנים גם מגיעים להישגים אינטלקטואליים ניכרים.

נהוג למשל לייחס לעם היהודי אינטליגנציה גבוהה, ולהביא כראיה את השיעור הגבוה של יהודים בעלי השכלה גבוהה שהשיגו הישגים חברתיים וכלכליים באוכלוסיה הכללית. אילו היו רגלים להנחה שמדובר בתכונה גנטית שאפשר למדוד במבחני משכל, אפשר היה לשער כי העולים היהודים היו משיגים במבחנים אלה — ולא היא. בידי ד"ר סבירסקי עדויות על מבחני „אי.קיו" שנערכו בראשית המאה למהגרים יהודיים שבאו לארה"ב ממזרח אירופה, והם קיבלו ציונים נמוכים מאוד. לזאת אפשר להוסיף את הערכתו של מנהל בית־ספר יהודי מאנגליה משנות ה־80 של המאה הקודמת, לפיה ילדי המהגרים ממזרח אירופה הם „חסרי ידע, תרבות ואינטליגנציה וקשה להאמין שאפשר יהיה לחנך אותם". ניתן לערער מעט את האמונה בעליונות ה„גניוס היהודי", ולהבין שהצלחה ברכישת השכלה ומעמד חברתי־כלכלי אינה תלויה בהצלחה במבחנים אלא במכלול של גורמים אחרים.

מחקרים רבים ניסו לבסס את הגישה הגנטית ונכשלו. מלחמת העולם השניה ונפילת הנאצים ערערו את הגישה מן היסוד. ואף־על־פי כן בשנות השבעים צצו ועלו מחדש זרמים אקדמיים וחינוכיים שייחסו למבחני ה„אי.קיו" יכולת גילוי אובייקטיבית של רמת האינטליגנציה תוך התעלמות מהרקע הגזעני של תורת המבחנים הללו.

בין המחקרים שניסו לבסס את הגישה הגנטית היו מחקרים שהוכיחו דמיון רב בין ציוני המישכל של תאומים זהים שהופרדו וגודלו במשפחות שונות. נדמה היה כי כבר מוכחת התיאוריה הגנטית, אבל לא לאורך זמן. מקבצי המחקרים הללו הוכרז לאחר שהוכח, כי מחקרי התאומים־הזהים נערכו תוך התעלמות מנתונים מכריעים: עובדים סוציאליים נהגו להפנות תאומים זהים לאימוץ במשפחות דומות במצבן הסוציו־אקונומי וברבים מקרים הילדים פשוט נמסרו לקרובי משפחה שהרקע החברתי שלהם היה דומה.

בארה"ב זכו מבחני המישכל לביקורת ציבורית ומחקרית נוקבת. בארץ מקבלים אותם כמעט ללא עוררין ומתייחסים אליהם בחרדת קודש. הורים ומורים רואים בהם מעין גלאי של תכונות נסתרות שאין שום דרך לגלותן אלא באמצעות המבחנים. ציוני ה„אי.קיו" נעשו למעין פסק־דין אחרון הגוזר את גורלם של הילדים לעתיד: מי למחוננות, מי לבינוניות ומי למטה מזה. ילדים שאובחנו כבעלי „אי.קיו" גבוה זוכים ליחס מיוחד ובתי־הספר מתייחסים אליהם במתירנות רבה בהשוואה ליתר הילדים. לעתים מקבצים אותם לכתות מיוחדות וכמעט תמיד הם זוכים להעשרה לימודית שהאחרים אינם זוכים לה. מסלול הלימודים של ילדים שאובחנו כבעלי „אי.קיו" גבוה ארוך יותר מזה של ילדים בעלי „אי.קיו" נמוך וכמעט תמיד הם מגיעים ללימודים אקדמיים במקצועות עתירי יוקרה.

היחס המיוחד הניתן לילדים בעלי ציון „אי.קיו" גבוה גורם לכך שהורים מנסים בכל מחיר להעמיד את ילדיהם במבחנים אלה. ראש השירות הפסיכולוגי הייעוצי יוסף קלודנר סיפר כי הלחץ על פסיכולוגים חינוכיים לאבחן ילדים גדל מדי שנה. מאחר שהשירות הפסיכולוגי הציבורי אינו מסוגל לעמוד בעומס, פונים הורים רבים לפסיכולוגים פרטיים ומשלמים מאות שקלים מכיסם כדי לאמת את הרגשתם שילדם הוא מחונן. מבחני ה„אי.קיו" הם עסק מכניס. הפסיכולוגים המתמחים בהעברת המבחנים מתפרנסים ממנו לא רע. גם המחלקות לפסיכולוגיה ולחינוך באוניברסיטאות מתייחסות לענף הזה בכבוד רב ומקדישות לו מקום מכובד בתכנית הלימודים והמחקר.

מה בודקים מבחני ה־I.Q

אחד היותר מקוריים מבין המוסיקאים הישראלים החי עמנו היום, בן עדות המזרח, סווג בילדותו כבעל מנת משכל נמוכה ביותר, על גבול הפיגור ונשלח ללמוד בבית־ספר מיוחד לילדים ברמתו. באמצעות כשרונו המוסיקלי והאינטליגנציה הטבעית שלו, הוא הצליח להשיג מעמד בלתי מבוטל בעולם המוסיקה הישראלי. מקרה זה ורבים אחרים מרמזים כי מבחני ה„אי.קיו" אינם מדע מדוייק במיוחד ומה שהם בודקים אינו דווקא אינטליגנציה.

אנשי חינוך וחוקרים, בדיוק כמו ההמון הבלתי מקצועי, מזהים את המושג „אינטליגנציה" עם הציון שתלמידים משיגים

ילדים שאובחנו כבעלי „אי.קיו" גבוה זוכים ליחס מיוחד ובתי־הספר מתייחסים אליהם במתירנות רבה בהשוואה ליתר הילדים

במבחני ה„אי.קיו" כאילו מדובר במלים נרדפות. המבחנים מבוססים על יכולת הנבחן להתרכז ולענות על שאלות שתוכנן דומה מאוד לחומר הנלמד בבית־הספר, בפרקי זמן נתונים. השאלה היא, האם באמת מה שבודקים המבחנים הוא את רמת האינטליגנציה או שהם בודקים דברים אחרים כגון: עד כמה הנבחן שולט במושגים שנלמדו בבית־הספר, עד כמה הוא מסוגל להתרכז במבחן ולענות במהירות על שאלות, עד כמה הוא הסתגל לבית־הספר ואימץ את ההתנהגויות הנדרשות מתלמיד טוב, ומה כושרו להצליח במבחנים.

אם אדם אינטליגנטי עשוי לקבל ציון נמוך במבחן „אי.קיו", מתבקשת מסקנה שהמבחנים אינם בודקים את האינטליגנציה, אלא משהו אחר מסוג הדברים שמנינו לעיל. ואכן, במהלך השנים הצטברו ראיות מחקריות לכך. הוכח שהצלחה במבחני „אי.קיו" תלויה במידת הסתגלותו של התלמיד לבית־הספר, אך כמדד ניבוי ליצירתיות או להישגים אינטלקטואליים יוצאי דופן אין בהם שווים הרבה. יש הטוענים כי מבדקי „אי.קיו" בודקים רק את מידת יכולתו של תלמיד להצליח במבחני „אי.קיו" ותו לא.

השאלה עד כמה ציונים גבוהים במבחני „אי.קיו" מנבאים הצלחה בלימודים אקדמיים ובתעסוקה שנויה במחלוקת, שכן תלמידים שהשיגו ציונים גבוהים בילדותם הגיעו למקצועות רבי־יוקרה רק אם המשיכו בלימודיהם. כמו כן התברר שהצלחה ברכישת השכלה ותעסוקה רמת־דרג מותנית ברקע מעמדי־חברתי יותר מאשר בציוני „אי.קיו".

מי צריך מבחני I.Q

„הבעיה אינה המבחנים אלא השימוש שעושים בהם", טוען פרופסור יוסף באשי,

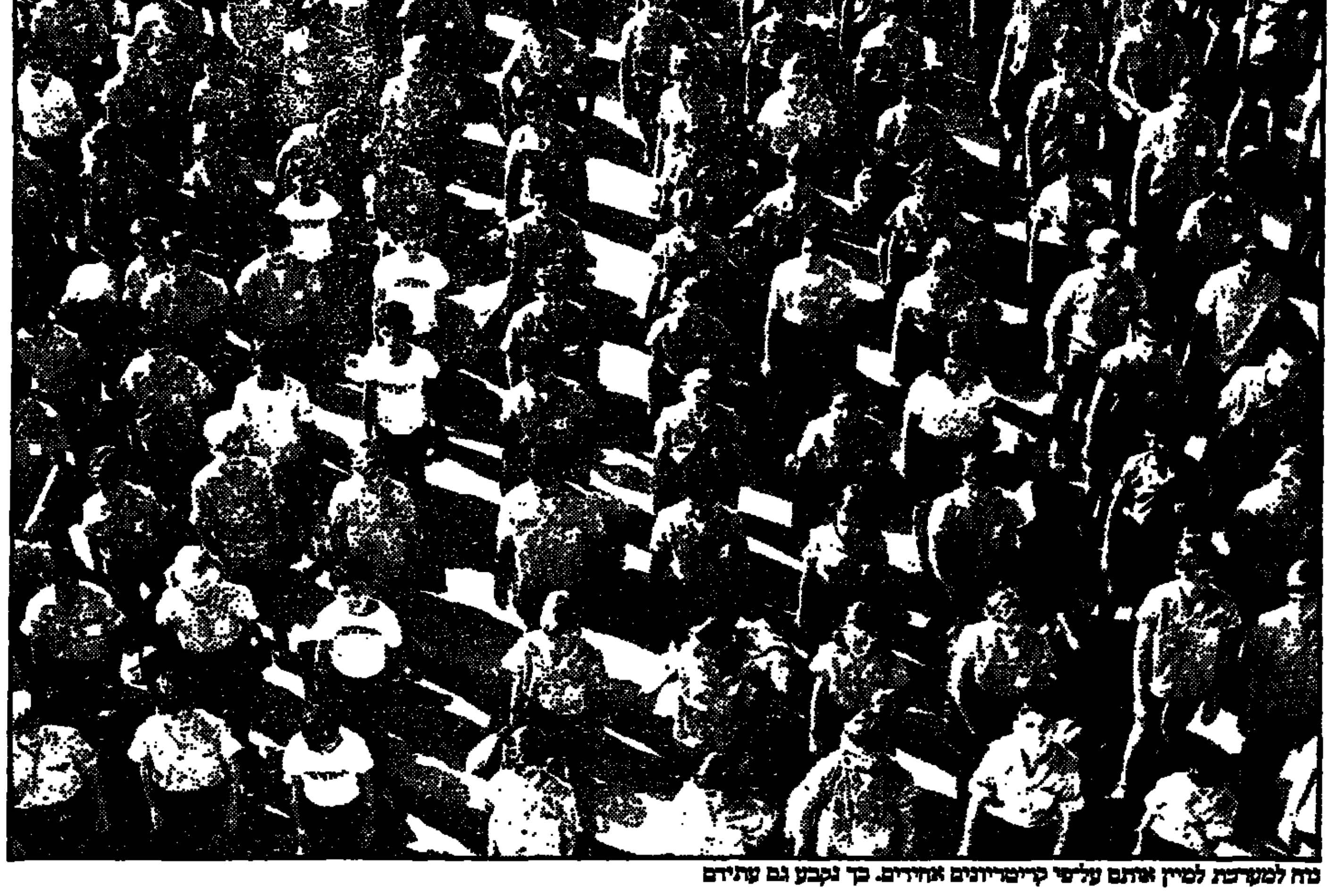

נה למערכת למיין אותם על־פי קריטריונים אחידים. כך נקבע גם עתידם

המדען הראשי של משרד החינוך. לדבריו אחד המניעים היותר חשובים לערוך מבחנים אלה הוא הנטייה של מורים לא לקבל על עצמם אחריות על כשלון תלמידיהם. כאשר מורה אינו מצליח ללמד את תלמידיו את מה שהוא נדרש ללמד, הוא מעדיף לשלוח את תלמידיו למבחנים שיספקו לו אישור כי הם אינם מסוגלים ליותר.

מניע נוסף לעריכת המבחנים הוא חוק ההיצע והביקוש. אם לבית־ספר יוקרתי יש מספר מקומות מוגבל רק טבעי שהוא ידרוש לעצמו לקבל את התלמידים היותר טובים ובעלי הפוטנציאל היותר גבוה להשגת תעודות בגרות. מבחני ה„אי.קיו" מנבאים היטב הצלחה בלימודים ולכן משתמשים בהם כדי למיין תלמידים. העניין הוא שמערכת החינוך אחוזה בתאוות מיון מעל ומעבר למה שמתבקש מבד חוקי ההיצע והביקוש. וכאן נכנס גורם נוסף והוא האינטגרציה.

מערכת החינוך התבקשה ליישם את מדיניות האינטגרציה בחטיבות הביניים בלי שהכשירה מורים להוראה בכתות מגוונות־רמה. בלחץ המורים נהגו מנהלי חטיבות הביניים למיין בין התלמידים ה„חזקים" ל„חלשים" ולהפנותם לכתות מיוחדות כשהם עוטפים את תהליך המיון במעטפת הקרויה „טובת התלמיד". הכוונה היא שתלמיד חלש יזכה בכתה המיוחדת ליחס שונה ו„מקדם" ואילו התלמיד החזק יוכל לפרוץ קדימה. לפני כשנה עמד פרופסור באשי בראש ועדה שהורתה למערכת החינוך לא לערוך מבחני „אי.קיו" ומבחנים דומים להם עד אחרי סיום חטיבת הביניים. זאת לאחר שקבוצת הורים מגימנסיה רחביה בירושלים פנתה בעתירה לבג"צ שיורה למנוע ממנהל בית־הספר מלערוך מבחני מיון בכניסה לחטיבת הביניים, מכיוון שאלה חורצים את גורל התלמידים בטרם עת ומנוגדים לעקרון שוויון ההזדמנויות שהנחה את מדיניות האינטגרציה. לכאורה היה זה הישג מרשים בדחיקת מבחני המישכל מהמקום המרכזי מדי שתפסו במערכת החינוך. אולם בפועל מעט מאוד השתנה: במקומות בהם ההורים ערים להגבלה על מבחני המיון, נזהרים שלא לערוך אותם, אבל ברוב המקומות בארץ אין עדיין מודעות לעניין והמבחנים ממשיכים לרוץ.

שורה של מחקרים מוכיחה כי עריכת מבחני מישכל בגילאים צעירים היא בעייתית. בהפרש של שבועיים אפשר למצוא פער של כ־10 נקודות אצל אותו נבחן. אם הפער הזה נופל על ההפרש בין הציון 90 לציון 100 העניין הוא קריטי. אם הילד הנבחן השיג במקרה את הציון הנמוך, הוא יישלח לכתה מקדמת ועתידו נחרץ. אם יערכו מדי שנה מבחני „אי.קיו" מגן הילדים עד סוף בית־הספר העממי יכולים להיווצר אצל אותו תלמיד הפרשים של 30 נקודות בין ציון אחד למשנהו.

באשי מזהיר כי פסיכולוג שאינו מכיר את התעודות הללו עלול להשתמש במבחן באורח חד־פעמי ולגרום עוול לבאות ילדים. אם ילד מסווג כמחונן — הנזק אינו נורא. אך אם הוא מסווג כמפגר, המחיר יהיה שונה לגמרי. לדברי באשי, ככל שהשירותים הפסיכולוגיים יהיו בוגרים ואחראים יותר, כן ימעטו לעסוק במיון ויתפנו לטפל בתלמידים ובכתות בעייתיות. הוא מציין שיש פסיכולוגים חינוכיים שלמדו איך להדוף את לחץ המורים לאבחון תלמידים בעייתיים. הם מתנים את האבחון בכך שהמורה יבקר בבית התלמיד, יערוך תצפית על התנהגותו בזמן השיעורים וינסה להעלות השערות ממה נובעות בעיותיו. לעתים תוך כדי מילוי הדרישות לומד המורה להכיר את הילד והצורך לבקשת האבחון נעלם.

הדחף למיין, טוען באשי בא מתוך השאיפה של מערכת החינוך להעריך את התלמידים לפי קריטריונים אחידים ומתוך אי־הכרתה בשוני ביניהם. באותה מידה שקיים לחץ לאבחן תלמידים בעייתיים, קיים גם לחץ לאתר תלמידים מחוננים. מחצית תקציב היחידה למחוננים במשרד החינוך מוצאת על פעולות אבחון ולא על תכניות העשרה. כך קורה שהמחוננים מקובצים בכתות מיוחדות ולומדים לפי תכניות הלימודים הרגילות אצל מורים רגילים. מלבד ההגדרה „מחוננים" אינם מקבלים הרבה ממערכת החינוך.

באשי מרחיק לכת וטוען כי מחוננות היא תופעה שאינה צריכה אבחון. מספר המחוננים הוא מועט וכל מורה יכול לזהות בקלות מרובה את הילד המחונן. ההנחה כאילו לפסיכולוג יש כלים משוכללים יותר מאשר למורה לאיתור המחוננים אין לה ערך רב והיא די מיותרת. המערכת צריכה לשאוף לכך שבמסגרת הכתה יינתן פתרון לכל סוגי העניין שמגלים תלמידים. אם המורים יכירו בשוני שבין תלמידים ובכך שתלמיד יכול להיות בלתי מוצלח בחשבון אך מוצלח בציור, יוכלו תלמידים מחוננים וגרועים לשבת יחדיו באותה כתה בלי צורך להיות מאובחנים ומסווגים.

תפקיד מערכת החינוך, טוען באשי, הוא לבטל את הקשר הקיים בין מוצא התלמיד ומעמדם החברתי־כלכלי של הוריו לבין הישגיו בבית הספר. שיטות המיון הקיימות מנציחות את הפער הזה: תלמידים מרקע חברתי־כלכלי גבוה לומדים בכתות נפרדות מאלה של בעלי הרקע הנמוך וציוני ה„אי.קיו" רק מסייעים להפרדה זו.

התקדמות בכל אחד משלבי החינוך כרוכה במבחני מיון: כך במעבר מחטיבת הביניים לבית־הספר התיכון וכך מבית־הספר התיכון לאוניברסיטה. האוניברסיטאות השקיעו הון רב בהקמת מרכז ארצי למבחני כניסה, שהם ביסודם מבחני מישכל, בגלל הביקוש הרב למקומות באוניברסיטה. כוח הניבוי של מבחנים אלה לגבי הצלחה בלימודים אקדמיים אינו גדול

השירות הפסיכולוגי הציבורי אינו מסוגל לעמוד בעומס. הורים רבים פונים לפסיכולוגים פרטיים ומשלמים מאות שקלים מכיסם כדי לאמת את הרגשתם שילדם הוא מחונן

במיוחד. שליש מהמתקבלים נושרים במהלך הלימודים לתואר ראשון. ועם זאת האוניברסיטאות אינן מוכנות לוותר על מיון התלמידים לפי הבחינות שהן בעצמן מייצרות.

הדחף להפריד בין ילדים טובים לילדים חלשים מתחיל בכתה א. המורות אינן מתמודדות עם ילדים „מופרעים" ועם בעיות המשמעת שהם יוצרים. הצטברות של התנהגויות כאלה מובילה את הילד ליועצת או לפסיכולוג במטרה להשתחרר ממנו. ברוב המקרים אין מדובר בילדים מופרעים באמת אלא בילדים שהתנהגותם אינה לרוחן של המורות. בדרך זו מצליחה מערכת החינוך הישראלית לאבד אחוזים ניכרים מתלמידיה לטובת החינוך המיוחד שנועד לילדים חריגים. רובם ככולם נושרים ממערכת זו בשלבים מוקדמים.

החל מכתה ג' מערכת ההפרדה נעשית שיטתית. בבתי־ספר יסודיים רבים, בעיקר בשכונות ובעיירות פיתוח, מתחילות ההקבצות בכתה זו. ילדים העוברים להקבצות נמוכות עולים על מסלול עם כיוון אחד: החוצה. הדימוי העצמי והביטחון העצמי של הילד נפגעים וההתייחסות לבית־הספר נעשית שלילית. תלמידים אלה מקבלים מורות פחות מיומנות, בעלות יחס שלילי כלפי הילדים ה„מופרעים". כבר בנקודת ההתחלה אפשר לנבא כי כאשר יעברו תלמידים אלה בחינות פסיכומטריות יהיו הציונים שלהם נמוכים. ד"ר סבירסקי מדגיש כי ההפרשים בציונים, בין ילדים מבוססים לילדים חלשים, בארץ, דומים להפרשי הציונים שבין שחורים ללבנים בארה"ב.

לתלמיד שהולך ללמוד במגמת נגרות אין סיכוי להשיג תעודת בגרות במתימטיקה ואנגלית. מסלול הביניים מקטין את רמת ההישגים של התלמידים החלשים והבינוניים. סבירסקי טוען כי מסלול זה מוריד את רמתה של החברה הישראלית כולה. לדבריו, מהשוואת ישראל לקהילות היהודיות אחרות בעולם, ישראל היא הקהילה היהודית עם ההישגים החינוכיים הנמוכים ביותר.

בעקבות ביקורתם של ד"ר סבירסקי ופרופסור באשי על מבחני המישכל, הפניתי לראש השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך שאלה: „מי צריך בכלל את המבחנים האלה?" קלודנר התבלבל לרגע מהשאלה הלא מקצועית וענה: „אי־אפשר להסביר את זה בכמה מלים. אני רק יכול להגיד לך שאלה מבחנים חשובים מאוד", והפנה אותי לפסיכולוג חינוכי.

ד"ר שלמה סבירסקי

מיהו אינטליגנטי

באחד המחקרים היותר מקיפים בנושא זה נבדקו 1,000 תלמידי בית־ספר שקיבלו ציון 140 במבחני „אי.קיו" במדינת קליפורניה. הבדיקה היתה עקבית ונמשכה עד הגיעם לגיל העמידה. הציפיה היתה כי רובם יגלו ניצוצות גאונות. התברר כי רק מעטים עמדו על התחזית: כ־90 אחוז מהם פנו ללימודים אקדמיים ו־70 אחוז סיימו את הלימודים. רבים מהגברים נעשו רופאים, מורים ומהנדסים ורוב הנשים עקרות־בית. לכאורה מוכיח המחקר, כי מי שמצליחים במבחני „אי.קיו" הם היותר אינטליגנטיים מבין התלמידים וראיה לכך היא העובדה שהצליחו גם בלימודים וגם בתעסוקה. מבקרי המחקר טוענים שאי־אפשר לפרש את הממצאים כהוכחה לכך שמבחני „אי.קיו" מודדים אינטליגנציה, אלא כעוד הוכחה לכך שהמבחנים בודקים את מידת ההסתגלות של התלמידים למערכת החינוך. מכיוון שאפשר להניח כי בעלי ציון „אי.קיו" גבוה הם אותם תלמידים שהסתגלו למערכת החינוך, קל היה להם ממילא להצליח בלימודים והם נשארו במערכת החינוך זמן רב יותר. השהות במערכת החינוך זיכתה אותם בתארים ואלה איפשרו להם להשתלב בעיסוקים רמי דרג. בעלי ציוני „אי.קיו" נמוכים יכולים היו אף הם להצליח בעיסוקים אלה, אלא שלא ניתנה להם ההזדמנות לכך. הם לא המשיכו ללמוד וממילא גם לא קיבלו את התארים והתעודות הנדרשות.

מפקד המחנה מפשמישל יעמוד לדין / סמדר גולן

„כשהפסיק להכות נעמדתי על הרגליים"

מיכאל גלעד, סגן־התובע במשפט אייכמן, אומר ששוומברגר היה מסתכל על יהודי כמו על עכבר שהוא עומד לדרוס. תמיד הסתובב עם אקדח. מלוע האקדח יצא עשן מרוב יריות. הפושע הנאצי יוסגר בימים אלה לגרמניה

לפני כשבועיים הגיעו לארץ נציגי בית־משפט בשטוטגרט, כדי לגבות עדויות מניצולי שואה שחיים בארץ. חופשו עדים למעשי הזוועה של יוזף שוומברגר, אחד מעשרת הפושעים הנאצים המבוקשים ביותר בעולם. שוומברגר התגלה בארגנטינה לפני כשנה, ויועמד סוף־סוף לדין, לאחר שהמדינה שבה מצא מסתור נאותה לבקשת ההסגרה מגרמניה. אנשים ספורים בלבד הגיעו לבית־המשפט בתל־אביב, שם נערך תיקור־העדויות. ביניהם, אישה שהיתה עדת־ראיה לרצח בעלה. עד נוסף לרצח זה, ולמעשי רצח נוספים, הוא מיכאל גלעד, בן 60, שחווה על בשרו את נחת זרועו של הקצין הנאצי.

לפני יותר משנתיים, ערב הגשת כתב אישום נגד דמיניוק, פגשתי את מיכאל גלעד, ששימש כסגן־התובע במשפט אייכמן, לצורך הכנת כתבה („כותרת ראשית"). הוא גולל לפני את סיפורו האישי. באותו זמן נהנה עדיין אותו קצין ס.ס. לשעבר מחיי חופש. עתה אומר גלעד: „עצם העובדה ששוומברגר נתגלה, גורמת סיפוק מסוים, אבל הוא הסתתר 45 שנה, חי לו את חייו, וזה לאחר שהרג אלפי קורבנות במו ידיו, ביניהם ילדים. במקרה הטוב, הוא יקבל עכשיו מאסר עולם דה־לוקס. איפה המעשים ואיפה התשלום עליהם?"

יוזף שוומברגר, בן 75, יליד אוסטריה, הוא התגייס לשורות הנאצים ושירת בדיוויזיה „אדולף היטלר" של פלוגות הס.ס. בדרגת אוברשארפיהרר (רב סמל). פעל כמפקד בגיטאות ורוסבדוב ופשמישל בפולין, ואחר־כך במחנה ההשמדה באושוויץ. למחנה פשמישל הגיע שוומברגר בשנת 1943 כאשר מאחוריו שורת מעשי זוועה ורצח במקומות אחרים. בגטו פשמישל היה מחנה עבודה, לשם הועברו הצעירים והבריאים. יוזף שוומברגר היה מפקד המחנה. מיכאל גלעד, נער בן 13, היה במחנה זה. הוא מספר: „היו לו פנים חיוורים, עיניים שחורות מהפנטות, כמו של רוצח אמיתי. היה מסתכל על יהודי כמו על עכבר שהוא עומד לדרוס. תמיד הסתובב עם אקדח. מלוע האקדח היה יוצא עשן מרוב יריות". שוומברגר חי במחנה פשמישל עם משפחתו. היתה לו אז ילדה קטנה בת שלוש. היה לו גם כלב זאב שחור, בשם פרינץ. כלב אימתני, שהיה מתנפל על אנשים, בפקודה. רצועת הכלב שימשה את מפקד המחנה גם לצורך ענישה והשלטת סדר. בקצה הרצועה היתה גולת מתכת קטנה, ששימשה אותו להלקות. עבירה קלה היתה גוררת 25 מלקות. לפעמים, לאחר שהיה המפקד מצליף על בשר קורבנו היה גם יורה בו. יוזף שוומברגר נהנה לבצע את העינויים והענישות במו ידיו.

80 מלקות ועוד מכה. „המכה ה־81" היא מכת חוסר־האמון. אנשים לא רצו להאמין למיכאל גלעד כי יכול היה להשאר בחיים לאחר 80 המלקות שיוזף שוומברגר הנחית עליו, כמו שסרבו בתחילה להאמין למשמע אוזניהם על זוועות הנאצים. אבל המכה ה־81 היתה גם המכה הנוספת ששוומברגר היה חייב לתת לאחר שמיכאל גלעד קם על רגליו, ורץ לחפש אחר הספרים. וכך התרחש הדבר: האנשים במחנה העבודה פשמישל חולקו לקבוצות עבודה. מיכאל גלעד (אז גולדמן) היה בקבוצת הסבלים, שתפקידה היה לרוקן תכולת דירות שבעליהן נשלחו מן הגטו אל מחנות ההשמדה. תחת משמר אנשי ס.ס. היו יוצאים עם עגלה וסוס, מעמיסים את תכולת הבית ומביאים את השלל למחסנים בתוך מחנה העבודה. באחד הימים נצטוו לגשת לביתו של מנהל תחנת הרכבת, שנתגלה כיהודי מומר והוצא יחד עם בני משפחתו להורג. בבית המנהל הבחין גלעד בספרות עניפה העוסקת ברכבות. הוא החליט להעלים את הספרים מהגרמנים, והסתירם במקומות שונים במחנה. לרוע מזלו, התברר כי הגרמנים ידעו על קיום הספרים, וגילו את חסרונם. גלעד נקרא להתייצב בפני מפקד המחנה, שוומברגר. בחדרו של המפקד נכחה גם אשתו. הוא דרש לדעת היכן הספרים, ומיכאל גלעד שתק. שוומברגר הצליף על צווארו של גלעד במגלב ששימש גם כרצועת אחיזה לכלבה. „הבנתי שסופי קרב, החלטתי לא לגלות", הוא משחזר, „ניסיתי להעיד עליו בספרי כי לאחר שבנו עם העגלה למחנה, מיהרנו לתור לארוחת צהריים, וכאשר שבנו, גילינו כי חלק מהספרים נעלם". זה לא עזר. הביאו את גלעד אל חצר הפקודה. בינתיים נאספו אנשים מסביב. השכיבו אותו על הכסא, שיועד למטרה זו. שני שוטרים יהודים החזיקו אותו. המפקד היהודי של המחנה החזיק את הכלב. שוומברגר התחיל להצליף. „תוך כדי המלקות עוד ניסיתי לספור. הגעתי ל־13 והתעלפתי. הספקתי עוד לשמוע את אשתו של שוומברגר צועקת: 'תפסיק, אני לא יכולה לראות את זה'. התעוררתי, ושוב התעלפתי. כשהפסיק להכות נעמדתי על הרגליים". האנשים שעמדו מסביב ספרו בקול את המכות. 80 במספר. שוומברגר פקד על גלעד להביא את הספרים. „התחלתי לרוץ לכל מיני פינות, ולא רק אני, עשרות אנשים רצו איתי, ותוך כמה דקות נערמה ערימת ספרים גדולה בהרבה מזו שהחבאתי". לאחר שנסתיים מבצע החזרת הספרים, שוומברגר הצליף על גופו הזב עוד פעם אחת, ופקד עליו להסתלק. גלעד התאושש לאחר מספר שבועות, בעזרתו של רופא צעיר שהיה במחנה. כעבור זמן מה בוצעה סלקציה במחנה. כולם נעמדו בשורה, ואיש איש בתורו ניגש לשולחנו של שוומברגר, והניח את התעודה. המפקד חתם „חיוני" או „לא חיוני", שמשמעותם חיים או מוות. „כשהגיע תורי הוא הסתכל עלי ואמר: 'זה אתה שקיבלת 25 מלקות' עניתי: 'אדוני, היו 80'. הוא פרץ בצחוק פרוע, אבל חתם לי „חיוני"". כשפירקו את פשמישל הועבר מיכאל גלעד למחנה אחר ומשם לאושוויץ. ככל הנראה, גם יוזף שוומברגר, בתוקף תפקידו, היה שם.

עם תום המלחמה, מיכאל גלעד עלה לארץ, הצטרף למשטרת־ישראל ופעל בתחום החקירות. עם תום המלחמה, יוזף שוומברגר חזר לאוסטריה ארץ הולדתו. הוא נשבה שם על־ידי הצבא האמריקאי, אבל הצליח לברוח. בעזרת אירגון „אודסה", אירגון פרו־נאצי שאירגן בריחת אלפי פושעי מלחמה לארגנטינה, נמלט שוומברגר מאירופה והשתקע בארגנטינה. מיכאל גלעד מספר, כי לפני שנים אחדות, כאשר נודע למשטרת ארגנטינה שהגרמנים גילו את מקום הימצאו, רמזו הארגנטינים ליוזף שוומברגר על כך, והוא נעלם. אחת ההשערות היתה שהוא ברח לקנדה, שם חי היום בנו. אך בחודש דצמבר אשתקד הוא נתפס, לאחר שעלו על עקבותיו. השבוע פרסמו כי ארגנטינה תסגיר את יוזף שוומברגר לגרמניה המערבית.

גלעד כועס וקובל על כך שמדינת ישראל לא דרשה את הסגרתו של שוומברגר, בכדי להעמידו לדין בארץ. „גרמניה היא המדינה היחידה שמוכנה היום להעמיד פושעים נאצים לדין", אמר, „והיות וחלה שם התיישנות על פשעי מלחמה, להוציא מקרי רצח, אפשר להביא אדם לדין רק אם יש עדים לכך שרצח. בישראל, אין התיישנות על מעשי זוועה, ואפשר להעמיד פושעים נאצים לדין על כל מעשיהם, ולכן מחובתה של מדינת ישראל לעשות זאת. עלינו לשמש דוגמא בכל מה שנוגע לחיפוש וגילוי פושעים נאצים. יש לכך חשיבות חינוכית במדרגה ראשונה".

هكذا من الأصل

משא
לספרות, אמנות ועיון

שלמה אבן־שושן

ברוך הבא!

לא בכדי עוררה הידיעה על ביקורו הקרוב של המשורר יבגני יבטושנקו בישראל ריגוש עז והתפעמות־נפש. מאז פרסום שירו המסעיר „באבי־יאר" בספטמבר 1961, בו תבע המשורר את עלבון זהותו הלאומית העשוקה של העם היהודי היושב בברית המועצות ושל רבבות קרבנותיו בשואה על אדמת ברית־המועצות – קנה יבטושנקו את עולמו „היהודי", וניתן לומר, גם העולמי. הפך למיתוס, לאגדה.

אך יבטושנקו אינו מיתוס, ולא משורר של „באבי־יאר" בלבד. הוא – מבכירי המשוררים הסובייטיים בתקופה הפוסט־סטאליניסטית, ממזכירי איגוד הסופרים הסובייטי, מי שפירסם עשרות ספרי שירה, שממלא אולמות של קריאת שירה בארצו ומחוצה לה עד אפס מקום, איש שביקר עד כה ב־92 ארצות ושיריו פורסמו בתרגומים בעשרות לשונות. איש שפרסומו העולמי גדול לאין־ערוך.

שנים הרבה חלמנו על ביקורו בישראל. שנים הרבה חלם גם יבטושנקו על ביקור בישראל. סוף־סוף עומדים חלומותינו להתגשם, נזכה להתראות פנים אל פנים עם האיש שהפך לאגדה.

תמיד ישנם אנשים ריאליסטיים ומפוכחים בעילא, שלא זו בלבד שאינם חולמים על אגדות ומיתוסים, אלא אף מבקשים לגמד אותן, לעמעם את זהרן. כך למשל, לפני חצי יובל שנים, עשה דן צלקה ברשימה ב„משא" (ב־13.4.62), וכך למרבית התמיהה, נהג גם כיום ד"ר שמואל שוורצבנד מהאוניברסיטה העברית. בראיון טלפוני שערכה עמו לקראת הביקור הצפוי סופרת „ידיעות אחרונות" יעל זיידמן (4.11.88), המרואיין נקט בדבריו הקצרים נימה זלזלנית, ותיאר את המשורר כמתגלגל, נבגע ללחוץ ממסרי ו„פעם הוא אומר כך ופעם את ההיפך" – דברים בלתי־מבוססים ומרושעים ביותר, וביחוד על רקע הכרזתו של שר החינוך והתרבות יצחק נבון („דבר", 31.10.88), כי „הממשלה והעם בישראל יקדמו בכל הכבוד הראוי את המשורר יבגני יבטושנקו".

את ספר הביוגרפיה שלו – אגב ספר שבעוון פרסומו הראשון בצרפת, בשבועון „ל'אכספרס" הותקף קשות בבריה"מ, פותח יבטושנקו במלים: „האוטוביוגרפיה של המשורר היא – שיריו." ואני מוסיף לכך: שיריו של משורר הם בבואה נאמנה לאישיותו. מבקש אתה לרדת לחקר עולמו הפנימי של המשורר, לך אצל שיריו. אם נעשה כן לגבי יבטושנקו, לא נמצא אדם הכותב בלב ולב, שפיו ולבו אינם שווים. ההיפך הגמור מכך. נגלה אישיות מסעירה יצרית במלוא שיעור־קומתה, שערכי היופי, ההומאניזם, האמת, שמחת החיים, האהבה והאחווה הם בראש־מעייניו. נגלה אדם עד התום

השבוי בקסמי עולם ומלואו, ועם זאת אינו מתנתק מקרקע המולדת, שעם כל משגותיה היא יקרה ללבו, ואין לה תחליף, ואיננה על תנאי.

שירת יבטושנקו ממשיכה מבחינה צורנית את מסורת השירה הרוסית הקלאסית, ומבחינת תכניה היא שירה בהירה מובנה, טעונת מקצב וצלילים ושורות־חרוז הנחקקות בזכרון הקורא לימים רבים. זוהי שירה של מעורבות עמוקה בחיים ובהפתעותיהם, של איכפתיות בכל המאוד לגבי המתרחש מסביב. אך זוהי מעורבות נאבקת, מתריסה, מוקיעה. ועם זאת אין המשורר רואה עצמו כמטיף ומוכיח, כמורם מעם, אלא להיפך. בשירים רבים שם המשורר את עצמו עפר תחת כפות רגלי האיש הפשוט, איש העמל והאדמה המולדת. ואפילו את הפגיעות בו מצדם של אנשים אלה הוא מקבל באהבה.

בשירו „בדל־עשב", שתרגומו פורסם ב„משא" ב־11 בדצמבר 1987, אומר המשורר: „אם אוכה בתגרה, אברי נכאבים, הריני סבור כי בדין הוא." את שירו להערכת עצמו של המשורר, „אי־אמונה בעצמך – הכרח", מסיים יבטושנקו בשורות דלהלן:

מוטב לחתוך ורידים במגלה,
לשכב שתוי על הספסל בפרק,
מלהרהר עד מחשבה מבהלה,
שיהיר־סגולה אתה, דגול, נבחר.

ברוך אמן משגע ואיש־הרוח,
שאת פסלו ינתץ במלא עצמו,
רעב, קופא מקר, אך לא רגוע
לאמונה משפלת בעצמו.

יבגני יבטושנקו

יורשיו של סטלין

דמם השיש.
דומם התנצנצה השמשה.
ודומם נצב המשמר,
ונושב נבר לאור יום.
הארון קצת עשן.
זרמה מתוכו נשימה,
כאשר הוא הוצא
מפתח המבזוליאון.
רצה הוא לזכר כל הדם
שהוציא אותו –
חילים טירונים צעירים מריאזאן, מקורסק,
כדי כח לצבר אחרי־כן,
להתלבש;
לחרג ממסגר
ולשים יד על כל מי שחושב לו.
הוא זממן זמם.
כמו בקש רק לנוח כמעט.
ואני פונה לשלטון
בתחנה עתירה:
להכפיל,
ולשלש המשמר על שאול זה מסגר,
לבל סטלין יקום
ועמו – העבר המבאיש.
כישר זרענו,
המקנו עפרות מתנבבה,
וכישר בקרנו,
טרי חלים בשרשרת,
הוא פחד מאגוג.
ידוי תבליות, לא פסר
כי הוזן נגלה מחיב גם טהר הדרך.
מרחיקראות היה,
בפי בלהטה, בתמרון.
ויורשים מרבים
השאיר הוא על כדור הארץ.
לי נדמה,
כאלו הצבי טלפון בארון.
וסטלין למישהו שוב את הוראותיו ירן.
לאן עוד נמתחים התילים מפקום קבורתו?
לא, סטלין קרה.
סבור כי למות יש תקנה.
אנחנו הוצאנו
מהמבזוליאון
אותו.
אך איך להוציא מיורשיו
את סטלין הבלתי־נבגע.
יש בין היורשים כרימם שמגלים בגנים
ובסתר חושבים
כי זוהי צרה שחלפה.
וישנם
שמשל במות את סטלין מגנים,
אך בלילות
אל ימים מהרים נפשם נכספת.
לא לשוא היום יורשיו של סטלין
בלבם לוקים.
הם שהיו אריתם מכבבים בעקים,
אינם שוכים לזמן
שבו המחנות ריקים,
והאולמות,
בהם שומעים שירים,
מלאים בגרים.
צו המולדת לי – לא לנוח ולא לשקט.
אף ארצנו בעוד עשן בסכנת כליה
כל עוד יורשיו של סטלין בחיים על אדמות,
יהא נדמה לי,
כי סטלין עוד במבזוליאון.

1962

עברית: שלמה אבן־שושן

★

שב אספת החברים
דממה לחגיגת שכרים.
זה, הידים שתמבכים,
לא יסורים אתכם הגריה,
שה הרימותם יד בעד
קיצת רגלי רעים מפרו
ונגר.
שוש השמים,
הארנו רק שתים,
שתי ידים.
זה, פתרים ומלקטים,
הנם אתם בולשביקים
אתם – לא צבא הרוולוציה,
אלא רק צבא הרוולוציה.
וגם אתם,
ידידי הטובים,
אתם
כשחשב לי רשת סוחים.
זה, הרב,
זה, הרב,
פעמים הרבה כל עוד אשמה,
התנגנה והסכה,
שבשי אתה –
לא אל ולא קדוש.
עוד לא מנינו כל המתים,
עוד קדם באה עת לתהלה,
אף במלת הרב –
יש אירואנים,
ובמלת משם –
עו ותהלה.

1957

עברית: שלמה אבן־שושן

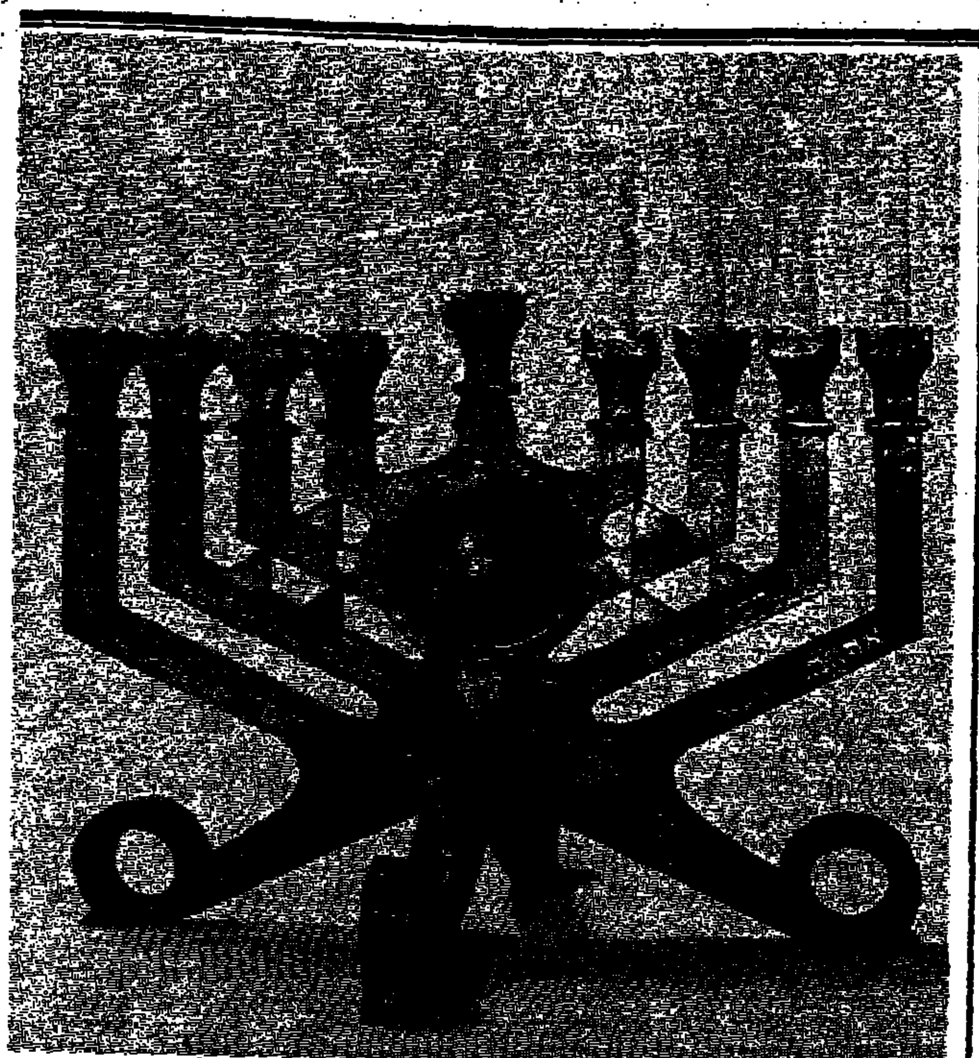

מאירים ברעם, חנוכיית „התפתנות"
(מתוך האלבום „חנוכיות גבריאל", הוצאת „ספרית פועלים", 1988)

הרבי והחסידים

עכשיו כבר מותר לגלות, ולהסיר את הלוט: בליל התקדש עם, משנודעו תוצאות הבחירות במדינת הציונים, יצאו החסידים בתרועות ובמחולות, כי הגדיל השם לעשות בעליונים, וכפליים בתחתונים, וכל העם רואים את הקולות, שיר המעלות, הגדיל השם חסדו עימנו, ויותר עם קדושת הרבי, היינו כחולמים, להוכיח קבל כל העמים, גויים להכעיס ומשומדים לתיאבון, עם כבד עוון, עד כמה ידו מגעת, לנו המגבעת ולו החכמה הדעת, ועוד מעט קם יטה ידו על עם ישראל, וקם לציון גואל, בנפש חפצה ולב צוהל, עימנו מיכאל רפאל וגבריאל, וגם אליהו, ילמדנו יהודי מי ומה הוא, ולפני כל המוני חסידיו ומעריציו, קו לקו צו לצו, רבנו יוליכנו קוממיות בארצנו לקודש הקודשים, באלפי מחולות ודרכים חרשים, נשגבים מדעת אנוש, צדיק הולך בראש, ולא כמו הציונים אנשי החולין, מה כי עליהם גלין, אין דברים ואין אומר, מתבוססים ושקועים בעולם החומר, אינסטרומנטים זרים מחפשים, טנקים ומטוסים, אניות ומחשבים, טילים ורובים, על נפשם אינם חסים, ללכת בדרכי הגויים, אשר לא עלתה כזאת על דעת מורה הדור, כי העולם הזה רק פרוזדור, ובכן, בשעה שאלפי חסידיו שתו ובכו ורקדו, פאה וזקן טנדו, נתעטף הרבי בטליתו, ונתאנח מעומק נשמתו, וביקש להוציא כל [illegible] המיר ולא שינה, כי מתורגמן החצר, לא יוסיף ולא יקצר:

יודע אני השם יתברך, שנסיון גדול אתה אומר לנסותנו היום הזה, אין נביא וחוזה, והעולם הזה נמאס ונבזה, ומי יאמר כי זו אתחלתא דגאולה, נשגבה ומעולה, היא דרך הבחירות, שאין בחירות אלא בחירה כפולה בטוב, בין מיעוט לרוב, ובין חומר לרוח, עד שהיום יפוח, ונסו הצללים, ונגבר חיילים, הארץ הבחירה תינתן לעם הבחירה, ובחרת בטוב וה"ל, כי רשימתנו כבוד התורה וסוכת דוד הקימה, היום הזה נהיית לעם, גוי נבון וחכם, וכל חסידיך מתפקדים בצבא השם, לא בחיל ולא בכוח, כי ברוחו כל המלקות, וחסידיך כהיום הזה לשון המאזניים, ישמעו כל ערלי האוזניים, חיים ומוות ביד הלשון, וחלילה וחס לשון הרע, צדיק השם מאוריו נפרע, ותרצים לשון להבל ולריק, במזימות ותחבולה (בלע"ז טריק), ובמאזניים תשקול כל חטאינו, כי מפניהם גלינו, ואת זו המתקראת בלשונם 'כנסת' גילינו, ואנו כל היום נעמול, ימין ושמאל, רק חול וחול, כי בידינו ניתנה ארץ, ולא ביד רשע, עם חסידיך נושע, אך מי יסתור את השרץ, ומי יאמר את מיסיך יבוא השטן, או משמאל יארוב לטרף, שמיר או פרס, כי כל מבוקשנו ניתן, ושליחנו יוצא ובא כחתן, ולא שיערנו כזאת מיום קום הציונות, הם המרבים במחיר – והם הקונים, מחזרים אחר צאן קדושים, להיות שרים וסגנים נדרשים, בכל משרד ומשרד, כל אחד נפקד, כי לנו הממשלה והמשרה, וגם יעקב עבדך עם המלאך שרה, וכסף וזהב כחול, חטאינו אתה תמחול, להיות כל ישיבותיך שלום, כי לשבך באנו עד הלום, וחסידיך מגנים בתים, ואינם חתים, מכיניהם מושלים ושרים, והם רבים ופרים, וממלאים את הארץ, אין צווחה ואין פרץ, כה אמר השר פרץ, ועוד מעט כל מבוקשנו בידינו, השם יתברך עדנו.

„והנה בעת כל מבוקשנו ניתן, מגדול ועד קטן, מה נצווה לחסידיך, מנער ועד זקן, ביום פקודה כי יבוא, נשערה מאוד סביבו. כל הימים היינו נתיניך ועושי דברך בלבד, דבר לא אבד, אך מה נעשה לאותנו הקטנה, שהכל כדברך נשתנה, להיות בידינו השררה, ולא נאמר לדבק רע, כי מה נאמר ביום מר תמהר, כי יתעשתו החילונים, סרבים וסלונים, ויאמרו לנו פנים בפנים:

„באנו בממשלה, כולה מכשלה, לא לנו תהיה, תאריך ימים ותחיה, כי יד השם בכל הארץ עברה, וניצחה וגברה, כל העם בציון צדיקים, לדבר גדולי התורה מוכים. קחו לכם גיבורי השם, מכל טוב לידיכם, לא רק החינוך כי גם הבריאות, ובבקשה, בלי צניעות, לכם התורה ולכם המשטרה, גם האוצר והמיסים, כמים לים מכסים, ולבל נשכח, לעולם תיקח, ועל פי עזיבה, לכם גם הדואר והשיכון, ושלכם החוץ והפנים וכל המפתחות בפנים. אך אם תסרבו לכל אלה בלב עיקש, לא תהיה זאת לנו למוקש, כי מקובל עלינו ומוסכם, מהתחיה ועד התקים, כי ראש וראשון – לכם יהיה משרד הבטחון, כי רק לשם הבטחון, נתן השם לכם הנצחון, ואם בטחון לנו תעניק, כל עם ישראל צדיק הוא, ואין כמו זו הפעולה, להביא במהרה בימינו הגאולה. כי רבה ידכם יותר מן המכבים, להכות באויבינו העצומים והרבים, לטהר המקדש, בנשק חדש, כי מלחמת השם כהיום הזה בלי חרב וחנית, רק בתפילה ותענית, ובמקום הרבות, השם יילחם לכם בישיבות, ועל טילים וכלי חבלה, תשיבו בתפילה, בתחינות קדושות ובכוונות, עד כלות הכוחות.

„כי מה נעשה בהתחכם החילונים, סרבים וסלונים, והיתה הסכנה לכף חובה, כי קרוב היום מאוד, שבר ושוד, ואנחנו כבר לא אנשי ביניים, [illegible] שיט (ומי יאמר אם שיט בקירבם או דבר אחר), שגם הם מתחזקים מחיל אל חיל ונקראים היום לתגוג, גוג ומגוג, אשרי המרבה לדאוג, ואנו בעוונותינו מה נעשה, מה יועיל הכסא, אם אותה גברת שולה, כולם ישעו לה, כי כלן כל הקצין, שמלה לך תהיי לנו קצין. וביום ההוא יזעזו השמים, כי שולה היא לשון המאזניים, ביניינו לבין יתר מתנגדיך, ומי יודך, בהיות בידה ההכרעה, ואבדה הטובה ובאה תחתיה רעה, גדולה ונוראה. גדולה המסה הזו ורב השבר, ענוים שחורים מכל עבר, רק תמימים מרקדים ברחובות, נותנים לצדיק כבוד, רואים התשלומים ולא את החובות, כי טוב להפסיד במערכות החול, בחירות שמן, לא קם מרדכי מפני המן, כי יש תקווה לחסידיך המעט הטובים, אך מה צ'אנס להם בהיות המלכות, כולה חובה בלי זכות. רק דוד היה צדיק מלפניך, לא שאול, ולא שלמה אשר עשה הרע בעיניך, וביום השלטון אורב השטן, לגדול ולקטן, כי הכסף יעוור עיני צדיקים, והדברים העתיקים. רק לאבותינו נתת את לוט, לאמור, אם הימין – ואשמאילה, ואם השמאל – ואימינה, ולמי נאמר אנו כדבר הזה ולמי נאמין, כולו כופר ומין, ובלי לוט, איכה נשלוט, ומי יתננו מופת גדול ורם, כגדולת אברהם".

וכשבאו חסידיו לשאול עצה מפי הצדיק כמעט חלשה דעתו, כי ידע שאין הבדל בין שמאל לימין, בין ימין לשמאל, אשרי המאמין, התפלל שיהיה מחר כיום אתמול, כי בפעם הבאה כעת חיה, לא תאחז בחסידיו אשיה, וטובים מגרשים שלושה, מחמישה, וחמישה טובים הם מאלף מתים, מי"ת, להרבות תאוה וחטא, ושררה ושלטנים, כי אלוקים חשבנו פורע, כל המוסיף גורע, ולמען תלמוד תורה, טוב כי ירחק מן השררה, ומחשבות זרות יגרש, יד השטן הדלוני מציתה אש, וילמד באהלו תורה ותלמוד, עמוד ועוד עמוד, עם כל צבאות השם, בלי פרס ובלי שוחד, הרחק משולה, ומגאולה, ומשרה דורון, וישב לבטח באין מחריד, בין קודש לחול מבדיל ומפריד, ובתורה יתמיד, בלי מגרשים בלי כנסת ובלי תיק בטחון, רק בלב נבון, ובמצוות השם יתאמן, אם לא תאמין לא תיאמן, כי זה התפקיד, לו השם העיד, עד בוא גואל לישראל במהרה בימינו אמן.

המלבה"ר: אהרן קומם

„משורר מטעם" או „סל קניות"

מאת ד. מעיין

מסביב למדורת קומזיץ בכיכר ישב יבטושנקו כחבורת בעשרים נערים ונערות, באחד הימים של שנת 1973, ימי שלטונו של ברז'נייב. אחת הנערות, צעירה כבת 18, הניעה להרים כוס לחיי סטאלין.

„הזדעזעתי", סיפר יבטושנקו, ו„שאלתי מדוע?"

„מפני שאז כל האנשים האמינו בסטאלין ובזכות אמונתם זו הם ניצחו", השיבה הנערה.

„והאם את יודעת כמה אנשים נעצרו בתקופת שלטונו של סטאלין?" שאל יבטושנקו.

„20, או 30", השיבה הנערה.

סטודנטים אחרים, בני גילה של הנערה, ישבו סביב למדורה ואף הם נשאלו אותה שאלה.

„אולי 200", אמר צעיר אחד.

„אולי 2000", אמרה נערה אחרת.

רק סטודנט אחד מתוך החבורה אמר: „נדמה לי שקרוב ל־10000".

כאשר אמר להם יבטושנקו, שמדובר לא באלפים אלא במיליונים, סירבו הצעירים להאמין לו.

„האם קראתם את הפואמה שלי, „יורשיו של סטאלין"?" שאל יבטושנקו.

„והאם באמת כתבת פואמה כזו?" שאלה נערה, „ואיפה פורסם השיר?"

„ב„פראבדה", בשנת 1962", השיב יבטושנקו.

„אבל אז הייתי רק ילדה בת שמונה", אמרה הנערה במבוכתה.

„לפתע הבנתי – כתב יבטושנקו שנה לאחר אותה שיחה – יותר מתמיד, כי לדור הצעיר אין היום מקורות כלשהם בשביל לדעת את האמת הטראגית על הימים ההם, מפני שאינם יכולים לקרוא על כך בספרים או בספרי־לימוד. גם כאשר מתפרסמים בעתונים מאמרים על גיבורי המהפיכה שלנו שניספו בימי הדיכוי הסטאליניסטיים לא נאמר בהם דבר על סיבות מותם. בספר של (צוטים) מבולשטאט, שיצא לאחרונה זה עתה, אין איזכור כלשהו לדרך שבה מצא את מותו – בעיניים במתנה ריקה. את האמת מחליפה השתיקה, והשתיקה אינה אלא שקר".

„יורשיו של סטאלין" פורסם ב„פראבדה" ב־21 באוקטובר 1962, יום לפני פרוץ משבר הטילים הסובייטיים בקובה, כשהעולם עמד על סף מלחמה גרעינית.

העיתוי היה מקרי. בראיון ב„ניו־יורק טיימס", לפני שבוע, הזכיר יבטושנקו, כי כבר ב־1952 כתב שיר נגד הסטאליניזם, כאשר סטאלין היה עוד בחיים ובשלטון. „לפני שהיתה תנועה של דיסידנטים, היה יבטושנקו".

★

התדמית של „משורר מטעם", „משורר החצר", „משורר הסימסר" רדפה ורודפת את יבטושנקו מאז נחשב לבן טיפוחיו של חרושצ'וב – ועתה לבן חסותו ושופרו של גורבצ'וב: ואילו הוא, באחד משיריו, תיאר את עצמו כ„סל קניות בדוש בכל הקצים שבעולם".

בעידן ההפשרה של חרושצ'וב פירסם יבטושנקו את „באבי יאר", אבל לאחר הפרסום היה גם חרושצ'וב בין מותחי הביקורת על השיר.

בפגישה של סופרים ואמנים עם מנהיגי המפלגה הקומוניסטית, במארס 1963, תקף חרושצ'וב את האוונגרדיסטים באמנות. הוא שיבח שירים אחרים של יבטושנקו, מתח ביקורת על „באבי יאר" ואמר, בין השאר: „המשורר (יבטושנקו) הוא עדיין אדם צעיר, עדיין אינו תמים, כנראה, הרבה עניינים שבפוליטיקה מבלבלים, מתנודד. אינו יציב בהשקפותיו בשאלות האמנות, אך השקעו בטושב הוורשה [illegible] יודע להתגבר על אי־יציבותו, והייתי רוצה לייעץ לחבר יבטושנקו, ולסופרים צעירים אחרים, להוקיר את אמון ההמונים, לא להפוך מבטיות אליות, לא להתגלגל להלך־רוחם וטעמם של הקוראים. אל תחפש מה יאמרו עליך אויבים, הוכח עליך להכיר ולדעת, שאם אנו מבקרים אותך על גישה מקטרגת עקרוניות, הרי המתנגדים מתחילים לשבח אותך. אם מתנגדי מפלגתנו מתחילים להלל אותך על יצירות הרצויות להם, יתחיל העם בצדק, לשחוק עליך ביקורת. כפר, איפוא, מה רצוי לך יותר".

באותו זמן פורסמה ה„אוטוביוגרפיה בטרם עת" של יבטושנקו בשבועון הצרפתי „ל'אכספרס" (תרגום עברי הובא גם ב„דבר השבוע") ה„אוטוביוגרפיה" לא פורסמה במקור בבריה"מ ופרסומה בצרפת עורר ביקורת חריפה על יבטושנקו והוקעה של מעשהו.

יבטושנקו הביע צער ואמר: „במעשי הבינותי פעמים רבות כ„משורר שקלל על־ידי הכיבור הנרוסה". לא אות הוקעתי בחוץ־לארץ את מוצאי הריבה. ה„אוטוביוגרפיה" ביקשתי להראות, שמעולם לא הייתי „משורר שקלל על־י [illegible] אביבה: האהובה, שהאידיאולוגיה של הקומוניזם [illegible] נכתבה בחפזון רב מדי, מרובים בה ניסוחים בלתי־מדוייקים, פרטים בלתי נחוצים, חוסר צניעות... בקראי בה שוב, רואה אני בה בעת הרבה בן השטחי, המבוסה. – מן הבלתי צנוע, עיקר שגיאתי היא, שהחזתי ריעתי מתבטאותיה של העתונות בחוץ־לארץ ועל כך נענשתי קשות. השבועון הצרפתי ביקשני לאוטוביוגרפיה שלי בזכויות מפעליות, פירסם מאמרי להוראי, שבהם נתן לאוטוביוגרפיה משמעות, שאני לא רציתי לשוות לה. רוצבה זו הוכיחה לי עוד פעם, לידי מה מביאה אותי קלות־דעתי המתמדת... רוצה אני להשר ולומר: עשיתי ביקשה ללא תקנה. אני מרגיש כי אשמה כבדה רובצת על כתפי. שוב רשב ששרור אני בעתה אחריות כבדה שנשאו בה כל סופר סובייטי, ומכיון, אין זו לגבי ידידי מליצה ריקה, הרבה חודשי התייסרתי במשך הימים האלה. זה בשבילי לקח לכל ימי. רוצה אני להבטיח לקולקטיב הסופרים, שהבינותי את שגיאותי במלואן. ידועתי לעשוסה במלוא הכוחי ואשתדל לתקנה בכל עבודתי בעתיד" (שלמה אבן־שושן, „על המבוכה", עמ' 142–140).

בזכרונותיו של חרושצ'וב, שהבריחו למערב והודחו לאחר הדחתו, כתב המנהיג הסובייטי המודח: „אשר לשיריו של יבטושנקו, לא קראתי את כולם, אבל אני אוהב רבים מאלה שקראתי. הוא כתב שיר מרשים על גישת העם הרוסי למלחמה, שיר שהלוקן תקרא „האם הרוסים רוצים מלחמה?" איני יודע מדוע שיריו אינם מבוצעים יותר. אנשים אחרים ביקרו את שירו על המלחמה וטענו כי הוא פוסל את המלחמה ומפרק את החיילים שלנו מנשקם. איני מסכים כך. אני חושב שזהו שיר מצוין. הוא אומר שאנו הרוסים איננו רוצים במלחמה, אבל גם מזהיר, שאם זו תיכפה עלינו לא נהסס להנחית מכה־נגד מוחצת.

„בכלל אני חושב שיבטושנקו הוא משורר בעל כשרון ואדם טוב. כמובן יש לו קו אופי פרוע, שאינו ניתן לשליטה, ואפילו אליו. אבל הוא אינו ניתן לשליטה רק מנקודת־ראות אריסטוקרטית. במלים אחרות, הוא לא יתאים את עצמו למסגרת שתיקבע על־ידי צנזור – לומר צא כמות, למסגרת שנקבעה על־ידי אלה שהיו רוצים שכישרונו יהליך ויצעל את הקצבות".

עד כאן חרושצ'וב. ואילו בימי שלטונו של ברז'נייב, נקלע יבטושנקו למשבר בימי הפלישה הסובייטית לצ'כוסלובקיה. בביקורו האחרון בניו־יורק, כחודש שעבר, כלל בערב שירה פואמה שלא השמיעה הרבה במערב אשר נכתבה בשנת 1968 במחאה על הפלישה. בתרגום חופשי: „אני פונה אל באבור / בבקשה אחת ויחידה / על מבטו הלי כבי / יתנב, לקפשה / פטר חסי נמחץ / ע"י טנקים רוסים בפראג".

לאחר הפלישה אפילו יוחסה ליבטושנקו מחאה בכתב – מברק ששלח לברז'נייב, באוגוסט 1968, ובו כתב בין השאר: „אינני יודע איך לישון, אינני יודע איך להמשיך לחיות. כל מה שאני יודע הוא שמוטלת עלי חובה מוסרית להביע בפניך את רגשותי. אני משוכנע בעמקי לבי שפעולתנו בצ'כוסלובקיה היא מיקרה טראגי ומכה מרה לידידות הסובייטית־צ'כית ולתנועה הקומוניסטית העולמית... גם טרגדיה אישית, מפני שיש לי ידידים אישיים רבים בצ'כוסלובקיה. ואינני יודע איך אוכל להביט בעיניהם אם עוד אתראה אתם אי פעם".

על אף השיר המברק לא „נמחק" יבטושנקו ע"י המאורעות בעקבות הפלישה לפראג ועורר בשל כך מריחות נגד. הוא הוסיף לשוטט בעולם ומבקריו טענו כי הוא נהנה מזכויות־יתר שנשללו מאלה שלהם לשון צמצום הנבואה בבריה"מ. על כך אומר יבטושנקו: „איש לא נתן לי דבר. השגתי זאת בעצמי. אני כמו שוברת־קרח היוצאת אל הים ומפלסת את הדרך לאניות נוספות. איך תוכל לומר שלשוברת־קרח ניתנה זכות לשבור את הקרח?"

★

בביקוריו הרבים במערב מצוי יבטושנקו תמיד בעמדה של התגוננות. מראיין אמריקאי אחר מפו כלפיו, כי במחאה „תחת כראסקי" תיאר בבעבים וחדים את ניצולם של קוברי כמייב לבניית תחנת הכוח של כראסנק. „משורר המשאר את הפירוש בעבודת־פרך אינו ראוי לשם משורר", הגיב יבטושנקו. „השיר שלי הוא גינוי כל צורה של עבדות, החל בפירמידות במצרים ועד לפרוגייה של מחנות סטאלין בסיביר".

יבטושנקו רואה גם את טענתו של אותו עיתונאי, כי הוא קורא את שירו „באבי יאר" בשתי גירסות שונות: אחת בבריה"מ ואחת בחוץ־לארץ. „בכל מקום אני קורא אותו נוסח של השיר, שנכלל בכרך השני של שירי, שראה אור בבריה"מ בשנת 1984, והוא זהה לכל התרגומים לשיר שפורסמו בעולם" – משיב יבטושנקו. בשנת 1964 – הוא מוסיף – כלל לבקשתו של דימיטרי שוסטקוביץ בסימפוניה ה־13 של המלחין ארבע שורות על הרוסים והאוקראינים שניסו עם היהודים בבאבי יאר, שהיו זו „מציאות היסטורית". אבל תוספת זו מתייחסת רק לסימפוניה ומעולם לא הודפסה ולא הוקראה על־ידי".

על הטענה שהוא „תומך קנאי במדיניות הסובייטית הרשמית" וכי כתב „במיות אדירות של שירים רשמיים", אומר יבטושנקו „בעיני, המילים „משורר" ו„רשמי" אינם יכולים להתחבר זו עם זו... לכבוד הוא לי להיות „תומך קנאי" בשלום ונגד מלחמה קרה".

בפופולריות הרבה שלו רואה יבטושנקו הגנה וקללה כאחת. היא הגנה עליו מפני סנקציות פוליטיות, אבל גם ליבתה יריבות נמשכת עם חבריו הסופרים, בעיקר עם הסופרים הגולים במערב. „פופולריות וכשרון אינם אותו דבר, אבל משוררים אחרים אינם יכולים לסלוח למשוררים אחרים על שהם פופולריים מאוד. זהו עניין פסיכולוגי".

במאי 1987 התפטר המשורר יוסף ברודסקי, חתן פרס נובל לספרות, מהאקדמיה האמריקאית המכון לאמנות ולספרות במחאה על חברות כבוד שהעניקה האקדמיה ליבטושנקו. „אינני יכול להמשיך במצפון נקי בחברותי בארגון שחותר להלוחין על ישרותי", אמר ברודסקי. „יבטושנקו הוא שבשבת: הוא מידה אבנים רק לעבר יעדים שאושרו הותרו רשמית. קבלתו כחבר כבוד באקדמיה האמריקאית, כאילו הוא מייצג את כל המשוררים הרוסים, היא בעיני מעשה לא נאה ושערורייתי".

המשוררת הצעירה אירינה רטושינסקיה, ששוחררה מכלאה בבריה"מ והיגרה לבריטניה, טוענת כי יבטושנקו הוא „משורר רשמי", „משורר מטעם".

ואסילי אקסיונוב, אף הוא סופר גולה המתגורר בוואשינגטון, סירב לקיים כל מגע עם יבטושנקו בשנים האחרונות ולגלג על נאומו של יבטושנקו בכינוס של סופרים רוסים בדצמבר 1985, שקטעים ממנו הושמטו בנוסח שפורסם ב„ליטראטורניה גאזטה" והוא פורסם במלואו ב„ניו־יורק טיימס" (תרגומו פורסם ב„משא" ב־14

(המשך בעמוד הבא)

יבטושנקו כשוטטאי תמהוני בסרטו „גן ילדים"

יבגני יבטושנקו

„ניהיליסט"

לבש הוא ג'ינס צרים,
את המינגוי קרא,
„זה טעם של זרים" –
הטיף האב מרה.

בתם הוא התנכח,
לא חת ולא נסוג,
מנגד את גרסימוב
טען לפיקסו.

צער את הקרובים,
עוברי יצור שלוים.
רב עמם לא פעם
על סגנון וטעם.

השיבו הקרובים:
„במורה אל תרבעו"
דאב לב הקרובים
„הוא ניהיליסט משבע".

משלחת חקר לצפון –
יצא בחבורתה.
ספור חיין של הבחור
בלי טעם כלל – נקטע.

קבר יש צנוע
על סלע משפע.
בהושיעו לרע
– ה„ניהיליסט" נספה.

ביומנו עינתי,
דפיו אור מהלים.
מה טעם, לא הבנתי,
בנתנו „ניהיליסט".

עברית: אריה אהרוני

(פורסם, לראשונה, ב„משא" ב־17 במארס 1961)

מעמדו של הפועל בתלמוד

מאת שולמית ולר

מאיר איילי, „פועלים ואומנים – מלאכתם ומעמדם בספרות חז"ל", יד לתלמוד, הוצאת „מסדה", 253 עמ'.

לומד או חוקר המבקש למצוא בספרות חז"ל דיונים מפורטים בעניינים ערכיים, או בבעיות תכלותיות, יתקשה למצוא את מבוקשו. מקורות חז"ל הם קצרים ותמציתיים, ומרים בהם דברים מפורשים על הרקע ההיסטורי, הסוציאלי-פילוסופי, וכדי לגרום למערכת שלימה ואחידה, יש לשרות טירחה מרובה. מה גם שחכמים שונים נוקטים גישות שונות לכל נושא כמעט, וכדי להבהיר את הרקע לכל גישה, יש להתקד את התנאים שבהם חיו ופעלו החכמים מבחינה כלכלית, סוציולוגית ופוליטית, ואת הסביבה התרבותית שסבבה אותם. מאיר איילי, במחקר זה, בחר בשורת נושאים, שהם ללא ספק מרכזיים בחברה התרבותית בישראל של היום לא פחות משהיו בחברה היהודית בתקופת המשנה והתלמוד, ועשה מחקר מקיף ומעמיק על מגוון הדעות של חז"ל בנושאים אלה.

במחקרו צירף איילי את מקורות חז"ל שבשני התלמודים למערכת שלימה, הבנה תמונה ברורה של מצב העבודה והעובדים וההתייחסות אליהם בתקופת המשנה והתלמוד. לשם כך אסף את המקורות הדנים בכל נושא ותת-נושא, הצביע על הגישות השונות, מיין את המקורות לפיהן, וחקר את הרקע הפוליטי, הכלכלי והחברתי, שמתוכו נוצרו. כן השווה את גישותיהם של החכמים בכל אחד מהנושאים הנחקרים לגישות שבאו לידי ביטוי בספרות המקראית, ולמנהגים ולגישות שרווחו בחברה היוונית, ההלניסטית והרומית.

במחקר מקיף זה מצויים מספר חידושים מרתקים הראויים לתשומת לב מיוחדת, וכן השגות מבוססות היטב על דעות מקובלות של חוקרים בעניינים שונים. להלן אסקור את הנושאים השונים הנדונים במסגרת המחקר לפי סדר הפרקים בספר, ואצביע על מקצת החידושים וההשגות שבכל פרק ופרק.

בפרק הראשון, „האומן והפועל", נחקרים המונחים „אומן" ו„פועל" והיחס שביניהם. בעוד כאן דיון מקיף על מעמדו של האומן (שהיום אנו קוראים לו „בעל מלאכה") ומוצאו, ועל הקשר בין התמורות שחלו במעמד האומן ובין התהליך הכללי-חברתי של העיור. האומנים המוזכרים בתלמוד (ביתר הרחבה בנספח א שבסוף הספר) ונערכת הבחנה דקה ביניהם. בהמשך יש דיון על תנאי העבודה של האומן, שבמסגרתו נסקרים שכר האומנות לזה של הפועל השכיר, שעות העבודה, מקום העבודה וכלים הנזכרות. אחר כך דן המחבר על מעמדו של הפועל השכיר והוכיח, כי הכינוי „פועל" בספרות חז"ל הוא יחודי לפועל השכיר במקצועו: הוא חלק על דעתם של כמה מן החוקרים הקודמים, שהבדילו בין מעמד הפועלים ובין מעמד השכירים, וקובע, כי הכינויים „פועל" ו„אומן" מציינים את תחומי העבודה, ואילו הכינוי „שכיר" מצביע על מצבו החוקי של הפועל ועל תלותו בבעל הבית. בחלק זה של הפרק מתברר מה היה הרקע ההיסטורי-כלכלי לצמיחתו ולהתהוותו של מעמד הפועלים השכירים, וכן מובאת סקירה על כינויים שונים לפועל השכיר, שבמסגרתה נבחן הכינוי „לקיט" בצורה חדשה ומעניינת, מתוך השוואה פילולוגית ומשמעותית עם המערכת הנוטית שבספרות העתיקה. במרכזן נבחנים כאן ומנותחים המושגים „קבלן, קבלנות", „בעל הבית" והיחס עם בני ביתו, ומוסבר הכינוי „אריס" על סוגיו השונים.

הפרק השני דן במעמד הכלכלי של הפועל השכיר. בעיקר מרוכז של שכר יומו, סל מזונותיו וזיקף המזונה על פי המקורות שלנו והשוואתם עם מקורות הלניסטיים ורומיים בעיקר, ומצביעים על כך, כמה היה הפועל השכיר עני מרוד, ונהלו היה מר, אם נשאר מובטל, או כשבעל הבית לא שילם שכרו בזמנו. על רקע זה מתבארות האזהרות הרבות שהזהירו התורה וחכמי התלמוד מפני הלנת שכר. שכר הדינר ליום עבודה לא היה תקף בכל המקומות, הוא היה תלוי, כבכל העולם העתיק, בתנודות של אינפלציות ודוואלואציות, וגם בהיצע ובביקוש על פי עונות העבודה. במצב הקשה של הפועל היה עוד מיוחד להסכמת מזון שניתנו לפועל בתוקף לשכרו.

מה היו היחסים בין הפועל לבעל הבית בתשיפת היחסים האלה עוסק הפרק השלישי. בדרך כלל התקבצו הפועלים השכם בבוקר בשוק וחיכו לשכירתם. שעות העבודה היו מהבוקר עד הלילה, אבל התפתחו מנהגים מקומיים, לקיצור או להארכת יום העבודה, והם שקבעו מבחינה משפטית, וההלכה נתנה את הסכמתה על כך. להלן עוסק המחבר בשיעבוד כוחו וזמנו של הפועל לבעל הבית במשך זמן עבודתו ומצביע על היסלחותם של חכמינו בין שמירת האינטרסים של הפועל ובין שמירת האינטרסים של בעל הבית, לגבי קליעת הפסקת העבודה במקרים של הטעיה ואי ביצוע ההסכם. מאיר איילי מדגיש את השיטות מאמרו של רב, כי „פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום", מתוך גישה פילוסופית-דתית מיוחדת לרעיון החירות; רעיון המשוקע בעולם המחשבה של חז"ל. המחבר חולק, בהמשך הפרק, על חוקרים שהפריזו בתיאור יחסים אידיליים בין בעל הבית לשכירו.

נושאו של הפרק הרביעי הוא ההתייחסות של חכמינו כלפי העבודה. כבר קודם, לכן, הקדיש מאיר איילי מחקרים אחדים לבעיה הזאת, שחוקרים המוספים שתים עסקו בה בגישה מגמתית, וממילא הפריזו לצד זה או לצד אחר, איש איש לפי עמדה שקבע מראש. מחברנו משתדל לברוק ולבאר את המקורות בשיטה היסטורית-ביקורתית. מסתבר, שבשעה שחכמים העלו את הערכתה של המלאכה למעלה גבוהה, ותלמד הרגשת תועלתיותה נתנו לה גם משמעות מוסרית ודתית, נמצאו גם חכמים שהסתייגו מהערכה הזאת, כשהעיסוק בתלמוד תורה עמד לרשות כמעלה הגבוהה ביותר, ואין לאדם העוסק בתורה לדאוג לפרנסתו, אלא ישים מבטחו בה. בין השאר השתמשו שתי האסכולות במשל אחד, כדי להוכיח כל אחת את צדקת גישתה: כמשל החיות (המובא גם בברית החדשה, שאינן עוסקות במלאכה ופרנסתן מגויה להן משמים). מסיקים אלה מכוח קל-וחומר, שהאדם לא כל שכן שאינו צריך לדאוג, מה יאכל מחר; ואילו אחרים מסיקים מכאן חשיבותה של המלאכה, שהרי ניתנה רק לבני אדם ולא לחיות, שביניהן לא תמצא אימר או קייט או כורם. עם כל הזהירות המגרית הנהוגה כאן, מסיק המחבר מריבוי הדרשות ועוצמתן בחשיבותה של העבודה בתלמודים ובמדרשים, בהלכה ובאגדה ובמשל, כי אכן היתה זאת השקפה השלטת בין חכמי ישראל, ואילו אותם החכמים, שהסתייגו מגישה הזאת, היו במיעוט מבוטל. איילי גם בוחן מחדש את השוואה שעשו כמה מהחוקרים בין ההערכה שניתנה לעבודה, גם השכירה, בישראל, ובין היחס המזלזל בעולם היווני הרומי, שמלאכתו נעשתה ברובה על ידי עבדים, וממילא אינה ראויה לבני חורין. גם כאן מזהיר המחבר מפני הפרזות והכללות.

אפשר לטעון, שהיה קיים בעם עולם עריפויות של מלאכות מבוזרות ונמיות. מרבייתם של החכמים אין לקבוע זאת כאמון הר-כפוטע, פרט לגבי מלאכות בזויות, ולדעת המחבר, גם פה שמצוי על ידם יש לשקול על רקע רוח ומקומו של המחבר. כי למשל, אם יש הנוליטיות כתהיה מפני מלאכת הבורסי מוממת בזבנות, כמאגו עדות של רבי ישמעאל על אביו, רבי יוסי, שלוא שלוה עוקרה, תלכן מתקשר אותו קשה, כו מן המחבר בחכמים, אשר בעצמם עסקו במלאכות שונות ומגוונות, ואפילו בעבודה שכירה, ולנושא זה הוא מקדיש נספח שלם, בו הוא מונה את כל אלה מבין חכמי התלמוד, אשר עסקו במלאכות, או שיוחסו להם עיסוק במלאכה כשל כינויים, הבינוני למשקל, אין כל הוכחה שאכן עסקו בה. כך למשל, לא כתוען בשם מקום, שר' יוחנן בר נפחא ור' יצחק נפחא, אכן נפחים היו. הוא הדין לגבי ר' יוחנן הסנדלר.

לדעת איילי, מתקני נעליים וסנדלים כלל לא כונו בתלמוד בכינוי „סנדלר", אלא „רצען" או „אושכפאי", וממילא יש למצוא הסבר אחר לכינויו זה של תלמיד ר' עקיבא.

ברכה מיוחדת יש בנספחים אחרים שבסוף הספר. הנספח הראשון, „כינויי עיסוקים המוזכרים בספרות חז"ל" מכיל יותר מ־200 כינויים, שעל כמה מהם נמצאים כאן מחקרים ראשוניים וחדשניים, ולכולם מובאים ביאורים מודרניים והחידים ומראי מקומות למקורם בספרות התלמוד והמדרש. נספח זה השני (על חכמים שיוחסו להם מלאכות), הוא בבחינת חידוש חשוב, שישמש כלי עזר ממדרגה ראשונה ללומדים ולחוקרים. בשני נספחים נוספים מובא מבחר מקורות נוספים בעניין תנאי העבודה והיחסים שבין בעל הבית ובין הפועל, וכן ילקוט של מבחר דברי אגדה, משל ופתגם, נוספים על אלה שכבר הוכחו בגוף הספר.

בסוף הספר מצויים מפתחות מרעיים מפתחים מודרניים ובוחריים, המסייעים ללומד ולמעיין להיצבא בספר ולמצוא בו נושאים מסוימים על פי התעניינותו. ולסיום יש לציין את צורתו החיצונית הנאה של הספר, הדפוס הקריא והתבנית מרהיבת העין, שלא הורגלנו להם בספרים מסוג זה.

כל הדברים שציינו לעיל מביאים ספר זה – שזכה באחרונה בפרס חשוב לספרות תורנית וחכמת ישראל – בראש רשימת הספרים, שכל המתעניין בתקופת המשנה והתלמוד יבקש לכלול בספרייתו.

(המחברת היא בעלת תואר דוקטור בספרות התלמוד מטעם הסמינר התיאולוגי היהודי בניו-יורק ומרצה לתלמוד בבית למורשת ישראל ב„אורנים")

„משורר מטעם" או „סל קניות"

(המשך מהעמוד הקודם)

בפברואר 1986, אקסיונוב המשיל את הבואו ל„בורשט" – התבשיל הרוסי שיבטושנקו עצמו השווה את אופן הכנתו לדרך יצירתו הספרותית – אלא ש„התבשיל הדרוש מבושל לא רק עם הרוטב הדל".

יבטושנקו נפגע מהתקפות אלה. לדבריו הוא התייצב למען שחרורה של רטושינסקיה מן הכלא והגן על אקסיונוב ואחרים שגורשו מאגודת הסופרים בברה"מ. כלפי אלה המאשימים אותו היום בסחר-לב במאבק נגד הדיכוי לפני ה„גלאסנוסט", הוא מטיח: „אין להם שום הוכחה, שום עדות. במובן זה הם ילדי התרבות הסובייטית, אפילו באנטי-סובייטיות שלהם. זה מאוד סובייטי להאשים בלי הוכחה".

בראיון בשידור הרוסי של הבי.בי.סי., באוגוסט אשתקד, אמר יבטושנקו, כי החלוקה בין הספרות הרוסית בגולה לבין הספרות הרוסית בברה"מ תתבטל כאשר הסופרים המהגרים „יבואו אלינו במצפון נקי וידיים נקיות, יבואו אלינו כדרך איש אל רעהו, במקום להתמכר להצהרות פוליטיות קיצוניות". בתגובה על כך הגיב אחד, כי „שנים רבות, שתהליכים ספרותיים בברה"מ תלויים באידיאולוגיה הסובייטית וכי רק הנאמנים למנגנון הסובייטי ראויים להדפס".

★

יבטושנקו מאמין, שהשירה ילדה את ה„גלאסנוסט". לטעמו מאמין מיכאל גורבצ'וב, המנהיג הפוליטי העיקרי הפועל כיום בברה"מ (מחבר המחזה „הדיקטטורה של המצפון"), כי „התהליכות מצד הספרות אין די בהן. רק עבודות עשויות לשכנע את הספקנים לשנות את גישתם".

במאמר שפירסם בשבועון האמריקאי „טיים" בפברואר 1987 העיד על עצמו יבטושנקו, שכבנותיו אכזבותיו המרות בעבר השפיעו על שיפוטו על ה„גלאסנוסט" וה„פרסטרויקה". הוא היסס לצפות „עתיד ורוד, אבל שברות הן עקבות הן עיקבות כפור". לדבריו, ברה"מ מתחילה לגלות סימנים של בגרות פוליטית, וסימן ראשון לבגרותה של חברה הוא הסתכלות. יבטושנקו סבור, כי האמנות הסובייטית היא בעידן של פרה-רנסאנס. הסופרים יודעים איך להילחם למען ה„גלאסנוסט" ולמען זכותו של אדם לדעה משלו. „ה„גלאסנוסט" זה אנחנו. נלחמנו למענה שנים רבות. לדבריהם של משוררים בברה"מ האזינו בעבר ועתה מקשיבים להם יותר מתמיד".

יחד עם אנדרי ווזנסנסקי, חברו לדרך משנות ה־60, פעל יבטושנקו למען שיחרור שמו של פסטרנק והוא מסייע לאנדרי סאחארוב באיסוף כספים להקמת אנדרטה לזכר קרבנותיו של סטאלין. ביוני 1987, לאחר ביקור אצל אלמנתו של בוכארין, כתב את השיר „אלמנתו של בוכארין", שנועד לסייע למסע לשיקומו של בוכארין ולהוקעתו של סטאלין. בנובמבר של אותה שנה כתב את „אנדרטות שעדיין לא הוקמו" ובו קרא להקים אנדרטות ציבוריות לזכר הקרבנות הסטאליניסטיים. בתגובה על שיר זה הגיעו מכתבים נזעמים ל„איזבסטיה". אחד מהם הציע שיבטושנקו יישלח – „במיטב האופנה הסטאליניסטית" – לסיביר שממנה בא. השיר „אלמנת בוכארין" עורר מחלוקת גדולה יותר. השיר עמד להתפרסם ב„אוגוניוק", אך פרסומו נדחה והוא הוקרא על-ידי יבטושנקו בערב שירה, שאורגן על-ידי השבועון האמור.

יבטושנקו חרד לגורל ה„גלאסנוסט" וה„פרסטרויקה". הוא „חבר מפלגת הפרסטרויקה" ובמאמר ב„ליטראטורניה גאזטה", במאי השנה, הוא הודה: „בני עמנו רוצים את ה„פרסטרויקה" בפתרונותיה האחרונה, בכך שאנו צופים מן הצד לראות מי ניצח". הוא יוצא נגד הפאסיביות והסיראותאים של אלה הטוענים: „אני אדם קטן, מה אני יכול לעשות? מי שטוען שהוא אדם קטן ואינו יכול לעשות דבר, אין לו זכות להתאונן. חברה המרשה מעשי פשע משתתפת במידה מסויימת בעשייתם".

בפתח אותו נאום בכינוס של סופרים רוסים, בדצמבר 1985, ציטט יבטושנקו את טולסטוי: „המוטו שהייתי נותן להיסטוריה, זו היתה לשנו – אין אני מסתיר מאומה. אין די בכך שאינך משקר, עליך לשאוף לכך שלא תשקר במובן השלילי, בשתיקה".

יבטושנקו קורא לשומעיו ל„עימות ללא מורא עם העבר", כי רק הוא „עשוי להניב פתרון אמיץ לבעיות ההווה, הפתרון הנכון היחיד... אומה המתירה לעצמה לנתח את שגיאותיה ההיסטוריות שלה שומטת בעוז-לב את הנשק האידיאולוגי מידי אויביה, שכן אין להכריעה עוד מבחינה רוחנית... רק אי-השתקה ואי-ההדחקה במולדתנו שלנו עשויות להעניק לנו את הזכות המוסרית להיות אנטי-רוסלנים... ואת מהותו האמיתית של מצפון אנושי סוציאליסטי".

יבטושנקו רגיש מאוד לקולות במערב נגד התערבותו ב„עניינים פנימיים" של מדינות אחרות, לעומת „גילויים קונפורמיסטיים" מצדו לגבי הנעשה בברה"מ. בראיון ל„ניו יורק טיימס", בפברואר 1986, לרגל הקרנת סרטו הראשון „גן הילדים", הגן יבטושנקו על תדמיתו. „תדמיתי נשתנתה רק בכמה עתונים מערביים ולא בעיני הקוראים שלי. מעולם לא האמנתי ש„מוקד הרוע העולמי" הוא רק במדינה אחת. הצדדים האפלים של החיים האנושיים, הצדדים השליליים ביותר של הפסיכולוגיה האנושית מפותחים במדינות שונות. אבל סופר זכאי לכתוב על מדינות אחרות – את האמת האכזרית והלא-רצויה – רק אם הוא כותב את האמת על ארצו שלו. אלמלא כתבתי את „באבי יאר", או את „יורשי סטאלין", לא היתה לי זכות לכתוב שירים בגנות המלחמה בוויטנאם".

עתה – הוא אומר בראיון – כשהעתונות בברה"מ זכתה ביותר חופש הוא נהנה מן האפשרות להביע את רעיונותיו בפרוזה, בלי להזדקק ל„מטאפורות ולדימויים מתוחכמים". עתה – „אנו המשוררים יכולים להוריד מעל כתפינו הרבה משימות עתונאיות ולהעבירן אל העתונאים. אם יש לנו עכשיו עתונאים טובים, עלינו לעזוב את התחום הזה ולחזור לדברים אחרים – לפסיכולוגיה, לפילוסופיה ולנושאים מטאפיסיים יותר".

יבטושנקו מוציא עתה לאור ספר צילום ומחפש סיוע להפקת סרט שני. על השלב הנוכחי בחייו הוא אומר: „עת סיכום. ניקוי הארכיון". והשירה – תבנית לפואמה ארוכה על האהבה.

ספר בימוי

מאת אוריאל זוהר

דן אוריין, „מהמחזה להצגתה", הוצאת „אור-עם", תשמ"ט/1988; 171 עמ'.

דן אוריין יצא הפעם למשימה קשה, הכנת הבמאי לעבודתו עם חומרי התיאטרון הבסיסיים. זה איננו פרוזה, זהו ספר ראשון בארץ, המדריך את תלמידי הבימוי וגם את הבמאים הותיקים המקצועיים. אין כוונתו של אוריין רק להנך, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בעמוד הכריכה: „הספר מיועד ללומדים את נושא התיאטרון בבתי-הספר התיכוניים, בסמינרים, במכללות לבמאים ובמסלולים להכשרת מורים באוניברסיטאות. לתלמידי ספרות מוצעים כאן שיטה וכיוונים בקריאת מחזות שבתוכנית הלימודים של בית-הספר התיכון ושל חוגים לספרות במכללות ובאוניברסיטאות". זהו הציבור שאליו פונה אוריין באופן ישיר, אך יש רמיזה ברורה, לדעתי, בצורך, אל כיוון יותר מקצועי. היה רצוי שגם במאים הרואים את עצמם מוכשרים ומוכנים, יעיינו מבט וילמדו, כמה שיטות ונקודות מבט רעננות.

הספר יכול להביא תועלת לאותם תלמידים, מורים, שיראו בו מדריך או אפילו מורה דרך לבמאי. מי שיקח ברצינות את תרגילי אוריין, מי שירצה להתמודד עם בימוי המחזה „טרטיף" מאת מולייר, ימצא כאן הנחיות מדוייקות ומגוונות. אוריין מטפל במחזה זה בעיקר, אך הוא פונה לשלל דוגמאות מן המחזאות המערבית.

אוריין מפרש את [illegible] לכתיבת המחזה מאת מולייר. הוא מצביע כמה עיקריות הרקע בדרכו של המחזאי במאי-שחקן הן, ומתייחס [illegible] לקבוצת התיאטרון של מולייר, למקומות ההצגה ההיסטוריים ואף לתאורה, לתפאורה, ללבוש ולמוסיקה של התקופה.

לצערי, לא מחבר הפרק „טרטיף" של להקת תיאטרון שייקספיר, האנגלית, אשר הוקרן בטלוויזיה בארץ ושעשוי להמחיש את ראיית העולם המולייריה של אנשי תיאטרון אלה. בהצגה מצולמת לטלוויזיה יש מימד שאיננו לא תיאטרון ולא קולנוע, גם באשר לתצוגה וגם באשר לבימוי וכל יתר מרכיביה. נראה לי כי האנגלים מתייחסים בכבוד לטקסט המקורי וזו תרומה חשובה לבמה משקל נגד להפקתו של הבמאי פלאנשון הרואה שהמחזה בשתי גירסות, אחת בשנות ה־60 ואחת בעשור הקודם (ע' 149). ומדוע משום שקיים מגנון צרפתי לא רק במובנו ההיסטוריים, אלא גם במהותו ויש לבחון אותו באמצעות כלים הקיימים כאן, ברשותנו, היות שהתרבות הישראלית הושפעה, ללא כל ספק, יותר מן התרבות האנגלו-סקסית ובעיקר זו של אמריקה.

הפרק על קריאה מכינה של המחזה מרתק וצריך לעניין כל חובב תיאטרון. לכן, נראה שגם ימשוך את תשומת לבו של התלמיד, או המורה המתלמד. התרגילים שנותן אוריין משכנעים, אך הכל שלא תמיד הרווח את ידיעת התשובות לשאלותיו. כאן יש חשש שייווצר פער בין הידיעה של המורה בכיתה לבין הצורך לקדם את התלמיד לרמתו של המחבר. אחר הדברים הללו כל כך אהובים על תלמידים כשסולחים אותם בתחילת הקריאה (עמוד 23) אל פרק אחרת. בעוד שכאשר שולחים אותם מפרקים ראשונים אל פרקים ראשונים, יש אפשרות לשוב אל חומר ידוע. כך גם כאשר לתרגיל בעמ' 25 אך באמצע השנה. בתרגיל מס' 2 מבקש אוריין להתאים את „תכונותיהם" של התלמידים לאופי ולמאפיינים הנפשיים של הדמויות ב„טרטיף". אוריין מוסיף שהיחבון הסכנה של תלמידים, לגבי ההתאמה בין גוף לשפה הרגשה. כמו כן בעמ' 24 הוא מביא את דוגמת השוק השמן הקוראי בלבד. כאן מבין אוריין הנתעה לקורא, כאשר יגיע לעמודים אחרונים בספרו, לגבי בעיות שונות שונים ומשונים להפקת טרטיף. כמובן, גם כאן היה מקום (בסוף הספר) לציין את הפרט התאטרלי, שבו מופיע טרטיף אחר. מה נובע שלא תמיד הגודלה הפרית מתגאה לאופי הדמות. ועל-כך לא עומד אוריין בבדרה מספרית; לעיתים בחירה הפוכה למתנע במחזה יש בה אמירה שביכולתה להעשיר את המסר המולייריאי את משוק המוקנים.

אוריין יוצר מבנה חשוב לעבודת הבמאי עם טקסטים של מחזה בשרך מלא. הוא מביא דוגמה לעיבוד הרומן של עגנון „סיפור פשוט", בידי שלמה ניצן ויצחק גורן. הצגה שהועלתה בבימוי יוסי יזרעאלי. אוריין מציין שיזרעאלי היה גם אחראי על גירסת ההצגה. כוונתו היא שיזרעאלי, שהוא הבמאי, רצה לבדוק היטב את העיבוד ולהקשר, עוד לפני ההצגה (עמ' 38). ראוי היה לציין כי קיים הבדל מהותי בין עבודת העיבוד של מעבד, לבין עבודת העיבוד של במאי העומד לביים את ההצגה. [illegible] כבוד למחבר, או אולי הערצה לכתיבתו. אם כך, מדוע היה צורך בשני מעבדים שיעתיקו את הטמר מהר יותר וברצינות, אשר לומר שהרומן הנ"ל איננה נבונה ועלולה להכיל תלמיד תמים למחשבה שעיבוד משמעו להעתיק את הדיאלוגים מן הסיפור, וזהו. לכן, היתה דרושה כאן הבהרה מהם מרכיבי העיבוד?

אוריין מעמיד להשוואה קצרה את כותב הרומן עם המחזאי ואומר: „המחזאי מוגבל ביכולת הבעה שלו. הוא אינו יכול לתאר בהרחבה מה חשות הדמויות. לא יכול להיות במחזה קטע כמו הקטע ב„סיפור פשוט"..." המחזאי מרוכז כאן בכתיבה מוגבלת שאין לה יכולת הבעה כמו כותב הרומן הזלאה (שם עמ' 45): „המחזאי מגביל את עצמו ביודעין למה שהדמויות אומרות, ולא למה שהן חושבות. הדמויות במחזה מבטאות בפעולה ובאמירה מה שהן חשות, חושבות ומתכננות. עובדה זו מוצאת ביטוי בשפת המחזה: הדמויות במחזה הן בדרך כלל רהבתניות, הן מרבות להסביר את עצמן..." שם מביא המחבר את דוגמת „רומאו ויוליה" ומבקש בעדינות וביופי להוכיח לכל קורא את הרגע שבו גילה אהבה ראשונה. אך מוסיף (בעמ' 47): „המשימה החשובה ביותר המוטלת על המחזאי בכתיבת דיאלוג היא לגרום לדמויות לגלות את עצמן ולדבר לשם כך בשפתן ובקולותיהן".

הדברים שנאמרו הם נכונים בתחומם, אך יש אולי צורך לנסח אותם אחרת. אם המחזאי מוגבל ביכולת ההבעה שלו, הוא איננו יכול להגביל את עצמו ביודעין. כאן היתה צריכה להיות החלטה ברורה ביחס להשוואה עם כותב הרומן, מפני שכותב הרומן אינו מוגבל, לדעת אוריין. גם כותב הרומן, לדעתי, מגביל את עצמו ביודעין, לא כמו המחזאי, אך בתחומים, בנושאים, בכמה שמעניין אותו. אי אפשר לעסוק בכל. לכן, כל יוצר, כל בורא מגביל את עצמו ביודעין. אך לטעון שאדם הבוחר בכתיבת מחזות הוא מוגבל, זו טעות.

הטענה הנכונה היא שאדם הבוחר בכתיבת מחזות מגביל את עצמו, כבר מראש, לצורות אחרות, לחשיבה אחרת, לתחום ביטוי שונה לחלוטין מהרומן. בתחום זה הכלי הוא מילה: אך יש כלים אחרים שעליהם מדבר המחבר. המחזאי מגביל עצמו ביודעין לתחום שבו, באמצעות הוראות הבמה והמלה המודפסת יוכל להשיג את כל המרכיבים הקיימים גם ברומן. נכון הוא, כי המלה המודפסת היא שפתו, שבה הוא משקיע הכל, המלה צריכה ליצור חיים וגם לחשוף עולמות. אך מלה יודעת גם לכסות, להסתיר, לשקר, להטעות, כשם שהיא כלי לאמת. לכן, לא הדמויות צריכות לגלות את עצמן וזו לא משימתו הגדולה העיקרית של המחזאי. אולי הייתי מנסח זאת: הדמויות צריכות להתגלות מעצמן. לעיתים גם לסתור את עצמן. לגרות הניסיון שלהן לא לגלות דבר ואף דבר מעצמן. „היוזר תוקה", של סטרינדברג, היא דוגמה לדמות שאיננה אומרת מלה, היא איננה מרכזת כלל, היא חשה, היא חיה את המצב מרגע לרגע, היא מתקיימת והיא מתגלה לנו רק בזכות המתגלה של רעותה. אבל חברתה מגלה לנו אמת או שקר.

מטרתו של המחזאי היא לתת כלים בידי הבמאי, כלים שיספיקו לו ליצור חיים, ליצור עולם שלם המגביל את עצמו ביודעין לגשש, לרגש כזה או אחר, למחשבה כזו או אחרת. [illegible] מעשית בתיאטרון יש לה משמעות אסתטית. שפת המחזאי היא שפת סימנים, הוא נותן רמזים, בסמנים, מוסיף פעולות ומתאר תפאורה, תאורה... כוחה של שפה זו הוא בהגבלתה. ביריעה שהמלה איננה אומרת הכל, שתמיד יש עוד כמה מרכיבים בלתי נראים, בלתי ידועים הצריך לחפש אחריהם.

אריסטו אומר: „...הטרגדיה היא חיקוי לא של אנשים, אלא של פעולה ושל חיים..." (שם עמ' 49) גם את ניסוחו של אריסטו צריך לתקן ולומר: הטרגדיה היא פעולה, היא חיים ממש. הכאן ההבדל העצום בין רומן לתיאטרון: בתיאטרון, כשאתה מצליח וזה נדיר, אתה יוצר חיים של ממש, שלימות של אנשים הנמצאים כאן ועכשיו, מולך. כפי שאמר [illegible] בספרו „התיאטרון הוא החיים". לא רק שהתיאטרון עצמו הוא חיים מלאים, המתקיימים המממשים גם את הבלתי נראה, שהרומן איננו מסוגל לממש, אלא שהמימוש הוא עד כדי מישוש ונגיעה ממש. התיאטרון הוא חלק מחיי היומיום שלנו, חלק בלתי נפרד מאמת המשחקים שלנו. (על-כך מדבר א. רה בספרו המוזכרים בביבליוגרפיה). גם ברכט שרצה לנכר את קהלו, כדי להוקיע את יכולת החשיבה, עמד על הצורך בהנאה, לגרום לקהל הנאה (עמ' 83, בספרו של אוריין). הנאה אמיתית יכולה להיגרם, לדעתי, רק מהנאה אמיתית. לא יתכן שאדם בלי חיים יגרום לי הנאה. כדי לגרום לאנרגיה כזו לגעת בחלל האולם, יש צורך שהאנרגיה הזו תהיה קיימת באחד משלבי היצירה של התיאטרון. בלי חיים לא ניתן ליצור חיים.

יש בתחייה התיאטרונית התרחשות, מאורע, חג המשמר הוא (הם) מתרחש, שם רומן, שם קולנוע, שם שיר ולא כל דרמה טלוויזיונית מסוגלים ליצור. אותה, מה הטעם בתיאטרון? אם הוא כה נחות ומוגבל יותר מהרומן לכן צריך לחשוב על ייחודו. הדבר שקרה כאן ועכשיו לא יקרה לעולם. כדי להבין זאת, קשה להסתפק על הבנות בארץ. גם המושג שנקרא „תיאטרון אחר – עבור" איננו אחר, איננו נסיוני, איננו חוקר את הייחודיות שבו. כל שאיפת הקולנוע היא ליצור ערב אחר, את הדבר שאנו בתיאטרון לא צריכים לשאוף אליו. האנשים העולים על הבמה הם אנשים חיים וערב ערב הם אחרים. אם אנחנו אנושיים, נבקש אותם, באותה מסגרת, באותו בימוי לתת לנו את עצמם, אבל אחרת, כפי שהם הערב ולא כפי שהם היו בזמן החזרות. זוהי המחשבה של פ. ברוק וכך גם ביים את „כרמן" שהוצגה בארץ לפני שנתיים. ברוק יצר בימוי קבוע, שבו כל שחקן, כל ערב, יכול להיות אחרת. משהו שמסביר לי את „הכל צפוי והרשות נתונה".

גם אצל מולייר קיימת בעייתיות מן הסוג הזה, אבל אחרת. אוריין מבהיר את המערכת שעליה עומד השחקן העומד על שיטת סטניסלבסקי. הוא מבהיר בדיוק רב את תחום הרצון של הדמות, המתמודדת עם גורם מעכב. הוא גם מחלק את תחומי המאבק לגורמים תוך באמת וחומר לעבודת השחקן. הוא מדבר על „טרטיף" ומביא לדוגמה את תמונה 5, במערכה א'. מבהיר שם את רצונו של קליאנט: „במגמה להביא את אורגון להתפכחות מאהבתו העיוורת לטרטיף" (עמ' 57). כמה עמודים קודם לכן עמד המחבר על כך, שאין באמירה פילוסופית עניין בתיאטרון. במילים אחרות, הוא מסכים שיש צורך [illegible] הייתי אומר: קליאנט רוצה להוציא את אורגון [illegible]. מה אומר לך „במגמה להביא את... להתפכחות"? כמובן, יש נטיה אצל מולייר לפילוסופיה וקליאנט מייצג אותה. לכן היא עלולה ללא „עשיה", ע' 90) לשעמם. הפועל „רוצה להוציא" – יש בכך כבר הפעלה ותנועה, ההתמודדות המאבק הוא. (כ"ל עמ' 59, במקום „יפסח על תור" צ"ל: מאבק על).

לא אוכל לסיים בלי להזכיר כמה רעיונות מבריקים: כתיבת הפעולות מן הסוף להתחלה, של המחזה (ולא משנה איזה מחזה, זה שהוא עומד לביים, על-פי המכנה של אוריין) נותנת בהחלט אפשרות חזרה לעימוק של סיבות ותוצאות. גם התרגיל של כתיבת מחזה קצר, בדוגמת הסצינה „אלו-רואן", הוא רעיון „מבריק" ומגרה. בכלל, כל פעם שאוריין דוחף את תלמידיו ליצירה, לכתיבת סינופסיס וכו', או השימוש שלו בכלי השימושי ביותר – הטלוויזיה – או כאשר הוא מביא דוגמאות משייקספיר – כל אלה מעשירים את ספרו ומעוררים רצון לעבוד בכיוון המוצע. הדוגמה מספר הבימוי של סטניסלבסקי (עמ' 134–137) נותנת המחשה היה לספר בימוי, כפי שצריך להיות, או כפי שגדול הבמאים עשה ועלינו ללכת בדרכו. גם בגישתו של המחבר בפרטי פרטים כמו שיחזור רגשי „לפי סטניסלבסקי (עמ' 78) או השימוש בשיטת המשחק שלו (עמ' 76–77) כל אלה הם נכסים במרוב התיאטרון ולשם כך הושקעה ודאי עבודה הראויה להערכה.

דפדוף ראשון — ספרים חדשים

מאת אבי סנא

ארץ ישראל

סיפור בית-המרחץ

עידן 11 / העורך יהודי הירשלמי / יד יצחק בן-צבי / 190 ע'.

הכרך ה־11 של סידרת „עידן" (שעורכה הוא מרדכי נאור) מוקדש לטבריה מאז ייסודה בשלהי ימי הבית השני ועד לכיבושה על ידי המוסלמים. בתוכו שלוש חטיבות. בראשונה מאמרים על תולדות העיר מאז הורדוס אנטיפס, מייסדה, דרך המרד הגדול ומרד בר-כוכבא וכלה בתקופה הביזאנטית והכיבוש המוסלמי. בחטיבה השנייה על חיי היומיום של העיר (ובכלל זה, למשל, סיפור בית-המרחץ). החטיבה השלישית מוקדשת למימצא הארכיאולוגי העשיר של העיר וסביבתה. בסוף הכרך חטיבת עזרים הכוללת הדרכה לסיור באתרים מן המאות הראשונות לספירה, לקט קטעים רלבאנטיים מכתבי [illegible] וביבליוגרפיה נרחבת.

נופים

ישן וחדש

67 מקומות קדושים בארץ ישראל/ מאת אהרן ביר/ כתר/ 225 ע'.

67 מקומות בארץ נבחרו מבין רבים אחרים „משום היותם מוקדי עלייה לרגל, סיורים וביקורים במשך הדורות. חלקם אתרים היסטוריים מוגדרים (הכותל המערבי, שורה של בתי-כנסת בחבלי הארץ, הרודיון). אחרים נתקשרו באגדות או בקביעתו של „האר"י הקדוש, במאה השש-עשרה, ברוח הקודש ששרתה עליו". יש גם תוספות חדישות (ובכללן „יד ושם" בירושלים וקברותיהם של „בבא סאלי" ושל ר' חיים חורי. כל אלה מוצגים בתיאורים מפורטים, בלווית פסוקים מתאימים ועם תמונות רבות שחלקן צבעוניות. הספר יצא לאור לאחר מות מחברו שנמנה עם מורי-הדרך הוותיקים.

סופרים

מספר מבית

עם הזרם ובהפוכו / מאת יוסף הלוי / בשבנב ירושלים / 368 ע'.

ספר שכמה מתוך עבודת דוקטור ועניינו ביצירתו של מרדכי טביב ובמקומו בין סופרי „דור בארץ" ו„דור הפלמ"ח". טביב (1910–1979), שביכורי יצירתו פורסמו בשוקי הספרותי של העיתון הזה, היה כדברי הלוי וכותבים קודמים „מספרם של תימנים מבית". מאמרים הרבה נכתבו על יצירתו הסיפורית, אלא שרובם „לא יצאו מכלל רשמי קורא, אשר הלך שבי אחר העולם היהודי-תימני שהונח לעיניו". כך נתעורר הצורך במחקר מקיף לבדיקת התפתחותו הספרותית ומכאן חמשת הפרקים העוסקים בסיפוריו הקצרים הראשונים, ברומן הראשון של טביב, „כעשב השדה" (והתקבלותו ל„הוא הלך בשדות"), בפריצתו אל תיאורים חדשים (ב„דרך של עפר"), ב„בעו'עו' בערבה" ובפריצת הנוסח הריאליסטי. מטבע הדברים יש כאן נספחים והערות לרוב.

תרגום

סיפור פנטסטי

בית הרוחות / מאת איזבל איינדה / תרגום מספרדית: [illegible] / שוקן 356 ע'.

סאגה משפחתית המתפרשת על פני מאה שנים ושלושה דורות בצ'ילה – מן הסנאטור אסטבן טרואבה ורעייתו קלרה ועד נכדתם אלבה. הסנאטור היה מלכתחילה שמרן שחתר להפיל את המשטר הסוציאליסטי, אבל שינה את דעותיו האחרונות כאשר התברר לו לאחר ההפיכה הצבאית שהנה גם הנכדה נתפסה בידי הכת הצבאית. אם לצטט מ„אחרית דבר" (שלא נודע של מי היא), „סיפורו של בית הרוחות, שרוחות רפאים מהלכות ונוטלות חלק בחיי הבית, הוא סיפור פנטסטי. הקורא והדמויות כאשר נתונים בהיסוס: האם היה כאן תעתוע חושים או שהדברים אכן התרחשו במציאות?... מן נוסף של הפנטסטי הוא ביחס שבין העבר לעתיד... הפנטסטי מתקיים ברגע ההיסוס, בעיקבות שבין התופעה המוכרת לבלתי ידוע". המחברת (גולה כיום בוונצואלה) היא אחייניתו של הנשיא הצ'יליאני הנרצח והביוגרפיה שלה שזורה בין הדפים. כדבריה: „הארץ כולה, על אנשיה, וזכרונות ילדותי והתגעגויותי של משפחתי השקעו ביצירה זו".

תככים בסין

הנמר הלבן/ מאת רוברט סטיוארט נתן/ תרגום מאנגלית [illegible]/ כתר/ 312 ע'.

יצר לב האדם רע מנעוריו בכל אתר ואתר – אפילו בסין העממית. גם שם, מסתבר, יש מעשי רצח ויש תככים בחוגות המשתמשות על אכיפת החוק, ויש קרקע לתיאורים ספרותיים. מכאן צמח „הנמר הלבן" – לו הוגג, עוזר המפקח הכללי של המשטרה. האיש נרמז שידידו ומורו שנג לא מת בצורה טבעית ויצא לחקור את הנסיבות. כיוון שניחן ביושר בלתי מתפשר וניסה לדבוק באמת יותר מאשר בדוקטרינות המפלגתיות, ממילא נגזר עליו להסתבך ולעורר חשדות. קל וחומר, מרגע שהנתיב החל להוליך אל עבר ה„גמריג", הקרובים לצמרת השררה. תוך כדי כך נחשפות כמה וכמה פרשיות מן ההיסטוריה הסינית עקובת-הדמים. הסוף – בלתי-נמנע וגם בלתי-צפוי.

מדע בדיוני

מגע פתאומי

מדרך רגל / מאת לארי ניבן וג'רי פורנל / תרגום מאנגלית עמנואל לוטם / כתר / 569 ע'.

חמש-עשרה שנים חגה החללית הנוכרית במסלול המקיף את כוכב-הלכת שבתאי והנה החלה להתקרב דווקא אל כדור הארץ. התרגשות עזה התעוררה בקהל המדענים, התלהבות אחזה בסופרי המדע הבדיוני, הפוליטיקאים נתפסו לחששות, אשר הגבא הבריח על כנגות, אשר היה פתוח בוויכוחים יקרים, ואיש לא ידע מה בעצם גרם לזרים לנסות וליצור פתאום מגע עם האנושות. ואנחנו אם נרצה לדעת את הסוד, הנה הוא פרוש לפנינו על פני כל מרחביה של מערכת השמש דרך נפתולים רבים עד שדרסו הארמונית השבירה סביבים את כף רגלם על חוה יועצו של ראש-העיר. ניתן כבר גודע לקרוא המו"ב בעברית. פורנל הוא שותפו זה כמה ספרים.

מתח

מתנה באירלנד

בכנפיים שבורות/ מאת ג'ק קלייב/ תרגום מאנגלית אריה חשביה/ עם עובד/ 286 ע'.

בראשית מלחמת העולם השנייה משמשת אירלנד הנייטרלית זירה מיוחדת במינה. האיבה לבריטניה גדולה די הצורך לפעול לעבדו של הטלר והשחר ממני גדול די הצורך שלא לעשות זאת בצורה בוטה מדי. על הרקע הזה, ולאור החששות והכוונות של כל המעורבים הנוגעים בדבר, נוצר בה מחנה שבויים לאירגיל לכל הטייסים שאיתרע מזלם לנחות ממטוסיהם על אדמת אירלנד. מותר לבאי המחנה הזה לצאת ולבוא ברצונם אך הבריחה ממנו אסורה בתוקף קוד של כבוד והסכם ג'נטלמני בין הממשלות. הטייסים הבריטים, היודעים שאם יימלטו תוחזרו ממשלתם לאירלנד, מחליטים בכל זאת לברוח מנהרה. עתה באות, כמובן, ההרפתקאות וכל השאר כתוב עלי ספר. ביסוד העלילה מעשים שהיו.

שיח ראשונים

חוברת על ראשיתו של המחקר החקלאי בארץ-ישראל מאת אייזיק פרומי ראתה אור בהוצאת המחלקה לפרסומים מדעיים, מרכז וולקני, בית-דגן.

„שיח ראשונים" נכתב על יסוד ראיונות שערך פרומי, בעבר סופר „דבר" לחקלאות, עם ותיקי התחנה לחקר החקלאות לקראת יובל החמישים של מכון וולקני. רבים מהחוקרים שסיפוריהם מובאים בחוברת הלכו לעולמם ו„שיח ראשונים" מוקדש לזכרם.

מוסד ביאליק • ירושלים

הופיע ונמצא למכירה

אנציקלופדיה מקראית, כרך ט' (המפתחות)

מקיף את כל הערכים המוזכרים בגוף האנציקלופדיה (8 כרכים) וכן מפתח הכתובים שנתפרשו בה. 383 עמ' משולשי טורים + יג עמ' + V עמ'. לנוחיות הקורא הובאו בראש הכרך הסברים לשימוש במפתח.

להשיג בבתי-המסחר לספרים וכן במדור ההפצה של מוסד ביאליק, רח' פייר קניג 37, ירושלים (ת.ד. 92) טל' 783554.

„קומדיה של קולות חלולים"

מאת טליה רפפורט

תמר גטר, גלריה „בוגרשוב", רח' בוגרשוב 60, תל-אביב.

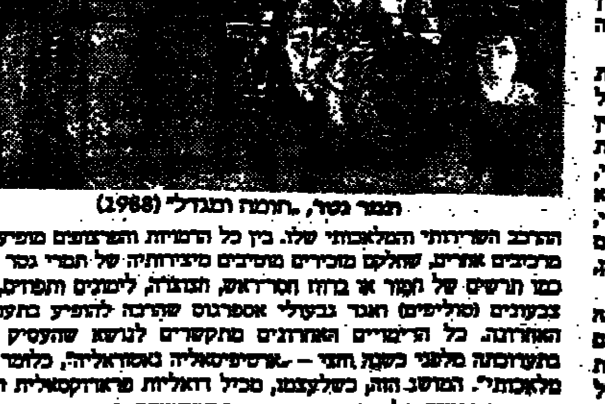

תמר גטר, „חומה ומגדל" (1988)

ציוריה גדולי הממדים של תמר גטר פורשים מרחבה רחבה ומורכבת, שבנויה אמנם מרקמים יומיומיים, אך אינה מתייחסת למציאות הרגילה כפשוטה, אלא לסכימות מעובדות, שעברו כבר דרך המסננות האישיות של הזכרון, או המסננות הכלליות יותר של התרבות. רוב הדימויים של תמר גטר מתפקדים בעבודותיה כפורמולות שמייצגות מהויות או תופעות מסויימות, כמו, למשל, דמות נשית עירומה, מגושמת ופרימיטיביסטית קמעה במגונן הציור שלה, שתמר גטר מכנה אותה „האידיוטית", והיא מייצגת עבורה „נוכחות ריקה ופאסיבית של דמות אדם".

החזרה על פיגורות כאלה, או על דמויות ואובייקטים אחרים מרוקנת אותם, לדבריה, ו„משדרת קומדיה של קולות חלולים". המאטאפיקה הזו של משחק בדימויים שאיבדו כבר את האותנטיות המקורית שלהם והפכו למעין תדמיות או שבלונות וכן העניין המוצהר של תמר גטר ב„מדוזות תפאורתיות ובדמוי יתום של עצמים הגשים מקוסעים" מקשרים אותה, לדעתי, לדרכי פעולה מוכרות בציור הפוסט-מודרניסטי של היום. גם העובדה שהיא מטפלת במאגר תרבותי אקלקטי, לעתים לוקאלי ולעתים פרטי, הולמת את הרוח הפוסט-מודרניסטית. עם זאת, התכנים המעסיקים אותה וגם הלקסיקון הצורני שלה הם אישיים להפליא, אם כי הנושא מעוגנים היטב כאן, בארץ.

התמונות המוצגות עתה בגלריה „בוגרשוב" צוירו במשך השנה האחרונה בפרנקפורט, אך גם שם, ואולי דווקא שם, חלק מהאלמנטים שבהם משתמשת תמר גטר לבניית עבודותיה הם דמויות וזוויות הקשורים לתרבות המקומית. אפשר להזכיר כאן, למשל, דיוקנים או קריקטורות של ביאליק, אלתרמן, אורי צבי גרינברג ובמקומות גם ציור של ברוך אגדתי חקוי. לצד אנשי רוח ותרבות מוכרים כאלה, מופיעים גם דיוקנים עצמיים של הציירת וכן פרצופים אנונימיים שבהם אלינו כמבטים עצמאיים. אך אין זו, כמובן, הבעה „בגוף ראשון", אלא, כפי שהיא מגלה זאת בטקסט המעניין הנלווה לתערוכה „האפוטרופוסים של הורשה המראגית". היא מזכירה שם גם את „האפוטרופוסים של הבריה", ומהרהרת על „סממנים של כנות ותום", על חשיפת הרטוריקה של „רחשי לב", על מחוסנות רגשית, ונוסטאלגיות ועל „פוזה ציונית" (שמתבטאת אולי בכך שהיא מציירת, בין השאר, את דגל ישראל, אם כי ללא הסמל המרכזי שלו – המגן דוד), כל הדברים הנ"ל מעידים על עמדה ביקורתית ומתוחכמת, שאינה חווה את הדברים עצמם, אלא בודקת אותם מתוך פרספקטיבה מרוחקת ואירונית.

השילוב של דמויות מיודעות ולא מיודעות בלשונות לבני הנושא יוצר בתמונות קהל אנושי בעל נוכחות הריטורית, אך מהוננת למדי, על אף ההרכב השירותי המלאכותי שלה. בין כל הדמויות והפרצופים מופיעים גם מרכיבים אחרים, שחלקם מוכרים כמוטיבים מיצירותיה של תמר גטר בעבר, כמו תרשים של תמר או בריכה, הבנגה, לימונים, תפוזים, פרחי צבעונים (טוליפים) ואגד גבעולי אספרגוס שהחלה להופיע בתערוכתה האחרונה. כל הדימויים האחרונים מתקשרים לנושא שהעסיק אותה בתערוכתה מלפני כשנה וחצי – „ארטיפיסיאליה נאטוראליה", כלומר „טבע מלאכותי". הנושא הזה, כשלעצמו, מכיל דואליות פראדוקסלית ומבטא היטב את הגישה של תמר גטר, שאינה תמימה פשוטה ומפורשת. גם ההתייחסות שלה לטבע איננה ישירה ופשוטה. היא שותלת בעבודות דימויים מייצגי טבע, אך תמיד קיימת התחושה שזה לא „הדבר עצמו", אלא מעין סימן מייצג שמתפקד כאחד המרכיבים במערכת המחשבתית-ציורית שלה. המערכת הזו פועלת, להרגשתי, כמעין התבוננות פילוסופית-אמנותית, שנעה ברמזים על מספר מישורים, ויותר משהיא קולטת השראה מן העולם עצמו, היא ניזונה מעולם „יד שניה", כמו שתורגם ועובד ביצירות אמנות, ספרות ופילוסופיה. וגם זה, כידוע, סממן פוסט-מודרניסטי מובהק.

„זמורי הגלגל" של הציורים האלו לקוחים ממבוגרי חיים ומישורי התנגשות שונים, הול מוכרים, אולי הנוסטאלגי, של בית בעל מספר מדרגות המובילות אל מרפסת כניסה בעלת עמודים בנוסח של פעם, ועד לציור מכחולים, מברשות, צבעבות ויד מציירת, שמעוררים בנו את המודעות למרחב הציור שבו היא מתבטאת ושבו אנו צופים. היא מזכירה לנו כל הזמן; כי הזירה הזו שאנו מבנים „לפענח" את איבריה, להבין איך הדברים מתקשרים ומה הם רוצים לומר, היא, לפני הכל, או אחרי הכל, ציור, ולכן היא מציירת בתוכם את הכלים שבעזרתם הוא נוצר.

הדבר מזכיר, כמובן, את ג'אספר ג'ונס, שהדביק בגוף אחת מעבודותיו את מברשת הציור שלו. כמו עשו זאת בעקבותיו גם אחרים. (אצלנו, למשל, נתקלתי ב„טריק" הזה בתערוכתו של יגאל קדר בגלריה „גימל" לפני חדשים אחדים), אך גם לפני ג'אספר ג'ונס מוכרים בתולדות האמנות דיוקנים עצמיים של ציירים, שבהם הם ניצבים מולנו כשהם אוחזים במכחול ובפלטת הצבעים כמעין הצהרה על עיסוקם, שהוא מעבר לתחום מקצוע, אלא בעל משמעות מהותית ועמוקה עבורם. אפשר להזכיר את רמברנדט וגוגן כשתי דוגמאות מפורסמות מתוך רבות אחרות.

בעבודות של תמר גטר זה קורה בצורה שונה. אין כאן דיוקן עצמי שלה שבו היא מופיעה כשהיא מחזיקה בידה מכחול, אך כל מרכיבי הנושא מופיעים כאן בנפרד, אולי כבימויי לאישחות נתק פרטי: דיוקן עצמי לחוד, מכחולים, מברשות וצבעים לחוד, ואפילו יד (מנותקת מגופה) שאוחזת במכחול ומזכירה קצת, אגב, את היד ה„עצמאית" בעבודתו הידועה של ברוס נאומן הנקראת „מיד לפה". היד, בכלל, מתפקדת בציורים של תמר גטר כמוטיב שחוזר שוב ושוב, ובכל פעם היא מופיעה בהקשר אחר: מכחול, צבעוני, פרי, מתרדות, קוץ של דרבן או אגד קנים כאלה. ושוב אגד של פרחים אחרים, בדומה לאגד גבעולי האספרגוס בתערוכה הקודמת, [illegible] גם אופי הקומפוזיציה של הציורים האלה מבטא את אותה דואליות בעייתית של הפרדה וניתוק מצד אחד, וחיבור והבנייה מצד שני, כששתי הדרכים גם יחד מכוונות ליצור מכלול רציף ובעל משמעות.

רבים מן האלמנטים המצויירים מבוקסים בתוך מלבנים מבודדים, התוחמים ומפרידים אותם מן הסביבה הציורית הכללית. בחלק מן הציורים יש גם חזרה קצבית על אותו דימוי וארגון הרכיבים השונים בצורות אנלוגיות ואבניות שהזכירו לי משחק [illegible], פריסה של קלפי „לוטו" מצויירים או חידות מסוג „מצא את ההבדלים". (והדמות ה„אידיוטית" מופיעה, למשל, באחת העבודות בשלוש גירסאות מסוכות, השונות במקצת אחת מן השניה, וגם מרפסת הבית מופיעה בשתי וריאציות זו ליד זו.)

גם בעבר התאפיינו הקומפוזיציות של תמר גטר במה שהיא מכנה „פוקוס נודד", כלומר פיזור של מרכיבים שהעין נאלצת לנדוד ולקפוץ ביניהם, ואינה יכולה להתאזן במוקד אחד מובהק. [illegible] עבודות של תמר גטר מלפני שנים שנראו כמו לוח כיתה ירוק, שעליו שורטטו הצורות בגיר לבן. עכשיו התחלף לוח הכיתה בקיר [illegible], שעליו הודבקו דפים עם ציורים שונים. כך נראות חלק מן העבודות החדשות, גם כי לא כולן, ותמר גטר גם מציינת שברקע קבוצת העבודות הזו עומד גירוי מסוים שקיבלה מציורי קיר הלניסטיים.

מלבד מקור ההשראה החדש זה, גם התעשר מילון הדימויים שלה, מערכת הקשרים ביניהם ותכני המחשבה והאסוציאציה הנשזרים בין כל אלה – התעבאה מורכבת ומעניינת.

מש"ב
משרד החוץ – משרד החקלאות
דרושים
מועמדים לשליחות בנושאים חקלאיים לשירות של שנתיים בחו"ל:

1. רפובליקה דומיניקנית – מומחה לזנות הצומת בגידולי שדה וירקות.
2. הונדורס – מומחה לגידולי שדה וירקות וכן בשיטות השקיה.
3. פרו – א. מומחה לפירות נשירים והדרים.
ב. אגרונום עם ידע ונסיון בשיטות ההשקיה השונות, תכנון חלקות, רשתות אספקת מים ומערכות השקיה.

התפקידים מחייבים תואר אקדמי ושליטה בספרדית, ידע עיוני מתאים ונסיון מעשי של לפחות חמש שנים בתחום ההתמחות, נסיון בהדרכה, יעוץ ניהול צוותים.
דרגת השכר 10–8 של הדירוג המקצועי בהתאם לכישורי המועמד, עם תוספת חו"ל, הוצאות דיור וחינוך ותוספות אחרות הנהוגות על פי התקשיר.
משך השליחות 24 חודשים.
המומחים ישוגרו על ידי מש"ב ויהיו בפיקוח מקצועי של המרכז הבינלאומי להדרכה חקלאית במשרד החקלאות (סינדקו).
מועמדים בעלי בריאות תקינה ורשיון נהיגה יפנו אלינו בצירוף קורות חיים מודפסים
עד 16.12.1988 על פי הכתובת:
מש"ב – המחלקה לשיתוף בינלאומי, משרד החוץ רוממה, ירושלים 91950

גנות תעשיות אלקטרוניקה בע"מ
טל. 053-345500 053-337500
עינב ד.נ. שומרון 44857
לחברה דינאמית וצעירה
בתחום ייצור ופיתוח מערכות דרושים
1. **מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה**
עם נסיון בתחום פיתוח חומרה/תוכנה למיקרומעבדים ממשפחת INTEL
2. **מהנדס תוכנה**
בעל נסיון בתחום ה-R.T
נסיון של 3 שנים הכרחי.
3. **עובדי ייצור**
– מתוסים/ות בעלי נסיון בייצור על פי סטנדרטים צבאיים, נסיון הכרחי.
נא לפנות למר שמואל אלקר
תנאים מעולים למתאימים

מכון התקנים הישראלי
דרוש/ה
מהנדס/ת בודק
לענף מתקני חימום
● כישורים הדרושים:
1. מהנדס מכונות בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
2. נסיון בתחום אנרגיה, חום וידיעות בתחום של מערכות להספקת גז.
3. יכולת ניהול צוות עובדים.
4. ידיעת השפה העברית וידיעה טובה בשפה האנגלית.
● בדבר פרטים יש לפנות לכח־אדם מכון התקנים הישראלי רח' האוניברסיטה 42 רמת־אביב תל־אביב
תו התקן – סמל האיכות

מוסד ממלכתי בת"א
מחפש
פסיכולוג
★ בוגר תואר שני.
★ לעבודה במסגרת לא שגרתית העוסקת באיבחון, התערבות טפולית במשברים, יעוץ בהדרכה.
★ עדיפות תנתן לקליניים ולשולטים בשפות זרות.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ בריאות תקינה.
המעוניינים יוכלו לפנות לת.ד. 33374 מיקוד 61336 בצרוף קורות חיים כולל שם מלא, ת.ז. מ.א, תאריך ומקום לידה, פרוט רקע מקצועי.
רק מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

למוסד ציבורי גדול במרכז הארץ
דרוש:
איש מחשבים
דרישות התפקיד:
השכלה אקדמאית במערכות מידע או השכלה במדעי הטבע/חברה. עם שנות נסיון.
לאחר שרות בצה"ל.
יש לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 7093 מודעה 582
פונים מתאימים יענו.

לחברת יבוא
דרושה **פקידה כתבנית**
עברית אנגלית או גרמנית
לפנות בצירוף נסיון לת.ד. 2136, ת"א, 61020,
עבור "פקידה".

אורט
רשת לחינוך טכנולוגי ומדעי
דרושים/ות
תל־אביב: בי"ס תיכון מקצועי עירוני ד' – אורט במגמה רח' מגולה 30 טל' 03-657940
★ **מורה להוראת חלשון** וכולל הכנה לבגרות) במשרה מלאה מים ל־5 חודשים. בשעות הערב – הורי ברניר טל' 03-303780
כרמיאל: המכללה הטכנולוגית ע"ש בראודה
קרית המכללה, רח' יורט טל' 04-882421 04-881991/882013 למגמה לאלקטרוניקה
דרושים/ות **מרצים/ות** במקצועות:
★ תורת החשמל והרשת.
★ תקשורת.
★ תורת הדפקים.
★ מיקרופרוססורים.
הכישורים: מהנדסי אלקטרוניקה ומכונות (אוטומציה ובקרה), בעלי נסיון מעשי ונסיון בהוראה במוסדות על־תיכוניים. מועמדים/ות מתבקשים/ות לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים אל מנהל המכללה – ת.ד. 78 – כרמיאל 20101 טלפונים: 04-882013 ,04-882021
נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

פרויקט חדש:
פאב, מסעדה, בית קפה, קיוסק, אולמות ארועים
דרושים
מנהלים
★ מנהל/ת פרויקט
★ מנהל/ת ארועים, שיווק, ייזום ויחסי ציבור
★ מנהל/ת פאב – מסעדה
הפתיחה: אפריל '89
נא לפנות בצרוף פרטים אישיים וניסיון קודם לת.ד. 14164 ת"א 61141, עבור "פרויקט".
סודיות מובטחת.

למגזר החינוכי והטכנולוגי
דרושים
1) **נציג שיווק ומכירות בכיר**
★ ידע ונסיון במיקרו־מחשבים • שיווק ומכירות
★ השכלה אקדמאית רצויה ונסיון בחינוך והוראה
2) **אחראי הדרכה ותמיכה ושיווק**
★ ידע ונסיון במיקרו־מחשבים • הוראה והדרכה
★ הכרות תוכנות ולמודות ורקע בשיווק
למתאימים מובטחת עבודה רבת אתגר
ת.ד. 5195 ר"ג לענות • פרוט קורות חיים.
– סודיות מובטחת –

לחברה לשיווק מוצרי קוסמטיקה
דרוש
מנהל מכירות
בעל ניסיון ורקע בשיווק, בגרות מלאה, בעל יכולת לנהל משא ומתן (רצוי ניסיון במכירות לאירגונים גדולים ועדי עובדים). בעל רישיון נהיגה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים וניסיון קודם לת.ד. 29054 ת"א

למוסד ציבורי בבית־שמש
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
לתפקיד
עובד/ת שיקום
המטפל/ת בשיקום מקצועי של נכים
העבודה מגוונת ומעניינת
נא לטלפן בשעות העבודה – 08-258406

דרושים
נהגי טריילרים מנוסים
מאיזור גוש דן והצפון
נא לפנות 03-5365190 03-5365298

לשבועון מוביל בעל תפוצה רחבה
דרוש
איש/ת מכירות בכיר/ה
לניהול כח מרעה: בעל/ת נסיון בענף, מרץ ויוזמה.
להפקיד בעל רמת אחריות גבוהה, עצמאות ואתגר רב
אוירה נעימה ותנאים טובים למתאים/ה.
לפנות לת.ד. 6610 ת"א מיקוד 61066. משרה 1109.

לקונדיטוריה גדולה בנתניה
דרושים:
1. מנהל קונדיטוריה
בעל ידע מקצועי, יכולת ניהול והפעלת עובדים
2. עובדי קונדיטור
למתאימים תנאים טובים. 03-230439

החברה למתנ"סים
החברה למתנ"סים מפעילה 150 מתנ"סים בכל רחבי הארץ, המקיימים פעולות תרבות, חברה חינוך וקהילה לכל הגילאים, כל מתנ"ס מנוהל כגוף משפטי עצמאי.
יזמים חברתיים המחפשים אתגר מוזמנים להציע את מועמדותם לתפקיד
מנהל/ת
למתנ"ס קרית ביאליק
דרישות התפקיד:
● בעלי השכלה אקדמאית ● תינתן עדיפות לבוגרי תוכנית שורץ ● נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים ● נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב ● נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות ● מגורים במקום (תנאי הכרחי).
הגשת המועמדות תיעשה בכפוף לתנאים שהחברה תקבע.
יש לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, שמות הממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב, ממונה על הטיפול בפרט וכוח אדם. החברה למתנ"סים גבעת הבינינס, ירושלים, 91034.
על הפניות להגיע עד 16.12.88

למוסד מסחרי העוסק בפרוייקטים חקלאיים בארץ
דרוש:
מועמד לתפקיד מהנדס/ת המחלקה
דרישות התפקיד:
מהנדס מכונות עם רקע חקלאי, רצוי יוצא קבוץ. נסיון קודם בציוד חקלאי ובמכונות השקיה. ידע ונסיון במערכות בקרה ובקרים מתוכנת ים. ידע ונסיון במערכות הידראוליות וההידרוסטטיות. ידיעת אנגלית, קריאה וכתיבה ברמה טובה. בעל רשיון נהיגה. נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה המקובלות. מגורים באזור המרכז.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בלבד עם פרוט תולדות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 866, תל־אביב 61008 עבור מס' 571

AUREC INFORMATION & DIRECTORY SYSTEMS LTD
דרושה
מזכירה בכירה
★ אנגלית ברמת שפת אם
★ נסיון של כשנתיים
★ נסיון בעיבוד נתונים – יתרון
שעות העבודה 17.00–8.00 ימים א–ה
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, בתוספת: אבוא תל 17 א', רמת־גן מיקוד 52522 לידי אהובה

לחברת מזון גדולה בראשל"צ
דרושה
פקידה כללית
★ כתבנות עברית.
★ הנהלת חשבונות סוג 2.
★ נסיון בעבודת פקידות.
★ למשרה מלאה, 5 ימים בשבוע.
★ תושבת ראשל"צ והסביבה.
מועמדות העונות לדרישות תנ"ל יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 500, נס־ציונה.
– המודעה מיועדת לבני שני המינים –

לחברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ
דרושים:
סטודנטים
לכלכלה/מינהל עסקים
★ לעבודה במשך כל השנה.
★ 5 ימים לבחירה.
★ 5 שעות לפני הצהריים.
נא להתקשר 03-664861

הזדמנות יוצאת דופן
להצליח בגדול!
אם את/ה שאפתן/ית, מתמיד/ה, חרוץ/ה ואוהב/ת לעבוד עם אנשים – רשת סוכנויות ביטוח מובילה מציעה לך להצטרף לשורותיה, וללמוד מקצוע נדרש, מעניין ומשתלם!
למתאימים/ות תנתן הדרכה צמודה, תמיכה כלכלית עד להצלחה. אפשרות קידום לתפקיד נהולי ויכולת להשגת הכנסה גבוהה מאד!
גיל מעל 24, השכלה תיכונית לפחות ורצון בלתי מתפשר להצליח – הכרחיים.
מעניין אותך?
התקשר/י (החל מיום א')
וקבע מועד לפגישה!
ת"א והסביבה: 630236 ,630222 03 (עידית)

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
כישורים:
נסיון של 5 שנים לפחות
רצוי בענף הבניה
בפרטים נא לכתוב לת.ד. 6525 תל־אביב

למוסד ציבורי
דרושה
מזכירה
הכישורים הדרושים:
השכלה תיכונית מלאה
לאחר שרות צבאי
ידיעת השפה העברית על בוריה
ידע בהדפסה
(עדיף על מעבד תמלילים)
נסיון של 3 שנים לפחות בתחום המזכירות
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורי המועמדת.
על המעונינות לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים, עד יום ו' 9.12.88 לת.ד. 7019 תל־אביב, מיקוד 61070 עבור "מזכירה"

לחברה ותיקה בתחום מוצרי החשמל והאלקטרוניקה
דרוש/ה
מהנלן/ית
בעל/ת נסיון בנושא יבוא/יצוא ורקע בתחומי האדמיניסטרציה הכללית
המעוניינים ישלחו קורות חיים, פרוט נסיון בעבודה ומספר טלפון, לת.ד. 53210 תל־אביב מיקוד 61531.
נא לציין על המעטפה "עבור אבשלום – אישי"

קופת חולים מכבי
דרוש/ה
פקיד/ה ארכיון,
מקום העבודה: רמת השרון, למשרה חלקית.
נא לפנות לטל: 5402470.

למחקר רפואי הנערך מטעם בית־חולים אוניברסיטאי
דרושות
מראיינות
לחצי משרה לעבודה באזור ירושלים.
העבודה בשעות אחה"צ והערב.
דרישות התפקיד: השכלה תיכונית, יכולת ליצירת קשר מהיר עם אנשים, רכב חובה.
נא להתקשר בשעות 11.00–08.00 03-349517, 03-349365 לפנות אל שולה או לויה

לחברה מובילה בענף הטקסטיל
דרוש/ה
סוכן/ת מכירות
★ בעל/ת נסיון בענף ההלבשה
★ מגורים באזור המרכז
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 2147 ת"א 61020
ולציין על המעטפה עבור סוכנות אישית

מתכנה בתחום הבידוד התרמי
דרושים
מהנדסים/הנדסאי בנין/גגים
כסוכים
לכל הארץ
★ אפשרות לרווחים גדולים
★ אפשרות משרה מלאה/חלקית
נא לפנות טלפונית 04-720451

למשרד רואי חשבון
דרושה
פקידה אחראית
בעלת ניסיון בהדפסה כולל מעבד תמלילים
תמיכה ימי עבודה
03-662710

לחברת מחשבים
דרושה
פקידה למזכירות המנכ"ל
הדפסה מעולה בעברית
ידיעה טובה בשפה האנגלית. עבודה מעניינת ומגוונת בשעות גמישות
נא לפנות לטלי 03-5610630

דרוש מפעיל
לטופל וולוו עם רשיון ג' מעל 15 טון.
לעבודה קבועה באזור השומרון.
מגורים באזור פ"ת והסביבה
03-9363403

לחברה הנדסית בעלת נציג/ות באזור הרצליה
מהנדס מכונות + השקעה
לקידום השווק
ת.ד. 3525 ירושלים

משאבי אנוש
איוש והערכת מנהלים (1987) בע"מ

אנו מחפשים עבור כמה מלקוחותינו מועמדים/מועמדות לתפקידים הבאים:

1. ניהול כספים בינ"ל
לחברה עתירת ידע המייצאת לאזורים שונים בעולם.
רקע נדרש: נסיון של 10 שנים לפחות בניהול כספים. הכרות של מערכות הכספים בארה"ב.
השכלה: תואר אקדמי במנהל עסקים/כלכלה.

2. ניהול חברת מחשבים
לחברה בת כ־20 עובדים העוסקת בשיווק תוכנה.
רקע נדרש: נסיון מוכח בניהול שיווק/מכירות בתחום תוכנה/מחשבים.
השכלה: אקדמאית, רצוי במינהל עסקים.

3. ניהול מחקר ופיתוח
לחברה העוסקת בפיתוח מערכות ממוחשבות מתוכנה.
רקע נדרש: נסיון בניהול פרויקט תוכנה מזן אמיתי, גדולים, ובניהול כמה עשרות אנשים. נסיון בתחומה – יתרון.
השכלה: תואר שני לפחות במדעי המחשב או באלקטרוניקה.

4. ניהול מחקר ופיתוח
לחברה העוסקת בתחום התקשורת ומשווקת בארץ ובחו"ל.
רקע נדרש: נסיון של כ־10 שנים בפיתוח ובניהול צוות מו"פ של כ־50 אנשים.
השכלה: הנדסת חומרה/תוכנה.

5. ניהול תחום פיזיקה
לחברה גדולה עתירת ידע העוסקת בפיתוח וייצור מערכות רב דיסציפלינריות.
רקע נדרש: נסיון בניהול התחית מו"פ בתחום הפיזיקה /אלקטרואופטיקה ובניהול צוותים גדולים.
השכלה: תואר שני לפחות בפיזיקה.

6. ניהול תחום אלקטרוניקה
לחברה המתוארת למעלה.
רקע נדרש: נסיון בניהול מו"פ אלקטרוניקה של צוות המונה כ־50 איש.
השכלה: תואר שני לפחות באלקטרוניקה.

7. ניהול עסקים
לחברת השקעות בוקית.
רקע נדרש: נסיון של 10 שנים לפחות בניהול כללי ועסקי והשקעות בהיקפים גדולים.
השכלה: מינהל עסקים/כלכלה.

8. ניהול רכש
לחברה תעשייתית בתחום הכימיה.
רקע נדרש: נסיון של כ־10 שנים בניהול רכש מקומי ויבוא בהיקפים גדולים.
השכלה: תואר הנדסי בהכנות.
אנגלית (שפה אירופאית נוספת רצויה).

9. [illegible]
לחברה צעירה עתירת ידע המקימה חברה בת בארה"ב בתחום הטכנולוגיה.
רקע נדרש: נסיון של כ־5 שנים בשיווק/מכירות בארה"ב
השכלה: תואר הנדסי.
מוכנות למגורים בארה"ב.

10. ניהול מכירות אירופה
רקע נדרש: נסיון מוכח בתחום מכירות של מערכות מתוחכמות באירופה.
השכלה: מכונית/הנדסית. אנגלית + שפה אירופאית נוספת.

11. ניהול תוכניות מלביזיה בכבלים
לחברה מלביזיה בכבלים המצאת בשלבי הקמה.
רקע נדרש: נסיון קודם בתחום הטלביזיה. הפקת תוכניות.
השכלה: תקשורת/טלביזיה/קולנוע רצוי באוניברסיטה בארה"ב.

כמו כן אנו מחפשים:
בוגרי/בוגרות מינהל עסקים וכלכלה בהצטיינות בארץ או בחו"ל. נסיון רב לא הכרחי.
מועמדים/מועמדות לתפקידי מזכירות בכירה.

– **סודיות מובטחת** –

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים מודפסים למשאבי אנוש, ת.ד. 189 רמת־גן 52101.

לעבודה בנציגות בחו"ל
דרושים
קציני מילואים
נתונים נדרשים:
★ גילאי 28–21
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופאיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה.
המתאימים יבואו לשליחות של כשנתיים בחו"ל. (אפשרות לתעסוקה גם בארץ).
המעוניינים העונים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור "כ.ד". בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

RAD data communications ltd.

דרושים

1. **מחסנאי למחסן ייצור**
אחרי שירות צבאי, השכלה תיכונית, הכרת רכיבים, רצוי נסיון קודם בהכנת קיטים לייצור.

2. **פקידת יבוא**
נסיון קודם ביבוא, ידיעת אנגלית טובה, ידע בהדפסה (רצוי במעבד תמלילים), השכלה תיכונית לפחות.

3. **פקידה**
בוגרת תיכון, אחרי שירות צבאי, ידיעת הדפסה טובה. רצוי נסיון קודם בעבודת פקידות.

בכל המשרות: אנו מציעים תנאים טובים ואווירה נעימה, יש הסעות וארוחות צהרים. שעות העבודה: א׳-ה׳ (5 ימים) 07:30-17:00

מעונינים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף פירוט קורות־חיים ונסיון קודם למחלקת כח אדם רחוב הנחושת 8, ת״א 69710.
— כל הפונים יענו — סודיות מובטחת —

אמפא

טכנאי/ת שרות
למיזוג אויר מפוצל
★ בוגרי בי״ס מקצועי במגמת קירור.
★ עדיפות לבוגרי יחידות קירור בצה״ל.
★ בעלי רשיון נהיגה מעל שנה.
מועמדים יפנו למר גילאון, רח׳ המסגר 9 תל־אביב טל׳ 03-379712 בין השעות 09.00-10.30 בבוקר

דייל/ת מכירות
★ לעבודה אחה״צ

קלדן/ית מנוסה
מועמדים יפנו לאתי במחלקת כ״א דרך פתח־תקוה 16, ת״א טל׳ 03-384444 בין השעות 13.00-17.00 בלבד.

לוריטס סוכנויות לביטוח בע״מ
דרושה
חתמת מנוסה
בכל ענפי ביטוח
הכרחי נסיון בעבודה עם סוכנים.
טל. 03-5370202, 03-382140, 03-382139

למפעל לשיפוץ מכללים חשמליים לרכב
דרוש
מנהל עבודה
חשמלאי רכב בעל נסיון כמנהל עבודה
מיום א׳
טל. 03-782906

לקונצרן תעשייתי גדול
דרוש
רואה חשבון מוסמך
מקום העבודה: ת״א
הכישורים הנדרשים:
- תואר ראשון בכלכלה או חשבונאות.
- נסיון קודם של 4 שנים לפחות.
- ידע במיסים.
- ידע בהפעלת תוכנת לוטוס על מחשב אישי.
- גיל 28-35.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 29835 ת״א 61297 עבור רואה חשבון
— סודיות מובטחת —

דרוש מפעיל
לשופל וולוו עם רשיון ג׳ מעל 15 טון
לעבודה קבועה באזור השומרון.
מגורים מאזור פ״ת והסביבה
03-9363403

לחברת ק.ס.ו. חרושת קוסמטיקה טבעית
דיילים/ות
המתמצאים באיפור ועיצוב, לייעוץ ומכירת תכשירי איפור וטיפוח
הדרכה
עבודה ברשתות, חנויות, פרפומריות ובתי טבע באזורים הצפון, ירושלים, חיפה.
טל. 04-323402

למפעל טקסטיל בצפון הארץ
דרוש/ה
קולוריסטי/ית
לדיוס רצוי בעל/ת נסיון בהדפסת בדים.
לפנות בכתב צרוף עם קורות חיים לת.ד. 24177 תל־אביב מיקוד 61241
— סודיות מובטחת —

למפעל צביעה והדפסת טכסטיל בכפר־סבא
דרושים:
א. **מקדם/ת מכירות**
דרישות התפקיד: נסיון והכרות של ענף בדי הטקסטיל בארץ.
ב. **מפעיל מכונת צביעה**
דרישות התפקיד: נסיון קודם בעבודה במשמרות.
לפנות טלפונית: 052-441333, 052-23258/7 או בכתב ל: ״סוטקס״ אזור התעשיה ת.ד. כפר־סבא מיקוד 44887

למפעל מתכת בבת־ים
דרוש
מנהל יצור
מקצועי מנוסה ומנהל
ידע בארגון ותו״ס. כ־25 איש.
לפנות לטלפון 03-5516442

לחברה מסחרית — בית שפר בת״א
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מנוסה
★ משרה מלאה
★ ידע בחשבשבת חובה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 20533 ת״א (עבור סקי)

יש עבודה בחברת החשמל
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
לתפקיד
ממונה רווחה וסעד במרחב תל־אביב והדרום
הממונה שייבחר יהיה אחראי לתכנון, ביצוע, ארגון וניהול של שירות הרווחה.
הכישורים הדרושים:
★ השכלה אקדמאית - רצוי תואר שני בעבודה סוציאלית.
★ נסיון מקצועי וניהולי מוכח של לפחות 5 שנים בעבודה קהילתית.
מקום מגורים: תל־אביב והסביבה.
המעוניינים יפנו בכתב, בצרוף קורות חיים, המלצות והעודות מקצועיות, אל מחי כ״א אגפית דרום, ת.ד. 9002 ת״א עד 15.12.1988
חברת החשמל לישראל בע״מ

סגן/ית מנהל מחסן
לחברת שיווק גדולה באזור המרכז
דרוש/ה
(משרה 2970)
לתפקיד עם אתגר ועניין
★ נסיון מוכח בארגון ונהול צוות
★ נכונות ליזום ולהשקיע
★ יחסי אנוש טובים
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 11024 תל־אביב 61110
ויציינו מס׳ משרה
הילל — תחנת ייעוץ לנושאי כח אדם בע״מ

אלדור
דרוש
מחסנאי טכני
בתחום האלקטרוניקה
• נסיון בעבודות מחסן וקשר עם ספקי חו״ל
• נסיון בעבודה ג.מחסן ממוחשב
• ידיעת השפה האנגלית - חובה
לפנות לת.ד. 24201 ת״א 61240
- סודיות מובטחת -

למוסד פיננסי גדול
דרוש
מהנדס בניה / אזרחי
עם נסיון של 5 שנים בתכנון תיאום ופיקוח.
העבודה כרוכה בנסיעות לאתרי בניה
גיל מקסימלי 35
נא לפנות, בצירוף תולדות חיים לת.ד. 30101, ת״א

דנאל
לשרותי כח אדם בע״מ
לסניפנו ברחובות דרושים:
★ מבקרי איכות אלקטרוניקה
★ רתכים מכל הסוגים
★ חרט/כרסם קונבנציונלי
★ מבלטן 5 שנות נסיון
★ מכונאי תעשייתי מנוסה
★ מחסנאי למחסן מיכני
דנאל - הרצל 187, רחובות 469383, 08-466581/3

לאינטר־אלקטריק
שרות וביצוע עבודות חשמל בע״מ
דרוש/ה
מהנדס חשמל
• בעל נסיון רב בתימחור ובהכנת מכרזים בנושא חשמל תעשייתי.
מקום העבודה נצרת עילית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 609 נצרת עילית

לחברה ארצית לשרותי כ״א לסניפיה באזור השפלה/ירושלים
בחור/ה צעיר/ה
נמרץ/ת ושאפתן/ית
רצוי קצין בדרגת סגן/סרן משוחרר, בעל נכונות לשעות עבודה רבות ומאומצות.
רקע טכני או מזכירותי חובה.
רכב חובה.
נשים או גברים העונים לדרישות מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים בכתב יד ולציין מקום עבודה רצוי לת.ד. 44971 חיפה מיקוד 31448

לחברה להנדסה דרושים:
1. **מהנדס/הנדסאי**
מכונות / אוירונאוטיקה שהתמחה במיבנאות מטוסים, רצוי בעת שירות צבאי בחיל האוויר.
2. **מהנדס אלקטרוניקה**
עם התמחות ברכבים וידע באמינות.
נא לכתוב בצירוף קורות חיים וניסיון לת.ד. 1081 רמת השרון 47100

ישפה סיגליס ענבי מהנדסים בע״מ
דרושה **מזכירה**
כישורים:
• הדפסה טובה
• ידע במעבד תמלילים (רצוי א״ב)
• דיקנית וחרוצה
יום ע: ת מלא, 5 ימים בשבוע, באזור התעשיה ברמת־החייל.
טלפון מיום א׳ 03-5447644

לפרויקט פיתוח במיקרו ביולוגיה קלי. ת
דרושה
מיקרו ביולוג/ית
רצוי בעל תואר אקדמאי, נסיון במיקרו ביולוגיה קלינית.
נא להתקשר עם ד״ר רפאל למר 03-5459081 או ת.ד. 32205 ת״א

למשרד ליעוץ בתחום הביטוח בת״א
דרושה
מזכירה
(משרה 3000)
לעבודה אחראית כעוזרת למנהל
★ ניסיון של שלוש שנים לפחות כמזכירה
★ ידע בעיבוד תמלילים — הכרחי
★ ניסיון בתחום הביטוח — רצוי
ל 5 ימי עבודה, 16:00 — 8:00
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים וניסיון לת.ד. 11024 תל־אביב 61110
ויציינו מס׳ משרה.
סודיות מובטחת.
הילל — תחנת יעוץ לנושאי כח־אדם בע״מ

לחברה להוצאה לאור
דרושה
מקדמת מכירות למודעות ומינויים
המשרה מלאה וכרוכה בעבודה או ניהול סניף.
לפרטים נוספים:
נא לטלפן בין השעות 10.00 — 13.00
לטלפונים 03-265198, 03-265196

דרושים:
1. **חשמלאי ראשי** - לביצוע וניהול עבודות חשמל.
2. **חשמלאים מוסמכים** - ועוזרים.
3. **מנהל עבודה** - שלד.
4. **מנהל עבודות** - גמר.
5. **ברזלן** - מנהל עבודה.
6. **אינסטלטורים** ועוזרים.
8. **ארכיבאי** - הבנה במקרא תוכניות (אפשרי).
9. **שרטטות** ארכיטקטורה נסיון של 3 שנים.
10. **חשב כמויות.**
11. **מפ״ט** - למערכות מיזוג אינסטלציה וחשמל.
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 28035 ת״א 61280 לידי מנהל כ״א

למוסד גרמני בירושלים דרושים
חינוך מבוגרים M.A.
דרישות התפקיד:
- נסיון בחינוך מקצועי טכנולוגי
- הכנת תוכנית לימוד למורים
- נסיון בארגון ועבודות משרד.
מזכירה
- עברית וגרמנית שוטפת כולל הדפסה.
שעות עבודה 15:00—8:00
נא לפנות בכתב בצרוף מסמכים לת.ד. 148 ירושלים — הדואר המרכזי.

קרליין
בהמשך להתרחבות
דרושים:
סוכני מכירה
לרשתות שיווק ולפרפומריות
כישורים:
● גיל 35—40
● השכלה תיכונית
● נסיון מוכח בענף הקוסמטיקה / מוצרי צריכה של לפחות 3 שנים
● רשיון נהיגה
● תושב גוש דן
● יענו רק המועמדים העונים על הדרישות.
לפרטים נא לפנות בכתב יד, קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 20087 ת״א 61200 לידי מנהל מכירות עבור סוכני מכירה

לחברה הנדסית בעלת נציגויות באזור הרצליה
מהנדס מכונות + השקעה לקידום השווק
ת.ד. 3525 ירושלים

מחסנאי צעיר אחראי דייקן ומסור בענף הלבשה והנעלה + נסיון לפחות שנתיים באזור ת״א.
03-216539, 03-258169

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ״ח — 1988
לפי חוק זה, אסור למעביד להפלות בין עובדיו או בין דורשי עבודה מחמת מינם, מחמת היותם נשואים, או מחמת היותם הורים, בקבלה לעבודה, תנאי עבודה, קידום בעבודה, הכשרה או השתלמות מקצועית, ופיטורים או פיצויי פיטורים. כמו כן אסור למעביד לפרסם מודעה בדבר הצעת עבודה, אלא אם כן הצעת העבודה מנוסחת בלשון זכר ונקבה, בין בתיאור העבודה... והעובדים צפויים לעונש על פי החוק.

לאריה חברה ישראלית לביטוח בע״מ
למחלקת התביעות דרוש / ה
עורך / ת דין צעיר / ה
נסיון בנזיקין של שנתיים לפחות
לפנות בכתב לת.ד. 1025, מיקוד 61009 ולפרט נסיון קודם בעבודה.
סודיות מובטחת

להצליח בגדול!
הזדמנות יוצאת דופן
אם את/ה שאפתן/ית, מתמיד/ה, חרוץ/ה ואוהב/ת לעבוד עם אנשים - רשת סוכנויות ביטוח מובילה מציעה לך להצטרף לשורותיה, וללמוד מקצוע נרדש, מעניין ומשתלם!
למתאימים/ות תנתן הדרכה צמודה, תמיכה כלכלית עד להצלחה, אפשרות קידום לתפקיד ניהולי ויכולת להשגת הכנסה גבוהה מאד!
גיל מעל 24, השכלה תיכונית לפחות ורצון בלתי מתפשר להצליח—הכרחיים.
מעניין אותך?
התקשר/י (החל מיום א׳)
ונקבע מועד לפגישה!
ת״א והסביבה: 630222; 630236-03 (עידית)

דרושים/ות
מטיצים/ות עצמאיים/ות
לשיווק מתנות ומכונות, נסיון במכירות ורכב הכרחיים. תלוש עבודה אורגים, עמלות גבוהות למתאימים.
מרכזים: 03-656865, 03-658858

לחברה לייבוא מוצרי אחזקה ותעשייה
דרוש
נציג מכירות
לאזור הצפון
רצוי רקע טכני
ונסיון במכירות
טל. 03-204038

לסוכנות ביטוח חיתום
פקידה לטיפול בתביעות
03-337021

דרוש/ה
מנהל/ת־חשבונות בכיר/ה
כישורים:
נסיון של 5 שנים לפחות
רצוי בענף הבניה
בפרטים נא לכתוב לת.ד. 6525 תל־אביב

לעבודה בטחונית בחו״ל
דרושים
קציני מילואים
נתונים נדרשים:
★ גילאי 21—28
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה.
המתאימים ייצאו לשליחות של כשנתיים בחו״ל. (אפשרות לתעסוקה גם בארץ).
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת״א מיקוד 61392 עבור י.ד. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ ת.ז. וטלפון.
— פונים מתאימים ייענו —

רדט
תקשורת ותשתיות
חברה צעירה ודינמית המייצרת, מיצאת ומתקינה מכלולי בקרה לתקשורת מחשבים מעונינת לקלוט עובדים נמרצים ודינמיים לתפקידים:
010 **רכז התקנות/ ראש צוות**
דינמי, עצמאי, רקע טכני, נסיון מוכח בהתקנות מערכות תשתית תקשורת מחשבים - 3 שנים לפחות.
011 **מתקינים**
בעלי רקע טכני, דינמיים, המעוניינים בעבודה קשה בעלת אתגרים, נדרש נסיון קודם בתשתיות תקשורת.
012 **פקידת מלאי/רכש**
בעלת נסיון מוכח בפקידות מלאי ורכש עדיפות לבעלת רקע טכני.
5 ימי עבודה, תנאים טובים למועמדים המתאימים.
לפנות ניום א׳ לענת בטלפון:
03-483211 שלוחה 256

U-MAN
החברה הבינלאומית המתמחה בבדיקת התאמה של כח־אדם, אשר לה כבר יותר מ־19 סניפים באירופה ומצאת בעיצומו של תהליך גידול מואץ, מחפשת
איש/ת מכירות מעולה
לסניף ישראל דרושים אנשי מכירות נוספים. בעלי נסיון, לניהול מו״מ עם מנהלי כ״א ומנהלי חברות
- האם את/ה נכון ללכת על זה?
- האם את/ה משיג תמיד את מטרותיך?
- האם את/ה תמיד במצב־רוח טוב?
אם תשובותיך הן ״כן״ - אנו רוצים אותך בצוות שלנו. בו תוכל/י להגיע לשכר גבוה מאוד!!
מעניין אותך?
פנה לת.ד. 6610 ת״א 61066 - מישרה 999.

למפעל של התעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים:
מסגרים/רתכים
בוגרי בי״ס מקצועי ו/או קורסים מוכרים.
בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני וניסיון של 3 שנים לפחות.
עדיפות תינתן לבעלי נסיון בריתוך ארגון.
מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, ביום ראשון 4.12.88 בשעות 8.00—12.00 עם תעודת זהות.
לא תתאפשר כניסה לפונים ללא תעודות.
ניתן לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית ת״ד 1044 רמה״ש, מיקוד 47100.
נא לציין מס׳ תעודת זהות.
התעשיה הצבאית

למפעלנו באזור המרכז
דרושים/ות
בוגרי אוניברסיטאות
בחוגים:—
1. כלכלה וניהול.
2. כלכלה וניהול + תואר שני בלימודי עבודה.
3. כלכלה וניהול + תואר שני במערכות מידע.
המועמדים שימצאו מתאימים יוכשרו, במשך תקופת צעירות, לעסוק בתחומים השונים של ניהול משאבי אנוש.
לאחר גמר ההכשרה, המתאימים יועסקו במערך משאבי אנוש של הארגון.
כישורים נדרשים:—
★ בעלי תואר ראשון לפחות בכלכלה וניהול, לאחר שירות צבאי.
★ נכונות לעסוק בתחום משאבי אנוש.
★ כושר הבעה טוב מאוד בכתב ובע״פ בשפה העברית.
★ ידע טוב בשפה האנגלית (יתרון לשולטים שליטה מלאה בשפה האנגלית).
★ יחסי אנוש טובים מאוד.
המעוניינים העונים לדרישות יפנו בכתב בצרוף קורות חיים תוך פירוט השכלה, נסיון ומספר תעודת זהות.
לת.ד. 5129 רמת־גן מיקוד 52105
(יש לכתוב על המעטפה: ״עבור משאבי אנוש״)
ייענו רק מועמדים מתאימים
סודיות מובטחת

ליחידת מחקר ממלכתית
דרושים/ות
אנשי מחקר
כשורים נדרשים:
★ בוגר/ת חחוג למזה״ת ו/או החוג לשפה וספרות ערבית (עדיפות לבעלי תואר שני).
★ שליטה טובה בשפה הערבית (ספרותית ומדוברת).
★ נסיון בתחום המחקר, כושר ניתוח ועיבוד חומר עיוני.
★ כושר הבעה טוב בכתב ובע״פ.
★ נכונות לעבודה מאומצת מעבר לשעות העבודה המקובלות.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
★ העבודה באזור תל־אביב.
מעוניינים/ות העונים/ות לדרישות לעיל, יפנו בכתב לת.ד. 17557 ת״א (מיקוד 61170), עבור מחקר, בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מס׳ ת.ז. ומס׳ טלפון להתקשרות).
— פונים מתאימים ייענו —

למוסד ממלכתי בתל־אביב
דרוש
עובד דפוס
★ בוגר בית־ספר מקצועי במגמת דפוס.
★ בעל נסיון של 5 שנים במקצועו.
★ עד גיל 35.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 17216 ת״א מיקוד 61171, עבור ״דפוס״ ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ ת.ז. וטלפון להתקשרות.
פונים מתאימים ייענו

לפרסם מודעה? **דחוף**
תל-אביב דחוף מרכז · תל-אביב דחוף דיזנגוף · תל-אביב דחוף בן יהודה · תל-אביב דחוף אלנבי · חיפה דחוף · ירושלים דחוף · דחוף טלפון 03-611001 · ובעוד 50 סניפי דחוף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחוף

هكذا من الأصل

עיריית רמת־גן

לאגף המים המאור והחשמל
דרושים

* **טכנאי חשמל** —
ידע ונסיון בתפקוד ביצול פלוות חשמל, פיקוח על קבלנים
* **חשמלאי ראשי** —
נסיון בורים חזק ופיקוד
* **חשמלאי מוסמך** —
נסיון בהתקנות זרם חזק ואחזקה

המועמדים המבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לאגף המים והמאור עיריית רמת־גן
ת.ד. 5 ר״ג 52103

דרושים
מנחים
למקצועות הבגרות
בנושאים:
ידיעת המדינה
אנגלית,
מדעי החברה
וספרות

לפרטים נא לפנות
לגב׳ נגר דורית
טל׳ — 03-5020332/6
אחה״צ 03-5240667

אורט

לאולם שמחות
בגבעתיים
דרוש
* מלצר ראשי
* קונדיטור מקצועי
03-5868235

למוסד ממלכתי באזור ת״א
ד ר ו ש

ראש שטח פלסטיקה וחומרים

* כימאי/מהנדס כימיה (רצוי בעל תואר שני לפחות)
* בעל ידע בתחומים הבאים: פולימרים, חומרים מרוכבים, דבקים, צבעים ועיבודי חומרים פלסטיים, חומרים מרוכבים, הנדסת חומרים, ותהליכי עבודה בחומרים פלסטיים.
התפקיד: יכלול ניהול צוות, גדול העוסק בפיתוח, יצור ויישום של פרויקטים בתחום החומרים הפלסטיים והמשוריינים, התפקיד משלב עבודת מעבדה, שטח וארגון.
על המועמד להיות בעל נסיון מקצועי וניהולי קודם (7 שנים לפחות) ונכונות לעבודה מאומצת. עליו להיות בעל יוזמה ומעוף בתחום הטכנולוגי ויכולת הנחית צוות. בתחומים מתקדמים ובמציאת פתרונות לבעיות לא שגרתיות.
המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים מפורטים וציון מס. טלפון אל ת.ד. 23099 ת״א, מנהל פרויקטים.

הצטרף לחברה הטובה בארץ
אשר אינה עוצרת בעליה
כחיבה טכנית והנדסה בע״מ
שד׳ ירושלים 161, חולון

ד ר ו ש י ם:

* **מהנדס אלקטרוניקה בכיר**
רצוי נסיון בתחום אלקטרו־אופטיקה
מוסמך לניהול ובניצוע פרויקט רב־תחומי
* **מהנדס אוירונאוטיקה**
להכנון שונים מכבים המכיר מטוסי קרב אמריקאים
* **חשמ״א / בקרת יד׳** — למטוס פנטום
* **מכ״מ / בקרת יד׳** — למטוס פנטום
* **שרטטי איזומטריה** — ובעלי נסיון בשרטוט ממוחשב

תגבורת — 8 ימים בשבוע באזורים ניידות
הודעות שעה לאיש ולאשה
נא לפנות לריקי ברקן 03-5562555

סופרגז

חברה ישראלית להפצת גז בע״מ

ד ר ו ש

קצין בטיחות רכב

* דרישות המשרה
* בעל השכלה תיכונית, בוגר קורסים מקצועיים בנושא תובלה.
* בעל תעודות הסמכה כקצין בטיחות רכב.
* בעל רשיון נהיגה לנגררים.
* כושר ארגון וניהול צוות עובדים.

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב יד לת.ד. 318 מיקוד 46103 הרצליה בצרוף קורות חיים ופרוט מלא של נסיון בעבודה

לישוב הר־גילה
ד ר ו ש
מזכיר
מתאימים יפנו בכתב בפרוט תולדות חיים וכישורים עד ליום 12.12.88
כתובת:
מזכירות הר־גילה
(לציון "מזכיר")
ד.נ. צפון יהודה

התיאטרון הקאמרי

לתיאטרון הקאמרי
דרושים

חשכולאים

רצוי בעלי נסיון

המעוניינים נא לפנות לאבי צברי בימים ב׳ וד׳ 5.12—6
בטל: 5449888 מ־09.00—14.00

אדם

מכון אדם לאבחון וייעוץ במשאבי אנוש

לחברה תעשייתית מתקדמת בחו״ל
דרוש

צעיר

בעל רקע טכני

המתאים לתפקיד יוכשר כטכנאי שרות ותחזוקה, לאחר קבלת הדרכה בארץ ובחו״ל, וישתלב במערכת קיימת המטפלת בהרכבה ותחזוקה של ציוד תעשייתי מתקדם.

כישורים:
* בוגר בית־ספר תיכון מקצועי במגמה מכנית.
* בעל תעודת בגרות.
* לאחר שרות צבאי.
* ידיעה בשפה האנגלית ו/או גרמנית.

מקום העבודה: תל־אביב.
תנאים טובים וסיכויי קריירה מבטיחה למתאימים.
להצגת מועמדות נא לפנות אישית אל מכון אדם, רח׳ תבואות הארץ 3 שכון דן, תל־אביב,
טלפון 03-498807 החל מיום ראשון בין השעות 13.00-17.00.
המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד

תל־אביב, רח׳ תבואות הארץ 3, 69546, טל. 03-498805-6-7
חיפה רח׳ דיזרעאלי 54, 34334, טל. 04-254314-5

מחסנאי

למפעל "תעשיות המתכת" באזור אשדוד
ד ר ו ש

הכישורים הדרושים:
* 10 שנות לימוד לפחות
* נסיון בעבודות מחסן
* מגורים באזור אשדוד — הכרחי

עדיפות תינתן לבעלי נסיון בעבודה עם מחשב.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 21253 ת״א, 61212
עבור "מחסנאי"
רק מועמדים מתאימים ייענו.

למפעל מזון ותיק
בעל מוניטין
ד ר ו ש

סוכן / חברה

למערך שווק והפצה של מגוון מוצרי המפעל בקרוב לאזור המרכז

נא לפנות בכתב בצירוף נסיון קודם לת.ד. 295 גבעתיים

למפעל בתחומי עתיר ידע
באזור ת״א דרושים:

1. **טכנאי / הנדסאי מכונות**
לתכנון ויצור אבי טפוס. דרושה התמחות של 4 שנים לפחות במכניקה עדינה ויכולת עבודה עצמית.
2. **מסגר לבית מלאכה**
המתמחה בייצור אבי טפוס. דרוש נסיון ברתוך ועבודות אלומיניום.
3. **חרט / כרסם**
לבית מלאכה המתמחה בייצור אבי טיפוס. דרוש נסיון של 5 שנים לפחות CNC רצוי.

נא לפנות בכתב ובפרוט קורות חיים ופרטים אישיים לת.ד. 25034 ת״א עבור רוזיטל.

המוסד לביטוח לאומי
המשרד הראשי
ד ר ו ש י ם / ו ת

עורכי/ות־דין

לעבודה בסניפיו
בחיפה
ובבאר־שבע

הודעה תיקבע לפי כישורי המועמדים/ות
נא לטלפן 02-527753 או 02-559351

לקבוצת רבלון ישראל בע״מ
ד ר ו ש י ם / ו ת

מאפרים/ות

לאזור המרכז
ולאזור הצפון

* נסיון מקצועי מוכח
* כושר שכנוע, בעלי/ות יוזמה
* בעלי/ות רשיון נהיגה חובה

לקביעת ראיון לפנות אל שגית בטלפון 03-7528852-3 החל מיום א׳

מסעדת צ׳ונ׳לי
שרות התעסוקה אשדוד דורשים

* **3 טבחים**

מקצועיים עם נסיון באוכל סיני
המתאימים לפנות לעו״ד אביגל דור
טלפון 08-560959
או שרות התעסוקה אשדוד
טלפון 08-522090

למוסד ציבורי
דרוש / ה

מבקר / ת פנים

בוגר אוניברסיטה באחד מהמקצועות הבאים — משפטים, ראיית חשבון, כלכלה — מנהל עסקים עם התמחות בחשבונאות.
בעל נסיון של לפחות 6 שנים בבקורת פנים
נא לפנות בכתב לת.ד. 33169 ת״א
מיקוד: 84237.
לציין — עבור: מנהל המנגנון אישי

לבי״ח פסיכיאטרי בהוד־השרון
ד ר ו ש י ם:

כוחות עזר (גברים בלבד)

בדבר פרטים: 052-38667/8/9

ד ר ו ש

סוכנים בלעדיים

לחברה קרור והקפאה להובלה
לבעלי מקצוע ועסק קיים עם ערבויות בלבד
ת.ד. 11598 ת״א

עיריית אור־יהודה

במכרז פומבי מס׳ כא/1

מתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תשל״ט־1979, מכריזה בזה עיריית אור יהודה על משרה פנויה כדלקמן:

א. שם המשרה: עובד / ת סוציאלי / ת

דרגת המשרה: 50%
היקף המשרה:
הכישורים הדרושים:
בוגר ב״ס לעבודה סוציאלית
בקשות למכרז יש להגיש למרכז לקשיש טלפונית, טל׳ 5368962 לשעונה או טל׳ 354111 לסיכום.

עו״ד יצחק בוכבזה
ראש העירייה

למרכז מידע — במוסד ציבורי
ד ר ו ש ה

מזכירה

עברית / אנגלית
ברמה של שפת אם
כתיבה, קריאה והדפסה.

* יכולת מוכחת לעבודה בצוות
* מגורים בסביבות ת״א
* משרה מלאה

תנאי עבודה — כמוסים לתנאי עובדי מדינה.
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 1122 ת״א 61010 לידי נאוה.

למוסד ציבורי ארצי
ד ר ו ש / ה

מרכז/ת פרויקט ארצי בתחום מערכות מידע

* להקמת מערכת מידע בהיקף רחב על מיקרו־מחשב (כולל תכנון, ניהול מו״מ עם גורמים עסקיים, הדרכת משתמשים ועוד).
* התפקיד הינו במסגרת מחלקת ארגון ושיטות.
* מקום עבודה: תל־אביב
* משרה מלאה.

כישורים
* מהנדס תעשיה וניהול עם התמחות במערכות מידע או השכלה אקדמית מקבילה.
* נסיון של 5 שנים לפחות בהקמת מערכות מידע על מיקרו־מחשב.
* ידע ונסיון בתחום מערכות מידע רפואיות — יתרון.
* נסיון בניהול מו״מ עסקי.
* יכולת עבודה בצוות.

הצעות מועמדות יש להגיש בכתב בצרוף קורות חיים ופירוט דרישות שכר וממליצים אל: מחלקת כח־אדם,
ת.ד. 50493 ת״א 68125.

לגבעת־וושינגטון
ד.נ. שקמים, 79860 דרושים

1. **ספרנית** אקדמאית לריכוז הספריה
לפנות טלפונית: 08-525312, 08-535191

2. **עובדת סוציאלית**
לפנות טלפונית: 08-522457, 08-525381

למוסד ארגון ציבורי
ד ר ו ש

מנהל מחלקת אחזקה

במשרה מלאה

הכישורים הנדרשים:
* מהנדס מכונות או חשמל
* הכרת ערכות לירוע בנושא או אלקטרו מכניות
* נסיון 5 שנים לפחות

בדבר פרטים נא לפנות לאושרה
טל׳ 03-345888

מ.מ.ג. גדירתקוה — שח״מ
ד ר ו ש / ה

עו״ס בוללני/ת

לחברה ארצית
דרוש
מסגר רתך
בעל רשיון נהיגה מאזור חולון, בת־ים, ראשל״צ
נא להתקשר 03-453141

לסטודיו לעיצוב מודלים לאופנה
D.S.S.
דרושים
תדמן / ית
עם ידע בהפעלת מחשב
קיימת אפשרות לקידום
במקצוע עתירי בינלאומי
5365841, 03-5365004 (סימון)

לחברת חקירות ארצית
ד ר ו ש י ם
לסניפיה בחיפה ובבאר־שבע

מנהל מחלקת חקירות

עדיפות לבעלי רשיון לחוקר פרטי או יוצאי שרותי הביטחון.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 33149 ת״א למס׳ 10.

לקיבוץ באזור נתניה
דרושה
מטפלת
לילד בן 3
052-524416
אחה״צ ובערב

לחברה קבלנית
דרושים
נהגים מפעילים
למכליות שאיבה ושיפוך, בעלי נסיון
מאזור גוש דן
03-9242370

למפעל מכני מתקדם בכפר־סבא
דרוש **מנהל ייצור**
המפעל עוסק בתכנון ויצור והקמת פרויקטים רבים ומורכבים בחומות
כישורים: מהנדס ייצור / מכונות בעל נסיון
לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים
ת.ד. 78 כפר־סבא מיקוד 44100

ליוויתן יומי
ד ר ו ש י ם

לך

מנה״ח צעיר/ה ונמרץ/ת

* סוג 3 לפחות ועדיפות להשכלה אקדמאית
* בעל/ת יכולת תקשורת בין־אישית טובה ונבונות להצטיינות
* אנו מציעים אפשרות להשתלב ולהתקדם במסגרת של חברה גדולה, בצוות צעיר ודינאמי

בדבר פרטים נא לפנות טל. 03-228111

להוצאה לאור
באזור כפר־סבא
ד ר ו ש

מנהל יצור

בעל נסיון רב במקצועות הדפוס, לניהול מערכת של כ־100 עובדים. על המעוניינים להפנות קורות חיים בכתב יד לת.ד. 34 רמת גן.

לחברה בינלאומית
ד ר ו ש

חקלאי

* עם נסיון בענף הלול והרפת לעבודה בחו״ל
* ידיעת השפות צרפתית ואנגלית על בוריין.

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 51051 ת״א עבור "חקלאי".

לבית ספר "אורט"
חוף־השרון
דרוש
מורה למחשבים
במישרה חלקית
טלפונים:
052-580515
052-583792

חברה צעירה
מחפשי/ת צעירים/ות
נמרצים/ות
לאחר שירות צבאי, לעבודת שיווק מלאת אתגר, עד גיל 28
5 ימי עבודה בשבוע, שכר בסיסי גבוה + בונוסים, הדרכה בנוקום, אפשרויות קידום.
טלפון 03-715756 החל מיום א׳

דלתא
DELTA

דלתא גליל תעשיות בע״מ

ד ר ו ש י ם / ו ת

1. תופרות דוגמאות מנוסה

עירית ראשון־לציון

1. לתזמורת הסימפונית דרושים:
4 כנרים
2 נגני קרן שניה ורביעית
מועמדים מתבקשים לפנות לתזמורת הסימפונית רח׳ הבנים 6 ראשל״צ טלפון 9613495, 03-9613496.
2. לאגף תשתית ותחזוקה דרושים
מודד מוסמך בעל נסיון.
מהנדס ביצוע כבישים בעל נסיון מוכח בפיקוח על עבודות עפר וכבישים.
מהנדס או הנדסאי בנין לפקוח על עבודות שיפוצים ותחזוקה. מועמדים מתבקשים לפנות לאגף תשתית ותחזוקה טלפון 03-9682423
3. לאגף החינוך דרושים:
מורה למוסיקה מ־מ. נא לפנות למר גמי סגל טלפון 941133, 948233
מורה לשרטוט אדריכלי מ־מ רצוי הנדסאי/ת נא לפנות למר שמעון שיבר, טלפון 840108, 9643883

דרושה

פקידה כללית

+ ידע בהדפסה

שעות עבודה: 15.00–8.30
ימי ו׳ 13.00–8.30
אפשרות לשעות נוספות
טל. 242553, 03-238785

משרד החוץ
ירושלים
מש״ב - משרד החוץ - משרד החקלאות

דרושים **מועמדים**
לשליחות

בנושאים חקלאיים לשירות של שנתיים בחו״ל:

1. מהנדס מים בחקלאות
בעל תואר בהנדסה חקלאית והתמחות בהכנת תכנית אב להשקייה. בעל יכולת להנחות צוות מקומי לתכנון וביצוע מפעלי השקייה.
המומחה יוצב במחלקת ההשקייה במשרד החקלאות בעיר הבירה.

2. מומחה להשקייה
איש שירות שדה, אגרונום שיעבוד במסגרת משרד החקלאות בצפון המדינה. יעסוק באיתור מפעלי השקייה קטנים פוטנציאלים.
במקום אין בית ספר לזרים
התפקידים מחייבים תואר אקדמאי, שליטה מלאה בלשון האנגלית, ידע עיוני מתאים ונסיון מעשי של לפחות חמש שנים בתחום ההתמחות, נסיון בהדרכה, יעוץ וניהול צוותים.
דרגת השכר 9–10 של הדירוג המקצועי, בהתאם לכישורי המועמד, עם תוספת חו״ל, הוצאות דיור וחינוך ותוספות אחרות הנהוגות על פי התקשיר.
משך השליחות 24 חודשים.
המומחים ישוגרו על ידי מש״ב ויהיו בפיקוח מקצועי של המרכז להדרכה חקלאית במשרד החקלאות (סינרקו).

מועמדים בעלי בריאות תקינה, ורשיון נהיגה יפנו אלינו בצירוף קורות חיים מודפסים עד 16.12.1988 על פי הכתובת:

מש״ב – המחלקה לשיתוף בינלאומי, משרד החוץ, רוממה ירושלים 91950

בפ״ת
למחלקת
השירות
ד ר ו ש
אלקטרונאי
בעל רקע בחשמל והידראוליקה
03-9340345

שש צֹהר
יבוא ושיווק מוצרי נוף
דרושים
סוכנים/עובדים
הכישורים הנדרשים:
1. אחרי שירות צבאי (15–30)
2. תעודת בגרות
3. בעלי רשיון נהיגה
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים

ד ר ו ש

מרכז למנהלה

למפעל אלקטרוניקה
בתחום הצבאי
דרושים/ות

1. **מהנדס אבטחת איכות** —
לכתיבה וישום נוהלים ומפרטי בקורת.
2. **מהנדס אמינות/תחזוקתיות** —
לניתוחים וניסויים בפרויקט אוירי.
3. **מהנדס ציוד אלקטרוני** —
לתיכון ואנליזות (חם ודינמיות)
4. **מהנדס אלקטרוניקה.**
5. **מהנדס מידע וניהול תצורה.**

מועמדים בעלי נסיון בתחומים הנ״ל, הכרות עם מפרטים צבאיים, יכולת כתיבה והתבטאות באנגלית יפנו לת.ד. 2059 הרצליה או בטלפון 6 / 06-586716
או 052-542182

לחברה למימון במרכז תל־אביב
למחלקת הנהלת חשבונות
ד ר ו ש

מנהל חשבונות

סוג ג׳
נסיון 3 שנים לפחות
בקיאות בהתאמות
שבוע עבודה מלא
נא לפנות בכתב יד לת.ד 8139 מיקוד 52180 רמת־גן
לציין עבור הנהח״ש

למפעל תעשייתי באזור המרכז
ד ר ו ש

מהנדס מכונות

אחראי לתכנון ופיתוח מוצרים

* 4 שנות נסיון לפחות בתכנון ופיתוח מוצרים
* נסיון בניהול צוות עובדים מקצועי (עד 10 עובדים)
* גיל – עד 40

תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 7095 ת״א 61070 עבור מס. 32
– סודיות מובטחת –

ד ר ו ש

מתאם ומבקר

אצל חשב הבנק בירושלים

תיאור התפקיד:
– פקוח שוטף על הזרמת הרישומים החשבונאיים מיחידות הפעולה שבמחלקות הבנק.
– ביצוע ביקורות עצמאיות במערכות כספיות ממוכנות ובמחלקות הבנק.
– כתיבת דוחות ביקורת וסקירות.
– ניתוח דוחות כספיים וניהוליים.

הדרישות:
– תואר ראשון בחשבונאות או בכלכלה.

לעתון יומי
* בעל / ת נסיון בניהול מחלקת הפצה
* עוזר / ת למנכ״ל נסיון בניהול דו לשוני / ת
עיבור תמלילים שפת אם אנגלית
03-9244508

למוסד פיננסי גדול
ד ר ו ש / ה

מיישם/ת מערכות

כישורים נדרשים:
* הכרת מחשבי י.ב.מ במערכות גדולות
* ידע בהפעלת המחשב.
* J.C.L.
* ידע באנגלית.
* ידע בשפת ה־COBOL או ASSEMBLER – יתרון.

המעוניינים יפנו בכתב יד בפרוט נסיון קודם לת.ד. 23136, ת״א 61230 עבור "מס׳ 228".

למפעל תעשייתי באשדוד
ד ר ו ש

הנדסאי ייצור

לתפקיד ניהול העבודה והייצור
נסיון בתעשיה הכרחי

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 397 אשדוד מיקוד 77103

דרוש/ה
אופטומטריסט/ית
למשרה מלאה
לאופטיקסטור
אופטיקה ועדשות מגע
דיזנגוף 180 ת״א. טל: 5440101
סוד יות מובטחות

נורדקייט בע״מ
למפעל תעשייתי
באזור לוד
דרושה
אחראית חדר־אוכל
ל־800 איש
לפנות בשעות העבודה
לסעדון:
08-238976

אוניברסיטת תל-אביב

דרושים/דרושות

1. מהנדס/ת — בית מלאכה לאלקטרוניקה — ביה"ס לכימיה

מהנדס/ת אלקטרוניקה, נסיון של 5 שנים לפחות בפתוח מעגלים אנאלוגיים ודיגיטליים ובמחשבים. עדיפות תינתן לבעל/ת ידע נרחב בטכניקות של עיבוד אותות (ניתן לשלב לימודים).
(לפרטים נוספים נא לפנות לטל: 03-5450328)

2. ספרן/ית —
(משרה מלאה או חלקית)
הכישורים: השכלה אקדמית פלוס הכשרה פורמלית בספרנות, ידיעת עברית ואנגלית, כולל הדפסה, רצויה ידיעת שפה לועזית נוספת, נסיון קודם בספרנות; לעבודה בתחום הרכש או בהשאלה ממוחשבת ועוד.

3. כתבן/ית מעבד תמלילים — בשפה העברית
נסיון של מספר שנים בהדפסה טובה, רצוי במעבד WANG (פרטים נוספים בטל' 5459112)

מועמדים/ות מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושמות ממליצים למדור העסוקה, יחידת המנגנון, אוניברסיטת ת"א, רמת־אביב מיקוד 69978 (טל: 03-5450575).

למפעל לפיד־קרמיקה ביפו
דרושים:

1. עובדי יצור
★ להפעלת קווים אוטומטיים וחצי־אוטומטיים.

2. נהג — רשיון ג'

3. עוזר מחסנאי

נא לפנות טלפונית 03-661155

למחלקת שרות בתל אביב
דרושה

פקידה

אריזת ועילה
לעבודה במשרה מלאה
הכוללת: טלפונים, ניירת
עבודה מול מחשב.
נא להתקשר לטלפון: 03-5121718

דרושה עוזרת למנהלת חשבונות

במשרה מלאה
סוג 2 וראש פנוה
לפנות מיום א' בטלפון 254191 לעמליה

למפעל תעשייתי גדול
דרושים

מהנדסי מערכות אלקטרוניקה

בעלי רקע ונסיון במערכות צבאיות משובצות מחשב בשטח המכ"ם, ל"א או תקשורת. רבת אתגר בפיתוח, שילוב וניסויים מערכתיים בפרוייקט פיתוח מתקדם רב שנתי.
על המעוניינים לפנות לת.ד. 2051 רחובות.
סודיות מובטחת
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים.

לפרויקט שיווקי
דרושים

רכזי מכירות

דרישות התפקיד: הופעה ייצוגית
יכולת לנהל משא ומתן
שאיפה להישגים ואחריות בעבודה
למתאימים - תגמול כספי גבוה
לפרטים: 03-249455 (גוש דן)
02-637001, 02-632160 (ירושלים)

עיריית טבריה
דרושים

פסיכולוגים

לשירות הפסיכולוגי חינוכי של עיריית טבריה דרושים פסיכולוגים חינוכיים בעלי תואר מוסמך ובעלי תואר מודרך בפסיכולוגיה חינוכית. אפשרות לקליטת מתמחים. השירות מוכר לצורך התמחות.
נא לפנות בכתב אל: השירות הפסיכולוגי
ת.ד. 899 טבריה או טלפונית:
06-721172 בשעות הבוקר 06-794842 בשעות הערב לעליה 04-835628 בשעות הערב למשה

י. ישורון ושות', עו"ד
שד' המגינים 39/41 חיפה
טל. 04-538221
דרושים:
☆ עורך דין
☆ מתמחה

לחברת ביטוח גדולה באיזור המרכז
דרוש/ה

קצין/ת

לקוחות תעשייתיים ומוסדות גדולים

הכישורים הדרושים:
★ אקדמאי/ת בתחומים: הנדסה ו/או כלכלה ו/או סטטיסטיקה ו/או משפטים.
★ בעל/ת יכולת לניהול מו"מ ברמה גבוהה.
★ ידיעת השפה האנגלית על בוריה.
★ עדיפות לבעל/ת נסיון בתחום הביטוח, ענף ביטוח אלמנטרי.

מועמדים/ות עד גיל 40, יפנו בכתב יד בפירוט קורות חיים, לת.ד. 37633 תל־אביב 61375 בציון המלים: "קצין לקוחות".

למפעל תעשייתי במרכז הארץ
דרוש

מבקר איכות

דרישות התפקיד:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ טכנאי יצור או בוגר קורס לביקורת איכות
★ נסיון מעשי בתעשיה

העבודה היא בשלוש משמרות

המועמדים המתאימים יתקשרו: 03-914931 למר' כוח אדם או יפנו בכתב בציון השכלה ונסיון לת.ד. 3119, תל־אביב 61030 למס' 555
— סודיות מובטחת —

לחברה גדולה העוסקת במחקרים כלכליים, אסוף ואיסוף מידע מסחרי, תעשייתי, כלכלי ואישי, בדיקות יכולת, אפי מהימנות ואמינות

דרוש

מנהל כללי

הכישורים:
★ היכרות מעמיקה עם המשק הישראלי.
★ נסיון מוכח בניהול פעילות בתחום זה.
★ הבנה מסחרית וכשר מכירה.
★ יכולת נהול מו"מ ברמות שונות.
★ נסיון בתחומי כח־אדם.
★ השכלה אקדמית בתחומי כלכלה ומינהל עסקים - יתרון.
★ גיל 35-45.
★ נסיון פיקודי בצה"ל - יתרון.

המועמדים המתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד, לת.ד. 38290 תל־אביב 61382
סודיות מובטחת

טוב בשופר־סל

לסניף צהלה, תל־אביב
דרוש/ה

מחסנאי/ת

נסיון קודם - יתרון
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, רח' צה"ל 75, צהלה, ביום ראשון 4.12.88 בין השעות 9.00-17.00.
אוטובוסים: דן - 21, 23.

שופר־סל

ג'יימס ריצ'רדסון - ישראל
JAMES RICHARDSON PTY. LTD.
DUTY FREE SUPER SHOPS
לחנויות פטורות המכס
דרושים/ות

סטודנטים/ות

לתפקידי מכירה, שרות ללקוח, שמירה בחנויות. העבודה במשמרות לרבות לילות, סופי שבוע וחגים.
דרישות התפקיד:
★ כושר שכנוע ויכולת מכירה
★ שליטה בשפות, הכרחי באנגלית
★ הופעה נאה
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. [illegible] 70100, עבור כוח־אדם

אחים רייכמן (שומרון) בעמ'
רחוב האורנים, פרדס חנה,
טלפון: 06-370555
דרושים:

מנהלי מחצבות

בעלי נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בניהול מחצבות לייצור אגרגטים.
הכישורים הדרושים: ידע מקצועי בפיתוח וחציבה בהר, ידע ונסיון בארגון וניהול כח־אדם.
המעוניינים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב או בטלפון אל מחלקת כח־אדם של החברה לפי הכתובת הרשומה לעיל.
— סודיות מובטחת —

שבר - מכון לבדיקות רפואיות
דרושים לנו

רופאים

בכל הארץ, מצויידים במכשיר א.ק.ג. נייד לבדיקת מבוטחים בחברות ביטוח.
לפרטים נא להתקשר בטלפונים:
04-333980, 04-334527

VISA

דרושה
מעבדת תמלילים

בעלת נסיון של שנתיים לפחות
תושבת גוש דן
לחצי משרה
בין השעות 13:00-17:00

מועמדות מתאימות יפנו
בשעות 8:30-14:30
לתמי, מחלקת כח אדם
טלפון 03-261116 שלוחה 230

- סודיות מובטחת -

ויזה יותר טוב מכסף.

דרוש מכור למכירות

לחברת שוק תרופות דרוש איש מכירות עם נסיון של שנתיים, רצוי בענף בתי המרקחת. מסור וחרוץ ומעל לכל - מכור למכירות. אם נראה לך שאתה מתאים אנא התקשר עוד היום ל-7520767 לאתי

דרוש עורך מקצועי
לכתב עת בנושאי בניה

הכישורים הדרושים:
- מהנדס או אדריכל המעורה בענף הבניה בארץ
- כושר הבעה בכתב
- ידע באנגלית, שפות נוספות יתרון
- עדיפות תינתן למהנדס או אדריכל עם נסיון בכתיבה, עריכה או הוצאה לאור.

לפרטים נוספים נא לפנות אל לשכת המנכ"ל טל. 03-425221

מרכז הבניה הישראלי

איש מכירות נמרץ לאזור הצפון

לאחר שרות צבאי, עדיפות לבעלי רכב מסחרי הגרים בחיפה או צפונה יותר.
נסיון קודם אינו הכרחי.

נא לשלוח קורות חיים בכתב אל: מעלי נימרוד רח' קיבוץ גלויות 32 ת"א 68550
עבור "איש מכירות"

שלי נימרוד

אסטרונאוטיקה

דרוש/ה

מהנדס/ת אלקטרוניקה

(משרה מס' 250)
לתכנון ופיתוח RFI/EMI
במערכות צבאיות

כישורים:
★ נסיון ב־RFI או ב־RF - הכרחי.
סודיות מובטחת

נא לפנות בכתב עם ציון מס' המשרה.
רחוב הירקון 23, בני־ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261
או טלפונית -
03-704610

למפעל ידוע באזור חיפה
דרוש

איש מכירות

בנושא מחליפי חום, מיכלים ודוודי קיטור

הכישורים הדרושים:
★ איתור לקוחות חדשים וניהול מו"מ מסחרי
★ מהנדס/הנדסאי מכונות בעל נסיון מוכח במכירות מעל שנתיים.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 10001 חיפה

נציבות שירות המדינה
אגף המכס מע"מ
מציע אתגר ועניין מקצועי
במערך החקירות והמודיעין
לגברים ונשים

מכרז מספר: מק/3/89
התפקידים המוצעים הינם יחודיים בתחומי המבצעים והמודיעין. העובדים בתחום זה יקבלו תוספת שכר יחודית בגובה 30%, ויועסקו בחוזה מיוחד עם אפשרות העברה לקביעות. המשרות הן בדרגות ט'-יח' בדרוג האחיד (4-6 מח"ר לבעלי השכלה אקדמית).

מקומות העבודה: תל־אביב יפו, חיפה, ירושלים, באר־שבע ויו"ש.

הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית (12 שנות לימוד) ומעלה.
עדיפות לבוגרי קורס פיקודי בצה"ל עד גיל 30.
מקום מגורים סמוך למקומות העבודה המוצעים.
לקבלת פרטים נוספים ניתן לפנות:
תל־אביב טל: 03-810824
חיפה טל: 04-666869
ירושלים טל: 02-242133
באר־שבע טל: 057-30453
יו"ש טל: 02-976351

את פרטי המכרז המלא והמחייב וכן טפסי בקשה להגשת מועמדות ניתן לקבל בכל אחת מלשכות נציבות שירות המדינה כדלהלן:
באזור תל־אביב - הקריה, רח' קפלן מגן 10, תל־אביב.
באזור ירושלים - הקריה, רח' קפלן 3, ירושלים.
באזור חיפה - רח' חסן שוקרי 11, חיפה.
באזור באר־שבע - בנין לשכת הבריאות המחוזית שכונה ד', רח' שמעון הצדיק - ב"ש.

בקשות למילוי המשרה, יש להגיש בצרוף מסמכים המעידים על השכלה ונסיון בהתאם לאחת מהלשכות הנ"ל.
המועד האחרון להגשת הבקשות: ו' טבת תשמ"ט (18.12.88).

מנהלים בע"מ
איוש ומיון מנהלים ועובדים בכירים
באזורה 12 ת"א 65241 טל 660728 ת.ד. 4665 ת"א 61046

לקונצרן תעשייתי גדול
דרוש

מנהל מפעל

למפעל מערכת טכנולוגית מורכבת ולנהל צוות עובדים.

דרישות התפקיד:
* הבנה טכנית גבוהה (רצויה השכלה בתחום הנדסת מכונות או כימיה).
* נסיון קודם בתפקידי שטח בתעשיה - הכרחי.
* כושר נהול גבוה, מעל המקובל, של אנשים ומערכות.
* יכולת עמידה בלחצים ובעומס, יוזמה ועצמאות.
* נכונות לעבודה רבה וקשה.

מקום העבודה:
הגליל המערבי. מגורים באזור - חובה.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

גאמידור בע"מ
הספקה ושרותים ביו־רפואיים

דרושים
מזכירה בכירה למחלקה לסחר בינלאומי
- ידיעת השפה האנגלית על בוריה, שפה נוספת - יתרון.
- ידע ונסיון במעבד תמלילים.
- המשרה מלאה 5 ימי עבודה.
מחסנאי למחסן ציוד רפואי מדעי
- נסיון קודם בעבודה עם ציוד רפואי - חובה.
- ידע בניהול מחסן והכרת השוק הרפואי בישראל.
- רשיון נהיגה הכרחי.
נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ומספר טלפון לת.ד. 120 סביון 56915
- סודיות מובטחת -

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרושים:

1. עובד/ת
למחלקת הנהלת חשבונות למשרה מלאה,
עברית/אנגלית, יתרון - נסיון בהגהה במשרד רו"ח.

2. בחורה
לתפקידי שליחויות, עבודה משרדית לפי הצורך (רצוי בוגרת תיכון, שמועד גיוסה חל לפחות עוד חצי שנה).

3. פנסיונר/ית
לעבודות תיוק ועבודות משרדיות לפי הצורך.
לקביעת ראיון לעבודות 1, 2, 3, להתקשר החל מיום א' ל־664561 לאודלי.

4. פקיד/ה
למחלקת המיסים
לעבודה בטיפול שוטף
בעניני מ"ה רצוי נסיון מעשי בעבודה בתחום מ"ה וידע בנושא מיסים.

לקביעת ראיון לכתוב לת.ד. 3124 תל־אביב בצרוף תולדות חיים, לציון "[illegible]"

מקדם/ת מכירות!!!

בוא/י נדבר תכלס!

חברת פרסום רצינית
מציעה נוסחה:

★ כושר שיכנוע +
★ רצינות +
★ התמדה

= מעל 3,500 ש"ח לחודש
פרטים מיום א'
03-5103961-2-3-4

לחברה ירושלמית לקידום החינוך - ירושלים
[illegible]
דרושה

★ אם־בית מרכזת

(מגורים בפנימיה)
בעלת השכלה ונסיון בחינוך לא פורמלי/פנימייתי, ורקע סעודי, רפואי־מעשי.
בעלת יכולת ונסיון בהפעלת צוות מטפלות, ניהול משק וסביבה.
מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות מייד בכתב יד בפירוט קורות חיים ותעודות, לת.ד. 16028, ירושלים 91160
פרטים בטלפון: 02-420297

למשרד פרסום
אנשי מכירות
בקיאים בפרסום
נסיון הכרחי. רכב יתרון
תנאים מעולים למתאימים
לפניות 03-624477/8
אחרי 16.00

דרוש
★ מטפל
מנוסה
לאדם נכה + לינה
03-868235 לא בשבת

חברה צעירה מחפשת
סטודנטים/ות
הלומדים לתואר שני
לעבודת פיתוח מלאת אתגר.
5 ימים בשבוע
שכר בסיסי גבוה + בונוסים.
הדרכה במקום
אפשרויות קידום.
טלפון 03-715756
החל מיום א'

ל"סריגי הלך"
דרושים:
1. מנהלת מתפרה עם נסיון במשלוחי יצוא.
2. גזרנים מנוסים.
3. תופרות אוברלוק.
4. תדמניות מנוסות.
תנאים טובים למתאימים
לפנות: טל' 03-835194

לתעשיה הצבאית
באיזור המרכז
דרושים

01/58 מפעילי מכונות וציוד אוטומטי
- לעבודה במשמרות.
דרישות המשרה:
1) בוגרי בית־ספר מקצועי 3 או 4 שנתי (במגמת מכניקה המכונות).
2) לאחר שרות צבאי.
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/58 עובדות "יצור" - לעבודה במשמרות.
דרישות המשרה:
1) 11 שנות לימוד לפחות. שליטה מלאה בעברית.
2) בריאות וראיה תקינים.

מועמדים/ות העונים/ות לדרישות המשרה מתבקשים/ות לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רח' הארבעה 16, תל־אביב, בימים א, ב, 4-5.12.88 בשעה 08.00 בבוקר.

נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שחרור ו/או תעודת צמוד.
על כל שכיר/ת יהיה להצטייד במועד באחוז יותר בטופס שליחה של שירות התעסוקה במקום מגוריו.
(הסעות למפעל וחזרה מבטיחות בצמוד עד אישור בדרום).

התעשיה הצבאית

יעל תכנה ומערכות בע"מ

דרושים/ות

ראש צוות בדיקות
★ שליטה ב-VAX/VMS
★ ידע בהנדסת תכנה

תכניתן RPG3 S/38
★ 3-4 שנות נסיון

מנתח מערכות
★ נסיון ביישום מערכות תעשייתיות

מנתח מערכות (נסיון מוכח)
★ הכרת COBOL/C.I.C.S (DOS/VM)
★ הכרת בסיס נתונים
★ נסיון בתחומי רכש מלאי

קלדנית מסופים מנוסה
★ לעבודה במשמרות

לאזור הצפון

מהנדסי אלקטרוניקה
★ נסיון בסביבת מערכות אינטל

מהנדסי בקרה
★ נסיון במערכות אלקטרוניקה/אווירונאוטיקה.

נא לפנות בכתב יד, למח' משאבי אנוש, בציון המשרה אליה אתה פונה.

בית התכנה העצמאי הגדול בישראל
רח' בן־גוריון 22, גבעת שמואל, מיקוד 51905
סודיות מובטחת.

מנהל/ת חשבונות
3 שנות נסיון + המלצות
בקיא/ה בהשבשבת
יעלת צבאית
03-650737/8

המגן לצרכן
ידיעות אחרונות

לעתון הצרכנות החדש של המדינה
דרושים/ת בכל הארץ

נציג/ת מכירות
רק הטובים ביותר השוים הרבה הרבה כסף!
מעל גיל 25, בעלי רכב

עורך משנה/כתבים/תחקירנים
בעלי נסיון עתונאי מוכח.

בגוש דן, השרון והשפלה: 656629, 03-650737/8
בחיפה: לחיה 04-711692 מ־16.00 ל־04-931893

למפעל תעשייתי גדול באזור חיפה
דרוש

אדריכל

★ בעל נסיון בעבודה מעשית של 3 שנים לפחות;
★ תקשורת בין-אישית טובה;
★ התפקיד כרוך בנסיעות.

נא לפנות בכתב־יד בפירוט קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד 4364 חיפה (31043) עבור "אדריכל"

סודיות מובטחת

דרוש/ה

כלכלן/ית

★ כלכלן/ית או בוגר/ת חשבונאות שנתיים נסיון
★ נסיון בעבודה במחשב IBM/PC ידע בלוטוס

נא לפנות בציון תולדות חיים לת.ד. 3119 תל־אביב 61030 ל"כלכלן/ית"

לחברה מסחרית
העוסקת ביבוא ושיווק
דרוש/ה

מחסנאי/ת בכיר/ה
או
סגן/ית מנהל מחסן

כישורים נדרשים:
★ יכולת בהפעלת צוות עובדים במחסן בעל פעילות גדולה.
★ יכולת קריאה באנגלית.
★ נסיון קודם של 3 שנים לפחות בתפקיד דומה.
★ נסיון קודם בענף הקוסמטיקה - יתרון.
★ ישרות וקפדנות הכרחיים.

המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 51051 תל־אביב עבור "מחסנאי"
- סודיות מובטחת -

למפעל מתכת בהרצליה
דרושים
1. מנהל עבודה מנוסה
2. מסגרים ורתכים
כשכירים או כקבלנים עצמאיים
052-57975

למסעדה [illegible]
[illegible]
דרושה
טבח/ית
03-725523

نطابق مع الأصل

אנטנה / יאיר גרבוז

מסופסוף ועד סוף ציטוט

האם יתכן שהשעמום והעליבות שמאפיינים את משדרי הטלוויזיה הם סתם שעמום ועליבות? היש עוד בכלל אפשרות לפרש דברים כפשוטם? או אולי זו צורה חדשה ומתוחכמת ורבת־דמיון להציג בפנינו את המצב לאשורו, מבלי להסתכן במגע עם המספריים של הצנזור? האם יתכן שאנשי הטלוויזיה הגיעו למסקנה סופית, שצריך לשדר אך ורק אמת, ועל כן הם מונעים מאיתנו הומור וסאטירה, דרמה וקומדיה, אמנות ואפילו מתח בריא. הכל כדי לא לסלף את התרשות כראי למציאות?

שנים רבות טענו בעקשנות שהטלוויזיה היא רק מראה המשקפת את המצב, ובאותן הזדמנויות אף הוספנו תוספת בבאלית, שאין זה נבון לנפץ את המראה רק בגלל הכיעור האמיתי שהיא משקפת. אכן כך אמרנו, אך ספק רב אם היינו מספיק חזקים להאמין במה שהגיון שלנו עצמנו קבע, וספק אם היום אנו חזקים יותר. גם המפוכחים שבין הצופים רצו והתפתו להאמין, שקופסת הפלאים מסוגלת להפוך את התרשות הרעות, שנשמעו ממכשיר הרדיו או נכתבו בעיתונים, ולהקרין עלינו בשורות טובות במבט לחדשות של השעה 9:00. כל אחד מאיתנו יכול להזכיר לעצמו רגעים מביכים, שבהם הוא קיווה שהטלוויזיה תכחיש מכל וכל את מה ששעה קודם לכן נמסר ברדיו, זאת למרות שהנסיון לא הצביע אפילו על מקרה אחד מוצלח. אנחנו עם שמכור לחדשות, ואילו החדשות מכורות אותנו. דווקא בגלל זה יש מידה לא קטנה של אופטימיות בישיבה מלאת ציפיות מול מסך הטלוויזיה, וכאשר העובדות בכל זאת מנצחות את האמונות התפלות אנחנו נאלצים להסתפק בשמחה לאיד, מבלי להיות ערים לכך שאנו הננו גם הנושא וגם המושא.

רק אחרי הבחירות גילינו, גם עתה לא באופן מלא ומשכנע, את מה שהיה צריך להיות ידוע לכל: מה שרואים זה בדיוק מה שיש, וליתר דיוק זה בעיקר מה שאין. לראות בימינו טלוויזיה זה בדיוק כמו להריח כוסית של משקה חריף בבוקר שלאחר ליל שתיה כבדה. קיצורו של דבר, הטלוויזיה מקרינה הנג־אובר. למעשה אין סיבה לשבת מול המסך בבחילה ולעכל את הבזיון, אבל מאותה סיבה ובשל אותו הנג־אובר אין אפשרות לעשות שום דבר אחר. אני, שצריך לסקר היום את הטלוויזיה של השבוע, נמצא במצב אבסורדי עוד יותר: איך אפשר להעביר ביקורת כאשר מושגי הטוב והרע כמעט חלפו מן העולם.

לעיתים אנו נסחפים אחרי השד הדהרי השוכן בקרבנו ומתפתים לאמונה המיסטית שמדובר בחבלי משיח: לאמור, ככל שיהיה גרוע יותר כך ייטב ותתקרב הגאולה. האמונה הפרימיטיבית הזו יכולה לסייע לנו, אם נרצה להבין את סתימת הפיות ובריחת המוחות מהטלוויזיה בצעדים אקטיביים לורוד החמור הלבן. אפילו אשליית התיקו הפוליטי התנפצה לרסיסים. היום יותר מתמיד אנחנו עם אחד עם ערוץ משעמם אחד, אין בנו מעט מהקיטוב שכל כך הרבה דובר בו, יש שתי מפלגות אחיות ומעט מאוד שוליים. השאלה אם תקום ממשלה צרה או ממשלה צרורה, או אם צרתה של הצרה תקים ממשלה צרה, כל הווריאציות הבלתי חשובות הללו לא מעניינות אף אחד. ככל הנראה גם לא את אלה שמנסים להרכיב את הממשלה ובו זמנית מנסים להשהות ככל הניתן את מעשה המרכבה ולברוח מגזר דינו האכזר והבלתי־אפשרי של הבוחר.

עדיין נותרו בנו עודפים גדולים של אופטימיות, שהרי כל נסיון לפרש את הידוע והנראה לעין הוא סוג של תקווה התעלמות מכך שהעובדות הן עובדות ולא משלים. טובי הפרשנים הם הרבה פעמים גדולי החכמים, כי הם תמיד מקדימים להתבדות. טרם נגמלנו מגרירת שיחות הסלון לכיוון של: מה יהיה אם וכאשר, למרות שאין באופק שום אפשרות שהעתיד יתפתח בצורה בלתי צפויה. כמות התמונות הנתפסות בעינינו כמשלים גדולה בהרבה מיכולתנו למצוא להם נמשלים. יוצא איפה שתבנית ההתבוננות הפרשנות שלנו היא בשל הבנת משל הנמשל, אך באין מוסר השכל מדובר למעשה, בשיבוש לוגי או במצב של שוק עמוק הגורם לנו להשליך את צרותינו ופחדינו על כל נושא ועניין. תימצות כל מה שכתבתי עד כאן קובע, שהטלוויזיה מקרינה חדשות בלבד, בכל פעם תחת כותרת שונה: לפעמים זה „שושלת", לפעמים „מבט ספורט", לפעמים „סוף ציטוט" ולפעמים „סופסוף". לכן מותר לנו להאנה למשמע השאלה: „מה יהיה?" ולצחוק מהתשובה הסאטירית „יהיה טוטו!"

אין מנוס מלהתבונן ב„מבט ספורט" כעוד זירת התגוששות בין ימין לשמאל, מתוך הזדהות מלאה עם הכדור שמקבל בעיטות מרגליהם הגסות של אלה וגם של אלה. מי אמר שבטלוויזיה אין סאטירה פוליטית? מה זה אם כך תשדיר השירות הקורא לנו לעשות את החוק לטבעי? באיזה חוק מדובר? זה המבקש לפטור מעונש יהודים שפגעו בערבים לאחר שנקלעו למצוקה ביטחונית? מי אמר שלתוכנית הרגה בענייני ספרות וספרים מכריחים לקרוא דווקא „סוף ציטוט", האם אי אפשר לשנות את שמה ל„סופסוף"? הרי בתוכנית הבידור „הנפלאה" של סוף השבוע אפשר היה לשמוע הפעם שיר ובאותה הזדמנות, לראות חברי כנסת חדשים

רון בן ישי. זהיר ובלתי מתעקש

שמסוגלים לצורך „הבידור" להגן בלהט על כל עמדה שבאמר להם להגן עליה. את השיר ביסוי למעננו המשורר הלאומי רפול. זה שיר פוליטי השם ללעג ולקלס את השמאל בכלל ואת השפה העברית בפרט. אפילו הצלמים המשמעים בדרך־כלל הושפעו מדברי השירה, ונגררו לצילום יצירתי, כאשר עשו פעמיים קלוז־אפ על נעלי העבודה של המשורר מבית־הכר. על רוב השאלות רפול לא ענה, כהרגלו המוצנע. שתיקתו המאנפפת היתה שירה אוונגרדית בפני עצמה. את שירו הבלתי־נשכח כתב באולפן.

אדם מוכשר כמותו יצור על חשבון העבודה כך שבאותו יום עצמו, הספיק ליצור גם טוס מעין וגם שיר מקריש וגם מחשבת נסתרת – תוך שימור החומר בהתגלמותו. כשמגנטרים נופלים שבבים וכשנקטעות אצבעות סימן שמגנטרים. מי שימצא ג'וק בשיר של רפול, יכול לשלוח את השיר לבולבוסק וישנה בבקבוק של שמן־קיק. חרוזיו של רפול ויתרו על אתוזי הגבוה שמגיעים להם ותרמו את הכסף לליבי.

כאשר האינתיפאדה דוחקת מצרצרות המוחות, לכן הזמן רפול גם למשדר „ערב חדש", בהנחיית אילנה דיין. המנחה: „האם אני יכולה להבין מזה...?" המשורר: „את לא יכולה להבין מזה שום דבר..." זוהי תמצית השיחה וגם הסטנוגראמה שלה. עד כמה שיכולתי להוות מבעד לאיפור, המנחה כלל לא נעלבה: לא בגלל הצורך לראיין את רפול ולא בגלל תשובותיו הכוסות והמגולגלות. מדוע עליה להעלב? כל אדם שפרנסתו קשורה במגע עם קהל נתקל לפעמים באנשים קשים. היא גם ידעה, שכעבור שעה קלה תסיר את האיפור ותלך לביתה, ושם תוכל לנוח מפיסטטיזי הבלתי־נשמעים של רמטכ"ל מלחמת לבנון, האיש שהרס את סיסמת החינוך על דגל הבורות.

מכיוון שמשבצת השירה נעה לתוכניות אחרות, התפנתה המשבצת של „סוף ציטוט" לעסוק בבת האיסיים ולספר לנו, על ארבעת אלפים יהודים מתנגפים שחיו חיי פרישות וכבר לפני אלפים שנה הם ידעו שהאדם איננו אלא תולעת מכונסת העולם הוא פח אשפה. כיאה לתוכנית ספרותית, הוזכר גם שמו של סמואל בקט שנטל מהאיסיים את רעיון פח האשפה לצורך יצירת תיאטרון האבסורד. בעלי העבודה של רפול לא השתתפו במישדר הזה, כי רפול הוא משורר של כל העם, והוא לא ראה תולעת להזדהות דווקא עם פלג אחד שלו. בערב אחר נדמה היה לי ששוב אני רואה את נעלי העבודה הכתיבה של רפול אבל זה היה תשדיר על צמיגים הכבות הרכב לחורף.

במישדר „זה הזמן" ראיין רון בן־ישי את הגברת ליליאן שלום, נשיאת הפדראציה הספרדית בארה"ב. אני מוכרח להודות שדעתי על הופעתה של הגברת השתנתה כמה פעמים במשך השיחה המרתקת. כל זמן שלא נגעו בשאלות של מוצא ועדה, היתה הופעתה מרגשת, כובשת ובכל זאת רציונאלית, בליווי כושר משחק מעולה וטמפרמנט מסקרן. ברגע שהמנחה הזהיר והבלתי־מתעקש העלה על הפרק את תמיכתה במצורים השחורים, והגברת התרגשה עד דמעות, תם גם החלק הרציונאלי של הופעתה. הסתבר עד מהרה, שהגאווה העדתית מסוגלת להפוך גם את אהרון אבוחצירא לאחד מהמצורים השחורים ובו בזמן לתקן את פסיקת בית המשפט הישראלי, למחוק את הזיכוי מחמת הספק ואת ההרשעה מחמת חוסר־הספק, ולהעניק לבן הצדיק זיכוי סופי וכולל ומוחלט.

מכאן והלאה נגררה הגברת להציג את הקמיעות שהיא עונדת, לדבר בשם השם, לשבש את שאלות המראיין, לערבב שפות ומשגים ולהסתבך בסתירות קשות. לקראת סוף השיחה שימשו בה בערבוביה: אנגלית ועברית ויידיש וערבית, דמעות וקמיעות ושם השם וספרדיות ומרוקו, ועם ישראל וארץ־ישראל, ואחוה וקליטה עליה, ושמעון פרס ומנחם בגין והוקאקים ואבו חצירא נקי־הכפיים ואפילו, באופן כלשהו, הצדקת ירידה מהארץ. הגברת לא שואלת את עצמה, איפה במפה הפוליטית נמצא צ'רלי ביטון, ואיפה נמצא אהרון אבו־חצירא. ומצד שני היא קובעת קביעות יפות ומרוויחות, כמו זו האומרת, ש"ס איננה מפלגה ספרדית אלא מפלגה אשכנזית גלותית מובהקת שמצביעיה הם ספרדים. ובכל זאת היה זה מפגש עם אישיות פגתרית מרתקת, שנכנסה ל„זה הזמן" כמו דמות חדשה מ„שושלת" שאומרת לארון קרינגטון:

I am A ספרדי
But I am also your sister
השם told me to help you.

מה שפורת אוהב לראות / יוני להב

טלוויזיה שחור־לבן

אילו הייתי יפאני, שלא שמע מעולם על הסכסוך במזרח, והייתי צופה בסדרה הבריטית „בחורי התהילה", הייתי מתעב את הבחורים הישראלים המוצגים בה תיעוב נמרץ. מה מניע את קניני הטלוויזיה הישראלית

נפלאות דרכי הטלוויזיה הבריטית. מצד אחד הם מייצרים שם את „הבלש המוזר", ומנגד – את „בחורי התהילה". אף לא אחד כמעט שהלב שהדבר זוזה התוארה על זמנך פעם בשבוע עד לא מזמן.

ובכן, מי הם „בחורי התהילה"? אלו הם סוכני המוסד הישראלים. וכיצד נראים בחורי־התהילה הללו? כמו יהודים רגישים, עם שמות גלותיים בנוסח של מנקיביץ' או משהו שכזה. נהיר כי יהודי־ציוני־אנגלי באריבים המציא את הישראלים הללו, המתאימים למעט שהוא יודע ומעריך על ישראל. כי כל המיתוסים התקיימו שם, בבחורים הללו: סצינת הגבורה של החייל הישראלי המתגן על הרימון והמציל בכך את נפשותיהם של שאר הנוכחים; המסירות ללא־גבול למשימה; הרגישות האנושית הגבוהה; האחווה. ומנגד, הערבי. הערבי הוא הטרוריסט המכוער, המסוכן, הפסיכופאט, הרוצח מתוך הנאה, חסר המעצורים. הוא רוצח נערה צעירה־תמת־כך, הוא יורה בפרופסורים תמימים כי מתחשק לו, והכל בשם אללה, כי הוא פנאט, בזבור. ולידו, מורה מחזיק אחריו, הטרוריסט האירי. האנגלי השמרן הנמוך־המצח אשר המציא את הסידרה התפלה הזו שונא כמובן גם את הטרוריסט האירי, אבל הטרוריסט האירי עדיין עדיף בכמה דרגות על הערבי: הוא בכל זאת נמנה על הגזע הארי ולא על הגזע השמי, ובהתאם לכך הוא אף בלונדיני למשעי. ועל כן הטרוריסט האירי צועק על הטרוריסט הערבי לאחר שזה רוצח את הנערה: הוא מוכיח יכולת לאהבה כאשר הוא נותר נאמן לחברתו ומת, פחות או יותר, בזרועותיה. ובסופו של דבר, הוא בריאתם על־אי־זבל, כי אירי שחטא, עדיין אירי הוא, ולא מקרה האירי כמקרה הערבי.

אין זה סוף ההבלות השוביניסטיות בסידרה זו. למעשה, ציר העלילה – מדען אטום ישראלי אשר הערבים מנסים לחסל – הוא לכשעצמו עקום: הרי ידוע בעולם, כי ישראל הינה אחת מהמעצמות הגרעיניות הפחות אחראיות בעולם. ישראל היא אחת הבודדות שלא חתמה על הסכם הפיקוח על הנשק הגרעיני, ישראל היא המדינה היחידה בעולם המבצעת ניסויים גרעיניים עם דרום־אפריקה. אבל בסידרה מתהפכת האמת, וישראל היא מעצמת הגרעין האחראית, בעוד הערבים הם המסוכנים והלא־אחראיים בתחום זה. והבורות, הבדות. כשרוצים הישראלים בסידרה לאחל זה לזה „בהצלחה" הם אומרים „מולטוף", כי מישהו אמר להם שמולטוף פירושו המילולי הינו „גוד לאק". מה שנכון נכון. עוד: יש שם גם שוביניזם גברי סקסיסטי. ישנו שם הטיפוס האנגלי הזה, החתיך, יענו, הפארודיה המושלמת על מה שנדמה היה ליוצרי הסדרה כדמותו האידיאלית של הגבר המיוסר, המאצ'ו הרגיש, איש הביון, הסופרמן והאנטי־סופרמן בעת ובעונה אחת. את התפקיד מבצע שחקן גרוע שאת שמו איני זוכר, למזלי. יש לו חתיכה שאמורה להיות אשתו, המתבוננת בו במבט חודר רגע לפני שהוא יוצא למבצע הצלה הירואי, ואז היא אומרת לו משהו כמו „יקירי, זו הפעם הראשונה שבה ראיתי אותך מפחד" ואז הוא עונה לה משהו בנוסח „כן, אני מפחד". אלוהים, הוא הודה. הגבר־גבר הזה הודה שהוא מפחד, מה שהופך אותו כמובן לעוד יותר גבר־גבר. ויש להם שם עוד סצינה מגוחכת שבה לאחר או לפני מבצע ידי משולב בזה התחתיכה, לאחר מה שאנו מתארים לעצמנו כמישגל סוער ופושטני שהתרחש לפני הצילומים, בזרועות הבעל, השניים מעשנים סיגריה, לבעל מבט נוגה אך בוקשה, ואז הוא אומר משהו כמו „ראמיט" קם ויוצא לאופק האכזר.

הסידרה הזו אמורה להצדיק את ישראל בדרך מסתורית כזו או אחרת. היא אמורה לחזק את הטיעונים שלנו כנגד העולם הערבי העוין. היא אמורה להציג את פנינו היפות. אם הייתי יפאני שלא שמע מעולם על הסכסוך הישראלי־ערבי והייתי חוזה בסידרה הזו בביתי אשר בקיוטו, לדוגמא, עם האבינג יפאני כמובן, הייתי מתעב את בחורי־התהילה הללו תיעוב נמרץ כל־כך, שהייתי הופך לתומך אש"ף נלהב אפילו בלי לדעת שאש"ף קיים בכלל.

איני יודע מי הפיק את הסדרה הזו, מי כתב אותה ומי בכלל המציא אותה – היה זה ודאי מוחו הקודח של אנטישמי ניסתר הנושך איש־שם בחסים הורניים – על כל פנים, איני מבין מי בבנין הטלוויזיה העז לקנות את היצירה. אולי גאולה כהן מסוגלת להגות מהדבר הזה. אבל גאולה כהן יש רק אחת, תודה לאל, והיא לבדה אינה מצדיקה את הרכישה הזו. הרי קניני הטלוויזיה הישראלית מתעלים בזמן האחרון, ברוכשם סרטים נפלאים של רומן פולנסקי, אורסון וולס, באסטר קיטון ואחרים, למה להם לקלקל את השורה?

זה עוד לא הכל. עד לפני כמה שבועות הקרינה הטלוויזיה שלנו סידרה מעצבנת נוספת בשם „העריקים". (או „העריקים" – תלוי איך מתרגמים את „דיפקטורס") התוכנית הזו אמריקאית, והתעמולה הגלויה שבה מעט יותר מתוחכמת מהתעמולה הפרימיטיבית האידיוטית, במסווה נראטיבי, של „בחורי התהילה" (איזה שם). אך עדיין התעמולה האנטי־סובייטית בוטה מדי. לא שיש בי הערצה עמוקה לארץ הגולאגים (היא משתפרת בזמן האחרון, אגב, למי שלא שם לב), אך היעדר האיזון בסידרה זועק לשמים. העריקים הסובייטיים מוצגים כגיבורים. בעיני הם אינם גיבורים. חלקם בוגדים פשוטים – שהרי פאטריוטיות היא ערך גם בארץ כמו ברה"מ – וחלקם ביצעו את המעשה מסיבות מורכבות ומסובכות מאוד. בכל מקרה, עריקתו של אדם שטיפס לרום המעלה בארצו, שהוענקו לו סמכויות נרחבות, אחריות, מעמד, והרבה אמון – עריקתו של אדם כזה איננה דבר פשוט, היא מצביעה על בעיה נפשית כזו או אחרת, אולי על בעיית זהות, אולי על סוג של אמללות. הרי המרגלים הבריטים המפורסמים, כקים פילבי והאחרים, נתונו אי־ספור פעמים על־ידי כל היסטוריון ועיתונאי בשטח; כולם הצטיירו בסופו של דבר כסוטים, הומוסקסואלים, מתוסבכי זהות, פנאטים, אובדי־דרך ומנותקים. מדוע הצד שכנגד יטופל בכפפות של משי? ואולי העריקים הללו, שרואיינו לאחר שהיגרו לאמריקה והפכו לריאקציונרים מהסוג הגרוע ביותר – חוזרים בתשובה למניעיהם, שונאי כל מה שצבע ורוד נודף ממנו וכו' – אולי עריקים אלו אינם כה חביבים וחיוביים וטהורים, כפי שסדרת תעמולה אמריקאית זו היתה רוצה שנאמין?

ונדמה לי ששתי סדרות אלו, בעלות האוריינטציה הימנית המובהקת, אינן מקריות בחדירתן ללוח המישדרים של הטלוויזיה הישראלית. הרי אין כל סיכוי לראות את תוכניות „פנורמה" השמאלניות, הנפלאות, המרתקות, המאלפות, של „צ'אנל פור": אין סיכוי לראות את תכניות הסאטירה הבריטיות המעולות על מרקנה ובעידן הדראגונים בדמותו הלא־סימפאטית של האינקוויזיטור הראשי, פורת, די ברור למה.

אמר פעם המשורר הסקוטי סר יוז: „הימין לא יכול לכתוב שירה". בקשר לשירה טעה כבוד המשורר, שכן בתרבותו האנגלו־סאכסית מכובדים משוררים פאשיסטים ואנטישמיים דגולים כט.ס. אליוט ועזרא פאונד. ברם, בפאראפרזה, נכונה טענתו לגבי הטלוויזיה. אנסח זאת, איפוא, כך: „הימין לא יכול לעשות טלוויזיה". לא צריך להרחיק נדוד. הטלוויזיה הכי טובה שהיתה לנו היתה בתקופת צוקרמן הארוס, קירשנבאום הארוס ת'קירשנבאום השחור; הטלוויזיה הפכה ל„פראבדה" ביטויי־ימין של פורת. שיא השיאים הטלוויזיוני של המהונה הלאומי היא „הגיע זמן לשנן" של אבשלום קור. ואם קישון לא היה ימני, הייתי יכול להתרווח בכיסאי בנחת ולצייר בתרועת ניצחון: „משילו"

חטף פתח / ורדה צימרמן

כרטיס הביקור הטוב ביותר

ליאורה ריבלין

מסע תיאטרון חיפה לארה"ב. לא הכל ורוד, לא הכל קודר

פרולוג: שחקני תיאטרון חיפה יוצאים למסע הופעות בארה"ב. שתי הצגות – „נפש יהודי" ו„קולאר" – מועלות בתיאטראות עירוניים, באוניברסיטאות, בבוסטון, לוס אנג'לס, סן פרנסיסקו וניו יורק. הביקורות, בחלקן הגדול, משבחות („השחקנים הם ברמה גבוהה מאוד", „חוויה מרתקת" ועוד). חברים מן הקבוצה מוזמנים לתוכנית ברשתות רדיו וטלוויזיה. בסופו של המסע אומרים אנשי הקרן היהודית המארגנת את הסיור כי זהו כרטיס הביקור הטוב ביותר של ישראל בימים אלו. תודה לישראל.

פרק א: לא הכל ורוד כל כך, סיפר אילן תורן, אחד מן השחקנים שהשתתפו בסיור, ובמאי „קולאר". המארגנים לא דאגו לחברי התיאטרון ל„דבר", לא ליוו אותם בערים השונות, סידורי הלינה היו גרועים, העבודה היתה קשה ביותר, הדיונים לא היו מאורגנים כהלכה. האשמות רבות, ולב כבד.

פרק ב: לא הכל קודר כל כך, להיפך. אומרת ליאורה ריבלין, מן המשתתפות בסיור ומסכים אתה דוד אלכסנדר, יו"ר קרן תל אביב לספרות ואמנות שהצטרף למסע כמנחה הדיונים. „נהניתי מכל רגע", היא אומרת. „ברור מאליו כי זהו מקצוע קשה ואם אתה לא מוכן לעבודה קשה אז למה להתעסק בזה? היציאה לקהלים אחרים היא נהדרת כי היא מאפשרת פידבק חזק ושונה מן הרגיל". חשובה הפרופורציה, ההבחנה בין אמנות לארגון, ומבחינה אמנותית הסיור עשה את שלו, הארגון איננו לב העניין. „זה טוב גם לקבוצה. הקבוצה של תיאטרון חיפה מיוחדת מכל התיאטראות האחרים. זה לא רק בגלל השחקנים, אלא בדרך ההתייחסות לפרטנרים ולעניין המשותף".

חלק מהעניין המשותף היו הדיונים. „אני בוויכוחים אחרי הצגות לא משתתפת בדרך כלל, אבל לאט לאט מצאתי את עצמי רוצה להשתתף. הוויכוחים היו מעניינים, עם השחקנים ובתוך הקהל עצמו".

הוויכוחים נסבו גם לכיוונים פוליטיים. לפני נסיעתו של התיאטרון לארה"ב התהלכו שמועות על „סגירת פיות", על איסור התייחסות לנושאים מסויימים. „ולשם כך מונה קומיסר", אומר על עצמו דוד אלכסנדר. „זו היתה שמועה לא נכונה. לא היתה כל החלטה בנושאים אלו. לפני שנסענו היתה איזו מתיחות בין הקרן שארגנה את המסע בארץ ולבין הקרן בארה"ב, בעניין הדגשים במפגשים. האמריקאים גם ביקשו שבסיומה של כל אחת מן ההצגות יערך דיון, ואני סירבתי. גם בין שחקני התיאטרון היו דעות שונות".

הדיונים היו מאלפים, אומרים השניים, כולם. „החוליה החלשה של הסיור היתה מפגשי הבוקר בכמה מקומות לשם הביאו צעירים, בני 17 או 18 מן הקולג' התיאולוגי, למשל, אבל", אומר אלכסנדר, „הקרן היהודית מעולם לא אירגנה מסע של תיאטרון ואם לוקחים את כל האלמנטים של המסע הרי בחשבון סופי זה היה מאורגן כלל לא רע".

מנקודת מבט אחרת – היה אולי כשלון בעובדה שלא הצטרף למסע אחד ממנהלי התיאטרון. „הקהל בהצגות ובדיונים ידע שתיאטרון חיפה בבעיות כספיות ומישהו רציני מן ההנהלה יכול היה לגייס עזרה", הם אומרים. „לוא היה יו"ר מועצת המנהלים נוסע היה מצליח לגייס כספים בין הידידים".

פרק ג: שחור, ורוד או אפור. הסיור כבר מאחוריהם. ולפניהם – בעיות מימון קשות המעמידות בסימן שאלה את המשך קיומו של תיאטרון חיפה במתכונת הנוכחית. שר החינוך והתרבות החליט השבוע להעביר חצי מיליון שקל לתיאטרון. הוא והאחרים מעמידים בפני עיריית חיפה את ההחלטה, כדברי השר, „האם היא רוצה תיאטרון או לא".

שלמה ניצן

מביים, מספר ומציג

שלמה ניצן מספר עגנון. מספר, מציג וגם מביים. נוגע בכל פינה מפינות המופע. כי „אני רוצה להיות אחראי למה שאני עושה. במאי, שבא מבחוץ, מחייב אותך לקבל החלטות שהוא יעשה בשבילך, והרגשתי שאני מספיק מכיר את החומר, שאני מרגיש כך יותר טוב ונראה לי שזה מתאים לערב הזה. נעזרתי גם בחברים, במיקי גורביץ ובשמואליק הספרי שאתם דיברתי". משה שטרנפלד שעל התפאורה גם הוא עזר, אומר ניצן.

„הייתי צריך להחליט קודם כל על איזה קו אני הולך. עלו הרבה רעיונות, עלו ונפלו, כי היה „כיוון שאליו רציתי ללכת – נקי ופשוט וצנוע ובמינימום של תנועה ותפאורה". הכך זה נראה. ניצן, לבוש בלבן, דוכן נאומים, שולחן כתיבה, מסך אחור תפאורה מתחלפת.

ערב שבא מאהבה. מקריאה ועיסוק בעגנון במשך הרבה שנים. עיבודים ל„סיפור פשוט" ב„הבימה" יחד עם יצחק גורן, תסכיתים ב„גלי צה"ל". „אני קשור לסופר".

שלמה ניצן לבד על הבמה, לא בפעם הראשונה. מדוע אינו משתתף בהצגות אחרות? „מביאים לי מחזה", הוא אומר, „אני חושב שיש שחקנים שיכולים לעשות את זה טוב יותר ממני". לבד, כי „תפקיד זה לא מספיק, ישנה תלות בהרבה גורמים אחרים. הצגת יחיד היא פחות בעייתית מהבחינה הזאת".

תגובות הקהל, במקומות שונים בארץ, מעודדות את ההחלטה הזאת. מופתע ניצן אומר: „עשיתי את זה קודם כל בשבילי. כשאתה עובד אתה מקים לעצמך מנגנוני הגנה ואמרתי לעצמי שאם יהיו רק שלוש הצגות, אחת בשבילי ובשביל החברים שלי, אהיה מרוצה. לא חשבתי שלא יבוא קהל. האמנתי בחומר".

הקהל בא להופעות, 15 במספר עד היום. חלקם, אומר ניצן, „אוהבי עגנון ואוהבי הקלאסיקה שביצירותיו" וישנו גם חלק אחר „שרוצים לשמוע משהו אחר מעגנון". הקהל גם שולח מכתבים. ולא רק הקהל. ניצן מקבל מכתבים גם מאנשי ספרות. „עוד לא קיבלתי מכתב רע על ההצגה אלא מאנשים שעברו חוויה שבעקבותיה הם שולחים מכתב".

יש הטוענים כי ניצן מציג את עגנון כאיש מרושע. ניצן אומר כי הוא אוהב את החוכמה ואת חוש ההומור שלו, וכי הוא „אוהב כל איש שמכיר את החולשות שלו ורוצה לתקן אותן".

מודרני מדי לתקופתו / אקונומיסט

הוא הבין אותם, הם לא

בראשית המאה ה־19 חזה דה טוקוויל את עלייתה של מדינת הרווחה המתוכננת. אבל הוא חזה גם את תגובת־הנגד בלמיה, המבוססת כיום במרחב הפעולה שלה. ביוגרפיה חדשה

דה טוקוויל. חשיבותו של חופש התנועה

ברבים מרעיונותיו הקדים אלקסיס דה טוקוויל את זמנו ב־150 שנה לערך. הוא חי מ־1805 עד 1859, [illegible] הדמוקרטיה. לאוצולה האריסטוקראטית היה טבעי לפרשתי שני כצלות של המהפכה. אבל צפייתו־מראש את חולשותיה של הדמוקרטיה היא מופלאה. הוא הזהיר במיוחד, כי הדמוקרטיה עלולה להביא בעקבותיה שלטון ריכוזי בעל כוח רב מדי. יש כאן הדים לשוללי הריכוז ה„ירוקים" של היום, ולמבקריה הימניים של מדינת־הסעד.

מעט מן הספקות לגבי הדמוקרטיה היו, לדברי הביוגראף האחרון של דה טוקוויל, אנדריי ז'ארדין, מקובלים בקרב הליבראלים של התקופה. הדאגה השכיחה ביותר היתה, שהדמוקרטיה תביא לבינוניות: להמונים הריבוניים־הדמוקרטיים יחסרו העניין בשלטון והכשרון לשלטון; השיפוט הפוליטי שלהם יהיה שטחי; הם יבחרו באנשים שיחניפו להם, ויהיו דומים להם. ולא יבחרו באלה שיציעו להם מנהיגות.

דה טוקוויל מצא הגיון בדאגות אלה אבל, כמשקל נגד, ציין כי שוויון ההזדמנויות יתן דחיפה למאמץ אינטלקטואלי. „כשאין עוד עושר העובר בירושה, וכשכל אדם מפיק את כוחו מעצמו בלבד, אזי ברור כי המקור העיקרי לפער בין גורלות בני־האדם הוא בשכלם". הסכנה בדמוקרטיה טמונה לא בשלטון בינוני, אלא בהזמנה שהיא מושיטה לשליטים להכפיל את כוחם.

הקשר בין דמוקרטיה לרודנות, אמר דה טוקוויל, בסיסו במגע הקשרים הסוציאליים התומך בשלטון. בחברות ההיררכיות של העבר, בני־אדם היו קשורים זה לזה על־ידי חובת הציות לעליונים ומתן ההגנה לנחותים. קשרים אלה יצרו אריסטוקראטיה, שנסמו לאיים על שלטון חזק מדי ושהיה בכוחם להגביל אותו. זה האדם הדמוקראטי, לעומת זאת, מוקף אנשים שווים לו, אשר כלפיהם אין הוא חש קשרי חובה כלשהם: אדרבה, העולם הדמוקראטי (שבו אדם נמדד על־פי מעלותיו) הופך שישה מכל שכן יריב. אינדיווידואליזם תחרותי זה יביא לשני דברים עיקריים: האחד, התחרות עלולה לבלוע את כל האנרגיות, מבלי להשאיר כוח לעניינים הפוליטיים. שנית, האדם הדמוקראטי לא יוכל לסמוך על תמיכתם של שכניו. הוא יהיה מוכרח לפנות למדינה. התוצאות, תצמצם את האינטרס של האזרח לרסן את השלטון המרכזי, והתוצאה השניה, של האינדיבידואליזם התחרותי, תיתן לאדם מניע חיובי להתחזקותו. השוויון, בעיקר שהוא נותן למימשל חזק יותר, שלא בקלות להיות עדיין להיות המרס. בקצרה, דה טוקוויל ניבא את עלייתה של מדינת הרווחה המתוכננת, וכן את הריאקציה כלפיה, המבוססת היום במרחב הפעולה שלה.

כדי לגלות איך ניתן ליישב שוויון עם חירות, טוקוויל ביקר באמריקה ב־1831. אחרי המהפיכה הצרפתית – שנתחוללה בשם שני העקרונות הללו – חזרה שוב המונארכיה; הפוליטיקה באנגליה היתה נתונה עדיין בידי האריסטוקראטיה המושרשת. אמריקה היתה רפובליקה במימשה. דה טוקוויל בילה שם תשעה חודשים, נפגש עם ה„שמות הנוצצים" של בוסטון, ניו־יורק וושינגטון, לרבות עם הנשיא ג'קסון.

האמריקאים, לא רק שלא היו קורבן לשלטון ריכוזי, אלא להיפך – היו באותו שלטון מהולל. שלא כמקביליהם הצרפתים, פקידי המימשל האמריקאים לא נהנו מיחס כבוד מיוחד. למצב עניינים מוצלח זה היו סיבות היסטוריות. אמריקה נבנתה מיישובים קטנים של אנשים, שנטשו את הסדר האירופאי בהחלטה נחושה ליצור עולם חדש וחופשי יותר. משום כך, מוסדות מקומיים באמריקה היו בסיס טבעי לדמוקראטיה. בבריטניה, ויותר מזה בצרפת, השלטון המקומי היה בחזי בעיני אלה שצידדו ביותר שוויון, משום ששלטו בו אריסטוקראטים. הדמוקראטים האירופיים היו איפוא ריכוזיים מטבע הדברים ולכן, נוטים לסכנת רודנות.

אבל דה טוקוויל מצא באמריקה גם בלמים לרודנות, שהאירופאים יכלו לאמצם. הוא הדגיש את חשיבותם של החינוך לכל, של חופש העיתונות ושל הזכות להתאגדות חופשית, המסייעים לאזרחים להבין את הפוליטיקה ולהתנגד לצעדים קיצוניים של המדינה. ועל אף שההיסטוריה לא עודדה את האירופאים להתייחס ברצינות למימשל המקומי, דה טוקוויל ראה זאת במשימת חייו, להוכיח להם שעליהם לעשות זאת. למען מטרה זו, היה בשנות ה־40 לפוליטיקאי. מאמציו הפוליטיים והספרותיים, גם יחד, לא יכלו להטות מהלכו את השלטון הריכוזי בצרפת. דה טוקוויל היה אולי מודרני מדי לתקופתו. על־אף שספריו החשובים – „דמוקראטיה באמריקה" ו„המשטר העתיק והרבולוציה" – הביאו לו פרסום עוד בחייו, הוא חש כי בני זמנו, פרט ליוצא־מן־הכלל הנכבד ג'והן סטיוארט מיל, אינם מבינים אותו. בהסבריו על אופן ארגונה של חברה הוא כתב, למעשה, סוציולוגיה; בני זמנו לא היו מורגלים בכך, ולפעמים התבלבלו מהכתיבה.

בכתבו את הביוגרפיה הזאת, היתה לז'ארדין גישה לרשימות ולמכתבים, אשר רבים מהם נמצאים עדיין ברשות משפחתו של דה טוקוויל. הוא עשה בהם שימוש מקיף הקורא לומר על השכלתו הדתית של מורה הילדות של אלקסיס, על מוגה העצבני של אמו, על תכנית הלימודים בבית־ספרו. התוצאה ללא ספק מרשימה, אבל לעתים שפע זה של פרטים, הניתן בסדר כרונולוגי ולא נושאי, מטשטש את המגמות הגדולות בהתפתחותו האינטלקטואלית של דה טוקוויל. הוא התעניין בעבר רק בשל האור שנזרק ממנו על בעיות תקופתו. לא היה בו, כדברי ז'ארדין, „אותו מסתפנט של ההיסטוריון, ההופך אותו למבקר סקרן בבתי־קברות המעלה את רוחות המתים השוכבים בר".